

FACULTEIT PSYCHOLOGIE EN
PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN

GESCHIEDENIS VAN DE PSYCHOLOGIE

Academiejaar 2013-2014

Prof. Dr. F. GEERARDYN

Juno KOEKELKOREN

Voorwoord

Deze syllabus werd samengesteld op basis van de hoorcolleges met betrekking tot het opleidingsonderdeel “Geschiedenis van de Psychologie” binnen de eerste bachelor Psychologie, aangeboden door professor doctor F. GEERARDYN aan de Universiteit Gent.

Aanvullend bij deze hoorcolleges werd er gebruik gemaakt van *History of Psychology*, Third edition (Pearson), welke eveneens samengesteld werd door de heer GEERARDYN. Elke andere aangereikte documentatie is duidelijk vermeld en indien mogelijk toegevoegd aan deze syllabus.

In de kantlijn kunnen steeds verwijzingen naar aanvullende informatie of belangrijke verschijningen worden teruggevonden evenals de antwoorden op inzichtsvragen met betrekking tot de leerstof.

Tevens is deze syllabus voorzien van de beantwoorden van de vragen in verband met de literatuur *Freuds Psychologie van het Oordeel* – F. GEERARDYN (Idesça). Deze antwoorden werden voorzien door medestudente Shauni VAN HERCK.

Dit document dient beschouwd te worden als een studiemap, aangelegd voor persoonlijk gebruik, eventueel ter ondersteuning van medestudenten.

Inhoudsopgave

COLLEGES

College 1	_____	p. 5
College 2	_____	p. 7
College 3	_____	p. 13
College 4	_____	p. 18
College 5	_____	p. 26
College 6	_____	p. 34
College 7	_____	p. 41
College 8	_____	p. 48
College 9	_____	p. 53
College 10	_____	p. 66
College 11	_____	p. 70

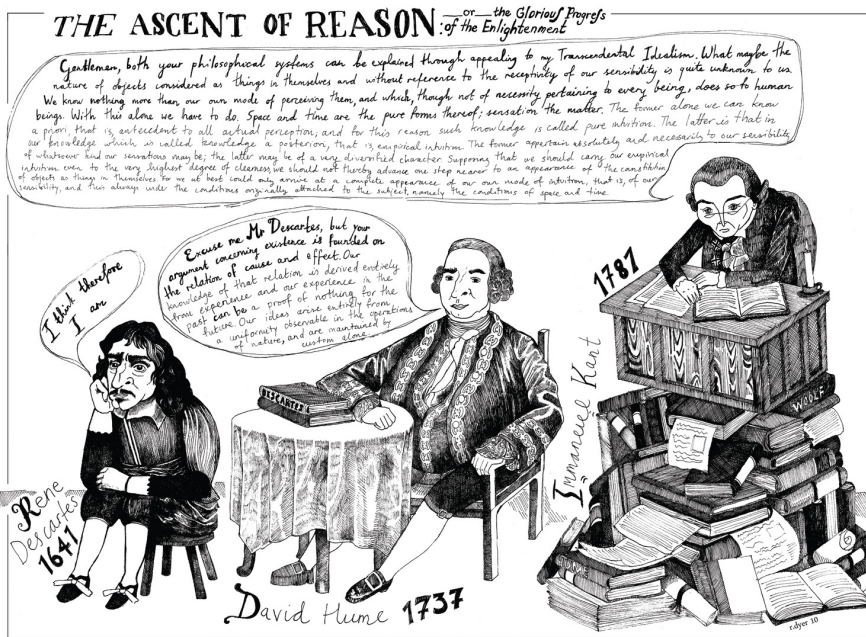
MEN HAVE MATTERED	_____	p. 72
--------------------------	-------	-------

BIJLAGEN

Gaze and Responsibility	_____	p. 81
Van Railway Spine tot PTSD	_____	p. 87
Conditioned Emotional Reactions	_____	p. 103
Little Albert: A Neurologically Impaired Child	_____	p. 112

CASUS	_____	p. 145
--------------	-------	--------

COLLEGES

COLLEGE 1

1. THOMAS SZASZ

- Verenigde Staten, 2de helft 20ste eeuw
- Anti-autoritair
- Anti-psychiatrie: "Objectieve, mentale stoornissen bestaan niet."
 - Reactie op reductie aantal "abnormale", zieke mensen
 - "stop met waanideeën van normaliteit van waaruit je anderen beschouwt als abnormaal en ze in de psychiatrie wil opsluiten"
 - Vb.: jaren '60 - '70: Oxfam-wereldwinkels
Posters te koop met spiegeland oppervlak waarop geschreven stond: "When was the last time you saw a normal person? And did you like it?"
- Evoluties in het onderwijssysteem en de 'verkleuring' van het onderwijs
"Als je het verlangen om te leren wil vermoorden, begin dan met het te verplichten."
 - Vroeger in Europa (het avondland)
 - o Kind in lagere/middelbare school
→ onderwijs = sterk gereguleerd (nu moet je dit doen...)
 - o (Jong)volwassen (+ 18 jaar)
→ je bent vrij om te kiezen wat je wil studeren
 - Nu in de VS (waar Szasz woonde)
 - o Kind in lagere/middelbare school
→ zeer vrij, kiezen wat je wil doen
 - o (Jong)volwassen (+ 18 jaar)
→ zeer tot over-regulerend systeem

Opmerking [1]: MEN HAVE MATTERED
Thomas Szasz

2. CASUS: FREUDS PSYCHOLOGIE VAN HET OORDEEL

- Edwin BORING
 - Historicus v/d psychologie, halverwege 20ste eeuw
 - Auteur van "On the history of psychology"
 - ↳ Geschiedenis v/d experimentele psychologie begint in 1879 bij de oprichting van het eerste laboratorium door Wilhelm WUNDT.
 - "Man have mattered"
 - ↳ Wil je iets vatten in de psychologie, moet je de auteur bestuderen.
 - ↳ Zodra je je interesseert in het verband tussen leven en werk, biografie en bijdragen, ben je bezig met een **casus**.
 - ↳ Bestaansrede v/e casus: een universeel weten als ideaal

Opmerking [2]: MEN HAVE MATTERED
Edwin BORING

Opmerking [3]: MEN HAVE MATTERED
Wilhelm WUNDT + READER p. 100

- Waarom **FREUD**?
 - Psychoanalyse = vakgebied professor
 - Primaire literatuur
 - Grote impact op samenleving en cultuur (kunst, film, literatuur...)
 - Durft fouten/tekortkomingen in zijn theorie toe te geven.

- “FREUDS psychologie van het oordeel”
 - FREUD
 - o Focust op 10 jaren uit het leven van Freud
 - ↳ 1885: Freud stopt bij de Universiteit van Wenen
 - ↳ Start in een privékliniek als “zenuwarts”
 - ↳ Zet tijdens deze periode de psychoanalyse op punt
 - o Spiegelfiguren voor Freud
 1. **Charcot**: Freud volgt lessen over aandoeningen v/h zenuwstelsel bij hem
 2. **Bernheim**
 3. **Breuer**: voorzag Freud van financiële steun
 - Freud vertaalde hun werken in het Duits
 - 3 geneesheren die elk op hun manier een therapie uitprobeerden waarbij **het spreken** als behandelingsinstrument werd gebruikt. (er was nog geen sprake van psychoanalyse)
 - OORDEEL
 - o ‘Oordelen’ ≠ ‘judging’; moreel oordelen
≠ ‘spreken’/‘uitspreken’
 - o ‘Psychologie van het spreken’ vertrekkende vanuit de vraag: “Wat is het effect van het spreken?”
 - ↔ Afasie: onvermogen van het spreken
 - o Taalfunctie = cruciaal!

- Hoofdthema v/h boek:

“Wat is de motivatie achter de ommezwaai van neurowetenschappen naar de psychoanalyse?”

Opmerking [4]: MEN HAVE MATTERED
[Sigmund FREUD](#)

Opmerking [5]: MEN HAVE MATTERED
[Jean-Martin CHARCOT](#)

Opmerking [6]: MEN HAVE MATTERED
[Ernst BERNHEIM](#)

Opmerking [7]: MEN HAVE MATTERED
[Josef BREUER](#)

COLLEGE 2

VOORBEREIDENDE OPDRACHT:

Bestudeer het hoofdstuk 'Past for present' in de reader (p. 3 t.e.m. 17).

*** INTERMEZZO**

WOII:

- Denken verlegt van Europa naar de nieuwe wereld
- Onderrichte psychologie = Angelsaksische psychologie

1. AFSPRAKEN I.V.M. EXAMEN

- 4 open vragen:
 - 1 vraag uit lijst m.b.t. "FREUDS psychologie van het oordeel"
 - 3 gelde vragen m.b.t. de rest van de leerstof

2. STRUCTUUR VAN DE COLLEGES

- Verhaal uit het verleden wordt in de tegenwoordige tijd verteld
 - afhankelijk van blikpunt van de verteller
 - ↳ vb.: fascist vs. socialist

→ **Blikpunt Brennan achterhalen**

* Aanvaarden/nuanceren/weerleggen blikpunt auteur

- Capita selecta

3. BLIKPUNT BRENNAN: "PAST FOR PRESENT"

- Blikpunt achterhalen:
 - Lezen inleiding
 - Bibliografie raadplegen
 - ↳ gebaseerd op grote, belangrijke werken uit de geschiedenis
 - ↳ bronnen = voeding v/d auteur
 - Brennan gevoed met het beste: oorspronkelijke bronnen, grote auteurs

- Geschiedenisopvatting

- BORING

- Boring: historicus → expliciete geschiedenisopvatting
 - **Great Man model**
 - ↳ je moet iets weten van de man die de theorie ontwikkelde
 - **Zeitgeist model**
 - ↳ je moet oog hebben voor de tijdgeest waarin een theorie ontwikkeld werd.

- THOMAS KUHN

- Fysicus

- **“Psychology has a long past, but only a short history.”** (EBBINGHAUS)

- ↳ Werk ouder dan Boring
 - ↳ Verleden ≠ geschiedenis: belangrijk onderscheid

→ Baseren op bovenstaande bronnen = bezighouden met wetenschappelijke ψ

- ↳ ~ 19de eeuw → systematisch onderzoek

→ Inzien van relativiteit van onze kennis

- ↳ raadsel van geheugen nog steeds niet opgelost

Shakespeare, Hamlet:

“There are more things in heaven and earth, Horatio, Than are dreamt of in your philosophy (psychology).”

4. HERMANN EBBINGHAUS (1850-1909)

- Filosoof van inborst; historicus en filoloog (taalkundige) van opleiding! (→ citaat)
- Doctoraat over het onderbewust bij E. HARTMANN (ook filosoof)
- Na doctoraat op de dool → reist naar Frankrijk, en ontdekt:
- *Elemente der Psychophysik* – FECHNER (1860)
 - ↳ aanwenden v. wetenschappelijke methode voor de psychologie
- Bestudeerde ook het werk van WUNDT (die nog volop bezig was aan onderzoek)

→ Gemis in beide werken: onderzoek naar hogere psychische functies

- ↳ in het bijzonder de **geheugenfunctie**

- Geheugenonderzoek van EBBINGHAUS
 - De vergeetcurve: naar mate de tijd verloopt, onthouden we minder
 - Wet van de herhaling: leerstof aantal keer herhalen beter voor retentie dan aan 1 lang stuk instuderen
- Systematisch onderzoek van het geheugen d.m.v. de systematische methode
 - EBBINGHAUS zichzelf als proefpersoon (~ WUNDT)
 - ↺ Proefleider = proefpersoon → validiteit?

Opmerking [8]: MEN HAVE MATTERED C1 - Edwin BORING

Opmerking [9]: INZICHTVRAAG

1. Wat is het *Great Man model* (cf. p. 4)?

→ Het ‘*Great Man model*’ stelt dat historische vooruitgang optreedt door de **acties van de belangrijke mensen** die in staat zijn om gebeurtenissen te synthetiseren en op eigen kracht de weg van die gebeurtenissen in de richting van een aantal innovaties te sturen.

Opmerking [10]: INZICHTVRAAG

2. Wat is het *Zeitgeist model* (cf. p. 4)?

→ Het ‘*Zeitgeist model*’, of “geest van de tijd”, model stelt dat **gebeurtenissen zelf** een momentum/impuls hebben die de juiste persoon toelaat op het juiste moment om een innovatie te uiten.

Opmerking [11]: INZICHTVRAAG

3. Hoe beargumenteert BRENNAN dat de fysicus & wetenschapsfilosoof Thomas KUHN een aanhanger is van het *Zeitgeist model*?

→ Kuhn stelt een wetenschappelijk proces voor als een cyclisch proces. Hij suggereert dat sociale en culturele krachten paradigma’s, of modellen, van de wetenschap zich ontwikkelen in verschillende fasen en dat wetenschappelijk onderzoek wordt uitgevoerd binnen een bepaald paradigma voor een beperkte periode tot het paradigma wordt vervangen. De verandering in paradigma’s is een bijproduct van zowel de culturele behoeften van de leeftijd en het onvermogen van het oude paradigma om nieuwe wetenschappelijke inzichten te kaderen.

Opmerking [12]: MEN HAVE MATTERED Thomas KUHN

Opmerking [13]: INZICHTVRAAG

4. Wat betekent de uitspraak “Psychology has a long past, but only a short history” voor EBBINGHAUS/BORING/BRENNAN?

→ Dit waren de woorden waarmee EBBINGHAUS zijn populair algemeen leerboek van de psychologie begon en welke door BORING twee decennia later geciteerd werden. De woorden fungeerde als een onafhankelijkheidsverklaring van de nieuwe wetenschappelijke psychologie welke h... [1]

Opmerking [14]: MEN HAVE MATTERED Gustav Theodor FECHNER + READER p. 85

Opmerking [15]: MEN HAVE MATTERED C1 - Wilhelm WUNDT + READER p. 100

- *Abriss der psychologie* (1908)
 - "Psychology has a long past, but only a short history."
 - Verklaring: tijdlijn → Voor 1900 = verleden; na 1900 = geschiedenis
- *Über das Gedächtnis, Untersuchungen zur experimentellen Psychologie*
 - ↳ Latijns citaat bij het begin van het boek:
 - "De subjecto vetustissimo novissimam promovemus scientiam."
 - (Van het oudste onderwerp [m.n. de psychologie] zullen wij de nieuwste wetenschap maken)
 - Hij beseftte dat de vragen die hij zich stelde en de antwoorden die hij daarop formuleerde niet nieuw waren.
- Opleiding aan het Gymnasium → doordrongen door klassieke werken
 - ↳ ~ citaat
- Er bestaat niets anders dan vergeten → vergeetcurve
 - ↳ mens ~ machine
 - ↳ experiment: leren van zinloze syllaben (3-letterwoorden)
 - meten na bepaalde tijden hoeveel woorden hij zich kon herinneren

AANVULLENDE OPDRACHT:

Bestudeer aandachtig de paragrafen gewijd aan **EBBINGHAUS** in de reader (p. 105).

Opmerking [16]: INZICHTVRAAG

5. Hoe kwam EBBINGHAUS ertoe om het geheugen te bestuderen? En hoe deed hij dat?

→ Een kopie van Fechners "Elemente der Psychophysik" werd een intellectuele stimulans voor Ebbinghaus. Hij begon dan ook het geheugen te bestuderen zoals Fechner de zintuigen had bestudeerd.

→ Hij gebruikte nonsens lettergrepen als middel om de vorming van associaties te meten. Kortom, hij presenteerde het onderwerp met een reeks van nonsens lettergrepen bestaande uit drie letters, meestal een klinker tussen twee medeklinkers. Hij koos bewust degenen zonder betekenis, wat het memoriseren zou bemoeilijken (bijvoorbeeld MEV, LUS, PAQ). Hij gebruikte deze methode op zichzelf om de tijd en om het behoud van retentie in de tijd te meten.

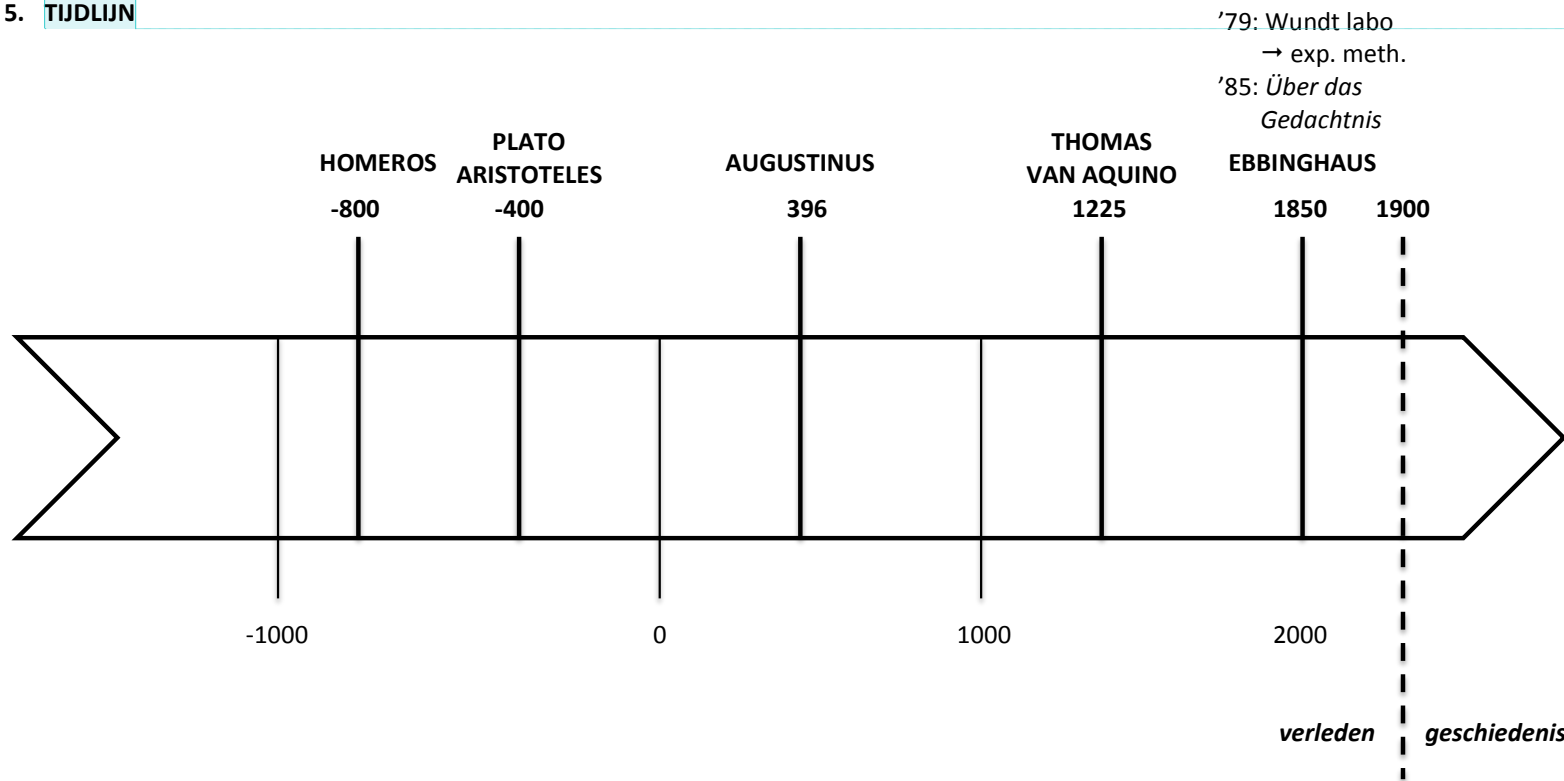
Opmerking [17]: INZICHTVRAAG

6. Wat hebben we met betrekking tot het geheugen o.m. te danken aan Ebbinghaus?

→ Ebbinghaus beschouwde de wet van de herhaling als de sleutel tot de kwantificering van het geheugen.

→ Ebbinghaus publiceerde de beroemde retentie curve tonenwelke het vergeten in de tijd toont na de eerste verwerving.

5. TIJDLIJN

'79: Wundt labo
→ exp. meth.

'85: Über das
Gedächtnis

**Opmerking [18]: INZICHTVRAAG
MEN HAVE MATTERED**

7. Situeer op een tijdslijn de volgende auteurs en bijhorende werken (voor de eerste 3 auteurs en hun werken volstaat het dat je de eeuw aangeeft)?

[HOMEROS](#) – [PLATO](#) – [ARISTOTELES](#) – [AUGUSTINUS](#) – [THOMAS VAN AQUINO](#) – [HERMANN EBBINGHAUS](#).

Ilias & Odyssee – Phaedo – De anima – De memoria et reminiscentia – Confessiones – Summa Theologica – Über das Gedächtnis.

→ HOMEROS . . (800 v.C., 8ste eeuw v.C.)

↳ Ilias & Odyssee (800 v.C., 8ste eeuw v.C.)

→ PLATO . . (400 v.C., 4de eeuw v.C.)

↳ Phaedo (400 v.C., 4de eeuw v.C.)

→ ARISTOTELES . . (400 v.C., 4de eeuw v.C.)

↳ De Anima (On the Soul) (400 v.C., 4de eeuw v.C.)

↳ De memoria et reminiscentia (800 v.C., 8ste eeuw v.C.)

→ AUGUSTINUS . . (354 – 430)

↳ Confessiones . . (397 - 398)

→ THOMAS VAN AQUINO . . (1225 – 1274)

↳ Summa Theologica . . (1265)

→ HERMANN EBBINGHAUS . . (1850 – 1909)

↳ Über das Gedächtnis . . (1885)

- **HOMEROS** (-800) → Twijfel over bestaan (cfr. Socrates, christus)
 - *Ilias* ↳ historische evidentie?
 - *Odyssee* ↳ overgeleverde werken, verschillende auteurs?

* -800: Oud? → relatief!

CITAAT

- geschiedenis werd mondeling overgeleverd → fabelachtig geheugen
- breukvlak: mondelinge overlevering ↔ schrift
- Voor kerk: vrouwen = historici
Na kerk: vrouwen = geschiedschrijvers, geschiedenis anders vertellen
- Schriftuur impliceer geschiedenis van memotechnieken (enkel voor geletterden)
 - ↳ weten over geheugen en aanwenden v geheugen in de praktijk
 - ↳ weten vandaag de dag niet veel meer dan toen

- **PLATO** (-500)

- *Phaedo*: “over de ziel”
 Dialoog Socrates aan de vooravond v zijn dood
 Kunst van de dialectiek
 * Socrates: ter dood veroordeeld
 - ↳ beoedelde de jeugd
 - proces → kon zich verdedigen, deed dit niet goed
 - ↳ Leerlingen boos: waarom niet goed verdedigd?!
- Platoonse opvatting: waarheid → volmaakte kennis
 - ↳ niet via zintuigen → voorbij de dood

CITAAT

- Ware ideeën bestaan → worden over geërfd bij de geboorte
→ leren is niets meer dan zich herinneren
- Slaaf = laagste → wist überhaupt niet;
 - ↳ juiste vragen stellen → slaaf antwoord vanuit naïviteit
 - komt tot juiste antwoord → evidentie voor herinnering

- **ARISTOTELES** (-500/-400)

- Vader van alle wetenschappen
→ vader van de psychologie? → “*Die anima*”: beschrijving zintuigen (~ functieleer)
- *De memoria et reminiscencia*
- Plato (meester) ↔ Aristoteles (leerling) → stijlfiguur
- Psychologie ↔ literatuur
 - ↳ academische stijlfiguur ~ dialoog Aristoteles

Opmerking [19]: INZICHTVRAAG

8. Wat zijn de *Ilias* en de *Odyssee* van HOMEROS? En waarover gaan beide werken?

→ *De Ilias* en de *Odyssee* zijn een vroeg-Grieks epos dat toegeschreven wordt aan de dichter HOMEROS hoewel geleerden het erover eens zijn dat deze vorm van poëzie waarschijnlijk eerst mondeling overgedragen werd en pas later op schrift gesteld.

→ *De Ilias* vertelt over de wrok van Achilles, en beschrijft slechts een korte episode van het einde van de Trojaanse Oorlog, die volgens de overlevering tien jaar geduurd heeft. De titel is ontleend aan Ilios of Iliion (Ἴλιον), de oude, Griekse naam voor Troje, een stad die was gesitueerd in Klein-Azië aan de noordwestkust van Anatolië. Toch is het een misvatting te denken dat de *Ilias* over de Trojaanse Oorlog handelt. Uiteindelijk wordt de stad Troje, met behulp van het beroemde Paard van Troje, door de Grieken ingenomen. Hierover wordt echter in de *Ilias* niets verteld, wel in de *Odyssee*.

De Ilias eindigt wanneer Achilles van zijn wrok verlost is omdat Hektor dood is. Het tweede epos dat op de *Ilias* volgt en ook aan Homeros wordt toegeschreven is d... [2]

Opmerking [20]: INZICHTVRAAG

9. Wat zijn de *Phaedo* van PLATO? En waarover gaat dit werk?

→ *De Phaedo* is één van de dialogen van Plato. Hierin vertelt *Phaedo* aan *Echekratès* hoe de laatste dag van Socrates' leven (399 v. Chr.) verlopen is, met name het gesprek dat enkele vrienden met hem hadden.

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Phaedo_\(Plato\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Phaedo_(Plato))

Opmerking [21]: INZICHTVRAAG

10. Wat is *De Anima* van HOMEROS en diens *De memoria et reminiscencia*? En waarover gaan deze werken?

→ *De Parva Naturalia* (een conventionele Latijnse titel eerst gebruikt door Giles van Rome: "korte verhandelingen over de natuur") zijn een verzameling van zeven werken van Aristoteles, die de natuurlijke fenomenen waarbij het lichaam en de ziel te bespreken. *De anima* en *De memoria et reminiscencia* maken onder meer deel uit van deze verzameling.

http://en.wikipedia.org/wiki/Parva_Naturalia

De Anima is een belangrijke beschouwing van Aristoteles over de aard van levende w... [3]

CITAAT

- Vertrouwer
- ~ Plato (mits verdieping)
- Oefeningen in de geheugenkunst
 - ↳ associatie
 - ↳ herhaling! (~ Ebbinghaus)

* Middeleeuwen (1000): waar moest je zijn?

- Middenoosten/Jezuzalem? Kruistochten → vernietiging
- Noren? → barbaren vielen onze streken binnen
 - enkel monniken zouden eventueel kunnen lezen
- Parijs? → ‘verklaring van Bologne’
 - debatcultuur
 - Thomas van Aquino
 - ↳ noemt wijsheren bij naam (bv. Sint Augustinus...)
 - ↳ sed contra: enige die hij niet bij naam noemt is de belangrijkste: Aristoteles

• **AUGUSTINUS** (396)

- “Confessiones” (vertaald als “beledenissen” of “bekentenissen”)
 - ↳ Tweedeling:
 1. Egodocument (autobiografie)
 - ↳ vroegste herinnering pas vanaf vroege kindertijd, niet betrouwbaar
 - ↳ anekdotes → herinnering anekdote;
 - ↳ visuele voorstelling → verbeelding
 - ↳ stelde zelf het waarheidsgehalte van zijn verhaal in vraag (→ wat is het geheugen?)

CITAAT

- Hoe betrouwbaar is het geheugen?
- Wat als het geheugen iets verliest? → we zoeken altijd in het geheugen

→ Kennis van Ebbinghaus volstrekt revolutionair? (zie citaten)

Opmerking [22]: INZICHTVRAAG

11. Wat zijn de *Confessiones* van AUGUSTINUS? En waarover gaat dit werk?

→ *De Confessiones (of Belijdenissen) van Augustinus is een autobiografisch boek. De Confessiones gaan over de zondige jeugd van Augustinus en zijn bekering tot het christendom. De autobiografie is niet compleet; hij werd geschreven toen Augustinus een veertiger was en daarna leefde hij nog ruim dertig jaar. Wel biedt het boek een ononderbroken overzicht van het tot stand komen van zijn filosofische en theologische inzichten. De Confessiones is het meest omvattende werk over het leven van enig persoon uit de 4e of 5e eeuw.*

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Confessiones>

Opmerking [23]: UITBREIDING

*. Wat is de *Summa Theologica* van THOMAS VAN AQUINO? En waarover gaat dit werk?

→ *De Summa Theologia (Latijn voor Hoofdzaak van de theologie) is een van de klassieken van de theologie en filosofie en behoort tot de meest invloedrijke werken van de Westerse literatuur. De bedoeling was een handboek te schrijven voor beginners: een soort samenvatting van alle theologische leerstellingen van die tijd. Het werk geeft een rationele onderbouwing van de Christelijke theologische stellingen; beredeneerd volgens een methodiek die men later typisch Middeleeuwse scholastiek is gaan noemen. De Summa is onvoltooid gebleven. De onderwerpen van de Summa worden behandeld volgens een cyclus: het bestaan van God; Gods schepping, de mens; het doel van de mens; Christus; de sacramenten; en dan zijn we weer terug bij God. Het werk is beroemd door de vijf argumenten die het geeft voor het bestaan van God: de Quinque viae (Latijn voor vijf wegen). In het werk worden voortdurend Augustinus van Hippo, Aristoteles, en andere christelijke, Joodse, Islamitische en klassiekheidense schrijvers ... [4]*

Opmerking [24]: INZICHTVRAAG

12. Waarover handelt het werk *Über das Gedächtnis* van EBBINGHAUS?

→ *In Über das Gedächtnis beschrijft Ebbinghaus zijn methodologie en bevindingen van zijn geheugenonderzoek. Eén van deze bevindingen was de bekende retentie- of vergeetcurve welke het vergeten in de tijd sinds de eerste verwerving beschrijft.*

http://en.wikipedia.org/wiki/Forgetting_curve

COLLEGE 3

* RECAPITULATIE COLLEGE 2

- **Geschiedenisopvatting** van BRENNAN:
 - Inleiding bestuderen
 - 3 voornaamste bronnen: BORING, KUHN en EBBINGHAUS
 - EBBINGHAUS → relativering: oudste onderwerp, “nieuwste wetenschap/kennis”
 - ↳ Nieuwste kennis, reeds geweten doorheen het verleden
 - ↳ Geheugen
 - DESCARTES: niet altijd betrouwen op het geheugen (~ AUGUSTINUS)
 - ↳ nooit iemand geklaagd over verstand (ironie)
 - WUNDT: bewustzijn
 - ↳ verworven kennis = variatie op oud thema
 - Nederigheid! → ↯ academic jerks ↔ waarde
 - SHAKESPEARE, Hamlet:

“There are more things in heaven and earth, Horatio, Than are dreamt of in your philosophy (psychology).”

“There is, indeed Brennan, more psychology in heaven and earth, than is dreamt of in our actual scientific psychology.”

1. BLIKPUNT BRENNAN: WETENSCHAPSOPVATTING → THOMAS KUHN

- **WETENSCHAPPELIJKE PARADIGMA'S**
 - ↳ gedetermineerd door de Zeitgeist
 - ↔ wetenschappelijke discipline begint op een bepaald moment en ontwikkelt geleidelijk aan = naïef!
 - ↳ wetenschappelijke revolutie → verandering historisch perspectief
 - Psychologie: experimentele methode (~ wetenschappelijk paradigma)
 - Voor experimentele periode, was men van mening dat men vragen m.b.t. tot de psyche nooit kon onderzoeken.
 - Met de komst van de experimentele methode, moest men deze opvatting bijschaven.
 - **KANT**: “psychologie kan geen wetenschappelijke discipline worden zoals de fysica.”
 - ↓
 - **WUNDT**: nieuwste kennis over een oud thema
 - bewustzijn (d.m.v. exp. meth.)
 - ↳ ~~Kant is fout~~ ≠ Kant was niet volledig juist
 - ↳ Andere onderzoekers
 - andere psychologische onderwerpen (≠ bewustzijn) onderzoeken m.b.v. de experimentele periode
- Nieuw wetenschappelijk paradigma

Opmerking [25]: TE ONTHOUDEN

In *De structuur van wetenschappelijke revoluties* (1962) doorpikt fysicus en wetenschapsfilosoof Thomas Kuhn de illusie als zouden wetenschappen (zoals fysica, scheikunde, biologie) geleidelijk ontwikkelen, of, met andere woorden, een kennisgeheel vormen dat een begin kent en dat doorheen de tijd, naarmate nieuwe ontdekkingen worden gedaan, *aangroeit*. Tegenover dit accumulatiemodel plaatst hij zijn noties van “wetenschappelijk paradigma” en “wetenschappelijke revolutie”.

Hierbij formuleren we twee bedenkingen:

1) In de *psychologie* gebruikt men vaak, in veel engere zin, de term ‘onderzoeksparadigma’ als synoniem voor ‘methode’. Dit is echter niet de betekenis die Kuhn geeft aan het begrip paradigma. Zo ontwaar ik in de recente geschiedenis van de psychologie (vanaf het einde van de negentiende eeuw) slechts twee paradigma’s in de betekenis die Kuhn hieraan geeft, paradigma’s die bovendien van bij hun oorsprong tot op de dag van vandaag *naast* elkaar bestaan: het experimenteel psychologisch paradigma, en het psychoanalytisch paradigma, waarbij het eerstgenoemde paradigma gekarakteriseerd wordt door de poging tot objectivering (via een hele reeks verschillende onderzoeksmethoden), het tweede door de poging om een ethiek van het particuliere te vrijwaren.

2) Denkbeelden verwant met deze van Kuhn vinden we terug in het werk van Alexandre Koyré en Gaston Bachelard, bv. het begrip “epistemologisch breukvlak”.

Opmerking [26]: MEN HAVE MATTERED C2 - Thomas KUHN**Opmerking [27]: INZICHTVRAAG**

1. Geef twee voorbeelden van wetenschappelijke revoluties, in de betekenis die Kuhn geeft aan dit begrip, in andere disciplines dan de psychologie (bv.: biologie/fysica/chemie/...)?

→ *Psychologie: experimentele methode*
 Voor experimentele periode, was men van mening dat men vragen m.b.t. tot de psyche nooit kon onderzoeken. Met de komst van de experimentele methode, moest men deze opvatting bijschaven.
http://nl.wikipedia.org/wiki/Tijdlijn_psychologie

... [5]

Opmerking [28]: MEN HAVE MATTERED Immanuel KANT + READER p. 70**Opmerking [29]: MEN HAVE MATTERED C1 - Wilhelm WUNDT + READER p. 100**

- Biologie
 - DARWIN (19de eeuw): evolutieleer ↔ creationisme
 - Geen andere revolutie (v/h formaat v/d evolutieleer) in de geschiedenis:
 - ↳ Watson & Crick: ontdekking DNA?
 - onderbouwt theorie v Darwin (≠ breuk)

- Fysica
 - NEWTON (17de eeuw): newtoniaanse fysica: klassieke mechanica
 - EINSTEIN (19de – 20ste eeuw): relativiteitstheorie

- Scheikunde (chemie)
 - BOYLE (17de eeuw): onderscheid tussen scheikunde en alchemie
 - MENDELEJEV & MEYERS (19de eeuw): periodiek systeem der elementen

- Gaston BACHELARD
 - Epistemologisch breukvlak/coupure

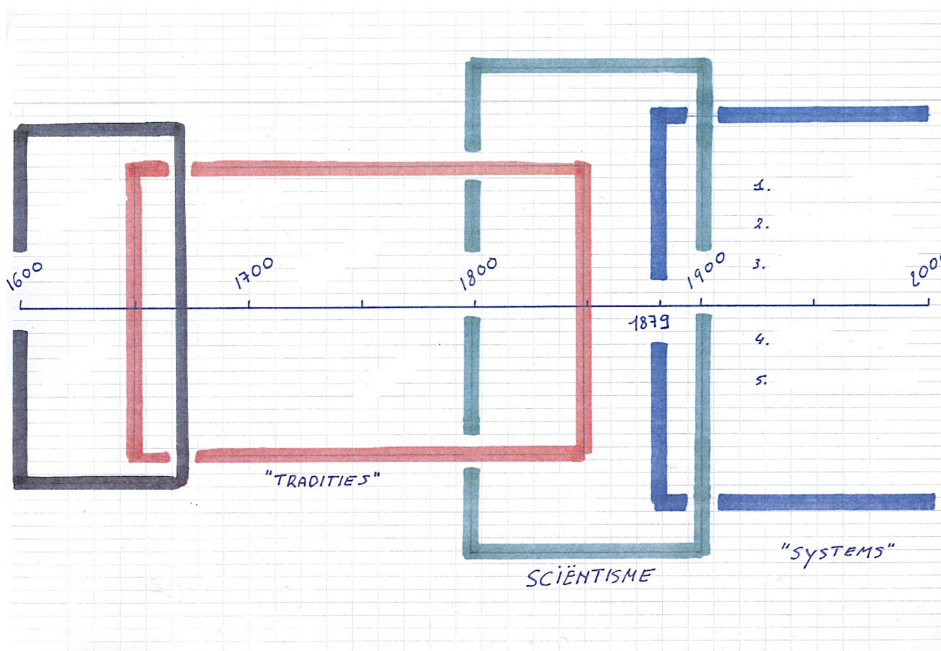
- “Idéale du moi” = “het ik-ideaal” (FREUD)
 - ↳ Trachting v/d psychologie om een evenknie te worden v/d exacte wetenschappen
 - lang niet bereikt → ooit bereiken?
 - Wetenschappelijk statuut v/d psychologie?

Opmerking [30]: MEN HAVE MATTERED
 Charles DARWIN + READER p. 90

Opmerking [31]: MEN HAVE MATTERED
 Isaak NEWTON + READER p. 23

Opmerking [32]: MEN HAVE MATTERED
 Gaston BACHELARD

2. BLIKPUNT BRENNAN: OPBOUW BOEK

- Zwaartepunt in het boek: 1600 – 2000

- **Zwart: filosofische bestaansvoorwaarden:**

- “Wat is het verband tussen ziel en lichaam?”
- **DESCARTES:** res extensa = lichaam → mens als dier
 “Ik denk dus ik ben.”
 ziel en lijf zijn fundamenteel verschillende substanties
 ↳ Nu: ‘nog steeds ziek aan Descartes’:
 nooit genuanceerd
 Vb.: “oorzaak schizofrenie in de genen”
 → niet enkel lichamelijke oorzaak ook geestelijk
 ↳ “Discourt de la methode” (beklag over verstand?)
 → godsbewijs toe redeneren aan “ik denk dus ik ben”
 ↳ “Les passions de l’âmes”
 - **SPINOZA:** ziel en lijf zijn geen verschillende substanties, maar wel verschillende manifestaties
 ↳ invloed op invulling v/d psychologie
 ↳ **Antonio DAMASIO:** over de fout v DESCARTES
- * Zowel SPINOZA als DAMASSIO v Portugese origine
 → DAMASIO: kent zijn klassiekers (~SPINOZA, DESCARTES)
 → Eerst DAMASSIO lezen, dan SPINOZA en DESCARTES beter begrijpen.
- Filosofische bestaansvoorwaarden → breuk met theologie
 ↳ Gedachten publiceren in Nederland, andere landen
 → vervolging, gevaar voor leven

Opmerking [33]: ZWART

Eerste periode
 17de eeuw
Filosofische bestaansvoorwaarden
 -Hoofdstuk 5, met bijzondere aandacht voor: inleiding, summary en de paragrafen over Descartes en Spinoza (p. 19-34)

Opmerking [34]: MEN HAVE MATTERED
[René DESCARTES + READER p. 29](#)

Opmerking [35]: MEN HAVE MATTERED
[Baruch SPINOZA + READER p. 27](#)

Opmerking [36]: MEN HAVE MATTERED
[Antonio DAMASIO](#)
 ↳ [De vergissing van DESCARTES](#)

- **Rood (1650 – 1850): 3 filosofische tradities (gelijktijdig)**

1. Franse traditie
2. Britse traditie
3. Duits filosofische traditie

- 1. Franse traditie**
- Psychologie moet vertrekken vanuit zintuiglijke ervaringen
 - Uitgangsidee van DESCARTES aan de kant geschoven
 - Psychologie reduceren tot wat we lichamenlijk kunnen bestuderen
 - **DE LA METTRIE:** “L’homme machine” (= pamflet)
 ↳ Ideeën van DESCARTES enkel om theologen zand in de ogen te gooien.
 ↳ reductie van wat de mens is tot zijn fysisch substraat: alles herleiden tot het lijf.
 - **DE CONDILLAC & DE LA METTRIE:** epistemologische fout (enkel lichaam)
 - **Auguste COMTE:** vader v/d sociologie en het positivisme
 “psychologie is een volstrekt overbodige discipline.”
 ↳ Als je de psychologie van het individu, een enkeling, wil bestuderen, volstaat de studie van de fysiologie. Wil je het individu als deel van een groep bestuderen, volstaat de sociologie.

Opmerking [37]: ROOD

Tweede periode
 2de helft 17de – eerste helft 19de eeuw:
Filosofische tradities
 -**Franse - hoofdstuk 6**, met bijzondere aandacht voor: inleiding, summary en de paragrafen over DE CONDILLAC, DE LA METTRIE, August COMTE (p. 35-48)
 -**Britse - hoofdstuk 7**, met bijzondere aandacht voor: inleiding, summary en de paragrafen over John LOCKE, James MILL, John Stuart MILL (p. 49-63)
 -**Duitse - hoofdstuk 8**, met bijzondere aandacht voor: inleiding, summary en de paragraaf over Johann Friedrich HERBART; plus, wat KANT betreft: “Beantwoording van de vraag: Wat is verlichting?” cf: deel IV van de reader (p. 64-77 + 397-403)

Opmerking [38]: MEN HAVE MATTERED
[Julien Offray DE LA METTRIE + READER p. 41](#)

Opmerking [39]: MEN HAVE MATTERED
[Étienne Bonnot DE CONDILLAC + READER p. 39](#)

Opmerking [40]: MEN HAVE MATTERED
[Auguste COMTE + READER p. 44](#)

2. Britse traditie

- Vertrekt ook vanuit de ideeën van DESCARTES
- Als mens gedetineerd wordt door zowel zijn lichaam, als door de anderen. ("J'est un autre")
- DE CONDILLAC & DE LA METTRIE: filosofisch
 - ↳ Britten: pragmatisch: grondige studie v/h lichaam (nog) niet mogelijk
 - beïnvloeding door de andere
- LOCKE: tabula rasa: mens geboren als gelijke
 - ↳ misdadigers = slecht beschreven blad
 - blad uitwissen en opnieuw beschrijven
- Britten zijn grondleggers van het moderne gevangeniswezen: controleren, verifiëren en sanctioneren
 - ↳ Misdadigers exporteren naar Australië (oude gedachte)
 - ↳ Heropvoeden (resocialisatie) (nieuwe gedachte ~ LOCKE)
- Idee: LOCKE
- Uitvoering: Jeremy BENTHAM → panopticon (alles zien)
- James Mill & John Stuart Mill

3. Duitse traditie

- Vertrekt vanuit de ideeën van SPINOZA
- HERBART: belangrijk voor de psychologie, maar nog steeds filosoof
 - ↳ zowel lijf als de ander
- KANT: "Sapere aude" ("Durf denken") → leuze UGent
 - ↳ "Leven wij reeds in een verlicht tijdperk (toen en nu)?"

- Grijs: 19de eeuw sciëntisme

- tot uiting in de fysiologie, evolutieeler, psychofysica (WEBER, FEGNER, WUNDT en HELMHOLTZ)

- Blauw: systemen

- enorme diversiteit
 - ↳ Psychologie vs. fysica
 - ↳ Verschillende soorten psychologie: zelfs tegenstrijdig
- ER IS GEEN EENHEID!

Opmerking [41]: MEN HAVE MATTERED
John LOCKE + READER p. 53

Opmerking [42]: MEN HAVE MATTERED
Jeremy BENTHAM

Opmerking [43]: MEN HAVE MATTERED
James MILL + READER p. 59

Opmerking [44]: MEN HAVE MATTERED
John Stuart MILL + READER p. 59

Opmerking [45]: MEN HAVE MATTERED
Johann Friedrich HERBART + READER p. 73

Opmerking [46]: GRIJS

Derde periode:
19de eeuws Sciëntisme

- Hoofdstuk 10, met bijzondere aandacht voor: inleiding, summary, fysiologie, evolutieeler (met bijzondere aandacht voor de paragraaf over Darwin), Psychofysica (met bijzondere aandacht voor de paragrafen over Weber, Fechner, Helmholtz), Psychiatrie (met bijzondere aandacht vanuit & *Freuds psychologie van het oordeel* : Theodor Meynert, Charcot/Bernheim) (p. 78-96)
- Ontstaan van de psychologie in de moderne zin van het woord - hoofdstuk 11, met bijzondere aandacht voor: inleiding, summary, geheel de paragraaf over "Structural, or Content Psychology" en paragraaf over Ebbinghaus (p. 97-115)

Opmerking [47]: MEN HAVE MATTERED
Ernst Heinrich WEBER + READER p. 84

Opmerking [48]: MEN HAVE MATTERED
C2 - Gustav Theodor FECHNER + READER p. 85

Opmerking [49]: MEN HAVE MATTERED
C1 - Wilhelm WUNDT + READER p. 100

Opmerking [50]: MEN HAVE MATTERED
Herman von HELMHOLTZ + READER p. 88

Opmerking [51]: BLAUW

Vierde periode
Einde 19de eeuw – eind 20^e eeuw

Actuele diversiteit
bij Brennan gereduceerd tot 5 "systems"

- Amerikaans functionalisme - hoofdstuk 12, met bijzondere aandacht voor inleiding, summary en de paragraaf over William JAMES (p. 117-142)
- Gestaltpsychologie - hoofdstuk 13, met bijzondere aandacht voor inleiding, summary, de paragrafen over WERTHEIMER, KÖHLER, KOFFKA, en de paragraaf "Basic principles of Gestalt Psychology" (p. 143-155)
- Psychoanalyse
 - ↳ zelfstudie van *Freuds psychologie van het oordeel*
- Behaviorisme - hoofdstuk 15, met bijzondere aandacht voor inleiding, su... [6]

1. Functionalisme
 - William JAMES, FECHNER
 - ↳ Wat is het verschil tussen het Amerikaans functionalisme en het structuralisme?
2. Behaviorisme
 - PAVLOV, WATSON, SKINNER
3. Gestaltpsychologie
 - WERTHEIMER, KÖHLER, KOFFKA + algemene principes en wetmatigheden
4. Psychoanalyse (Niet studeren uit reader, boek i.v.m. FREUD)
5. Humanistische psychologie
 - niet echt samenhangend oeuvre

→ Eigenlijk maar 3 systemen: Behaviorisme, gestaltpsychologie en psychoanalyse

→ Tekortkoming reader: Ontwikkelingspsychologie?
 Neuropsychologie?
 ↳ Slechts tot ontwikkeling in laatste decennia.

Opmerking [52]: MEN HAVE MATTERED
[William JAMES + READER p. 122](#)

Opmerking [53]: MEN HAVE MATTERED
[Ivan PAVLOV + READER p. 160](#)

Opmerking [54]: MEN HAVE MATTERED
[John Broadus WATSON + READER p. 165](#)

Opmerking [55]: MEN HAVE MATTERED
[Burrhus SKINNER + READER p. 179](#)

Opmerking [56]: MEN HAVE MATTERED
[Max WERTHEIMER + READER p. 146](#)

Opmerking [57]: MEN HAVE MATTERED
[Wolfgang KÖHLER + READER p. 147](#)

Opmerking [58]: MEN HAVE MATTERED
[Kurt KOFFKA + READER p. 148](#)

3. BLIKPUNT BRENNAN: EVALUATIE

- Vergelijking: blikpunt BRENNAN vs. ons blikpunt
 - actuele positie: 1982 vs. 2014
 - BRENNAN: fetisjist: oprichting labo = begin geschiedenis (↔ verleden)
 - Ons blikpunt: groter breekpunt bij KANT (verlichting)
 - ↳ verschillende wetenschappelijke invullingen

Brennan	Ons blikpunt
- Geschiedenisopvatting (BORING, KUHN, EBBINGHAUS)	- Dynamische opvatting v/d geschiedenis (NIETZSCHE, AUGUSTINUS, FREUD, LACAN, GEARY, LOFTUS, KUROSAWA...)
- Wetenschapsopvatting	- Wetenschapsopvatting
- 1982	- 2014
- 1872	- 1784
- Amerikaans blikpunt	- Europees blikpunt
- Blikpunt als psycholoog	- Blikpunt als psychoanalyticus

COLLEGE 4: DYNAMISCH BLIKPUNT

VOORBEREIDENDE OPDRACHT:

Bekijk de film "Rashomon" (1950) van de Japanse cineast Akira Kurosawa op YouTube.

DEEL 1: DYNAMISCH BLIKPUNT

1. INLEIDING: DYNAMISCHE OPVATTING VAN DE GESCHIEDENIS

- Elke geschiedenis is dynamisch ook als de auteur van deze geschiedenis dit niet als zodanig herkent.
- NIETZSCHE, AUGUSTINUS, FREUD, LACAN, GEARY, LOFTUS, KUROSAWA, BURCKHARDT...

2. JAQUES LACAN (1901 – 1981): PSYCHOANALYTICUS

AANVULLENDE OPDRACHT:

Voor de geïnteresseerden is de introductie tot Jacques Lacan aan te bevelen van J. QUACKELBEEN, Hommage aan Jacques LACAN, De radicale vernieuwer van de psychoanalyse (1901-1981). Deze tekst is te vinden in de reader (2nd edition) p. 385-396, of op Minerva bij de documenten bij dit vak.

- Retour à FREUD.
 - ↳ Iedereen kent FREUD, iedereen heeft een mening over FREUD.
 - ↳ Nakomelingen van FREUD hebben nooit de basisideeën van FREUD in stand gehouden.
 - ↳ Psychoanalytici verloochenen het oeuvre van FREUD (soms zonder te beseffen)
- LACAN keerde met zijn studenten terug naar de oorspronkelijke werken van Freud, studie van meer dan 30 jaar.
- Trachten daar waar Freud in de fout is gegaan, de psychoanalyse bij te sturen.
- "L'histoire n'est pas le passé. L'histoire est le passé pour autant qu'il est historisé dans le présent."
 - Geschiedenis is niet het verleden, voor zover het verteld is in het heden.
 - Geschiedenis ≠ wat gebeurd is.

Opmerking [59]: MEN HAVE MATTERED
Friedrich NIETZSCHE

Opmerking [60]: MEN HAVE MATTERED
C2 – AUGUSTINUS

Opmerking [61]: MEN HAVE MATTERED
C1 – Sigmund FREUD

Opmerking [62]: MEN HAVE MATTERED
Jacques LACAN

Opmerking [63]: MEN HAVE MATTERED
David C. GEARY + READER p. 349-364

Opmerking [64]: MEN HAVE MATTERED
Elisabeth F. LOFTUS

Opmerking [65]: MEN HAVE MATTERED
Akira KUROSAWA

Opmerking [66]: MEN HAVE MATTERED
Jacob BURCKHARDT

Opmerking [67]: INZICHTVRAAG

1. Waarom is een psychoanalyticus een logische aanhanger van een dynamische opvatting van de geschiedschrijving?

→ Een psychoanalyticus luistert naar wat mensen hem komen vertellen (hun eigen geschiedenis). Hij analyseert deze geschiedenis. Analyseren is in eerste instantie niet hetzelfde als interpreteren. Een psychoanalyticus tracht hij alles te vergeten wat hij weet en zich zo ontvankelijk mogelijk op te stellen. Indien men iemand de vrijheid geeft om alles uit te spreken wat er door zijn/haar hoofd gaat, komen er heel snel hele flarden, brokstukken van de eigen geschiedenis ter sprake. Een psychoanalyticus stelt vast dat de verhalen van belangrijke gebeurtenissen verschillende malen aanbod komt, maar deze verhalen steeds –op belangrijke punten- verschillen. De geschiedenis die men vertelt, wordt steeds verteld vanuit een actueel standpunt. De gebeurde feiten veranderen niet, maar de beleving ervan verandert. Het is dan ook vanzelfsprekend dat door deze dynamische beleving er sprake is van een dynamische geschiedenis.

- Waarom is een psychoanalyticus een logische aanhanger van een dynamische opvatting van de geschiedenis?
 - Psychoanalyticus luistert naar wat mensen hem komen vertellen (hun eigen geschiedenis). Hij analyseert deze geschiedenis.
 - Wat is **analyseren**? In eerste instantie niet interpreteren: hij probeert alles te vergeten wat hij weet en zich zo ontvankelijk mogelijk op te stellen. Indien men iemand de vrijheid geeft om alles uit te spreken wat er door het hoofd gaat, komen daar heel snel hele flarden, brokstukken van de eigen geschiedenis ter sprake. Een psychoanalyticus stelt vast dat het verhaal van de analyticus van belangrijke gebeurtenissen verschillende malen aanbod komt, maar deze verhalen verschillen steeds (op belangrijke punten).
 - De geschiedenis die men u vertelt, is steeds vanuit een actueel standpunt. De gebeurde feiten veranderen niet, maar de beleving ervan verandert.
 - Het verhaal waar u mee worstelt in een vorm gieten, zodat u ermee kan leven.
- “Hysterica’s zijn ziek aan hun reminiscenties, aan hun herinnering” (Freud)
 - Mensen zijn ziek aan hun verleden, aan datgene wat ze niet gesymboliseerd hebben, wat ze nog nooit verhaald hebben, wat ze nog nooit hebben kunnen zeggen.
 - De gebeurtenissen, feiten zelf kunnen wij niet meebrengen, laat staan veranderen. We kunnen enkel een verhaal rond deze feiten meebrengen. Indien we een verhaal rond deze feiten kunnen vertellen, historiseren we deze feiten. Indien we geen verhaal kunnen vertellen

→ Elke analyticus is een logische aanhanger van een dynamische geschiedenis.

3. AUGUSTINUS (354 – 430): KERKVADER

- Confessiones ≈ autobiografie
- Eerste deel: een blik achterom.
 - Wat is sinds mijn eerste herinneringen mijn parcours geweest?
 - Hoe ben ik geworden wie ik ben? Wat zijn daar de kapitale gebeurtenissen bij geweest?
 - Hij beseft maar al te goed dat zijn geheugen niet betrouwbaar is.
- Tweede deel: filosofisch
 - Wat is de tijd?
 - ↳ subjectieve gewaarwording van de tijd is dynamisch
 - “Ik heb het gevoel dat de tijd vliegt/niet vooruit gaat.”
 - 3 tijden: verleden – heden – toekomst
 - ↳ Wat is mijn verhouding tot deze tijden?
 - ↳ “De toekomst bestaat niet, want dat is het geen wat nog moet komen. Het verleden bestaat niet, want dat is reeds voorbij.”
 - Een tegenwoordige herinnering van het verleden bestaat, een tegenwoordige verwachting van de toekomst bestaat.

Opmerking [68]: INZICHTVRAAG

2. Waarom is AUGUSTINUS een logische aanhanger van een dynamische opvatting van de historiografie?

→ AUGUSTINUS maakt in het tweede deel van zijn ‘confessiones’ de bedenking dat “je niet in strikte zin kunt zeggen dat er drie tijden zijn, de verleden, de tegenwoordige en de toekomstige tijd”. Hij is zich bewust van het dynamische karakter van de tijd. Augustinus opteert dan ook om bovenvernoemde drie tijden te beschrijven in functie van het tegenwoordige zijn: “er zijn drie tijden, het tegenwoordige zijn van het verleden, het tegenwoordig zijn van het nu, en het tegenwoordig zijn van de toekomst”. Concreet kan men stellen dat een tegenwoordige herinneren van het verleden wel effectief bestaat en dat deze in functie van het tegenwoordige zijn een dynamisch concept representeert. In het verlengde hiervan is de verzameling van herinneringen van het verleden, de historiografie, dynamisch.

4. PATRICK GEARY (1948 –): HISTORICUS

AANVULLENDE OPDRACHT:

Bestudeer met bijzondere aandacht de tekst over dit werk van Patrick GEARY in de reader (deel IV, p. 349-364).

- Phantoms of Remembrance
- Casestudies
 - Het geen wij ons nu herinneren over de middeleeuwen, in hoeverre is dit een betrouwbaar verhaal?
 - Wanneer is onze actuele herinnering van de middeleeuwen ontstaan?
 - ↳ Les idées reçus: ideeën die eens ontstaan zijn een steeds als waarheid zijn overgenomen.
 - ↳ Sinds dood van Augustinus: duistere middeleeuwen; daarna late middeleeuwen
 - Tot op dag van vandaag opvattingen van schriften uit de late middeleeuwen als waarheid aangenomen.
 - Kunnen niet anders, enige bronnen? Jawel, indien je luistert naar de fluisteringen, echo's uit de vroege/duistere middeleeuwen, voor de monniken het historisch schrift opeisten.
 - Monniken zijn geschiedenis beginnen schrijven op basis van de **memorabilia**: andere bronnen (geschreven bronnen, overleveringen, objecten) = 'onze grote schoendoos'
 - alles wat bewaard is gebeven van vroeger
 - alle memorabilia zouden een plaats/betekenis moeten krijgen in de geschiedschrijving.
 - ↯ Elke historicus kan nauwelijks recht doen aan alle memorabilia
 - ↳ hij neemt enkel de **memoranda** op in zijn geschiedschrijving.
 - ↳ selectie: enkel elementen die hij op die moment belangrijk acht. enkel elementen die men zich wil herinneren
- Verschil tussen memorabilia en memoranda: de enorme selectie
 - nu nog steeds dupe van selectie door monniken in middeleeuwen
 - drievier van selectie door: legitimeren van hun macht

5. JACOB BURCKHARDT (1888 – 1897): CULTUUR- EN KUNSTHISTORICUS

- "De geschiedenis is da wat het ene tijdperk de moeite waard acht in het andere"
- Geschiedenis is de meest onbetrouwbare wetenschap:
 - geen objectieve selectiecriteria
- Criteria veranderen → geschiedenis verandert

Opmerking [69]: INZICHTVRAAG

3. Waarom is Patrick GEARY een logische aanhanger van een dynamische opvatting van de historiografie?

→ Geary kiest voor een meer dynamische benadering van wat hij, in navolging van recent onderzoek, het "**sociale geheugen**" noemt, waarin individuele en collectieve herinneringen en tijdsgebonden percepties met elkaar interfereren en waarin orale en schriftelijke overlevering deel uitmaken van hetzelfde proces van selectie en vervorming van feiten uit het verleden. Aansluitend hierbij neemt hij ook afstand van de traditionele idee van een take-off van de geletterdheid omstreeks de 11de-12de eeuw. Geary gaat ervan uit dat er ook tijdens de vroege Middeleeuwen aanzienlijk meer geschreven bronnen voorhanden waren dan doorgaans wordt aangenomen. Als gevolg van een grote teloorgang en een soms intentie ... [7]

Opmerking [70]: INZICHTVRAAG

4. Bespreek kort GEARY's casestudies en geef aan wat hij daarmee aantoonde.

→ In een mentaliteitshistorisch luik bestudeert hij bijvoorbeeld de rol van vrouwen en hervormingsgezinde monniken in het onderhouden van het "**familiale geheugen**" en de verschillende invulling die beide groepen daaraan gegeven hebben.

→ In zijn eerder technische onderzoek van 'Traditionsbücher' en 'Cartularia' – verzamelhandschriften waarin oudere originele oorkonden hetzij letterlijk, hetzij geparafraseerd werden "gekopieerd" – toont hij dan weer hoe het "**archivalische geheugen**" gemanipuleerd kon worden. Dergelijke verzamelhandschriften kunn ... [8]

Opmerking [71]: INZICHTVRAAG

5. Waarvoor staan de ~~ concepten memorabilia en memoranda?

→ Omstreeks 1188 stelde de Engelse monnik en kroniekschrijver Gervasius van Canterbury dat hij er geenszins naar streefde alle gekende **memorabilia** of "**herinnerbare feiten**" neer te schrijven. Hem interesseerden slechts de **memoranda** van zijn monastieke gemeenschap, of hetgeen ten behoeve van zijn medebroeders "**onthouden moest worden**".

→ De betekenis van de memorabilia is niet eenduidig, maar geheel afhankelijk van een verworven statuut als memoranda. (cfr. de Laciaanse taaltheorie: een betekenaar verkrijgt slechts ... [9])

6. ELISABETH LOFTUS (1944 –): COGNITIEF PSYCHOLOGE

AANVULLENDE OPDRACHT:

Bestudeer met bijzondere aandacht de tekst “Thanks for the memories!” (1975) van Elisabeth LOFTUS in de reader (deel III, p. 281-289).

- Ooggetuigenverslagen
 - Rechtspraak: in proces onder ede verklaren → ζ Verenigde Staten
 - Betrouwbaarheid?
 - ↳ We hebben geen toegang tot wat er werkelijk gebeurd is, maar wel tot wat men zich in het heden herinnert.
 - Zeer **beïnvloedbaar**: (getuigen niet geïsoleerd, enkel dader)
 - door wat zich tussen de gebeurtenissen en het verslag voordoet
 - door wat er tijdens een proces verteld wordt
 - door de media

→ Getuigen herschrijven hun verhaal.

- **False memory debate**
 - In Verenigde Staten begonnen mensen zich plots misbruik, ontvoering door aliens, satan uitdrijving... te herinneren.
 - Het is onbestaande dat men zich niets van de gebeurtenissen herinnert.
 - ↳ Het is niet omdat je niet aan een gebeurtenis wil denken, dat de herinnering zich niet manifesteert (bv.: lichamelijke klachten)
 - ↳ Het is niet omdat de geest zich niets herinnert, dat het lichaam zich niets herinnert.
 - ↳ Vergeten/verdringen: bestaat niet → illusie; \neq eenvoudig herinneren → fluisteringen
 - Tijdens processen: ‘herinneringen’ vaak van suggestie (van therapeut) → verbeelding

Opmerking [72]: INZICHTVRAAG

6. Waarom geloven mensen dat in strafzaken ooggetuigenverslagen sterk bewijsmateriaal vormen?

→ De reden waarom we er van overtuigd zijn dat ooggetuigenverslagen sterkbewijsmateriaal vormen, is dat we de neiging hebben om te geloven dat de manier waarop een persoon zich een gebeurtenis herinnert, dit de manier is zoals deze werkelijk heeft plaats gevonden. M.a.w. geheugen, en het zich iets herinneren, wordt meestal ... [10]

Opmerking [73]: INZICHTVRAAG

7. Wat gebeurt er volgens Elisabeth LOFTUS wanneer we ons een gebeurtenis herinneren?

→ Elizabeth Loftus heeft gevonden dat wanneer een evenement wordt opgeroepen, dit niet nauwkeurig opnieuw nagema ... [11]

Opmerking [74]: INZICHTVRAAG

8. Waarvan vormt wat zij “reconstructive memory” noemt het resultaat?

→ Loftus' onderzoek heeft aangetoond dat “reconstructive memory” een gevolg is van ons gebruik van nieuwe en bestaande ... [15]

Opmerking [75]: INZICHTVRAAG

9. Geef de onderzoekshypothese, de onderzoeksmethode en de resultaten weer van elk van de vier experimenten die in de tekst worden besproken.

→ ALEGEMENE ONDERZOEKSHYPOTH ... [14]

Opmerking [76]: INZICHTVRAAG

10. Vergelijk de traditionele visie op de werking van het geheugen en de herinnering met de visie van Elisabeth LOFTUS.

→ De traditionele visie op de werking van het geheugen gaat uit van een oorspronk ... [13]

Opmerking [77]: INZICHTVRAAG

11. Waarom is Elisabeth LOFTUS een logische aanhanger van een dynamische opvatting van de historiografie?

→ Elisabeth LOFTUS heeft ontdekt dat wanneer een gebeurtenis herinnert wordt, er ge ... [12]

Opmerking [78]: MEN HAVE MATTERED

Sherrill MULHERN

→ antropologe die bijzondere primitieve stam heeft bestudeerd: stam van de psychiaters/believers inclusief hun pa ... [16]

DEEL 2: DE BLIK VAN AKIRO KUROSAWA'S RASHOMON

AANVULLENDE OPDRACHT:

Bestudeer met bijzondere aandacht de tekst '*Gaze and responsibility in Akira Kurosawa's Rashōmon*' (terug te vinden op Minerva).

1. AKIRO KUROSAWA'S RASHOMON

- Weetjes:
 - Oscar voor beste buitenlandse film
 - Film als medium
 - o Gelaagd medium
 - o Wat is de les, wat is de psychologie in de film?
- RASHOMON
 - Rechtszaak: vrouw verkracht, man vermoord
→ Who did it?
 - Rechtspraak

2. INHOUD

OPENINGSSCÈNE: RASHOMON POORT

- Symbolisch: stad ligt in puin
- 3 personages: houdhakker, priester en cynische toehoorder
 - Houdhakker en priester getuigen op proces
- Tijdens film getuigen recht aankijken
 - Kijker in positie van rechter
 - Kijker wordt geappelleerd om oordeel te vellen

HOUDHAKKER

- Vertelt aan cynische toehoorder wat hij getuigde:
 - vond vrouwen hoed, mannen hoed en gedood lichaam (samurai: outfit)
 - rechter vroeg: heb je het moord wapen gezien? → neen, niets gezien

PRIESTER

- Vertelt aan cynische toehoorder wat hij getuigde:
 - Bevestigen dat ik een koppel de weg kruiste
 - De man droeg inderdaad wapens → samurai

POLITIEMAN/TAJOMARU

- Politieaan trots op vangst van beruchte crimineel.
- Tajomaru lacht hem uit: was ziek door te drinken van vergiftigde bron.
- Getuigenis van Tajomaru:
 - Lag te soezen onder boom toen koppel passeerde
 - Bries lichte sluier van vrouw op en wekte het verlangen om vrouw te bezitten
 - Geeft toe man gedood te hebben, maar was niet zijn bedoeling, wou enkel vrouw bezitten.
 - Benadert het koppel en lokt man mee naar zagezegde grafheuvel met zwaarden en overmeestert de samoerai.
 - Gaat terug naar vrouw, die zich verzette, waardoor hij de vrouw nog meer wou bezitten.
 - Vrouw trekt zelfs een dolk, maar op bepaald moment brak haar weerstand.
 - Hij is er in geslaagd haar te verleiden → niet verkracht.
 - Na gemeenschap, zegt de vrouw dat zij niet verder kan met twee mannen. De mannen moeten vechten om haar en met de overlevende zal ze haar leven verder delen.
 - Na heroïsch gevecht dood hij de man en wil hij terug keren naar de vrouw, maar de vrouw is verdwenen.
 - Hij trekt naar de stad, verkoopt het zwaard van de man, drinkt van een vergiftigde bron en stapt van paard om van propere bron te drinken waar de politieaan hem arresteert.

VROUW

- Getuigenis van vrouw:
 - Bandiet heeft haar niet verleid, maar verkracht, waarna hij vertrekt.
 - Man blijft gekneveld achter, maar is roerloos.
 - De vrouw voelt zich absoluut niet goed.
 - Het laatste wat ze zich herinnert is dat ze op haar man afstapt met de dolk in haar handen en flauw valt.
 - Wanneer ze ontwaakt vindt ze haar man met haar dolk in zijn borst.

SAMOERAI

- Getuigenis van gedode man via medium:
 - Bandiet heeft zijn vrouw verkracht.
 - Vrouw en bandiet verdwijnen van het toneel.
 - Man ziet dolk liggen en pleegt zelfmoord omdat hij zich niet heeft kunnen gedragen als samoerai.

3. TOT ZOVER...

4. DE LAPSUS VAN DE HOUTHAKKER

- Houthakker beweert dat het moordwapen geen dolk was, maar een zwaard
→ De cynische toehoorder merkt op dat houthakker aan rechter verklaarde dat hij niets wist van het moordwapen.
- Lapsus: impulsieve reactie op laatste woorden van priester die de verklaring van het orakel citeert.
- Houthakker vindt niet enkel de kledingstukken op zijn pad door het bos, maar was de hele tijd toeschouwer van de gebeurtenis.
 - Bandiet heeft de vrouw verkracht
 - De mannen moeten van de vrouw een gevecht aangaan
 - De mannen hebben aanvankelijk geen zin in een gevecht, maar het schijngevecht slaat over in een echt gevecht waarbij de bandiet de samoerai vermoord met zijn zwaard.

→ Vraag als kijker: Wat is de waarheid? Wie heeft gelijk?

5. BETEKENIS VAN DE FILM

- Rashomon is een filmische vertaling van het standpunt dat de herinnering van mensen niet betrouwbaar is → subjectieve waarneming.
→ Rashomon-effect → blikpunt: dynamische opvatting van de geschiedenis
- Kurosawa: citaat over betekenis van zijn films
↳ een film bekijken = interpreteren → dé betekenis bestaat niet
- Perceptie ≠ blik, de subjectieve waarneming
- Blik in psychoanalyse
 - Juridische schuld/subjectieve verantwoordelijkheid
 - Actief/passief
 - **De blik als object van verlangen**
 - ↳ camera van voetjes naar gezicht
 - ↳ bandiet eerlijk inzake zijn motief: coup de foudre
 - ↳ verliefdheid: vorm van waanzin
 - ↳ vrouw = object van verlangen: hij wil haar bezitten
 - ↳ bandiet enige die rechter kan verklaren wat hem aanzette tot daden

- **De minachtende blik van de samoerai**
 - ↳ beweegreden van de vrouw

- **De begerige blik/ de blik van de Ander**
 1. ↳ overmeesterd door bandiet, vrouw voor ogen zien verkrachten
 - ↳ strijdig met erecode van de samoerai: zichzelf doden i.p.v. zich over te geven
 - ↳ “L’enfer c’est les autres” – Sartre
 - ↳ über-ich moraal van de samoerai die hem aanzet tot zichzelf te doden
 - ↳ ook zijn gevoel van hoe anderen hem aankijken → veroordelen
 2. ↳ eigen bezitsdrang
 - ↳ hij had op de hoofdweg moeten blijven en zich niet moeten laten verleiden door een fonkelend zwaard
 - ↳ hij wou liever een zwaard bezitten dan zijn vrouw

→ man wettelijk niet schuldig, zelfs slachtoffer; maar door verbloeming van de feiten, aandeel in de gebeurtenissen.

- **De begerige blik/ de kijklust**
 - ↳ in lapsus bekent de houthakker
 - 1. ↳ houthakker was ook op zoek naar de kostbare dolk
 - 2. ↳ hij heeft alles zijn gebeuren en niet ingegrepen
 - ↳ kijken = passief?
 - ↳ uw kijken naar iets engageert u als subject → medeplichtige
 - ↳ keuze om tussen te komen

- Getuigenissen zijn soort van schuldbekentenissen:
 - bekennen hun passief aandeel
 - enkel de bandiet eerlijk

- Als subject neem je deel aan het gebeuren (hoe passief ook) → **VERANTWOORDELIJK**
→ **participatie via blik**

6. 3 ARGUMENTEN

- Tijdstip van de release: 1950 → Na WOII
 - Nürnbergprocessen
 - Velen in positie van houthakker:
 - ↳ “wir haben es nicht gewusst”
 - ↳ Verzet: vb. Sophie Scholl

- Verhaal *Rashomon* van Akutagawa
 - Middeleeuws verhaal

- Kurosawa
 - Biografie (citaat)
 - ↳ films tijdens oorlog: geen moed om zich actief te verzetten
 - ↳ geen juridische schuld, maar zijn passief aandeel in het regime

VOORBEREIDENDE OPDRACHT:

Lees de delen I-IV van Descartes' "Discours de la méthode" (1637).

Bestudeer de tekst "De Psychoanalytische blik van François Truffaut in L'Enfant Sauvage" (terug te vinden op minerva).

Opmerking [79]:

<http://www.sparknotes.com/philosophy/discoursemethod/>

1. INLEIDING

- Thema van de les: Descartes en het feit dat we tot op de dag van vandaag de dupe zijn van de reductie van zijn gedachtegang.
↳ Lezen van oorspronkelijke werken van Descartes.
- Situering: 17de eeuw, Verlichting
- Bepaalde aspecten van Descartes werken door tot op de dag van vandaag.
↳ Vb.: Krantenkop: "Menselijk gedrag verklaarbaar door werking hersenen"
- "Discours de la méthode", Descartes
 - Eerste werk
 - Heldere beschrijving van zijn parcours wat geleid heeft tot zijn cognitie.
- Descartes schreef in begrijpbare taal, taal van gewone man:
 - Frans (niet langer Latijn)
 - Uiting houding t.o.v. maatschappij

Opmerking [80]: MEN HAVE MATTERED
C3 - René DESCARTES + READER p. 29

2. "DISCOURS DE LA METHODE"

2.1 DEEL I

- Kernwoorden: verstand – fabel – Ander – verlangen – act
- **Het verstand & hoe dit te gebruiken**

"Het gezond verstand is het best verdeelde goed ter wereld: immers iedereen meent dat hij er zo goed van voorzien is, dat zelfs zij die het moeilijkst te bevredigen zijn op ieder ander gebied, er niet meer van plegen te begeren dan ze bezitten." (p. 89)

"[Het gezond verstand of de rede] is het vermogen om juist te oordelen en het ware van het onware te onderscheiden; (...) [is] van nature gelijk in alle mensen; (...) [is] het enige dat ons tot mensen maakt en ons van de dieren onderscheidt" (p. 90)

Opmerking [81]: INZICHTVRAAG

1. Wat is het thema van DESCARTES' *Discours de la méthode*?

→ Het centrale thema van DESCARTES' "Discours de la méthode" is het uitbreiden van zijn kennis en deze langzamerhand tot het hoogste punt op te voeren. In het verlengde hiervan beschrijft hij enkele beschouwingen en stelregels waaruit hij een methode heeft opgebouwd om dit centrale thema te kunnen bewerkstellingen.

"(...) beschouwingen en stelregels waaruit ik een methode opgebouwd heb, volgens welke ik meen in staat te zijn mijn kennis geleidelijk uit te breiden en ze langzamerhand tot het hoogste punt op te voeren." (p. 91)

- Vb.: Na examenresultaten: geen enkele student die zegt dat hij te weinig verstand had om te slagen.
- ↔ Blaise PASCAL
 - ↳ "De menselijke dwaasheid geeft ons een idee van Gods oneindigheid."
- Onderscheidt ons van de dieren; is gelijk verdeeld; zorgt dat we het ware v/h onware kunnen onderscheiden.

Opmerking [82]: MEN HAVE MATTERED
Blaise PASCAL

"De menselijke dwaasheid geeft ons een idee van gods oneindigheid."

• Fabel

"(...) echter [ik bied] dit geschrift slechts aan als een verhaal over mijzelf, of, wil men liever, als een fabel (...)" (p. 92)

- Stelregels geven → methode bekomen
- Het is een vertelling, het is aan jullie om honing te puren uit deze vertelling.
"Niet de bedoeling te zeggen hoe je opzoek moet gaan naar de volmaakte kennis, enkel beschrijving hoe ik te werk ben gegaan."
- ≠ verplichting; slaafs navolgen
- verplicht ons zijn verhaal te **interpreteren**
- ~ orakel bij de Oude Grieken

Opmerking [83]: UITBREIDING

Wat is een fabel?

→ 'Verhalen met dieren'

↳ Fabels de la fontaine

→ Verhalen met een boodschap, om van de lereren

→ ~ sprookjes: moraal overdragen aan kinderen

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Fabel>

• Ander

"(...) het lezen van alle goede boeken staat gelijk met gesprekken met de voortreffelijkste lieden uit vroeger tijden, die er de schrijvers van zijn geweest; ja het zijn zelfs van te voren doordachte gesprekken waarin zij ons enkel de beste van hun gedachten bloot leggen;" (p. 94)

- Beste opleiding → intellectuele vorming
- Directe leermeesters
- Alle andere Anderen die via zijn leermeesters tot hem gesproken hebben
 - ↳ ≠ disciplines: talen, letteren, wiskunde, rechtsleer, geschiedenis...
 - ↳ vrije kunsten: trivium = grammatica, dialectiek en retoriek
quadrivium = aritmetica, geometrie, astronomie, muziek
+ ethiek + metafysica + fysica
- Betrouwbaarheid?
 - ↳ vaak een selectie/reductie
 - ↳ wiskunde → één berekening, verschillende oplossingen
 - ↳ wijsbegeerte → verschillende meningen

• **Verlangen**

“En nog steeds had ik een zeer sterk verlangen om het ware van het onware te leren onderscheiden.” (p. 99)

- Drijfveer van Descartes
 - ↳ Hij wil weten
- Gelijk aan drijfveer van filosofen
 - ↳ Socrates; sterven om de waarheid te zoeken in hiernamaals (Descartes' dood = ongeluk; geen bewuste keuze)

• **Act**

*“Ik nam het besluit naar geen andere kennis meer te streven dan die welke ik in **mijzelf** of in het **grote boek der wereld** kon vinden.” (p.98)*

*“Nadat ik zo echter enige jaren lang in **het boek der wereld** gestudeerd had en getracht had enige ervaring op te doen, besloot ik op zekeren dag ook in **mijzelf** te gaan onderzoeken en al de krachten van mijn geest aan te wenden tot het kiezen van de wegen die ik zou volgen.” (p. 100)*

- Laat subject niet onveranderd
- Alleen nog maar de wijsheid zoeken in mezelf en het **boek v/d wereld**
- Kiezen v/d wegen die hij zal volgen

Opmerking [84]: INZICHTVRAAG

2. Wat is DESCARTES' drijfveer in zijn *Discours de la méthode* (1637)?

→ DESCARTES koesterde een zeer sterk verlangen om het ware van het onware te leren onderscheiden, om een helder inzicht in zijn daden te hebben en met zekerheid door het leven te gaan. Dit verlangen naar klare, zekere kennis vormde zijn drijfveer in zijn *“Discours de la méthode”*.

Opmerking [85]: INZICHTVRAAG

3. Hoe dacht SOCRATES ditzelfde verlangen te kunnen realiseren, althans, zoals voorgesteld in PLATO'S *Phaedo*?

→ Socrates geloofde, net zoals Descartes in het bestaan van de waarheid en het feit dat het goede gekend kan worden. Daarnaast geloofde Socrates ook in de onsterfelijkheid van de ziel en in de overtuiging dat een goed mens niet geschaad kan worden, ook niet in het hiernamaals. Socrates was van mening dat hij in zijn aardse leven beperkt werd door zijn zintuigelijke waarnemingen in zijn zoektocht naar de waarheid. De dood bood hem het ultieme ontkomen aan deze beperking en was volgens hem dan ook de manier om tot waarheid te komen en zo zijn verlangen te realiseren.

Opmerking [86]: MEN HAVE MATTERED
SOCRATES

Opmerking [87]: UITBREIDING

Verwijzing naar / metafoor van de bijbel.
→ Bijbel aan de kant, kiezen voor empirie

2.2 DEEL II

- Kernwoorden: overpeinzing – methode & legitimatie – handvaten – tijd
- Overpeinzing m.b.t. volkomenheid

“Een van de eerste daarvan was dat ik ertoe kwam te bedenken dat een werk dat uit verschillende stukken is samengesteld en van de hand van verschillende meesters afkomstig is, dikwijls minder volkomenheid heeft dan dat waaraan bijvoorbeeld een enkel mens gewerkt heeft.” (p. 101)

- “Iets wat gemaakt is door één persoon is meer volmaakt dan door meerdere personen.”
- Analogie:
 - Gebouwen: 1 architect, mooier dan meerdere architecten
 - Steden: middeleeuwse steden (volbouwen) ↔ *nieuw ontworpen steden*
 - Rechtspraak: wetten aangepast naargelang de noodzaak
 - ↔ Sparta: *wetgeving door 1 persoon* uitgedacht en beschreven
 - Religie: de ene ware godsdienst (christendom) ↔ alle andere godsdiensten

- Methode & legitimatie

*“Niettemin wat betreft alle meningen die ik tot dusverre met overtuiging **aanvaard** had, begreep ik dat ik niet beter kon doen dan eens en voor goed beginnen ze prijs te geven teneinde er later of **andere** die beter waren voor in de plaats te stellen, of **dezelfde**, nadat ik ze op het peil der rede gebracht had.” (p. 104)*

*“Mijn oogmerk heeft nooit verder gereikt dan de poging om **mijn** gedachten te hervormen en ze te bouwen op een grond die **mij** geheel toebehoort.” (p. 105)*

- “Alles waar men met te veel heeft aan gebouwd, aan de kant schuiven”
 - ↳ kennis van 0 beginnende opbouwen
 - ↳ alle kennis aan de kant schuiven, is niet aan iedereen aan te raden.
 - ↳ 2 soorten geesten: (nuance over het verstand)
 1. Mensen die meer verstandig zijn, maar met weinig geduld, denken dat ze alles al weten, blijven steken in vooroordelen.
 2. Niet genoeg verstand, maar wel verstandig genoeg om in te zien dat er zijn met meer verstand dan zij. Aanraden: mensen met meer verstand volgen.
 - ↳ Descartes: ongeluk: veel verstandige ontmoet die elkaar tegenspraken; dus kan niet anders dan kennis aan de kant te schuiven en erna zelf te besluiten.
 - ↳ opschorten van weten ≠ vergeten: kennis even aan de kant schuiven tot bevestigd of ontkracht werd.
- Fundamenteel uitgangspunt: methodisch bekomen van ware kennis
- Descartes: geen voorstander van revolutie
 - ↳ Vb.: Franse revolutie: ROBSPIERRE, erger dan Louis VII
 - ↳ Komen tot kennis doe je niet op de barricade

Opmerking [88]: INZICHTVRAAG

4. Hoe legitimeert DESCARTES het opschorten van het eigen weten?

→ Onder het opschorten van eigen weten verstaat DESCARTES niet het omverwerpen van alle bestaande kennis. DESCARTES doelt op het aan de kant schuiven van de eigen “kennis” en deze stelselmatig methodisch te toetsten (op het peil der rede te brengen) om vervolgens deze kennis als waar te beschouwen of als niet waar te beschouwen en andere kennis hiervoor in de plaats te stellen. Enkel zo meent DESCARTES op een methodische manier ware kennis te bekomen.

- **Handvaten & voorschriften**

“Dit werd aanleiding dat ik meende een andere methode te moeten zoeken, die de voordelen van deze drie zou bezitten en tevens vrij zou zijn van hun gebreken.”

- Handvaten: logica, meetkunde en algebra
- geometrie, algebra, meetkunde
 - ↳ niet volmaakt; onnodige/overbodige kennis
- laten tegemoetkomen aan logica
- Voorschriften
 1. Duidelijkheid:
Nooit iets voor waar aan te nemen dat ik niet duidelijk als zodanig had ingezien (geen overhaasting, geen vooroordeel, niets aanvaarden wat ik in twijfel trek).
 2. Analyse → onderverdelen, verdeeldheid:
Elk van de problemen die ik wilde onderzoeken in zoveel delen te verdelen als mogelijk en vereist was om ze beter op te lossen.
 3. Ordelijkheid → eerst makkelijk dan moeilijk:
Mijn gedachten in een vaste volgorde te leiden, door te beginnen bij de eenvoudigste en de gemakkelijkst te kennen voorwerpen, om dan trapsgewijze op te klimmen tot de kennis van de meer samengestelde en zelfs een ordelijke samenhang te veronderstellen tussen die welke niet van nature aan elkaar voorafgaan.
 4. Volledigheid en voorzichtigheid:
Overal zo volledige opsommingen te maken en zo algemene overzichten dat ik er zeker van was niets over te slaan.

- **Tijd**

- Maturiteit: was slechts 23 jaar bij het schrijven van “Discours de la méthode”
- Ervaring: reizen → grote boek der wereld
legerdienst → legende: winterkamp: visioen “cogito ergo sum”

2.3 DEEL III – ETHIEK

“In het bijzonder rangschikte ik onder uitersten alle beloften waardoor men van zijn vrijheid iets afdoet; (...)” (p. 116)

“Mijn derde stelregel was steeds te trachten eer mijzelf te overwinnen dan het lot; en eer mijn eigen wensen te veranderen dan de wereldorde; en in het algemeen mij te wennen aan de gedachte dat er niets is dat we geheel in onze macht hebben dan onze gedachten.” (p. 118)

- Kernwoord: ethiek
- Wat is ethiek?
 - Deontologie
 - Morele waarden → ethiek ≠ moraal
 - ↳ Kant: “De kritiek van de praktische rede”
 - ↳ Wat moet ik doen?
 - Ethiek = antwoord op de vraag “wat moet ik doen?”.
- Voorschriften: praktische leefregels:
 - Gehoorzaamheid: t.a.v. de wetten v/d staat, de godsdienst.
 - Standvastigheid/onwrikbaarheid: ook al ben je in het ongewisse over de juistheid v/d richting die je kiest, blij in die richting lopen.
 - Gerichtheid op het mogelijke: citaat
 - ↳ neem jezelf als uitgangspunt
 - ↳ jezelf veranderen, niet de andere, niet de wereld.
 - ↳ mensen veranderen niet, ze worden hooguit meer zichzelf.
 - ↳ als psycholoog hoogstens cliënt een kwartdraai doen maken in zijn zicht op de ander, op de wereld.
 - ↳ het enige waar men controle kan op uitoefenen is het denken, de ratio.
- Davies, lijfspreuk van Descartes: “Larvatus prodeo” = “Gemaskerd schrijd ik voort”
 - Gemaskerd: uitwijken van Frankrijk naar Nederland
 - ↳ Fransen bemoeiden zich te veel met zijn project; hij kan niet denken/zeggen wat hij wil.
 - ↳ Incognito in Nederland → schrijven en publiceren v zijn werken
 - Schrijden: op het tempo van de mens (↔ haastige huidige samenleving)

Opmerking [89]: UITBREIDING

Descartes = Frans staatsburger
→ koninkrijk

Opmerking [90]: UITBREIDING

De geopenbaarde godsdienst → bijbel (↔ god v/d filosofen)
*Pascale: enkel de geopenbaarde god
→ Deel 4: beredeneerde god; in afwachting gehoorzaam aan geopenbaarde god.

Opmerking [91]: INZICHTVRAAG

4. Beargumenteer dat Descartes’ lijfspreuk “larvatus prodeo” (“Gemaskerd schrijd ik voort”) van toepassing is op zijn geschrift Discours de la méthode.

→ Descartes vlucht Frankrijk uit en trekt zich terug in Nederland. Hier kan hij naar zijn mening in alle rust en bescheidenheid, incognito, zijn methode verder beoefenen en uiteindelijk ook zijn “Discours de la méthode” publiceren (“gemaskerd”).
Descartes voerde zijn queeste naar zekere kennis aan zijn tempo en wou ten allen tijde voorkomen dat hij iets onwaar voor waar te aanschouwen door overhaast te werk te gaan. Hij distantieerde zich dan ook van het haastige tempo van de samenleving en schrijdde voort.

→ “Maar daar ik te rechtschapen genoeg was om niet te willen dat men mij voor een ander hield dan ik was, meende ik dat ik op alle wijzen moest pogen mij de faam waardig te maken die men mij gaf, en het is juist acht jaar geleden dat die wens mij deed besluiten alle plaatsen te mijden waar ik bekenden kon hebben en mij hier terug te trekken in een land (...) en waar te midden van de menigte van een zeer werkzaam volk dat zich meer bekommert om zijn eigen zaken dan nieuwsgierig is naar die van anderen, zonder een van die gemakken te missen die men in de drukst bezochte steden vindt, ik even eenzaam en teruggetrokken heb kunnen leven als in de meest afgelegen woestijnen.” (p. 124)

2.4 DEEL IV

- Kernwoorden: twijfel – cogito – het ik – godsbewijs

- **Twijfel**

- **Zintuigen**, waarvan wij ons bedienen, kan ik niet vertrouwen.
- Dat wat mijn *redeneren* oplevert aan kennis, kan ik niet volledig vertrouwen: redeneren → redeneerfouten.
- *Gedachten* die we hebben tijdens onze wake (overdag), kan men niet op verder bouwen. Ook in onze nachtelijke dromen hebben wij ook gedachten en komen ons net zo helder voor de geest als de gedachten die we hebben tijdens onze waak. Wat zijn nu de criteria om een onderscheid te maken tussen ware en onware gedachten?
- Kan niet anders dan twijfelen.

Opmerking [92]: UITBREIDING

PLATO

→ "Phaedo"

→ Socrates: "mijn lijf belet mij te komen tot volmaakte kennis"

- **Cogito**

"Maar tegelijk bedacht ik dat, terwijl ik aldus wilde denken dat alles onwaar was, het noodzakelijk zo was, dat ik, die het dacht, iets was. En, bedenkende dat deze waarheid: ik denk, dus ik ben, zo vast en zeker was dat al de meest buitensporige opvattingen der sceptici niet in staat waren ze te doen wankelen, oordeelde ik dat ik ze zonder bezwaar kon houden voor het grondbeginsel van de filosofie die ik zocht." (p. 126)

- Het feit dat hij twijfelt, dat hij denkt, kan hij niet betwisten.
→ Cogito ergo sum: ik denk dus ik besta → denken in de vorm van twijfel
- Het ontstaan van het subject: het denkende ik.
↳ koppelt cogito onmiddellijk aan het ik

Opmerking [93]: *WEETJE

Coïto → coïtus

"Ik neuk dus ik ben"

↳ wanneer ben ik het meest? Neukend of denkend?

- **Het ik (het subject)**

"Voorts onderzocht ik met aandacht wat ik was en zag in dat ik kon aannemen dat ik geen lichaam had en er geen wereld of plaats was waar ik mij bevond; (...)" (p. 126)

"[Uit het cogito] begreep ik dat ik een substantie was welker gehele wezen of natuur niets is dan denken, en die om te bestaan geen plaats nodig heeft noch ook afhangt van enige stoffelijke zaak. Zodat dat ik, dat is de ziel, waardoor ik ben wat ik ben, geheel onderscheiden is van het lichaam en zelfs gemakkelijker te kennen is dan dit en zelfs als dit er niet was toch zou blijken te zijn al wat ze is." (p. 126)

- Ik = rationeel denkend ik = bewust denkend, verstandelijk redenerend ik = bewust rationeel denken = ziel
- Res cogitans → geen lichaam, geen fysieke ruimte, is immaterieel
- Res extensa

- **Godsbewijs**
 - Gezien ik twijfel, ben ik een onvolmaakt wezen; maar van waar komt dat idee?
 - Idee is afkomstig van volmaakt wezen.
 - “Entre parentaise”: aan de kant zetten
 - ↳ ik heb het bewezen, nu kan ik aan mijn werk beginnen.

3. SLOTBESCHOUWING

- Verdere lotgevallen van Descartes’ mechanica van de mens: 1663
 - Concept
 - Reflex
 - Vraag
 - Model
- Werken van Descartes op de index geplaatst
 - Het aan de kant schuiven van de aangenomen kennis en het vertrekken van het eigen denken, vormde een bedreiging voor het geloof.
- Verwijten aan Descartes:
 - De wetenschappelijke mechanica en fysica toepassen op de mens.
 - Automata: primitieve machines lijkend op de mens → van waar komt de besturing?
 - ↳ Descartes zei neen tegen zo’n simplisme.
 - Een levend wezen is geen automaat.
 - ↳ geneeskunde ≠ mechanica
 - ↓
 - Enkel reflex → automatisch: stimulus – respons → ↯ behaviorisme
- Afwezigheid van de vrije wil
 - Stimulus – respons → deterministisch
 - Niet akkoord: er is moment waar uw ratio kan tussenkomen tussen S – R
 - Descartes: vrije wil (en verantwoordelijkheid) bestaat

Opmerking [94]: UITBREIDING
Enige toen gekende machine was het horloge.

Opmerking [95]: MEN HAVE MATTERED
[Maurice MERLAEU-PONTY](#)
→ “La structure du comportement”

VOORBEREIDENDE OPDRACHT:
 Woensdagavond 19 maart, om 20u30 stipt, auditorium 2:
 "L'enfant sauvage" van de cineast François TRUFFAUT.

1. INLEIDING

- Wat is er van de vrije wil bij Descartes?
- Kritische beschouwing van de verdere lotgevallen van Descartes' dualisme
 - Niet de kritiek van DESCARTES, maar kritiek op hoe men DESCARTES heeft ontvangen.
 - "ondanks hemzelf"
 - Vaak aangehaald als autoriteitsargument
 - Lotgevallen beperkt zich niet tot enkel de periode van DESCARTES → echo's van DESCARTES
 - BRENNAN: denken van Descartes = filosofisch referentiekader v/e wetenschappelijk psychologie → les idées reçus

2. STEEN DES AANSTOOT

- Lichaam ↔ ziel (ik)
 - 2 volstrekt verschillende substanties, maar *interageren* wel. Descartes beschrijft niet hoe deze interageren.
 - Link met *fysisch substraat* → pijnappelklier; pas eeuwen later onderzocht.
 - *Verwerping* van "L'homme machine"
 - ↳ heeft deze gedachte willen testen, en is tot het besluit gekomen: mens ≠ machine
 - ↳ de maakbare, manipuleerbare mens (als machine)
 - niet legitimeerbaar door DESCARTES; indien wel: DESCARTES niet begrepen

Lichaam	Ziel
1. Res extensa 2. Materieel	1. Res cogitans 2. Immaterieel
3. Interageren 4. Fysisch substraat (pijnappelklier) 5. Verwerping van "l'homme machine" Gedachte-experiment Reflex (Stimulus-Respons)	

Opmerking [96]: INZICHTVRAAG

1. Wat is er van de vrije wil bij DESCARTES?

→ Descartes distantieert zich van de mechanische voorstelling van de mens waarbij alle kennis zich eerst in onze zintuigen moet voordoen. Hij stelt dat kennis door middel van de rede verworven wordt en de mens enkel door tussenkomst van de ratio enkel het ware van het onware kan onderscheiden. De mens is met andere woorden in staat zijn zintuiglijke waarnemingen te "objectiveren" en te beoordelen met behulp van zijn vrije wil, de ratio. Op de keper beschouwt is de mens niet gedetermineerd door zijn zintuigen. Volgens Descartes is het namelijk niet zo dat onze kennis louter een "Stimulus-Respons-reactie" bedraagt; onze cogito, onze rede is steeds bij machte om een mogelijke respons te manipuleren.

"En het schijnt mij toe dat zij, die hun zintuiglijk voorstellingsvermogen willen gebruiken om ze te begrijpen, hetzelfde doen als wanneer ze om geluiden te horen of geuren te ruiken, zich van hun ogen willen bedienen. Behalve nog dit verschil dat de gezichtszin ons niet minder verzekert dan aangaande de waarachtigheid zijner voorwerpen dan die van reuk en gehoor, terwijl noch onze voorstelling noch onze zintuigen ons ooit aangaande het bestaan van enig ding zekerheid kunnen geven als ons verstand daarbij niet optreedt." (DLM p. 131)

"Want tenslotte, hetzij wij waken, hetzij wij slapen, wij moeten ons nooit anders laten overtuigen dan door het klaarblijkelijke licht onzer rede. En men lette wel dat ik zeg: van onze rede, en niet van onze zintuiglijke voorstelling of onze zintuigen. (...) Want de rede schrijft ons niet voor dat wat wij zien of ons voorstellen ook waarachtig is. Maar wel schrijft zij ons voor dat al onze begrippen of noties enigen grond van waarheid moeten hebben." (DLM p. 134)

- Les idées reçû

“Het denken van Descartes vormt het filosofisch referentiekader waarbinnen een wetenschappelijke psychologie mogelijk wordt.” (Brennan)

- Zet deze tussen haakjes; aanvaard deze niet zomaar
- Durf zelf denken!

4. DÉMARCHE VAN DE PSYCHOLOGIE IS CARTESIAANS

- Verlichting → **opschorten van het eigen weten** en de ideeën die men van andere ontvangen had.
- **Ervaring**: lezen van het grote boek van de wereld, interacties met anderen → empirie
- **Methode**: standvastigheid; niet 1 methode, maar indien methode gekozen, daaraan vast houden.
- **Hulpinstrument: wiskunde?**
→ onvolkomen, maar lijkt Descartes (indien oog voor onvolkomenheden) een interessant hulpinstrument
→ wiskunde van Descartes, vandaag de dag geheel gereduceerd tot statistiek
- **Studieobject: subject** (= mens)
→ Descartes = geboorte van subject als studie object
↔ Zelfs met wetenschappelijke psychologie, zelden mogelijk echt iets te kunnen vatten van zichzelf of van anderen
↳ begrijpen ≠ verklaren
↳ geen verklaring v/h subject

5. “ERKLÄREN”

- Verstehen: Hoe werd/word ik diegene die ik ben?
↳ We staan niet verder dan Descartes
- Grieks orakel: “Ken uzelf”
- **Descartes → Ken uzelf?**
 - Je bent niet als subject geboren, maar je bent zo geworden en je bent nog constant bezig jezelf te worden.
 - Subject: vaag, maar *dynamisch*: van een orde van *worden* niet van *zijn*.

Opmerking [97]: KADRERING

Waar Descartes ons in zijn *Discours de la méthode* mogelijke aanknopingspunten geeft voor een wetenschappelijke psychologie (gericht op het verklaren), geeft hij ons **ook** een aanknopingspunt om iets van onszelf te begrijpen.

- **Descartes** → Hoe werd/word ik diegene die ik ben?
 - Van bij mijn geboorte hebben anderen zich met mij bezig gehouden en door deze anderen ben ik geworden wie ik ben
 - Zwangere moeder houdt zich bezig met het lijf dat in wording is.
 - Zelf ook bezighouden met de ander → reageert op invloeden v/d ander en is actief gericht op zijn omgeving, op de ander
 - Subject → interactie tussen lichaam en ander
 - Cogito is niet gedetermineerd door het lichaam of door de ander
 - Continu en circulair proces
- Fysische fenomenen
 - Verklaring verliefdheid
 - ↳ "Hoe kan je verliefd worden op iemand die je totaal niet kent?"
 - ↳ Lichaam: "hartstocht": seksuele drift, constitutie
 - Ziel: "verliefd": liefdesleven, verliefdheid
 - Ander: "loensen": omstandigheden
- EPISTIMOLOGIE

Opmerking [98]:

Hoe werd/word ik diegene die ik ben?

→		
Lichaam	Subject René Descartes "cogito"	Ander

Lichaam	Ziel	Ander
Biologische	Psychologische	Sociale
<u>Erklären</u>	<u>Verstehen</u>	<u>Erklären</u>
→		
Constitutie	Subject	ander
Reductie	Casus	Ander
Kwantificeren	N=1	Reductie
		Kwantificeren
Kwantitatief	Kwalitatief	Kwantitatief
Generale	Particuliere	Generale
←		

- The French tradition + the British tradition
 - **DE CONDILLAC**: er is niets in geest wat niet eerst in het lijf was
 - **DE LA METTRIE**
 - **COMTE**: de mens is volstrekt materialistisch te verklaren
 - psychologie overbodig
 - alles verklaarbaar door fysiologie

Opmerking [99]: MEN HAVE MATTERED C3 - Étienne Bonnot DE CONDILLAC + READER p. 39

Opmerking [100]: MEN HAVE MATTERED C3 - Julien Offray DE LA METTRIE + READER p. 41

Opmerking [101]: MEN HAVE MATTERED C3 - Auguste COMTE + READER p. 44

Opmerking [102]: INZICHTVRAAG

2. In welke zin had COMTE gelijk wanneer hij stelde dat de psychologie een volstrekt overbodige discipline is?

→ COMTE categoriseerde de studie van het individu binnen de fysiologie en sloot zich hierbij aan bij de sensorisch-fysiologisch kijk op de "psychologie" die bepleit werd door CONDILLAC en DE LA METTRIE. Daarnaast was COMTE van mening dat de studie van het individu in groepsverband, in relatie met de ander, als onderwerp toebehoort aan de sociologie. Dit onderscheid makend, kan men stellen dat COMTE in zekere zin gelijk had betreffende de convictie dat psychologie een volstrekt overbodige discipline is.

CASUS: VICTOR DE L'AVEYRON – "L'ENFANT SAUVAGE"

Opmerking [103]: UITBREIDING
http://nl.wikipedia.org/wiki/L%27Enfant_sauvage

6. KADRERING

- Gelaagde film: verschillende verhalen die je kan vertellen over de film
 - François TRUFFAUT: ode aan de verlichting
 - Licht – donker
 - Verschijnen – verdwijnen v/d muziek
 - Verhaal gebaseerd op historisch personage: Victor DE L'AVEYRON
 - ↳ Bewijs: rapporten uit 1802 en 1807 (DE CONDILLAC & LOCKE)
- Wat maakt een mens tot mens? → nature – nurture debat
 - Biologie, natuur?
 - Cultuur, de anderen?
 - iets anders?
- Francois Truffaut
 - Franse cineast uit 20ste eeuw
 - "Nouvelle vague" → breekt met Amerikaanse 'rotzooi'
 - Eerste langspeel film 1959 → "L'enfant sauvage" 10 jaar later (1970)
 - Enfant terrible: geducht discutant in het filmmilieue

Opmerking [104]: MEN HAVE MATTERED
[François TRUFFAUT](#)

Opmerking [105]: MEN HAVE MATTERED
[Victor DE L'AVEYRON](#)

7. VERTREK PUNT

- Filmkritiek: documentaire film
 - François Truffaut: anti-documentaire film over iets dat extreem waar is
- Centrale vraag: "Hoe wordt een mens diegene die hij is?"
 - Historisch personage: Jean ITARD? (dokter) → verlichte denker
 - Trachten kind te 'heropvoeden', tot mens maken

Opmerking [106]: MEN HAVE MATTERED
[Jean ITARD](#)

8. RAPPORT 1801

- ITARD legitimeert zijn opvoedingsmethode vanuit het referentiekader van COMTE en LOCKE (→ rapporten)
- Victor DE L'AVEYRON:
 - Zeer uitgebreide beschrijving in rapporten
 - Objectieve studie van het kind en de opvoeding van het kind
- Eerste rapport had als doel om minister te overtuigen om de voogdij te verlengen.

Opmerking [107]: UITBREIDING
 Wilde kinderen
 → mythologische verhalen (vb.: Romulus en Remus)
 → vaak slechts minimale beschrijving

9. VOORGESCHIEDENIS

- Film komt perfect overeen met de rapporten.
- Kind is effectief gevonden en gevangen in de bossen van Frankrijk
→ rapporten in de krant
- Blik v/h kind is wild, niet gefocust: "ogen kijken, maar zien niet"

10. BEGINTOESTAND

- Onderzoek in het Parijse instituut voor doofstommen, door PINEL en ITARD
- Luide geluiden → kind reageert niet → besluit: kind is doof
↳ man merkt op: reageert niet op luide geluiden, maar wel op noot kraken
- Voeding → dierlijk
Slapen → niet in bed, maar op grond
- Wolven kind niet op zijn plaats tussen doofstomme kinderen
↳ kind beter af in de bossen
↳ enige activiteiten die Victor vertoonde: eten, drinken, slapen, rusteloos bewegen (~ autistische kinderen)
↳ Persoonlijk project van verzorger → cent verdienen aan wild kind
- Discussie tussen PINEL en ITARD
 - PINEL: kind hoort thuis in psychiatrie (Bissaidre?);
hypothese: kind trachten te vermoorden (litteken keel) omdat hij achterlijk was
 - ITARD: kind niet achterlijk; geen menselijk gedrag omdat hij volledig gedeprimeerd aan de andere is opgegroeid.

Opmerking [108]: MEN HAVE MATTERED
Philippe PINEL

11. INTERVENTIES/OBSERVATIE

- Interventie:
 - Rechttop leren lopen
- ↯ Education → vertaald als training; opvoeding ≠ training
- Interventies vaak veel weg hebben van 'training'
↳ hoewel nooit iemand mens geworden is door training

- Observatie:
 - Zintuigen kunnen niet differentiëren zoals normaal kind → daarop richten
 - Bad: tastzin
 - ↳ Victor is in staat extreme warmte/koude te verdragen
 - Tuin: gehoor
 - ↳ geblinddoekt → geen afleiding door zicht
 - ↳ differentiatie in geluiden leren
 - Snel afgeleid → opvliegen duif
 - Hij gaat steeds voor wat hem lust verschaft (vb. laten rondrijden in kruitwagen)
 - Driftbuien
 - Eindtoestand 1:
 - minimale stapjes richting beschaafd leven, minimale progressie
 - toch nog steeds verknocht aan "wild leven": hechting aan de maan, onweer
 - Eindtoestand 2:
 - niet trouw aan rapport
 - Victor loopt weg en keert uit eigen beweging terug
 - Rapport: Victor herhaaldelijk weggelopen, maar steeds terug gebracht onder dwang

- Interventie:
 - Test van concentratie en geheugen
 - Aansluiten bij het weinige wat aanwezig was bij het wilde kind: noot → ~~speelgoed~~
 - Beloning: opdracht goed uitgevoerd
Straffen/beloning ontzeggen: opdracht fout uitgevoerd
 - Taal & letters:
 - Onthouden? → Victor bedenkt trucje = uiting intelligentie
 - Leren spreken + bedienen van taal → lukt niet
 - ↳ woord hanteren als vraag?
 - ↳ volgens rapport: geen spraak → kritische/gevoelige periode gemist
 - Moraliteit:
 - onderscheid maken tussen goed en kwaad
 - experiment: Victor voert taak goed uit, maar wordt toch gestraft
 - Victor wordt effectief kwaad wanneer hij ten onrechte gestraft wordt
 - Victor = moreel wezen, heeft besef van rechtvaardigheid

12. MENSBEELD

- Sensitivistisch/behavioristisch:
 - Subject : product van conditioneringsmechanismen die zich enten op de aangeboren reflex.
 - Geen "menselijke"/humane opvoeding
 - Wel overtuiging van Itard

13. STELLING

- Einde: klopt niet met het rapport
 - 2de screening
 - Cruciale weglatingen: ↯ waarheidsgetrouwe documentaire
 - ↳ driftbuien → straf: hangt kind uit raam
 - ↳ door angst driftbuien stoppen (BOERHAAVE)
 - Ensceneringen niet trouw aan het rapport
 - ↳ milieu: papa-mama-kindje: herkenbare huiselijke situatie (niet werkelijkheid)
 - ↳ Victor tijdens rapporten steeds in instelling gebleven (wel apart v andere kinderen) ≠ woning groene rand v Parijs
 - ↳ Training: klinkers d.m.v. vingers → Victor begint ermee te spelen; middelvinger
 - humor
 - Middelvinger t.o.v. opvoeder die u reduceert tot machine
 - Toevoegingen
 - ↳ Buren: geen speel kameraadje, geen moeder met kind
 - Wel wandelingen waarin hij melk kreeg
 - ↳ Naamgeving: in instelling soms in keuken, waar anderen bemerkten dat hij soms reageerde op de 'o' klank → aangrijpingspunt voor training
 - ↳ Dubbele referentie

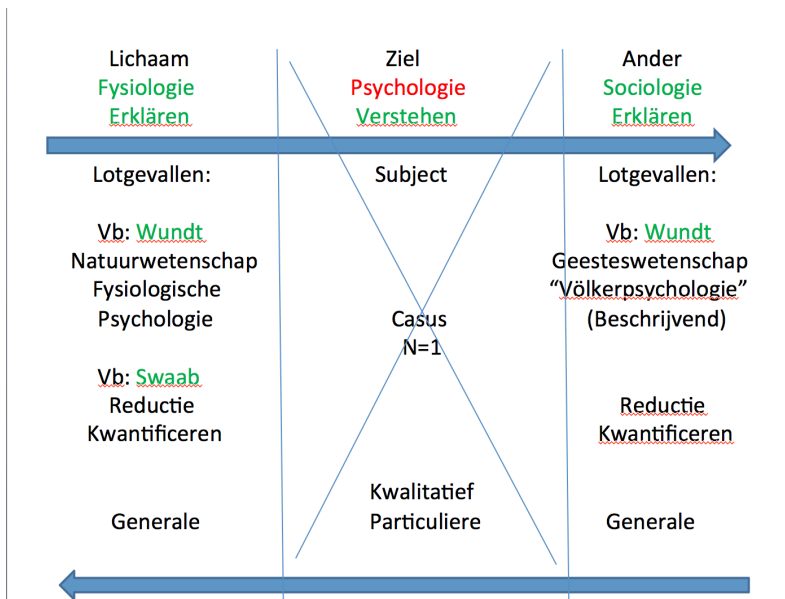
VOORBEREIDENDE OPDRACHT:
 Bestudeer aandachtig de tekst van Kant, 'Beantwoording van de vraag: Wat is Verlichting?'
 Reader p. 397 en volgende

3. AUGUSTE COMTE – 19DE EEUWSE ILLUSIE

- Materialistisch determinisme
 - Alles verklaarbaar door goede kennis van fysiologie

- Psychologie is een volstrekt overbodige wetenschap:
 - De mens als *individu* kan uitputtend verklaard worden door de *fysiologie*
 - De mens als *lid van een groep* kan uitputtend verklaard worden door de *sociologie*
 - ↳ COMTE: grondlegger van de hedendaagse sociologie
 - ↳ In zekere zin gelijk: indien we psychologie beschouwen net als de fysica

- Emergentie-schema: verklaren vs. verstehen
 - Partiële verklaringen (fysiologisch en sociologisch) ≠ begrijpen
 - WUNDT: gedachtenexperiment
 - ↳ psychologie is noch een natuurwetenschap noch een geesteswetenschap; je hebt beide stromingen nodig ter 'verklaring' (op niveau v/h subject)

- **Emergentie:**
 - Wanneer je geboren wordt, ben je daar als lijf. Maar vanaf geboorte houdt de ander zich bezig met jou en jij met de ander, waardoor je je zal ontwikkelen tot subject.
 - Je wordt geboren als biologisch object, maar slechts door interactie met de ander is er sprake van subject en subject ontwikkeling (psychologische geboorte).
 - Ongewild experiment door Duitse filologen:
 - ↳ Duits de natuurlijke voertaal
 - ↳ Wel menselijke interactie, meer geen talige interactie
 - ↳ Assumptie: kinderen zullen vanzelf taal verwerven en deze taal zal Duits zijn
 - ↳ Resultaat: kinderen spraken niet en stierven één na één
 - Mens wordt onvoorstelbaar prematuur geboren; mens is het langst afhankelijk van de ander om te overleven.
 - Prenatale beïnvloeding; vb. muziek, stem... → reeds gehecht aan de ander
 - Actieve gerichtheid van een baby naar buitenwereld → continu en direct aanwezig
 - Lineariteit: het hogere wordt verklaard door het lagere (natuurwetenschappelijk)
- **Kracht van de notie emergentie**
 - **Lloyd MORGAN**
 - Alleen fysiologie bestuderen volstaat niet; ontwikkeling niet te verklaren vanuit biologie, zeker niet als subject.
 - Studieobject v/d psychologie = subject → alles wat product is v interactie
 - Erklären/**verstehen**: niet langer bezighouden als demarche met een kwantitatieve benadering maar met een kwalitatieve, methodologische benadering.
 - Actueel debat: **reductionisme vs. emergentie**
 - ↳ Reductionisme: reduceert de mens tot het brein
 - ↳ alles wat in het boek verteld wordt

Opmerking [109]: INZICHTVRAAG**1. Wat betekent emergentie?**

→ *Emergentie is het verschijnen van het psychologisch organisatieniveau, niet als gevolg van het biologische organisatieniveau, noch als gevolg van het sociale organisatieniveau, maar als het continue effect, op het tussenliggende niveau, van de continue en wederkerige interactie tussen de biologische en sociale organisatieniveaus.*

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Emergentie>

Opmerking [110]: INZICHTVRAAG**2. Wat is de kracht van het begrip emergentie?**

→ *Emergentie wordt vaak gebruikt om aan te geven dat er doorheen de interactie van verschillende delen iets 'nieuws' ontstaat, welke complexe eigenschappen bezit die niet te reduceren zijn tot de delen waaruit het geheel is samengesteld. De kracht van het begrip emergentie ligt, me dunkt, in de alliantie tussen de puur fysiologische benadering en de behavioristische benadering van de mens. Door de interactie wordt een volkomen 'nieuw' niveau zichtbaar, wat het subject, het studieobject van de psychologie, representeert. Tot slot zal de vatbaarheid van de interactie een overgang van een kwantitatieve benadering naar een kwalitatieve, methodologische benadering impliceren en zal men zich trachten toe te leggen op het 'verstehen' van het subject in plaats van het 'erklären'.*

Opmerking [111]: INZICHTVRAAG**3. Aan welk werk van welke auteur werd de term emergentie ontleend?**

→ *De term emergent werd voor het eerst gebruikt door George LEWES om het concept te beschrijven in volume twee van zijn boek "Problems of Life and Mind" (1875). Emergentie werd verder ontwikkeld door Samuel ALEXANDER in 1916-1918 tijdens zijn Gifford Lectures in Glasgow, welke vervolgens gepubliceerd als de verzameling "Sapce, Time and Diety" (1920).*

[... \[17\]](#)

Opmerking [112]: UITBREIDING

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Reductionisme>

[D. Swaab - Wij zijn ons brein, Van baarmoeder tot Alzheimer](#)

J. Derksen - Bevrijd de psychologie uit de greep van de hersenmythe

4. BARUCH SPINOZA (1632-1677)

- *Tractatus theologico-politicus* (1670)
 - Opvattingen: God, ethiek, mind/body
- DESCARTES ↔ SPINOZA
 - Dualisme ↔ monisme
 - Persoonlijke god ↔ pantheïsme
 - ↳ DESCARTES: geloof in bestaan v/e god is noodwendig
 - ↳ DE LA METTRIE: Descartes = ironicus; slechts zand in de ogen stromen
 - ↳ SPINOZA: pantheïsme = god is overall (≠ persoonlijke god)
 - **Lichaam en geest**
 - ↳ Receptie van DESCARTES: **passiviteit** (cartisiaanse opvatting) → wat is de ziel?
 - ↳ passief gekneet door de ander
 - ↳ passief product van de genen
 - ↳ SPINOZA: twee verschillende aspecten van dezelfde eenheid
 - “Ziel en lichaam zijn twee verschillende aspecten van dezelfde substantie.”
 - ↳ Van het individu (“wat niet gedeeld is”) als eenheid is:
 - ziel: *interne* manifestatie; lichaam: *externe* manifestatie
 - ↳ **Wat is de ziel? Het wezen van de ziel is activiteit**
 - *Psychische functies* (gevoelens, herinneringen, gewaarwordingen): mechanische processen gemedieerd door de zintuigen, veroorzaakt door fysische objecten (stimuli).
 - *Hogere psychische processen* (perceptie, rede, intuïtieve kennis): producten van de ziel die *inwerkt* op zichzelf.
 - ↳ moderne psychologie te danken aan Spinoza

“Onder een idee versta ik een voorstelling van de geest die hij **vormt** omdat hij een zaak is die denkt. Ik gebruik liever het woord ‘voorstelling’ dan ‘gewaarwording’, omdat het is alsof het woord ‘gewaarwording’ aangeeft dat de geest door een voorwerp wordt aangedaan, terwijl het woord ‘voorstelling’ een **handeling** van de geest tot uitdrukking brengt.”

- Echo's van SPINOZA
 - 19de eeuw – Charles DARWIN:
 - ↳ “overleven” als biologische predispositie ≈ “instinct”
 - ↳ drang om te beginnen als individu, om te leven en te overleven
 - Duitse filosofische ‘traditie’ (17de-18de-19de eeuw)
 - ↳ De wil: SCHOPENHAUER
 - ↳ De drift: NIETZSCHE
 - jezelf subjectiseren: dynamische opvatting, actieve organisatie
 - gestaltpsychologie
 - 19de-20ste-21ste eeuw
 - ↳ Wilhelm WUNDT
 - ↳ William JAMES → pragmatisme; ‘*principles of psychology*’; theorie over emotie
 - ↳ Damasio: omgang met neuropsychologisch onderzoek is fundamenteel

Opmerking [113]: UITBREIDING

Seksualiteit
 → Freud:
 - seksualiteit behoort tot belangrijkste aspect v/d mens
 - nervenarts →
 → Hypocriete burgerij: jongen begin puberteit met vader mee naar hoeren of extra ‘kindermeisje’; meisjes beschouwt als ‘aseksuele wezens’ werhet huwelijk te treden

Opmerking [114]: INZICHTVRAAG

3. Belangrijk hierbij is het onderscheid dat Spinoza maakte tussen de *psychische functies* (zoals gevoelens, herinneringen en gewaarwordingen) enerzijds en de *hogere psychische processen* (zoals perceptie, rede en intuïtieve kennis) anderzijds. Hoe omschreef SPINOZA het onderscheid tussen beide?

→ *Psychische functies* (gevoelens, herinneringen, gewaarwordingen) omvatten *mechanische processen*, gemedieerd door de zintuigen, veroorzaakt door *fysische objecten*.
 → *Hogere psychische processen* (perceptie, rede, intuïtieve kennis) zijn producten van de ziel die *inwerkt* op zichzelf.

Opmerking [115]: INZICHTVRAAG

3. Wat is het wezen van de ziel volgens Spinoza?

→ *De geest, is geen entiteit of middel, maar eerder een abstractie: de geest en de activiteiten van de geest zijn identiek. De wezenlijke toestand van een persoon wordt bereikt door te handelen. Actie wordt tenslotte ingegeven door zelfbehoud, welke geleid wordt door het verlangen.*

Opmerking [116]: MEN HAVE MATTERED C3 - Baruch SPINOZA + READER p. 27

Opmerking [117]: MEN HAVE MATTERED C3 - Charles DARWIN + READER p. 90

Opmerking [118]: MEN HAVE MATTERED Arthur SCHOPENHAUER + READER p. 75

Opmerking [119]: MEN HAVE MATTERED C4 - Friedrich NIETZSCHE

Opmerking [120]: MEN HAVE MATTERED C1 - Wilhelm WUNDT + READER p. 100

Opmerking [121]: MEN HAVE MATTERED C3 - William JAMES + READER p. 122

5. IMMANUEL KANT – VERLICHTING (CA. 1800)

- Grote overeenkomst tussen Kants “Beantwoording van de vraag: Wat is Verlichting?” en Descartes’ “Discours de la méthode”.
- Sapere aude!
↳ heb de moed je van je eigen verstand te verrichten

“Verlichting is het uittreden van de mens uit zijn zelf verschuldigde onmondigheid. Onmondigheid is het onvermogen zich van het eigen verstand te bedienen zonder de leiding van een ander verstand te volgen. Deze onmondigheid is zelf verschuldigd wanneer de oorzaak ervan niet voortkomt uit een gebrek aan verstand, maar uit besluiteloosheid en uit een gebrek aan moed in het gebruik ervan zonder leiding van anderen. Sapere aude! Heb moed, je van je eigen verstand te bedienen! is daarom de lijfspreuk van de Verlichting.”

9 VRAGEN ...

1. Wat zijn de oorzaken van de zelf verschuldigde onmondigheid?

- Luiheid
- Besluiteloosheid
- Angst

Wij zijn verslaafd aan de Ander en het is de Verlichting die u aanzet de Ander los te laten en zelf uw weg te gaan. Bovendien maakt de Ander het ons niet altijd makkelijk: “diegene die ons bevoogden boezemen ons angst in om ons te beletten dat we zelf zouden denken”. Angst, lafheid, besluiteloosheid, luiheid is hetgeen dat ons tegenhoudt behoort nu eenmaal tot de aard van het beestje.

2. Is het mogelijk om uit de onmondigheid te treden?

- Het is mogelijk maar het is niet makkelijk.
- Een massa mensen, geletterd of niet geletterd, is dwaas.
- Het komt er niet op aan van de massa de vrijheid te geven en te reken op het verschijnen van de Verlichting. (geen discours pro revolutie)

3. Wat zijn de vijanden van de Verlichting?

- Geen discours pro-revolutie: Geute en Kant kijken vanuit Duitsland toe op de Franse revolutie; hoe de massa bevrijd wordt door een aantal half verlichte en van de regen in de drup raken.
- Je hebt evolutie en revolutie: terug-evolueren

4. Voorwaarde van elke mogelijke Verlichting?

- Verlichting heeft te maken met het gene wat je met je verstand in het openbaar denkt, in geschrift. Als geleerden communiceren. Mensen die hebben gedacht en hun gedachten weten te openbaren, in geschriften.
- ~ Descartes: ik ben via de andere gepasseerd; ik ken de stellingnames van ‘les autres’

Opmerking [122]: Antwoorden zijn een voorzet. Bestudeer de tekst goed en formuleer zelfstandig een uitgebreid antwoord op elke vraag.

Opmerking [123]: INZICHTVRAAG

4. Wat zijn de oorzaken van de zelf verschuldigde onmondigheid?

→ Luiheid en lafhartigheid, angst en besluiteloosheid zijn de oorzaken van de zelf verschuldigde onmondigheid. Enerzijds houden wij gemakzuchtig vast aan de Ander die, indien we hen van geld voorzien, ons zelfs van het denken wil bedienen. Anderzijds boezemt de ons bevoogdende Ander ons angst in om te beletten dat we zelf zouden denken. Daarnaast, mochten we onze angsten overwinnen en ons ontketenen van het denken van de Ander, zouden we ook de door ons gekende regels en formules van ons af dienen te werpen. Bijgevolg zouden we op onstabiele grondvesten terecht komen en overmeesterd kunnen worden door twijfel en besluiteloosheid.

... [18]

Opmerking [124]: INZICHTVRAAG

5. Is het mogelijk om uit de onmondigheid te treden?

→ Indien men de mensheid de vrijheid laat is het mogelijk (en haast niet te voorkomen) dat de men uit de onmondigheid treedt. Wel is het onwaarschijnlijk dat dit slechts door enkelingen zal bewerkstelligd worden; dat echter een massa zich verlicht is eerder mogelijk, hoewel dit nog steeds niet

... [19]

Opmerking [125]: INZICHTVRAAG

6. Wat zijn de vijanden van de Verlichting?

→ Haast is me dunkt de grootste vijand van verlichting. Wanneer men de massa van vrijheid voorziet in al zijn aspecten, bestaat de kans de massa halsoverkop tracht komaf te maken met de bestaande onmondigheid. Zulke revoluties veroorzaken misschien wel afvalligheid ten aanzien van een persoonlijke despoot of een op winst beluste en

... [20]

Opmerking [126]: INZICHTVRAAG

7. Voorwaarde van elke mogelijke Verlichting?

→ De Verlichting vereist niets meer dan vrijheid; de vrijheid om zijn verstand op alle vlakken openbaar te maken. Enkel zo, door gedachten te openbaren in geschriften, kan men als geleerden communiceren. Deze voorwaarde is verenigbaar met de zienswijze van Descartes in zijn “Discours de la méthode”, waarbij hij assumeert dat l

... [21]

5. **Wat in verband met de begrenzing van de verlichting?**
- De absolute vrijheid om van uw eigen verstand gebruik te maken is begrensd tot het **openbaar** domein. In het **private** domein heb je niet die vrijheid. Het private domein is het domein dat je betreedt van zodra je je maatschappelijke functie opneemt die je door anderen wordt toegeschreven.
6. **“Leven we al in een verlicht tijdperk?”**
- Nee: nog geen verlichte wezens, maar wel al goed op weg.
 - Napoleon: onderwijs voor de grote massa.
7. **Waarom zoveel sprake over religie?**
- Dominee in functie → private domein
 - Wetenschap, kunst... in functie van het religieuze discours
8. **Wat ligt er voorbij het in vrijheid denken?**
- Als geleerde
 - Met geleerden debatteren over iets
 - Consequenties om wat dat durven denken mogelijk maakt
9. **Leven wij, in 2014, in een verlicht tijdperk?**
- Sommige delen van de wereld wel, in andere niet.
 - ↳ Vb.: antihomoseksuele wetten in Oeganda
 - ↳ Sed Contra: het is makkelijk om te denken zij (zwart Afrika) zijn niet verlicht, wij wel.
 - ↳ Ook bij ons nog steeds racisme en discriminatie (vb.: onderwijs – self-fulfilling prophecy)
 - Verlichting hangt af van waar je kijkt, hoe je kijkt en hoe je wil kijken.
 - Blik op de geschiedenis:
 - ↳ recente geschiedenis (20ste eeuw): onbegrijpelijk hoe in het land van Verlichting bij uitstek, het land waar onze Westerse cultuur heeft gebloeid, dat uitgerekend daar iemand als Adolf Hitler democratisch wordt verkozen. Waren ze dan verlicht met heel hun discours omtrent über-menschen, die ze zelfs durfden te legitimeren met Nietzsche (welke ze duidelijk verkeerdelijk interpreteerden). Nazisme, fascisme spreekt massa aan, maar is ver van Verlicht.
 - Antwerpen, nu: kunstenaars ontvluchten de stad door heersende verzuring.

Opmerking [127]: INZICHTVRAAG

8. Wat in verband met de begrenzing van de Verlichting?

→ Bij het **openbaar gebruik** van het verstand moet de vrijheid steeds gewaarborgd zijn. Enkel dit gebruik kan verlichting onder de mensen tot stand brengen. Onder het openbaar gebruik van het eigen verstand verstaat Kant het gebruik dat iemand ervan maakt ten aanzien van zijn lezerspubliek. Het **privaat gebruik** van het verstand mag vaak zeer sterk ingeperkt zijn, zonder ... [22]

Opmerking [128]: INZICHTVRAAG

9. “Leven we al in een verlicht tijdperk?” (ten tijden van I. KANT)

→ KANTS antwoord op deze vraag is klaar en duidelijk neen. Volgens hem leefde hij nog niet in een verlicht tijdperk, maar wel in een tijdperk van Verlichting. Zo stelt hij dat de mensen in die tijd er wel al toe in staat waren om, mits enige leiding van een ander, zich van het eigen verstand te bedienen. Algen ... [23]

Opmerking [129]: INZICHTVRAAG

10. Waarom zoveel sprake over religie?

→ In de religie was (is) de onmondigheid het schadelijkst en het meest ontoereikend. Daarnaast stond in die tijd de wetenschap, kunst, wetgeving... in functie van de heersende religie en hadden de toenmalige heersers er geen belang bij om andere domeinen de bevoogden.

... [24]

Opmerking [130]: INZICHTVRAAG

11. Wat ligt er voorbij het in vrijheid denken?

→ Na het bereiken van het vrije denken bestaat de kunst er in zich mondig te maken en te communiceren als geleerden. Deze communicatie kan dan vervolgens uitgroeien tot een debat met vrijheid van spreken. Ook zal het vrije denken invloed hebben op de inborst van het volk met vrijheid van handelen tot gevolg. Uiteindelijk kan de vrijheid ... [25]

Opmerking [131]: INZICHTVRAAG

12. Leven wij, in 2014, in een verlicht tijdperk?

→ De verlichting aanwezig in het huidige tijdperk is behoorlijk relatief, me dunkt. Afhankelijk van naar wat je kijkt en hoe je (wil) kijken, kan je tot een uiteenlopend besluit komen. Vandaag de dag leiden we hier in België in een tamelijk verlicht bestaan in tegenstelling tot andere volkeren in deze wereld. Actue ... [26]

- Expliciete opvatting over psychologie als discipline - 3 grote kritieken:
 1. kritiek van de zuivere rede
 2. kritiek van de praktische rede
 3. kritiek van de oordeelskracht
 → Antropologie: loges van de mens (≠ hedendaagse studie van (sub)culturen)
- Wetenschapsopvatting
 - Rationalist
 - ↳ "die Welt *an sich*" is onkenbaar:
 - a priori vormen van de perceptie (tijd & ruimte)
 - a priori categorieën van ons denken (kwaliteit, kwantiteit, relatie en modaliteit)
 - ↳ genuanceerd: tussen ons en de wereld zit de wereld van de voorstelling
 voorstelling is gedetermineerd door onze voorkennis; ons kennen heeft een invloed op de wereld die we denken te kennen
 - Empirist
 - ↳ de objectieve wereld zal nooit echt gekend worden, maar bestaat wel want zintuigen geven aanleiding van voorstelling.
 ↔ Franse & Britse 'tradities' (materialisme)
- Wetenschappelijksovatting m.b.t. psychologie
 - Psychologie kan nooit een natuurwetenschap worden:
 - geen wiskundige onderbouwing mogelijk
 - kan geen experimentele discipline van gemaakt worden (experimenten enkel voor wat buiten ons ligt)
 - Argumenten:
 - wiskunde: voldoende dimensies die je kan kwantificeren; psychische processen slechts 1 dimensie → uitgebreidheid in tijd
 - Hoe kan men tijd kwantificeren?
 - Gedachte niet verbonden aan gekwantificeerde ruimte
 - Experimenteel onderzoek: innerlijke ervaring niet mogelijk experimenteel te onderzoeken
 - *Antropologie in pragmatischer Hinsicht (1798)*
 KANTS *Anthropologie* (i.e. zijn 'psychologie') bevat menig interessant thema. Niettegenstaande dat deze psychologie voor hem een ver wenkend doel was, voorbij zijn drie kritieken, moeten we toch zeggen dat hij in dit project heeft gefaald. Het belang van KANT voor de psychologie kan niettemin moeilijk overschat worden. Verschillende belangrijke denkers laten zich lezen als een commentaar op KANT (bv. HERBART, SCHOPENHAUER...), en zelfs de gedoodverfde grondlegger van de experimentele psychologie Wilhelm WUNDT realiseerde zijn oeuvre in antwoord op Kants opvattingen.

Opmerking [132]: MEN HAVE MATTERED
C3 - Johann Friedrich HERBART + READER p. 73

- Referentiepunt: KANT
- Wiskundige onderbouwing: ja
- Experiment: neen

•Mechanistisch/Dynamisch
 "Vorstellung"
 "drempel"
 "struggle for life"

=> onbewuste

Opmerking [133]: MEN HAVE MATTERED
Arthur SCHOPENHAUER + READER p. 75

- Referentiepunt: Kant
- Die Welt als Wille und Vorstellung (1818/19)*
- "Wil" (≈ drift)
- => onbewuste

Opmerking [134]: MEN HAVE MATTERED
C1 - Wilhelm WUNDT + READER p. 100

- Wundt: opvatting van de psychologie
 - Psychologie moet gebaseerd zijn op empirische gegevens
 - ↔ materialisme & dualisme (DESCARTES)
 - Psychofysisch parallelisme (SPINOZA)
- Begin wetenschappelijke psychologie = WUNDT
 - ↳ niet volgens Kant
 - ↳ WUNDT: zichzelf als proefpersoon → methodologisch niet correct + training
- WUNDT'S methode
 - Introspectie
 - Studieobject: bewustzijn i.e. de niet gemedieerde ervaring, omvattende:
 - o Basiselementen?
 - o Combinaties?
 - o Samenhang met CZ?
 - Getrainde onderzoekers
 - Onderzoeksdomeinen: perceptie, apperceptie, cognitie, geheugen, aandacht, reactie...
- Antwoorden van WUNDT op KANTS argumenten
 - Psychische processen (gewaarwordingen, voorstellingen, gevoelens) hebben intensiteit.
 - Dit klopt, TENZIJ men de innerlijke ervaring reduceert tot de meetbare effecten van meetbare uiterlijke inwerkingen

Opmerking [135]: INZICHTVRAAG

13. Wat was Wundts opvatting van de psychologie als wetenschap?

- 1. Psychologie moet gebaseerd zijn op empirische gegevens
- 2. Wundt verwierp het materialisme & dualisme van (de receptie) van Descartes
- 3. Hij was aanhanger van het zogenaamde psychofysisch parallelisme. Dit laatste gaat ervan uit dat
 - a) aan ieder mentaal fenomeen fysiologische processen ten grondslag liggen en
 - b) het mentale en het fysiologische zo verschillend zijn dat we ze niet direct met elkaar kunnen verbinden: de mentale en de fysiologische processen verlopen als het ware parallel
- 4. Wundt benadrukt het belang van het betrekken van de psychologie op de filosofie.

Opmerking [136]: UITBREIDING

Experiment met staande klok:
Wat word je het eerste gewaar: visuele stilstand of auditieve getik?

Opmerking [137]: INZICHTVRAAG

14. Een epistemologische stelling luidt: "Het studieobject wordt mede gevormd door de onderzoeksmethode die men hanteert." Gegeven deze aanname, en gegeven de door WUNDT gehanteerde methode van de introspectie, hoe definieerde WUNDT bijgevolg het studieobject van de psychologie als natuurwetenschap?

→ Hij definieerde bijgevolg het studieobject van de psychologie als het bewustzijn, i.e. de niet gemedieerde of onmiddellijke ervaring hier en nu. De psychologie omvatte dus de studie van de basiselementen of inhouden van het bewustzijn, van hun combinaties en van hun samenhang met het centraal zenuwstelsel.

Opmerking [138]: UITBREIDING

Perceptie: waarnemingsvermogen
Apperceptie: bewustwording v/d betekenis van één of meer waarnemingen; gerichte opmerkzaamheid

Opmerking [139]: INZICHTVRAAG

14. Voor Kant kon de psychologie 1. nooit wiskundig onderbouwd worden en 2. nooit een experimentele wetenschap worden. Bijgevolg kon de psychologie ook nooit een natuurwetenschap worden (Cf. fysica). Geef Wundts tegenargumenten.

→ Psychische processen zijn wel degelijk kwantificeerbaar want ze hebben naast hun uitgebreidheid in de tijd ook een intensiteit. Gegeven deze twee dimensies kunnen ... [27]

COLLEGE 8

VOORBEREIDENDE OPDRACHT:

Bekijk de documentaire "Let there be light" (1946) die de Amerikaanse cineast John Huston in opdracht van de regering maakte over de behandeling van oorlogsneurosen.

Bestudeer de tekst "Nineteenth-Century, Bases of Psychology" in de reader p. 78 – 96.

6. INLEIDING

- Vorige les aanbeland bij de 19de eeuw
- 3 domeinen:
 - evolutieleer
 - fysiologie
 - psychofysica
- 1 heel belangrijk domein ontbreekt voor de psychologie: de **psychiatrie**.
- Gast spreker: Gregory BISTOEN i.v.m. de posttraumatische stressstoornis

7. PSYCHISCH TRAUMA

7.1 INLEIDING: EEN BETEKENAAR VAN ONZE TIJD

- Herdenking WO1 gebeurt vaak vanuit psychisch trauma
 - Beeldvormen van het lijden en verschrikking → in kader van trauma
- Religie wordt vervangen door psychologie, trauma in het bijzonder, als kadering.

7.2 HUIDIGE CONCEPTUALISERING: PTSD

- PTSD
 - Voorlopig eindpunt van waaruit we terug kunnen kijken naar de geschiedenis en deze kunnen verklaren.
 - Wetenschappelijk

- Context
 - Voor het eerst opgenomen in DSM in 1980 → maakt breuk met voorafgaande psychiatrische benaderingen
 - Breuk maakt komaf met antipsychiatrie: psychiatrische diagnoses hebben geen wetenschappelijke basis; diagnoses werden gezien als instrument om bepaalde groepen/mensen te stigmatiseren, neutraliseren.
 - Vb.: diagnose "homoseksualiteit"
Opgenomen in DSM onder de noemer perversie (in de jaren '60), in jaren '80 niet langer psychische stoornis door sociale en maatschappelijke druk
→ bevestigde voor antipsychiatrie dat maatschappelijke en politieke tendensen aangaven wie ziek/gezond was ≠ wetenschappelijk
 - S
 1. Komaf met ethologische beschrijvingen: DSM III enkel kijken naar uiterlijk observeerbare kenmerken (niet meer naar 'oorsprong') zodat elke observator hetzelfde kan vaststellen.
 2. Enkel nog diagnoses opnemen waarvoor reeds empirische evidentie beschikbaar was.
* Toen PTSD werd opgenomen kon dit niet enkel op basis van symptomen; als je de eigenheid van PTSD wil vatten moet je ook naar de oorzaken kijken. Werd opgenomen onder politieke druk (Vietnam veteranen)
 - PTSD
 - Criterium A: stressor criterium
↳ persoon moet zijn blootgesteld (als getuigen of slachtoffer) aan gewelddadige gebeurtenis
 - Criterium B tot D: symptomen criteria
 - traumatische herbeleving
↳ herinnering vanuit eerste persoonsperspectief
↳ onbewust; niet-bewust herinneren
 - hypervigilantie
↳ toestand van angstige verwachting
↳ vaak afzonderen om prikkels van buitenwereld te vermijden
 - emotionele afvlakking
↳ enerzijds heel gericht op buitenwereld: opsporen gevaar
anderzijds verbinding met hier en nu heel moeilijk
 - Chronische aandoening: symptomen blijven persisteren zonder enige maten in intensiteit af te nemen
→ heling door de tijd is zeer relatief
→ ↯ zelfmoord: meer Amerikaanse soldaten sterven door zelfmoord dan door de vijand
- Indien niet aan criterium A voldaan, dan aanpassingsstoornis
↳ PTSD veroorzaakt door *externe situatie*
aanpassingsstoornis veroorzaakt door *persoonlijke factor*

- Criterium A
 - Controversieel
 - Ondergraven door empirische evidentie:
 - Helemaal niet uitzonderlijk: zelfs in Westerse samenleving komt iedereen wel eens in aanraking met zulke situatie; slechts 10% ernstig pathologisch trauma
 - criterium A geen voldoende
 - aard v gebeurtenis en trauma → geen automatisch gevolg
 - ↳ reactie vloeit dus niet voort uit gebeurtenis op zich
 - ↳ nu: noodlottige ontmoeting waarin zowel de gebeurtenis als de persoonlijkheid van belang is.
 - Bij elke nieuwe editie DSM gevoelig gewijzigd
 - Janet: bewustzijnsvernauwing door angst van gebeurtenis → ↯ herinnering
 - ↳ nu terug te vinden bij neurobiologie: probleem bij vertaling van ene hersenniveau naar andere
 - Freud: persoonlijke geschiedenis en specifiek functioneren in rekening brengen

7.3 GESCHIEDENIS

- Geschiedenis van studie rond trauma kent een discontinu verloop.
 - periodes met veel aandacht, andere waarbij trauma onder de academische radar verdwijnt
 - aandacht meestal in periode waarbij mens in confrontatie gaat met machinerie
 - ↳ structurerende momenten:
 - spoorwegongevallen 19de eeuw
 - WO I
 - WO II
 - Holocaust
 - Vietnamoorlog
 - Juliet Herman: als mensen zich gaan bezighouden met trauma worden ze geconfronteerd met de realiteit die zo ondraagbaar is dat het taboe wordt.
- Spoorwegongevallen
 - Historische context: treinreizen in Groot-Brittannië vanaf 1830
 - ↳ privatisering; geen staatsinmenging → grote concurrentie → besparing
 - Frequente incidenten met grote schade
 - Vanaf 1846: wettelijke verplichting om letselschade te vergoeden
 - Opduiken groep patiënten met schadeclaim, doch zonder zichtbaar fysiek letsel

- John Erichsen:
 - o diagnostisering van verwondingen en symptomen die aan spoorwegincidenten werden toegeschreven
 - o 3 categorieën:
 1. Gevallen met zichtbare neurologische schade
 2. Gevallen met (veronderstelde) onzichtbare neurologische schade
 3. Simulanten met oog op financiële winst
- Recht op financiële compensatie als:
 1. symptomen
 2. symptomen
- ONGEVAL → ??? → SYMPTOMEN
 - om traumatische symptomen te verklaren moet men specificeren via welke wegen de buitenwereld de binnenwereld kan beïnvloeden
 - ENRICHSEN: microscopische schade aan ruggenmerg (*Railway Spine*)
 - ↳ mechanisch → categorie 1 en 2 worden één categorie
 - PAGE: psychische toestand (traumatische neurose/*claim neurosis*)
 - ↳ verlangen naar compensatie roept symptomen het leven in en houdt deze in leven
 - ↳ TOPPENHEIM: zorgt ervoor dat railway spine vervangen wordt door claim neurosis
 - CHARCEAU: hysterie kon ook bij mannen voorkomen
 - ↳ traumatische neurose = hysterie
 - erfelijke oorzaak → ongeval is trigger
 - lijden is finaal terug te voeren op determinatie
- WO I: OORLOGSERVARING → ??? → SYMPTOMEN
 - Shell shock: schade aan hersenen door ontploffingen
 - evacuatie o.b.v. medische gronden
 - Arts op het slagveld: eerste doel echte zieken onderscheiden van oplichters
 - Maar...
 - o Aandoening reeds vastgesteld bij soldaten in opleiding (nooit bom/front)
 - o Besmettelijkheid
 - o Enorme toename aan gevallen
 - **aandoening v/d wil** → 'behandelbaar': persuasief
 - ↳ weigeren behandeling = desertie
 - waarom deze soldaat wel en andere niet? → erfelijk, oorlog slechts venster tot zwakheid
- Psychoanalyse
 - Geen bewuste maar onbewuste motivatie
 - Dus geen bewuste simulatie
 - Dus geen "persuasieve" behandelvorm
 - Wel: psychoanalyse
 - Wel: idee dat voorafgaande psychische factor bepalend is
 - Oorlogstrauma is nog steeds

- WO II
 - Psychoanalyse niet bruikbaar aan front → te veel tijd
 - Terugvallen op oude methodes
 - “Combat fatigue”
- Holocaust
 - Assumptie voorbeschikkend deficit in persoonlijkheid of genetische dispositie niet langer houdbaar
 - Accent op horreur gebeurtenis, niet op kenmerken van slachtoffers.
 - “Concentration Camp Syndrome”: niet gegeneraliseerd
 - ↳ attitude t.o.v. slachtoffers veranderde, maar enkel t.o.v. slachtoffers holocaust
- Voorlopig eindpunt: PTSD
 - Vietnamveteranen: lijden erkend krijgen
 - PTSD en DSM-III: eisen rond wetenschappelijke fundering
 - Beperkte middelen en tijd
 - Strategie: gelijkwaardigheid tussen verschillende gebeurtenissen aantonen
 - Steunend onderzoek rond Holocaust e.d.
- PTSD
 - Gelijkwaardigheid diverse etiologische gebeurtenissen
 - Uniform qua verondersteld causaal mechanisme
 - ↳ nadeel: sociale context van het zicht onttrokken, niet meegenomen in herstel
 - Uniform qua symptomatologie
 - Accent op externe gebeurtenissen (cfr. Holocaust)
 - FREUD vs. JANET
 - Maar: niet bevestigd door onderzoek

7.4 BESLUIT

- Theorieën rond trauma gekleurd door heersende maatschappelijke opvattingen.
- Invloed van politieke, economische en sociale gegevens.
- Trauma laat zich moeilijk vastpinnen in academisch weten.
- Theorie stuurt behandeling.

VRAGENRONDE

- Er kunnen dezelfde symptomen optreden bij een ingebeeld trauma
- Er kan een onderscheidt gemaakt worden tussen werkelijk plaatsgevonden trauma's en ingebeelde trauma's (→ Elisabeth Loftus: trauma niet vergeten en later herinneren)
- Zelfmoord bij soldaten → niet te voorkomen, vaak jaren na datum; wel na thuiskomst standaard begeleid door psychologen.

VOORBEREIDENDE OPDRACHT:

- Bekijk de film "1984" welke gebaseerd is op het gelijknamige boek van George ORWELL.
- Bestudeer aandachtig de passages m.b.t. het behaviorisme die ik eerder aanstipte plus de teksten van Pavlov, Watson & Rayner en Skinner (p. 158 e.v.).
- Bestudeer de teksten i.v.m. Little Emotional Albert (reader p. 268-280) en John Broadus Watson, "Psychology as the Behaviorist Views It" (reader p. 245)

Opmerking [140]:

[http://nl.wikipedia.org/wiki/1984_\(boek\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/1984_(boek))

8. INLEIDING

- Nu aanbeland bij de 20ste eeuw
- Indeling in 5 psychologische systemen:
 - Functionalisme
 - Gestaltpsychologie
 - **Behaviorisme**
 - Psychoanalyse
 - Humanisme
- Radicaal behaviorisme van Watson en Skinner
 - Waarom radicaal?
Zij verklaren het menselijk gedrag uitputtend verklaren vanuit een omgeving die inwerkt op een individu. Zij weten wel dat er een lichaam met zijn fysiologie bestaat, maar deze is niet bestudeerbaar en zelfs verwaarloosbaar.
 - Enkel aandacht voor S-R reactie
- Focus
 - Pavlov (1849-1936)
 - **Watson (1878-1958)**
 - Skinner (1904-1990)

9. ANTECEDENTEN & LOTGEVALLEN

- Behaviorisme was niet revolutionair of vernieuwend.
- DESCARTES
 - Gedachtenexperiment (klok)
 - Kunnen we de mens beschouwen als machine? NEE
- DE LA METTRIE
 - De mens is wel degelijk een machine

- Frans sensitivisme, cfr. ITARD (techniek)
- Brits empirisme (techniek)
 - Uitvinders moderne gevangenis
 - Criminelen exporteren naar Australië
 - John Locke: tabula rasa → crimineel heeft zijn crimineel gedrag geleerd en kan afgeleerd worden door controle mechanismen (verifieer, controleer, sanctioneer)
- MERLEAU-PONTY: "La structure du comportement"
 - Toont aan in '42 dat gedrag geen notie is van respons, zelfs niet op fysiologisch niveau.
- Cognitief behaviorisme (≠ niet hetzelfde als radiaal behaviorisme)

10. PAVLOV (1849-1936)

- READER!!!
- Fysioloog
- Honden beginnen speeksel af te scheiden zonder dat er voedsel aanwezig was.
 - ↳ conditionering

11. WATSON (1849-1936)

- Primaire bron ≠ "les idées reçues"
- J.B. Watson & R. Rayner (1920), Conditioned emotional reactions, *Journal of experimental Psychology*, vol. 3, 1, pp 1-14.
- Beeldmateriaal: Little Albert
- TEST 1: +/- 9m

"The infant was confronted **suddenly** and **for the first time** successively with a white rat, a rabbit, a dog, a monkey, with masks with and without hair, cotton wool, burning newspapers, etc." (Ibid., p 2)
- RESPONS

"**Manipulation** was the most usual reaction called out. **At no time did this infant ever show fear in any situation.** These experimental records were **confirmed** by the casual observations of the mother and hospital attendants. **No one had ever seen him in a state of fear and rage. The infant practically never cried.**" (Ibid., p 2, cursivering door Watson & Rayner)

Opmerking [141]: MEN HAVE MATTERED C5 - [Maurice MERLEAU-PONTY](#)

De Franse fenomenologische filosoof Merleau-Ponty (1908-1961) doorprikte in zijn *La structure du comportement* (1942) de reflex als ultieme verklaring van het menselijk gedrag (hypothese waar het radicaal behaviorisme van Watson en Skinner van uit ging) doordat hij aantoonde dat reeds de fysiologie van de mens niet reflexmatig werkt, laat staan de gedragsmatige 'bovenbouw'.

Opmerking [142]: MEN HAVE MATTERED C3 - [Ivan Pavlov](#) + READER p. 160

Opmerking [143]: MEN HAVE MATTERED C3 - [John Broadus Watson](#) + READER p. 165

Opmerking [144]: Focus van het college ligt op het behaviorisme van Watson, dat we net als dit van Skinner een 'radicaal behaviorisme' kunnen noemen. De mens verschijnt daarin als een passief object dat louter reageert op stimuli die er van buitenaf op toekomen.

Opmerking [145]: INZICHTVRAAG

1. Hoe rechtvaardigt zich de focus op de bijdrage van John Watson en diens studie van de Kleine Watson?

→ John Watson staat aan de wieg van een brede maatschappelijke impact van de psychologie; zijn behaviorisme kon onmiddellijk in heel uiteenlopende segmenten van de samenleving worden toegepast.
→ Zijn studie van de Kleine Albert wordt gekoesterd als een icoon van de moderne wetenschappelijke psychologie.

Opmerking [146]: INZICHTVRAAG

2. Waarom is het noodzakelijk om ons niet tevreden te stellen met "les idées reçues" en om de oorspronkelijke bronnen te bestuderen, ook met betrekking tot de recentere literatuur?

→ Er is altijd een afstand tussen 'wat men zegt' dat deze of gene auteur heeft geschreven, en wat laatstgenoemde effectief heeft geschreven. "Les idées reçues" zijn selectief (men herinnert zich slechts partieel), tendentiekus (wat men zich herinnert verschijnt in het licht van het actuele) en bijgevolg onbetrouwbaar.

- **TEST 2: 8m, 26d**

“One of the two experimenters caused the child to **turn its head** and **fixate her moving hand**; the other stationed back of the child, **struck the steel bar a sharp blow**. The child started violently, his breathing was checked and the arms were raised in a characteristic manner. On the second stimulation the same thing occurred, and in addition the lips began to pucker and tremble.” (Ibid., p 2)

“On the third stimulation the child broke into a sudden **crying fit**. This is **the first time** an emotional situation in the laboratory has produced any fear or even crying in Albert.” (Ibid., p 2)

- **VOORLOPIGE CONCLUSIE: geluidsstimulus, op 9 maanden → test**

1. conditioneren van angst voor een dier?
2. Transfer?
3. Tijd? Hoe lang blijft de angst aanwezig?
4. Verwijderen van respons?

4.1 CONDITIONEREN VAN EMOTIONELE RESPONS

“We did not begin this work until Albert was **eleven months, three days** of age. Before attempting to set up a conditioned response we, as before, put him through all of the regular emotional tests. **Not the slightest sign of a fear response was obtained in any situation.**” (Ibid., p 3-4, cursivering door Watson & Rayner)

- **TEST 3: 11m, 3d**

1. Aanraken witte rat + geluid
“jumped violently and fell forward, burying his face in the mattress; did not cry”
2. Aanraken witte rat + geluid
“jumped violently, fell forward and began to whimper”

- **TEST 4: 11m, 10d**

1. Rat zond geluid; blokken
2. Gezamenlijke stimulatie met rat + geluid
“Started, then fell over immediately to right side. No crying.”
3. Gezamenlijke stimulatie
“Fell to right side and rested upon hands, with head turned away from rat. No crying.”
4. Gezamenlijke stimulatie
“Same reaction.”

5. **Rat plotseling alleen gepresenteerd**
"Puckered face, whimpered and withdrew body sharply to the left."
 6. **Gezamenlijke stimulatie**
"Fell over immediately to right side and began to whimper."
 7. **Gezamenlijke stimulatie**
"Started violently and cried, but did not fall over."
 8. **Rat alleen**
"The instant the rat was shown the baby began to cry. Almost instantly he turned sharply to the left, fell over on left side, raised himself on all fours and began to crawl away so rapidly that he was caught with difficulty before reaching the edge of the table."
- **CONCLUSIE**
"This was as convincing a case of a completely conditioned fear response as could have been theoretically pictured."

4.2 TRANSFER

- **TEST 5: 11m, 15d**
 1. **Eerst getest met blokken**
"He reached readily for them, playing with them as usual. This shows that there has been no general transfer to the room, table, blocks, etc."
 2. **Rat alleen**
"Whimpered immediately, withdrew right hand and turned head and trunk away."
 3. **Blokken opnieuw aangeboden**
"Played readily with them, smiling and gurgling."
 4. **Rat alleen**
"Leaned over to the left side as far away from the rat as possible, then fell over, getting up on all fours and scurrying away as rapidly as possible."
 5. **Blokken opnieuw aangeboden**
"Reached immediately for them, smiling and laughing as before."
 6. **Konijn alleen**
"The rabbit was suddenly placed on the mattress in front of him. The reaction was **pronounced**. Negative responses began at once. He leaned as far away from the animal as possible, **whimpered**, then **burst into tears**. When the rabbit was placed in contact with him he buried his face in the mattress, then got up on all fours and crawled away, **crying** as he went. This was a most convincing test."
 7. **Blokken werden na enig tijdsinterval opnieuw aangeboden**
"He played with them as before. It was observed by four people that he played far more energetically with them than ever before. The blocks were raised high over his head and slammed down with a great deal of force."

8. Hond alleen

"The dog did not produce as violent a reaction as the rabbit. The moment fixation occurred the child shrank back and as the animal came nearer he attempted to get on all fours but did not cry at first. As soon as the dog passed out of his range of vision he became quiet. The dog was then made to approach the infant's head (he was lying down at the moment). Albert straightened up immediately, fell over to the opposite side and turned his head away. He then began to cry."

9. Blokken opnieuw aangeboden

"He began immediately to play with them."

10. Bontjas (zeehond)

"Withdrew immediately to the left side and began to fret. Coat put close to him on the left side, he turned immediately, began to cry and tried to crawl away on all fours."

11. Watten

"The wool was presented in a paper package. At the end the cotton was not covered by the paper. It was placed first on his feet. He kicked it away but did not touch it with his hands. When his hand was laid on the wool he immediately withdrew it but did not show the shock that the animals or fur coat produced in him. He then began to play with the paper, avoiding contact with the wool itself. He finally, under the impulse of the manipulative instinct, lost some of his negativism to the wool."

12. Bij het spelen deed WATSON zijn hoofd omlaag om te kijken of Albert met zijn haar zou spelen

"Albert was completely negative. Two other observers did the same thing. He began immediately to play with their hair. W. then brought the Santa Claus mask and presented it to Albert. He was again pronouncedly negative."

• TEST 6: 11m, 20d

1. Eerst getest met blokken

"Played with them as usual."

2. Rat alleen

"Withdrawal of the whole body, bending over to left side, no crying. Fixation and following with eyes. The response was much less marked than on first presentation the previous week. It was thought best to freshen up the reaction by another joint stimulation."

3. Wanneer de rat op zijn hand werd gelegd, sloeg men met een stok

"Reaction violent."

4. Rat alleen

"Fell over at once to left side. Reaction practically as strong as on former occasion but no crying."

5. Rat alleen

"Fell over to left side, got up on all fours and started to crawl away. On this occasion there was no crying, but strange to say, as he started away he began to gurgle and coo, even while leaning far over to the left side to avoid the rat."

6. Konijn alleen

"Leaned over to left side as far as possible. Did not fall over. Began to whimper but reaction not so violent as on former occasions."

7. **Blokken opnieuw aangeboden**
"He reached for them immediately and began to play."
8. **Konijn alleen**
"The reaction was exactly as given in trial (6) above. When the rabbit was left on Albert's knees for a long time he began tentatively to reach out and manipulate its fur with forefingers. While doing this the steel rod was struck. A violent fear reaction resulted."
9. **Konijn alleen**
"Reaction wholly similar to that on trial (6) above."
10. **Konijn alleen**
"Started immediately to whimper, holding hands far up, but did not cry. Conflicting tendency to manipulate very evident."
11. **Hond alleen**
"Began to whimper, shaking head from side to side, holding hands as far away from the animal as possible."
12. **Hond en geluid**
"The rod was struck just as the animal touched him. A violent negative reaction appeared. He began to whimper, turned to one side, fell over and started to get up on all fours."
13. **Blokken**
"Played with them immediately and readily."

- **TEST 7: 11m, 20d**

1. **Rat alleen**
"No sudden fear reaction appeared at first. The hands, however, were held up and away from the animal. No positive manipulatory reactions appeared."
2. **Konijn alleen**
"Fear reaction slight. Turned to left and kept face away from the animal but the reaction was never pronounced."
3. **Hond alleen**
"Turned away but did not fall over. Cried. Hands moved as far away from the animal as possible. Whimpered as long as the dog was present."
4. **Rat alleen**
"Slight negative reaction."
5. **Rat en geluid**
"It was thought best to freshen the reaction to the rat. The sound was given just as the rat was presented. Albert jumped violently but did not cry."
6. **Rat alleen**
"At first he did not show any negative reaction. When rat was placed nearer he began to show negative reaction by drawing back his body, raising his hands, whimpering, etc."
7. **Blokken**
"Played with them immediately."

8. Rat alleen

"Pronounced withdrawal of body and whimpering."

9. Blokken

"Played with them as before."

10. Konijn alleen

"Pronounced reaction. Whimpered with arms held high, fell over backward and had to be caught."

11. Hond alleen

"At first the dog did not produce the pronounced reaction. The hands were held high over the head, breathing was checked, but there was no crying. Just at this moment the dog, which had not barked before, barked three times loudly when only about six inches from the baby's face. Albert immediately fell over and broke into a wail that continued until the dog was removed."

- CONCLUSIE

"From the above results it would seem that emotional **transfers do take place**. Furthermore it would seem that the **number of transfers** resulting from an experimentally produced conditioned emotional reaction **may be very large**. In our observations we had no means of testing the complete number of transfers which may have resulted."

4.3 EFFECT VAN DE TIJD

- TEST 8: 1j, 21d

1. Kerstman masker

"Withdrawal, gurgling, then slapped at it without touching. When his hand was forced to touch it, he **whimpered and cried**. His hand was forced to touch it two more times. He **whimpered and cried** on both tests. He finally **cried** at the mere visual stimulus of the mask."

2. Bontjas

"Wrinkled his nose and withdrew both hands, drew back his whole body and began to whimper as the coat was put nearer. Again there was the strife between withdrawal and the tendency to manipulate. Reached tentatively with left hand but drew back before contact had been made. In moving his body to one side his hand accidentally touched the coat. He **began to cry at once**, nodding his head in a very peculiar manner (this reaction was an entirely new one). Both hands were withdrawn as far as possible from the coat. The coat was then laid on his lap and he continued nodding his head and whimpering, withdrawing his body as far as possible, pushing the while at the coat with his feet but never touching it with his hands."

3. Bontjas

"The coat was taken out of his sight and presented again at the end of a minute. He began immediately **to fret**, withdrawing his body and nodding his head as before."

4. Blokken

"He began to play with them as usual."

5. Rat

"He allowed the rat to crawl towards him without withdrawing. He sat very still and fixated it intently. Rat then touched his hand. Albert withdrew it immediately, then leaned back as far as possible but did not cry. When the rat was placed on his arm he withdrew his body and began to fret, nodding his head. The rat was then allowed to crawl against his chest. He first began to fret and then covered his eyes with both hands."

6. Blokken

"Reaction normal."

7. Konijn

"The animal was placed directly in front of him. It was very quiet. Albert showed no avoiding reactions at first. After a few seconds he puckered up his face, began to nod his head and to look intently at the experimenter. He next began to push the rabbit away with his feet, withdrawing his body at the same time. Then as the rabbit came nearer he began pulling his feet away, nodding his head, and wailing "da da". After about a minute he reached out tentatively and slowly and touched the rabbit's ear with his right hand, finally manipulating it. The rabbit was again placed in his lap. Again he began **to fret** and withdrew his hands. He reached out tentatively with his left hand and touched the animal, shuddered and withdrew the whole body. The experimenter then took hold of his left hand and laid it on the rabbit's back. Albert immediately withdrew his hand and began to suck his thumb. Again the rabbit was laid in his lap. He **began to cry**, covering his face with both hands. [p.12]"

8. Hond

"The dog was very active. Albert fixated it intensely for a few seconds, sitting very still. He **began to cry** but did not fall over backwards as on his last contact with the dog. When the dog was pushed closer to him he at first sat motionless, then **began to cry**, putting both hands over his face."

• CONCLUSIE

"These experiments would seem to show conclusively that **directly conditioned emotional responses as well as those conditioned by transfer persist**, although with a **certain loss in the intensity of the reaction**, for a longer period than one month. Our view is that **they persist and modify personality throughout life**. It should be recalled again that **Albert was of an extremely phlegmatic type**. Had he been **emotionally unstable** probably **both the directly conditioned response and those transferred would have persisted throughout the month unchanged in form.**"

4.4 "DETACHMENT"

"Unfortunately Albert was taken from the hospital the day the above tests were made. Hence **the opportunity of building up an experimental technique by means of which we could remove the conditioned emotional responses was denied us**. Our own view, expressed above, which is possibly not very well grounded, is that these responses in the home environment are likely **to persist indefinitely**, unless an accidental method for removing them is hit upon."

1. **Constantly confronting** the child with those stimuli which called out the responses in the hopes that habituation would come in corresponding to "**fatigue**" of reflex when differential reactions are to be set up.
2. By trying to "**recondition**" by showing objects calling out fear responses (visual) and simultaneously stimulating the **erogenous zones** (tactual). We should try first the **lips**, then the **nipples** and as a final resort the **sex organs**. [sic]
3. By trying to "**recondition**" by feeding the subject **candy or other food** just as the animal is shown. (...)
4. By building up "**constructive**" activities around the object by imitation (...).

• **Kritiek** in de receptie van Watsons studie

1. Ethiek
 - ↳ Conditioneren van schrik; geen herconditionering
 2. Geconditioneerde schrik blijft bestaan
 - ↳ Andere ervaringen of simpelweg de tijd: extinctie
 3. Fobie als resultaat van conditionering
 - ↳ Ongeoorloofde conclusie: genetische component (fobie niet reduceerbaar tot aanleren)
 - ↳ Resultaat is artificieel aangeleerde angst
- (na lectuur van de oorspronkelijke tekst)*
4. Tijdsinterval tussen test 2 en test 3
 - ↳ wat is er in tussentijd gebeurd?
 5. Experiment met één proefpersoon ≠ "single case study" (te weinig informatie)
 6. Naïeve operationalisering van de theorie volgens dewelke het complexe gedrag van volwassenen te verklaren is door conditionering (strakke herhaling en aantoonbare transfer).
 7. Aanspraak Watson werd tegengesproken door ervaring van *shell shock*
 8. Aangeleerde schrik ≠ fobie

Opmerking [147]: UITBREIDING

De kritiek op WATSONS studie die steevast zonder meer wordt herhaald in de literatuur maar die nauwelijks wordt geconfronteerd met de oorspronkelijke tekst zoals gepubliceerd in 1920, is alles wel beschouwd, een brave, milde kritiek. De verbloemde weergave van WATSONS studie in de reader bevat zo'n brave en milde kritiek, kritiek die we op basis van de lectuur van de oorspronkelijke tekst dienen aan te vullen.

Wie was DIT KIND?
 Wie was WATSON?

Opmerking [148]: UITBREIDING

We baseren ons antwoord op de vraag "Wie was dit kind?" o.a. op het onderzoek van Fridlund et al. (2012), Little Albert: A Neurologically Impaired Child, *History of Psychology*, vol. 15, 4: 302-327.

Opmerking [149]: UITBREIDING

Voor het antwoord op de vraag "Wie was Watson?" baseren we ons op de grondige studie van K.W. Buckley (1989), met de veelzeggende titel *Mechanical Man, John Broadus Watson and the Beginnings of Behaviorism*, New York/London, The Guilford Press.

12. WIE WAS DIT KIND?

"This infant was reared **almost from birth** in a hospital environment; his mother was a wet nurse in the Harriet Lane Home for Invalid Children. Albert's life was **normal**: he was **healthy from birth** and one of the **best developed youngsters** ever brought to the hospital, weighing twenty-one pounds at nine months of age. He was on the whole **stolid** and **unemotional**. His **stability** was one of the principal reasons for using him as a subject in this test. We felt that we could do him relatively **little harm** by carrying out such experiments as outlined below."

(Ibid., p 1)

"**No one** had ever seen him in a state of **fear** and **rage**. The infant practically **never cried**."

(Ibid., p 2)

"On the third stimulation the child broke into a sudden crying fit. This is the **first time** an emotional situation in the laboratory has produced any fear or even crying in Albert."

(Ibid., p 2)

"It should be recalled again that Albert was of an **extremely phlegmatic type**. Had he been **emotionally unstable** probably both the directly conditioned response and those transferred would have persisted throughout the month unchanged in form." (Ibid., p 12)

- Tekst Watson & Rayner
 - Kind groot gebracht in ziekenhuis omgeving
 - Moeder had buitenechtelijk kind en zoogde kinderen van andere moeders in hospitaal
 - Kind was gezond en goed ontwikkeld, onbewogen en daardoor stabiel
- "Kleine Albert was normaal" = "une idée reçue"
- Douglas MERRITTE (echte naam van little Albert)
 - Grafzerk met citaat uit gedicht van moeder van overleden kind
 - The sunbeam's smile*
 - The zephyr's breath*
 - All that it knew*
 - From birth to death*
 - Citaat strookt niet met realiteit
 - Overleden op een leeftijd van 6 jaar
- Doodscertificaat
 - Overleden op 6 jarige leeftijd als gevolg van een verworven euvel aan zijn hersenen
- Fridlund
 - Little Albert niet het normale, gezonde kind
 - Geboren met waterhoofd en sinds geboorte 9 hersenpuncties
 - Als gevolg v/d medische puncties verschillende infecties
 - gedrags- en neurologische stoornissen
 - Gedrag bij experiment conform neurologische stoornissen

Opmerking [150]: INZICHTVRAAG

3. wat bedoelen we wanneer we zeggen dat de gedachte dat Watsons Kleine Albert een normaal kind was, een "idée reçue" is?

→ Daarmee bedoelen we dat deze gedachte sinds haar formulering in 1920 door WATSON & RAYNER hardnekkig en onkritisch herhaald wordt in zowat alle handboeken geschiedenis van de psychologie. Volgend "idée reçue" behoort m.a.w. tot het collectief onbewuste van alle psychologen: "In 1920 werd in een experiment een normaal en gezond kind via conditionering een schrik voor een hele reeks objecten aangeleerd, experiment dat de theorie ondersteunt dat het gedrag van elkeen van ons verworven wordt door gelijkaardige mechanismen."

- Douglas Meritte & Fridlund et al.
 1. Erg ziek kind: op basis van teruggevonden medische rapporten
 - Hydrocephalus (congenitaal)
 - Streptococcal meningitis/ventriculitis (iatrogeen)
 - Retinale en optische zenuwatrofie
 - Kinderziekte: mazelen
 - gedrags- en neurologische stoornissen
 - 2. Bevestigd door: Detailanalyse van WATSONS film
 - 3. Parallel in de tijd tussen WATSONS experiment en medische toestan
 - 4. WATSON kende de medische toestand van Kleine Albert
- Medische anamnese: tijdsverloop
 - Kind zwaar ziek → niet ten allen tijden geschikt om deel te nemen aan experiment
 - Watson op de hoogte van medische toestand van little Albert
 - Wetenschappelijke fraude?!

“As a violation of the norm of faithful and complete reportage in science, such an omission would compromise ‘certification’ of the knowledge and render replication impossible.” (Fridlund et al., 2012: 320)

13. BEDENKING: FRAUDE EN REPLICATIE

- Oud zeer in de psychologie
- Replicaties gebeuren nauwelijks en worden zelden gepubliceerd

14. WIE WAS WATSON?

"If the theory advanced by Watson and Morgan to the effect that in infancy the original emotional reaction patterns are few, consisting so far as observed of fear, rage and love, then there must be some simple method by means of which the range of stimuli which can call out these emotions and their compounds is greatly increased. Otherwise, **complexity in adult response** could not be accounted for." (Watson & Rayner, 1920: p 1)

"... is a purely **objective experimental branch of natural science**. Its theoretical goal is the **prediction and control of behavior**." (p 245)

"The plans which I most favor for psychology lead practically to the **ignoring of consciousness** in the sense that that term is used by psychologists today. I have virtually **denied** that this realm of psychics is open to experimental investigation." (p 256)

"Give me a dozen **healthy infants, well-formed**, and my own special world to bring them up in, and I'll guarantee **to take any one at random** and train him to become **any type of specialist** I might select – doctor, lawyer, artist, merchant-chief, and yes, beggarman and thief, regardless of his talents, penchants, tendencies, abilities, vocations, and race of his ancestors. (...)" J.B. Watson (1930), *Behaviorism*

- Inzet
 - Natuurwetenschappelijk
 - Praktisch
 - Darwinistisch
 - Reactionair
 - ↳ fantasme van de maakbare mens

"L'hisoire se repète" maar steeds in andere context (Watson → USA)

- "1984": ditopie = schets van een verschrikking
- Gezinsituatie:
 - Watson komt uit boerenfamilie waarin voor elk kind een stuk land was voorzien.
 - Vader agressieve dronkaard, moeder diepgelovige vrouw
- Watson ging naar "universiteit" (veredeld seminarie)
 - was zich er van bewust; blik naar boven en tracht d.m.v. een aanbevelingsbrief van voormalig schoolhoofd.
 - Doctoreert aan de universiteit van Chicago in de "psychologie v/d witte rat"
 - Extrapoleert zijn kennis i.v.m. de witte rat naar kinderen (en de mens)
 - Ziet het licht en wil de psychologie heruitvinden: psychologie is studie v gedrag en niets anders.
 - Ontslaan op universiteit door affaire met student-onderzoekster.

Opmerking [151]: INZICHTVRAAG

4. Wat zijn de karakteristieken van de psychologie zoals beschreven door Watson in zijn "Behavioristisch manifest" (i.e. zijn artikel uit 1913, 'Psychology as the behaviorist views it')?

→ Psychologie is:

- **Natuurwetenschappelijk**, dat wil zeggen is objectief en experimenteel;
- **Praktisch**, dat wil zeggen beoogt het voorspellen en controleren van gedrag (in een hele reeks toepassingsgebieden zoals pedagogiek, drugsbestrijding, reclamepsychologie, testpsychologie, forensische psychologie, behandeling van psychopathologie...)
- **Darwinistisch**, dat wil zeggen gaat uit van de gelijkwaardigheid tussen mens en dier en van het adaptatiemechanisme
- **Reactionair**, dat wil zeggen verwerpt zowel de nieuwe psychologieën van Wundt & Titchener als van het Amerikaans functionalisme en keert terug naar de opvatting van L'homme Machine van Lamettrie.

- Zeitgeist – autobiografie
 - Racisme → nigerfighting (cucucs clan)
 - Geweld
 - Sociale mobiliteit

- Na ontslag aan universiteit
 - Populariserende werken
 - Reclame industrie → ideale kind produceren
 - Zelf 2 zonen
 - publicaties over hoe zijn eigen kinderen op gevoed strikt volgens conditionering
 - 1 heeft zelfmoord gepleegd andere levenslang in analyse

1. INLEIDING

- Vergelijk kritisch de weergave van het onderzoek in de reader met de oorspronkelijke tekst i.v.m. het onderzoek van WATSON. Welke gelijkenissen en verschillpunten kan je opmerken, maar bovenal welke elementen worden weggelaten?
- Alle idées reçu zouden op de proef gesteld moeten worden.
 - Little Albert was geen normaal, gezond kind.
 - WATSON had als doel de psychoanalyse te doorprikken.
 - ↳ Waar is het conflict tussen de psychoanalyse en de rest ontstaan?
- WATSONS behaviorisme is niet zo zeer een reactie op de psychoanalyse, maar op het Amerikaans functionalisme.
- Amerikaans functionalisme en (Europese) gestaltpsychologie zijn een reactie op de experimentele psychologie van WUNDT.

Opmerking [152]: MEN HAVE MATTERED
C3 - [John Broadus WATSON + READER p. 165](#)

2. WILHELM WUNDT (1832-1920)

- Jongste van vier kinderen in een welgesteld gezin.
 - 2 oudere zussen jong gestorven, oudere broer snel het huis verlaten.
 - Opgevoed als "enig kind" → probleem kind
 - Privé onderwijs, met moeite humaniora doorworsteld
 - Geneeskunde op universiteit
- Assistent van Hermann von HELMHOLTZ
 - Snelheid van een neurologische prikkel
 - Positief pamflet: alle fenomenen zijn te herleiden tot fysische/scheikundige krachten
→ alle fenomenen zijn te verklaren
 - WUNDT begeleidt studenten bij het uitvoeren van fysiologisch onderzoek.
- Vervolgt zijn carrière als ontvankelijk leraar alvorens als hoogleraar te fungeren aan de universiteit van Zürich.
- WUNDT start, reeds van in zijn statuut als assistent, met het publiceren van eigen onderzoek, maar ook over grote –meer algemene- vraagstukken.
 - ↳ Wundt was *gevormd*;
iets wat vandaag ontbreekt in academische opleidingen, al te snel gespecialiseerd.
 - ↳ Over zijn hele wetenschappelijke carrière publiceerde hij 53 000 pagina's (2p/dag)

Opmerking [153]: MEN HAVE MATTERED
C1 - [Wilhelm WUNDT + READER p. 100](#)

Opmerking [154]: MEN HAVE MATTERED
C3 - [Herman von HELMHOLTZ + READER p. 88](#)

- Idée reçu
WUNDT is diegene die de psychologie onderscheidde van de filosofie.
- Publicatie van zijn “*Grondslagen van de fysiologische psychologie*”
 - Verdacht grensgebied tussen de fysiologie en de filosofie: fysiologische psychologie
 - Apparatuur vanuit fysiologisch onderzoek ombouwen tot apparatuur toepasbaar in het fysiologisch psychologisch onderzoek.
- 1879 – Psychologische Institut: theoretisch seminarie met praktische oefeningen dat later erkent zal worden en met financiële middelen ondersteund worden → eerste labo voor psychologisch onderzoek
- 1883 – Oprichting wetenschappelijk tijdschrift: *Philosophische Studien*
 - ↳ Psychologie stelt geen originele vragen
→ steeds blijven onderhouden met de filosofie
 - ↳ *Psychologische Studien* bestond reeds en was een esoterisch tijdschrift
- **Philosophische Studien** - Inhoudsopgave
 - Methode van de filosofie
 - Eerste doctoraat student (Max Friedrich): over de duur van de apperceptie (het proces v/h bewust worden van perceptie v/e prikkel)
 - Immanuel KANT: psychologie kan nooit een wetenschap worden zoals een natuurwetenschap; het elementaire subject zijn interne processen en zijn niet meetbaar.
→ WUNDT weerlegt deze stelling en voert metingen uit onder meer i.v.m. de vrije wil
 - Wet van WEBER (!)
 - WUNDT & EINSTEIN: briefwisseling
 - WUNDT & FREUD: onderzoek van psychische processen bij ‘normale mensen’/patiënten
- WUNDT'S ‘leerlingen’
 - TITCHENER: spreekbuis van Wundt in de VS (vertaling Duits → Engels)
 - Amerikaans functionalisme is een reactie op de interpretatie van TITCHENER v/d werken van WUNDT.
- WUNDT: opvatting van de psychologie als natuurwetenschap
 - Empirisme ↔ dualisme/materialisme (receptie van DESCARTES)
 - Ideologie van de “free enterprise”
→ psychoanalyse omgedoopt tot adaptatiepsychologie
 - Gestaltpsychologie uitgedoofd in de VS
- Psychofysisch parallelisme (SPINOZA: “het fysische en het psychische zijn de manifestatie van een en hetzelfde”)
 - Het mentale hangt samen met het fysische ≠ het mentale is herleidbaar tot het fysische
 - Zeer complexe causale verbanden: psychische heeft net zo veel invloed op fysische als omgekeerd.
 - Filosofie: Wundt & Kant → Palimpsest: niemand is origineel

Opmerking [155]: UITBREIDING

<http://vlp.mpiwg-berlin.mpg.de/library/journals.html?id=lit38260>

Opmerking [156]: MEN HAVE MATTERED
Albert EINSTEIN

Opmerking [157]: MEN HAVE MATTERED
C1 - Sigmund FREUD

Opmerking [158]: MEN HAVE MATTERED
Edward B. TITCHENER + READER p. 101

Opmerking [159]: MEN HAVE MATTERED
C3 - René DESCARTES + READER p. 29

Opmerking [160]: MEN HAVE MATTERED
C3 - Baruch SPINOZA + READER p. 27

Opmerking [161]: UITBREIDING

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Palimpsest_\(manuscript\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Palimpsest_(manuscript))

- WUNDT'S methode
 - Introspectie
 - Studieobject: bewustzijn, i.e. de niet gemedieerde ervaring, omvattende:
 - o Basiselementen?
 - o Combinaties?
 - o Samenhang met CZ?
 - Getrainde onderzoekers (zie leerlingen)
 - [Journal of Consciousness Studies](#)

- Verscheidene onderzoeksdomeinen
 - Perceptie
 - Apperceptie
 - Cognitie
 - Geheugen
 - Aandacht
 - Reactie
 - ...

- [Antwoorden van Wundt op Kants argumenten](#)
 1. Psychische processen (gewaarwordingen, voorstellingen, gevoelens) hebben **intensiteit**.
 2. Dit klopt, tenzij men de innerlijke ervaring **reducereert** tot de meetbare effecten van meetbare **uiterlijke** inwerkingen.

- Bedenkingen bij de psychologie van Wundt, opgevat als natuurwetenschap
 - **Reductie:**
Een dergelijke natuurwetenschappelijke, i.e. gekwantificeerde en experimentele studie van de innerlijke ervaring impliceerde een enorme inperking van het veld van de psychologie.
 - **Artefact:**
De natuurwetenschappelijke psychologie van Wundt verschijnt als een artefact. Vgl met de astronomie die vertrekt van de observatie van hemellichamen. Wundt daarentegen vertrekt niet van de observatie van de mens als dusdanig, maar van de observaties van artefacten.
 - **Lotgevallen:**
Enerzijds, op de korste keren verliet men de psychologie van Wundt (eigen leerlingen lieten het los, behalve de Brit Titchener die er de spreekbuis van werd in de VS, waar Wundts psychologie bekend werd als de zogenaamde structuralistische psychologie); *anderzijds*, het natuurwetenschappelijke ideaal (kwantificering & experiment), en de daarmee samenhangende reductie en inperking van het veld van de psychologie domineert de academische psychologie tot op heden.
 - **Differentiëring:**
Wundt was zich zeer goed bewust van genoemde inperking, vandaar dat hij de wetenschappelijke psychologie opdeelde in een natuurwetenschappelijke psychologie enerzijds en een geesteswetenschappelijke psychologie anderzijds.

Opmerking [162]: UITBREIDING

http://en.wikipedia.org/wiki/Journal_of_Consciousness_Studies

Opmerking [163]: UITBREIDING

Voor KANT gold: psychologie kan nooit een natuurwetenschap worden, dit betekent:

1. kan niet wiskundig onderbouwd worden
2. kan niet experimenteel worden

Argumenten:

1. psychische processen hebben maar één dimensie, nl. uitgebreidheid in de tijd
2. innerlijke ervaring onttrekt zich aan experimenteel onderzoek

Opmerking [164]: INZICHTVRAAG

1. Voor KANT kon de psychologie 1. nooit wiskundig onderbouwd worden en 2. nooit een experimentele wetenschap worden. Bijgevolg kon de psychologie ook nooit een natuurwetenschap worden (Cf. fysica). Geef Wundts tegenargumenten.

→ *Psychische processen zijn wel degelijk kwantificeerbaar want ze hebben naast hun uitgebreidheid in de tijd ook een intensiteit. Gegeven deze twee dimensies kunnen psychische processen tot op zekere hoogte gekwantificeerd worden en kunnen hun wetmatigheden dus wiskundig onderbouwd worden.*

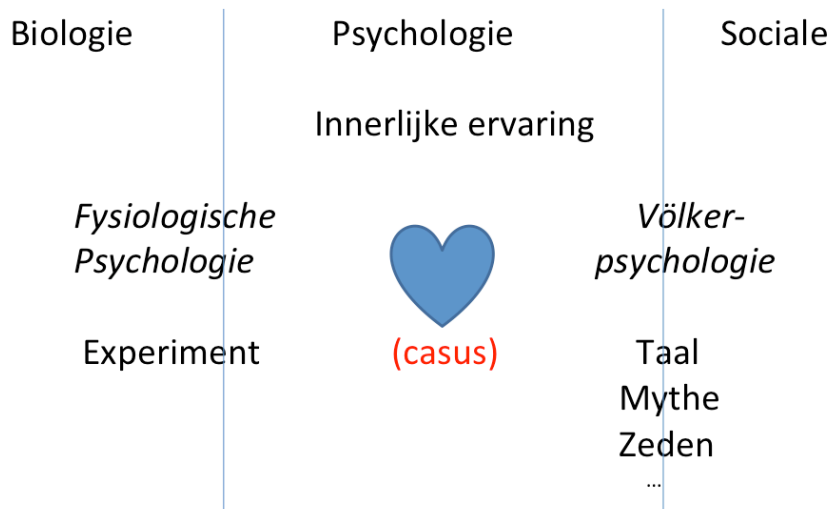
→ *Psychologie kan inderdaad geen experimentele wetenschap worden, tenzij men de innerlijke ervaring reduceert tot de meetbare effecten van meetbare uiterlijke inwerkingen.*

- Meten

“Das Messen eines Dings ist eine grobe Handlung, die auf lebendige Körper nicht anders als höchst unvollkommen angewendet werden kann.”
Goethe (1784/85), *Zur Naturwissenschaft im allgemeinen* (Studie nach Spinoza)

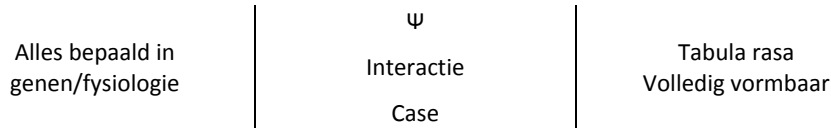
- WUNDT: psychologie als geesteswetenschap
 - Völkerpsychologie
 - Taal, mythe, religie, kunst, zeden, recht, cultuur
- Opvatting van de psychologie

Wundt: opvatting van de psychologie

1. TERUGBLIK

- Hoe kan een casus ons iets begrijpelijk maken?
- Case-studies: subjectieve keuzes → illustratie van de geschiedenis

- Ongeboren kind: drang tot leven → reageren op muziek, stem
- Documentairemaker (Jaap Van Hoeweik)
 - “Procedure 769” (1995) & “Killing Time” (2013): terechtstelling van ter dood veroordeelden
 - “Procedure 769” (1995): naar aanleiding van herinvoering doodstraf in Amerikaanse staat: geïnteresseerd in getuigen van deze 50 getuigen van de executie
 - “Killing Time” (2013): focus op de nabestaanden van de ter dood veroordeelde
 - *Waarom wil iemand perse over dit onderwerp een documentaire maken?*
 - “Familiegeheim” (2001): (= gebeurtenissen die bewust voor kinderen verzwegen worden); Je geeft onbewust deze geheimen door, als is het door gestiek; documentaire gaat over een familiegeheim in de familie van de maker zelf; aanleiding was de ontdekking (1997) van de werkelijke doodsoorzaak van zijn vader: ~~omgekomen in verkeersongeval~~ → zelfmoord; ontdekking door gesprek met vriend, wiens verjaardag op de overlijdensdatum van vader valt, waarbij hij die welbepaalde van het overlijden van zijn vader beschrijft en samen de eigenaardigheden in zijn herinneringen ontdekt, waarna hij uiteindelijk de waarheid uit zijn moeder hoort; dan begint het probleem pas: 23 jaar belogen door eigen moeder. Moeder had brief ontvangen van vader waar in stond dat hij wanhopig was en waar ze hem kon vinden, maar ondernam niets. Passieve getuigen van de dood van de vader.
 - Thema van zijn oeuvre: het passief toekijken op hoe iemand anders sterft.

- Cineast François TRUFFAUT
 - “L’enfant sauvage”
 - “Les quatre cant coups”: autobiografische film; TRUFFAUT groeide op als enig kind en ontwikkelde zijn passie voor de film tijdens de oorlogsjaren; tijdens zijn pubertijd een beruchte filmcriticus; opgenomen in een instelling waar hij uiteindelijk ontsnapt.
 - Thema: “L’enfant sauvage” → extreme verwaarlozing;
 - Zijn moeder was heel jong zwanger van hem en werd verbannen naar een klooster om te bevallen. De moeder wil absoluut geen kind, maar de grootmoeder weerhield haar van het afstaan van het kind. Als een kind zich niet gewenst voelt, dooft de levenskracht, de eros, als het ware van zelf uit. De grootmoeder merkte dit op en nam TRUFFAUT onder haar vleugels, tot de moeder haar man (zijn stiefvader) ontmoette en in staat was voor hem te zorgen. TRUFFAUT wist niet dat zijn (stief)vader niet zijn biologische vader was, tot de dag dat hij in de agenda’s van zijn stiefvader snuistert en ontdekt dat er rond de datum van zijn geboorte niets bijzonders is genoteerd. TRUFFAUT wordt een onhandelbaar kind en wordt opgenomen in een instelling, enkel zijn passie voor film blijft aanwezig als lichtpunt. Impulsief tekent hij zich bij het leger in, maar deserteert later ook. Een filmcriticus ontfermt zich over hem, wordt door hem aanschouwd als een surrogaat vader en krijgt hem terug op de rails.
 - ~ Jaap van Hoeweik: familiegeheim → vader?
 - Beide construeren ze telkens iets in hun documentaires/films, ze construeren zichzelf doorheen hun werken. Je bent getuige van hoe het subject, subject wordt.
 - De cinema is een spiegel voor hetgene we allemaal meemaken.

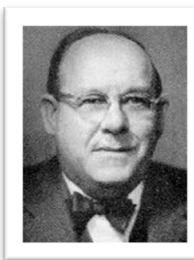
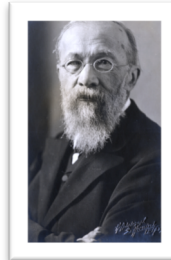
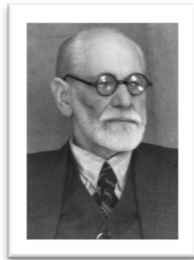

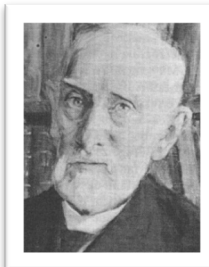

- Schrijver Edgar Allen Poe
 - De dood is een centraal gegeven in deze romans, welke beschouwd kunnen worden als de voorloper van de detective roman grenzend aan horror.
 - “The oval portrait”; Schijndood
 - Persoonlijke motivatie terug te vinden in zijn biografie: in zijn levensloop werd hij steeds verliefd op een onbereikbare liefde, een geliefde die telkens ter dood is opgeschreven. Daarnaast heeft hij het licht in de ogen van zijn moeder zien uitdoven, hij heeft haar zien sterven.
 - Poe heeft voornamelijk zijn trauma’s kunnen “overwinnen” in zijn muzikale poëzie.

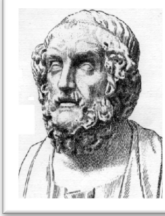
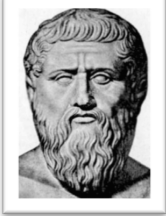
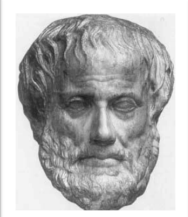
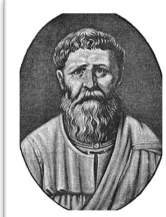

- Bemeesteren artistiekelingen in hun traumatische ervaringen in hun creativiteit? Herhaling werkt helend, maar is niet iets wat ieder persoon kan verwezenlijken. Hierdoor zijn artistiekelingen een zeer interessant studiesubject voor de psychologie.

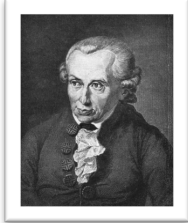
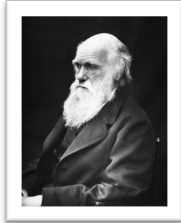
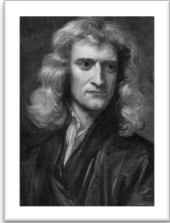
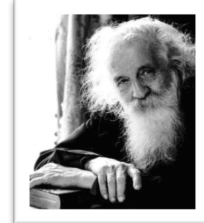

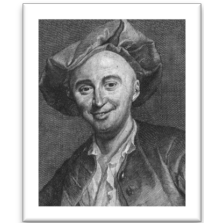
MEN HAVE MATTERED

HISTORY OF PSYCHOLOGY: MEN HAVE MATTERED

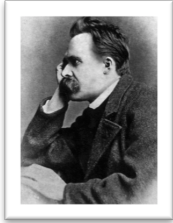

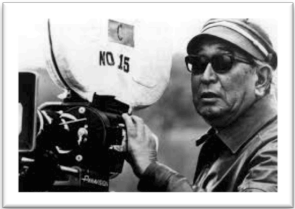
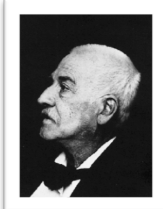

COLLEGE 1			
<p>Thomas Szasz</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Thomas_Szasz</p>	<p>Edwin BORING</p> <p>http://en.wikipedia.org/wiki/Edwin_Boring</p>	<p>Wilhelm WUNDT</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_Wundt</p>	<p>Sigmund FREUD</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Sigmund_Freud</p>
<p>Jean-Martin CHARCOT</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Charcot</p>	<p>Ernst BERNHEIM</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Ernst_Bernheim</p>	<p>Josef BREUER</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Josef_Breuer</p>	

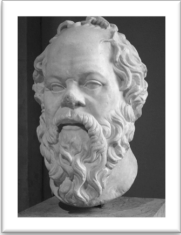

COLLEGE 2			
Thomas KUHN	Gustav Theodor FECHNER	HOMEROS	PLATO
 http://nl.wikipedia.org/wiki/Thomas_Kuhn	 http://nl.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_Wundt	 http://nl.wikipedia.org/wiki/Homerus	 http://nl.wikipedia.org/wiki/Plato
ARISTOTELES	AUGUSTINUS	Thomas VAN AQUINO	Hermann EBBINGHAUS
 http://nl.wikipedia.org/wiki/Aristoteles	 http://nl.wikipedia.org/wiki/Augustinus_van_Hippo	 http://nl.wikipedia.org/wiki/Thomas_van_Aquino	 http://nl.wikipedia.org/wiki/Herman_n_Ebbinghaus

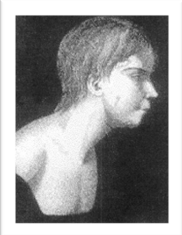

COLLEGE 3			
<p>Immanuel KANT</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Immanuel_Kant</p>	<p>Charles DARWIN</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Charles_Darwin</p>	<p>Isaac NEWTON</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Isaac_Newton</p>	<p>Gaston BACHELARD</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Gaston_Bachelard</p>
<p>René DESCARTES</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/René_Descartes</p>	<p>Baruch SPINOZA</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Baruch_Spinoza</p>	<p>Antonio DAMASSIO</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Antonio_Damasio</p>	<p>Julien Offray DE LA METTRIE</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Julien_Offray_de_La_Mettrie</p>

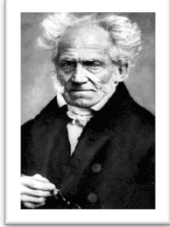
<p>Étienne Bonnot DE CONDILLAC</p>	<p>Auguste COMTE</p>	<p>John LOCKE</p>	<p>Jeremy BENTHAM</p>
<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Étienne_Bonnot_de_Condillac</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Auguste_Comte</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/John_Locke_(filosoof)</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Jeremy_Bentham</p>
<p>James MILL</p>	<p>John Stuart MILL</p>	<p>Johann Friedrich HERBART</p>	<p>Ernst Heinrich WEBER</p>
<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/James_Mill</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/John_Stuart_Mill</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Herbart</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Ernst_Heinrich_Weber</p>

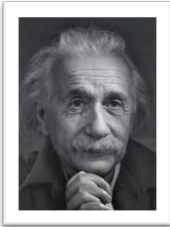

<p>Herman von HELMHOLTZ</p>	<p>William JAMES</p>	<p>Ivan PAVLOV</p>	<p>John Broadus WATSON</p>
<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Herman_von_Helmholtz</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/William_James</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Ivan_Pavlov</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/John_Broadus_Watson</p>
<p>Burrhus SKINNER</p>	<p>Max WERTHEIMER</p>	<p>Wolfgang KÖHLER</p>	<p>Kurt KOFFKA</p>
<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Burrhus_Skinner</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Max_Wertheimer</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Wolfgang_Köhler</p>	<p></p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Kurt_Koffka</p>

COLLEGE 4			
<p>Friedrich NIETZSCHE</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Nietzsche</p>	<p>Jacques LACAN</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Jacques_Lacan</p>	<p>David C. GEARY</p> <p>http://en.wikipedia.org/wiki/David_C._Geary</p>	<p>Elisabeth F. LOFTUS</p> <p>http://en.wikipedia.org/wiki/Elizabeth_Loftus</p>
<p>Akira KUROSAWA</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Akira_Kurosawa</p>	<p>Jacob BURCKHARDT</p> <p>http://nl.wikipedia.org/wiki/Jacob_Burckhardt</p>	<p>Sherrill MULHERN</p> 	

COLLEGE 5			
Socrates	Blaise Pascal	Maurice Merleau-Ponty	
			
http://nl.wikipedia.org/wiki/Socrates_(filosoof)	http://nl.wikipedia.org/wiki/Blaise_Pascal	http://nl.wikipedia.org/wiki/Maurice_Merleau-Ponty	

COLLEGE 6			
François TRUFFAUT	Victor DE L'AVEYRON	Jean ITARD	Phillipe PINEL
			
http://nl.wikipedia.org/wiki/François_Truffaut	http://nl.wikipedia.org/wiki/Victor_van_Aveyron	http://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Marc_Gaspard_Itard	http://nl.wikipedia.org/wiki/Philippe_Pinel

COLLEGE 7	
Arthur SCHOPENHAUER	
	
http://nl.wikipedia.org/wiki/Arthur_Schopenhauer	

COLLEGE 10	
Albert EINSTEIN	Edward Titchener
	
http://nl.wikipedia.org/wiki/Albert_Einstein	http://nl.wikipedia.org/wiki/Edward_B._Titchener

BIJLAGEN

"I'm glad they set that 140-character limit..."

Psychoanalytische Perspectieven, 2014, 32, 2: ///

**GAZE AND RESPONSIBILITY
IN
AKIRA KUROSAWA'S RASHŌMON**

Opmerking [165]: COLLEGE 4

Filip Geerardyn

Ghent University, Department of Psychoanalysis and Clinical Consulting
H. Dunantlaan, 2, B-9000 Gent
Tel.: ++/32/(0)9 264 63 57, Filip.Geerardyn@UGent.be

Summary: Akira Kurosawa's movie *Rashōmon* (1950) is traditionally referred to as a clear illustration of the subjectivity of human perception and memory. However, the notion of the so-called *Rashōmon* effect reflects only a superficial reading of Kurosawa's film. It is argued, both from a historical and from a psychoanalytic point of view, that the filmmaker's interpretation of the medieval Japanese story addresses two important distinctions, far beyond the reach of traditional psychological research: 1, the distinction between perception and gaze, and 2, the distinction between guilt and responsibility. It is further argued that in addressing these two distinctions, *Rashōmon*, upon its release in 1950, confronted the world (and not just the regimes of the Japanese Empire and the Nazis) with its responsibility for the atrocities of World War II.

Key words: *Rashōmon*, Kurosawa, Gaze, Guilt, Responsibility, Subjectivity, Film, Lacan.

Received: July 1st, 2013; **Accepted:** March 25th, 2014.

*"There is no end to my recollection of Rashōmon.
If I tried to write about all of them, I'd never finish [...]"*
(Kurosawa, 1983: 186).

Introduction

When trying to make my students of *History of Psychology* sensible to a dynamic or even psychoanalytic conception of historiography, I often refer them to Akira Kurosawa's famous film *Rashōmon* (1950) to illustrate the somewhat provocative proposition perception and narration is only the most superficial and most comprehensible meaning that can be attributed to Kurosawa's film in which four contradicting accounts are given of one and the same event.

In this contribution I will develop this interpretation of the film and argue, first of all, that this subjectivity is presented conveniently in Kurosawa's use of the gaze, understood in its Lacanian sense, i.e. the gaze as object and cause of desire; and secondly, that this gaze enables us to understand that each of the protagonists, through their subjective account, comes to terms with their responsibility for the historical fact they witnessed.

Synopsis of the Film

The film starts with the scene in which a woodcutter and a priest shelter from heavy rainfall under the ruins of the *Rashōmon* Gate in medieval Kyoto. Also sheltering from the rain is a third man, to whom the woodcutter and the priest tell about a rape and murder trial they recently attended.

The woodcutter recalls his own testament, in which he stated that he was the one who three days earlier, had found a woman's veiled hat, a man's hat, a piece of rope, an amulet case, and finally the body of a murdered samurai. He also recalls that, when questioned by the judge about the murder weapon, he *denied* having seen any.

The next witness was the priest, who attested in court that on the road from Sekiyama to Yamashina, he had seen the samurai armed with a sword, bow and arrows, accompanied by his wife sitting on a horse, wearing a veiled hat.

The third witness had been the policeman who, proudly told the judge about the way in which he captured the notorious bandit, and alleged rapist and murderer Tajomaru, who had been in possession of a Korean sword, bow and arrows and a horse.

Then it was Tajomaru's turn, who, accused of rape and murder, willingly admitted that he had seduced the woman and killed the samurai, although the latter was not his initial intention. In his version of the events, that afternoon he was lying under a tree, trying to get some sleep, when there was a sudden breeze. He looked up and saw the samurai and his wife. According to Tajomaru, it was the woman who, after being *seduced* by him had provoked both men to fight for her, saying that she could not bear to be disgraced before two men and that she would belong to whoever killed the other. After he killed the samurai in an honourable fight, Tajomaru saw that the woman had fled and only found her horse. The same day he sold the samurai's sword in town and, when asked by the judge for the woman's valuable dagger, told that he had forgotten all about it. In short: *Tajomaru seduced the woman and killed the man with his sword.*

For many spectators, the first problem in comprehending the movie arises with the woman's story, which strongly contradicts Tajomaru's point of view. According to her, after the bandit had taken advantage of her, he had left the scene, leaving her behind with her husband who was still tight up and who did nothing but stare at her in an unbearable and cynical way. Eventually she came up to him with her dagger in her hand, freed him and begged him to kill her. Then she fainted and when she awoke, she saw her husband with her dagger in his chest. In short: *the woman was raped by Tajomaru and suggests that she killed her husband with her dagger.*

The next witness was her husband, whose testimony was told through a medium. In his view, Tajomaru, after over-whelming the woman, tried to convince her to leave her husband. Her answer was twofold: she wanted the bandit to take her away with him and she demanded that he would kill her husband. Even Tajomaru was shocked by these words and asked the samurai what to do with her: kill her or spare her? At that moment, the woman

ran away. Tajomaru chased her but eventually returned to the samurai who was still bound, freed him and left him alone in the wood with his grievance. After a while, the samurai stood up, noticed his wife's dagger and trusted it into his own chest. And when laying slowly dying on the ground he *heard* someone approaching him and felt how the dagger was drawn out. In short: *the woman was overwhelmed by Tajomaru and the samurai committed suicide with his wife's dagger.*

So far, Kurosawa's film, based on the script by Hashimoto Shinobu, can be considered as a fairly faithful adaptation of Ryūnosuke Akutagawa's short story *In a grove* (1922).² However, Kurosawa added another witness: the woodcutter's second story (Kurosawa, 1983: 181-182).

In the film, after the priest's recollection of the samurai's words that "someone's hand grasped the dagger and drew it out", the woodcutter, pacing nervously up and down, says: "That's not true. There wasn't any dagger there – he was killed by a sword" (Richie, 2000: 77).

This proposition, which unmasks the woodcutter as a liar and which within the film can only be understood as a Freudian slip of the tongue or as an evenly Freudian *Verneinung*, obliges the woodcutter to revise his first account. It then appears that he indeed saw the whole event, that he had seen how Tajomaru, after having raped the woman, begged her to marry him: "Untill now, whenever I wanted to do anything bad, I always did it. It was for me and so it was good. But today is different. I've already taken you, but now I want you more and more – and I suffer. [...] If you want, I'll even stop being a bandit" (*Ibid.*: 79). It also appears that the woman had then provoked both men to fight for her, that at first they were very reluctant to do so and that eventually the samurai was killed by the Tajomaru's sword.

Meaning of the Film

Unsurprisingly, Kurosawa's film has been interpreted by many as reflecting upon the idea that there is no such thing as an objective truth. Like beauty, truth remains subjectively in the eye of the beholder. This interpretation of *Rashōmon* has become proverbial. From its release in 1950 until today and in such different fields as psychology, anthropology, law and even medicine, the so-called "*Rashōmon* effect" refers to contradictory interpretations of the same events by different persons (Hama, 1999; Medine, 1992; Reider, 2012; Roth & Metha, 2002).

Cinema is of course a multi-layered medium and from a Lacanian point of view it is not difficult not to see how Kurosawa circumvents what Lacan later would develop with respect to the gaze, as that which engages the subject, as what connects the subject to the other and to the outside world, as what installs psychical reality as opposed to "objective" reality (Quackelbeen, 1993).

To argue this, I will now turn again to the four contradictory interpretations of the rape and murder as staged by Kurosawa.

When Tajomaru's version is recalled by the woodcutter, Kurosawa makes use of a close-up of "the feet of the woman, which are gently swinging with the movements of the horse" and then "the camera tilts up to show her face as the veil is blown aside" (script, in: Richie, 2000: 47). Would it be too farfetched to interpret this displacement (or

Verschiebung) from the woman's feet to her face, or rather, as I would have it, to her gaze, as indicating the object of desire as such?

This interpretation is confirmed by Kurosawa's script: just after the woman's veil is lifted by the breeze, Tajomaru is "wide-awake, looking" and "begins to raise himself up" (*Ibid.*). In other words, were it not for the breeze that hot afternoon, he would not have moved and would not have wanted to take possession of her. Also to be retained is the fact that Tajomaru immediately and readily admits his "move" towards the woman as well as to his killing of the samurai. That is: 1, he knows quite well precisely what drove him that day (i.e. the woman's feet and/or gaze as object and cause of desire) and 2, he is willing to bear the consequences of his deeds.

On two important points the woman's version contradicts Tajomaru's. She *suggests* that after she was raped – and *not* seduced – it was *she* who stabbed her husband with her own dagger because she could not stand his cold and disdainful gaze. Obviously, this version of the same events cannot be reconciled with Tajomaru's story. It is only when we take into account her feelings of guilt and shame that her "confession" of the murder can be understood: in accusing herself of her husband's death she displays her feelings of guilt stemming from the mere fact of having been raped, of having "enjoyed", guilt that may very well have been reinforced by her unconscious death wishes towards her husband for not protecting her. However, in this interpretation it is again the *gaze* that is identified as the immediate cause of action: she stabbed her husband because she could not bear his gaze.

In turn, the samurai contradicts both his wife's and the villain's stories, maintaining that after he passively had *to watch* the rape of his wife, he committed suicide with the latter's dagger. The gaze implied here is that of the Other in general: for a samurai it is simply impossible to live on in "the eyes of the other", that is, in shame and dishonour. Again, the act – his suicide – is motivated by the gaze.

Finally, in the revised version of the woodcutter, the gaze is implied in a twofold way. Firstly, in the woodcutter's *longing looks* for the valuable dagger of the woman, since the *Fehlleistung* mentioned earlier, reveals him as *thief*. Secondly, in his *Schaulust* or pleasure in sitting *watching* the killing of the samurai, without intervening.

From this point of view, there is much less contradiction in the whole story. Although Tajomaru is the only one who can be found guilty of rape and murder, the three other crown witnesses each in their own way admit that *they too*, if not guilty in a juridical sense, had their "share" in what happened and are thus responsible. Notwithstanding the plausibility that for each of them other motives were also at stake – revenge, honour, greed, anxiety –, all three were forced into the position of *passively undergoing* violence (as in the woman's case) or *passively watching* it (as in the cases of the samurai and the woodcutter), and hence, their "confession" of guilt.

Rashōmon is not just about the relativity of truth, nor about the subjectivity of human perception or narration. It is also about the subject's responsibility for anything in which it participates, be it actively or passively.

An additional argument for this interpretation appears when we consider the context within which *Rashōmon* was released in 1950, shortly after the end of the Second World War. Several authors have referred to this connection, e.g. in saying that the ruins of the *Rashōmon* gate symbolised Japan's situation after being bombed and defeated (Davidson, 1954; Jacchia, 1951).

But how could we forget about the Tokyo Judgment or the International Military Tribunal for the Far East (I.M.T.F.E) that was held from 29 April 1946 until 12 November

1948? This Tokyo Judgment was the equivalent for the Far East of the Nuremberg Trials, where some of the top Nazi's were judged and sentenced. Of course, these Tokyo and Nuremberg judgements were not only about the criminal political and military leaders of both the German and Japanese regimes and their allies. They confronted many individuals, many groups, and indeed, even whole nations with the question of their own share in – be it actively or passively – and hence their own responsibility for the atrocities of World War II.

Conclusion

Since its release and up until today Kurosawa's *Rashōmon* has confused and inspired many commentators resulting in interpretations as different from each other as the stories told by the movie's characters. According to Donald Richie (1972: 3), "particularly in the United States it was puzzled over, wondered at, and turned this way and that in an effort to extract its 'true' meaning" and the director got "rather tired of and irritated with the many explanations of the picture" (*Ibid.*: 1). Once, when asked about the meaning of his films in general, Kurosawa answered: "All kinds of people come to see a picture. And for all kinds of people, there are also all kinds of meanings. So it is with the pictures I make. If some see a message, it is because they are looking for one" (*Ibid.*: 4). Well enough for me. However I cannot fully agree with Richie who states that *Rashōmon* is "primarily about the relative nature of reality" (*Ibid.*: 7) when I read in Kurosawa's autobiography the following words: "After the war my work went smoothly again, but before I begin to write about that, I would like to look back once more at myself during the war. I offered no resistance to Japan's militarism. Unfortunately, I have to admit that I did not have the courage to resist in any positive way, and I only got by, ingratiating myself when necessary and otherwise evading censure. I am ashamed of this, but I must be honest about it" (Kurosawa, 1983: 145).

Bibliography

- R. Akutagawa (1915), *Rashōmon*, Feedbooks, retrieved dd. June 6th, 2013 from <http://www.feedbooks.com>
- R. Akutagawa (1922), *In a Grove*, Feedbooks, retrieved dd. June 6th, 2013 from <http://www.feedbooks.com>
- J.F. Davidson (1954), "Memory of Defeat in Japan: A Reappraisal of *Rashōmon*", in D.S. Richie (ed.) (2000 [1987]), *Rashōmon, Akira Kurosawa, Director*, New Brunswick and London, Rutgers University Press, pp. 159-166.
- H. Hama (1999), "Ethnomethodology and the *Rashōmon* problem", *Human Studies*, vol. 22, nos. 2-4, pp. 183-192.
- P. Jacchia (1951), "Drama and Lesson of the Defeated", in D.S. Richie (ed.) (1972), *Focus on 'Rashōmon'*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, pp. 57-60.
- A. Kurosawa (1950), *Rashōmon*.
- A. Kurosawa (1983 [1982]), *Something Like an Autobiography*, New York, Vintage Books.
- D. Medine (1992), "Law and Kurosawa's *Rashōmon*", *Literature – Film Quarterly*, vol. 20, no. 1, pp. 55-60.
- J. Quackelbeen (1993), *Zeven avonden met Lacan*, Gent, Academia Press.
- B. Reider (2012), "The *Rashōmon* Effect", *The American Journal of Sports Medicine*, vol. 40, no. 8, pp. 1719-1721.
- D.S. Richie (ed.) (1972), *Focus on 'Rashōmon'*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall.
- GAZE AND RESPONSIBILITY 11
- D.S. Richie (ed.) (2000 [1987]), *Rashōmon, Akira Kurosawa, Director*, New Brunswick and London, Rutgers University Press.
- W.D. Roth & J.D. Metha (2002), "The *Rashōmon* Effect, Combining Positivist and Interpretivist Approaches in the Analysis of Contested Events", *Sociological Methods & Research*, vol. 31, no. 2, pp. 131-173.

Psychoanalytische Perspectieven, 2014, 32, 2: ///

VAN RAILWAY SPINE TOT PTSD

Opmerking [166]: COLLEGE 8

Gregory Bistoën

Vakgroep voor Psychoanalyse en Psychologische Raadpleging
 Universiteit Gent, Henri Dunantlaan, 2, B-9000 Gent
 Tel.: ++/32/(0)9 264 91 13; Gregory.Bistoën@UGent.be

Samenvatting: In 2014, honderd jaar na de start van Wereldoorlog I, worden een hele reeks initiatieven georganiseerd die de slachtoffers en de horreur van dit conflict in herinnering brengen. Waar het nu als vanzelfsprekend wordt beschouwd om het menselijke leed in dergelijke situaties te begrijpen door de lens van psychisch trauma, was dat toentertijd helemaal niet evident. In dit artikel wordt kort het huidige, hegemoniale model van psychisch trauma omschreven, met aandacht voor de problematische kernassumpties die daaraan ten grondslag liggen. Vervolgens wordt een blik op de geschiedenis van traumastudies geworpen, met de focus op twee structurerende momenten daarin: (1) de spoorwegongevallen in de 19e eeuw, die aanleiding gaven tot het idee van *railway spine*, en (2) de controverse rond *Shell shock* ten tijde van de Eerste Wereldoorlog. Deze terugblik staat ons toe om enkele conclusies te formuleren die ingaan tegen de tendens tot reïficatie van het huidige traumamodel.

Sleutelwoorden: Wereldoorlog I, Psychisch Trauma, *Railway Spine*, *Shell shock*, PTSD.

Ontvangen: 15 november 2013; **Aanvaard:** 26 maart 2014.

Inleiding

Aan de vooravond van 2014 zijn we getuige van een hele reeks initiatieven om de horror van Wereldoorlog I opnieuw in herinnering te brengen. Honderd jaar geleden werd het startschot gegeven voor een gewapend conflict dat in niets nog leek op alles wat eraan voorafging. Het technologische ontwikkelingsniveau aan het begin van de twintigste eeuw maakte militaire interventies met een ongeziene verwoestende impact mogelijk. Deze nieuwe destructietechnologieën resulteerden in een reeks slachtoffers op een schaal die voorheen ondenkbaar was, niet alleen onder de soldaten maar ook bij de burgerbevolking. De confrontatie tussen de kracht van de moderne machinerie en de fragiliteit van het menselijke organisme gaf daarbij aanleiding tot wat we "de ontdekking van het psychische" kunnen noemen. De alomtegenwoordigheid van de dood, het landschap bezaaid met brokstukken lichaam na een zoveelste treffen, de opstapeling van lijken waarvan men het ruimen niet kon bijhouden; de traagheid van de loopgravenoorlog en de eeuwigdurende angstige toestand van de soldaten; de talrijke amputaties en de verzorging van de gemutileerde gezichten van getroffen soldaten enzovoorts; dit alles vormde de donkere voedingsbodem voor een type pathologie die in het toenmalige tijds kader reeds enige mate

van bekendheid genoot, maar tevens de inzet was van hevige controverses en verhitte debatten. We hebben het, uiteraard, over psychisch trauma.

Het woord trauma is zoals bekend afkomstig uit het Grieks, en het betekent letterlijk "wonde". In de zeventiende eeuw dook de term voor het eerst op in de klassieke geneeskunde, om een fysieke verwonding aan te duiden die specifiek veroorzaakt was door een externe invloed. Pas in de negentiende eeuw migreerde deze betekenaar van het fysieke naar het psychische domein, waar het naar analogie met het lichaam een kwetsuur kwam aan te duiden die samenhang met een externe oorzaak (Fassin & Rechtman, 2009). Concreet verwijst trauma dus naar een moderne manier om de impact van de buitenwereld op de psyche van het individu te conceptualiseren. Trauma is een betekenaar van onze tijd geworden, en iedereen lijkt haast intuïtief te begrijpen waar dit begrip aan refereert. Het betreft niet langer een louter medische of wetenschappelijke term. Ook in het taalgebruik van de "leek" duikt het woord frequent op, om op een alledaagse manier gedrag en gebeurtenissen te begrijpen. De populaire media wendt trauma-gerelateerde taal aan telkens wanneer het noodlot toeslaat in één van zijn vele gedaantes, gaande van door de mens gecreëerde verschrikkingen tot natuurrampen. We denken daarbij bijvoorbeeld aan de tsunami in de Indische Oceaan van 2004, de aardbeving in Haïti, of recenter de busramp in Sierre. Dit gebruik van de notie trauma om de betekenis en gevolgen van tragische gebeurtenissen te interpreteren is typerend voor de westerse cultuur van de twintigste en eenentwintigste eeuw, waar geneeskunde en psychologie de plaats van religie hebben overgenomen als de bron van verklaringen voor de grillen van het leven. Deze nieuwe begrippenkaders zijn deel geworden van het gemeenschappelijk geloofssysteem van onze maatschappij – en worden aldus als "natuurlijk" en "vanzelfsprekend" ervaren.

Als we dus vandaag de impact van Wereldoorlog I op de mens trachten te herdenken, dan lijkt het evident om hiervoor op de notie "psychisch trauma" te bogen. Het lijden van de soldaat komt ons voor als iets evident. Bovendien voelen we aan dat zijn problemen nagenoeg rechtstreeks voortvloeien uit de aard van de gebeurtenissen waaraan hij onderworpen is. Echter, we zullen zien dat er binnen het toenmalige tijds kader heel wat minder consensus was aangaande deze fenomenen. Hoe dit lijden moest begrepen worden, wat er de verklaring voor vormde en hoe men dit moest behandelen: al deze zaken waren ten tijde van Wereldoorlog I bijzonder onduidelijk. Waar de voor de hand liggende, biologische verklaringsmodellen voor deze aandoeningen ontoereikend bleken, zouden psychologische alternatieven in toenemende mate schoorvoetend hun plaats innemen. Wat we vandaag de dag met een vrij grote stelligheid denken te weten over dit type psychopathologie is dan ook slechts op een bijzonder moeizame en verbrokkelde wijze tot ontwikkeling gekomen – onder impuls van dergelijke grootschalige tragische gebeurtenissen. Onze moderne lezing van deze fenomenen vloeit geenszins op een natuurlijke en onmiddellijke wijze voort uit de aard van het onderzochte op zich. Het is in dit kader dat ik, in dit artikel, een blik terug wil werpen op een aantal structurerende momenten uit de geschiedenis van de studie rond psychisch trauma – die niet meer of niet minder is dan de keerzijde van de recente westerse geschiedenis met haar gewelddadige conflicten.

In wat volgt zal ik twee zaken bespreken: eerst een korte schets van ons huidige, gedeelde kader rond trauma zoals dat onder de noemer van de *Posttraumatische Stress Stoornis* (PTSD) beschreven staat in het toonaangevende Amerikaanse psychiatrische handboek DSM. PTSD vormt een voorlopig eindpunt, een *point de capiton* in de ontwikkeling van het denken rond deze fenomenen. Het construct vormt een soort teleologisch punt van waaruit de geschiedenis van trauma- studies gelezen en geïnterpreteerd kan

worden. Nog anders gezegd: het is de naam van een nieuwe meesterbetekenaar waarrond een aantal zaken zich kunnen kristalliseren – wat op zich reeds de idee van een structurerende ordening in zich draagt. Het is precies vanuit dit statuut als meesterbetekenaar dat PTSD bij uitstek een *natural kind* lijkt, een ontologische entiteit met een objectieve, wetenschappelijke grond. Een blik op de moeizame conceptie en teraardebestelling van deze diagnostische entiteit zal evenwel al snel een dergelijke reïficerende lezing moeilijk houdbaar maken. Het tweede deel van dit artikel zal dan ook kort een paar structurerende momenten uit de geschiedenis van het denken rond trauma behandelen. Dit parcours zal ons in staat stellen om een aantal conclusies te formuleren met betrekking tot de manier waarop psychiatrische constructen zich ontwikkelen tot geconsolideerde entiteiten.

De Posttraumatische Stress Stoornis in DSM-III

De diagnose *Posttraumatische Stress Stoornis* werd pas in 1980 voor het eerst opgenomen in de *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, het toonaangevende Amerikaanse psychiatrische handboek dat beter gekend is onder het acroniem DSM. In die zin is PTSD een vrij "jonge" stoornis. De nieuwe diagnose verscheen meer specifiek in de beruchte derde editie van het handboek, die een radicaal breekpunt vormde met voorgaande diagnostische benaderingen. Waar in de vorige edities stoornissen veelal van elkaar werden onderscheiden op basis van psychoanalytisch geïnspireerde etiologische redeneringen, koos men nu expliciet voor een biomedische benadering van psychopathologie. De nieuwe stijl was er op gericht om atheoretisch te zijn en agnostisch met betrekking tot de oorzaak-lijkheid van de aandoeningen, met een unilaterale focus op beschrijving van de ziektebeelden. Daarnaast was het de expliciete en nobele bedoeling om enkel stoornissen op te nemen waarvoor reeds empirische evidentie beschikbaar was.

Deze ingrepen beoogden het wetenschappelijk aanzien van de psychiatrie en van de psychiatrische diagnostiek in het bijzonder te redden, een aanzien dat ernstig was beschadigd door een reeks experimenten uit de antipsychiatrie in de jaren 1960 en 1970. De antipsychiatrische beweging beargumenteerde dat psychiatrische diagnoses willekeurige, arbitrair geconstrueerde instrumenten waren die geen aanspraak konden maken op enige vorm van objectiviteit. De psychiatrie als medische discipline werd daarbij gezien als een verlengstuk van het juridisch/politionele apparaat, die er zich bij uitstek toe leende om bepaalde groepen mensen te stigmatiseren en te neutraliseren. Het verhitte debat rond de status van "Homoseksualiteit" als psychische stoornis (onder de meer algemene categorie van de Perversies) halverwege de jaren 1970 betekende het doodsvonnis van de voorgaande diagnostische benaderingen. Dankzij een doorgedreven activisme was men er namelijk in geslaagd om deze "psychische ziekte" te laten schrappen uit de psychiatrische nosologie. Dit was koren op de antipsychiatrische molen, aangezien het leek te bevestigen dat politieke en maatschappelijke tendensen bepaalden wat als normaal of abnormaal, als psychisch ziek of gezond werd aanzien. De biomedische *turn* van de derde editie betrof een uitgekende strategie om deze kritieken te pareren en het wetenschappelijke aura van de psychiatrie te reanimeren (Kirk & Kutchins, 1992).

PTSD vormde echter op beide nieuwe grondregels een uitzondering: enerzijds werd de diagnose opgenomen op een moment dat ze nog niet empirisch gevalideerd was, en anderzijds is het één van de enige stoornissen (uit een reeks van meer dan 200) waarbij

expliciet een etiologische redenering geformuleerd wordt. Kutchins en Kirk (1997) hebben uitgebreid beargumenteerd dat het onder politieke druk en vanuit strategische overwegingen was dat de toenmalige commissie besliste om van haar principes af te wijken om deze vreemde eend in de bijt, deze stoornis die niet kan getypeerd worden zonder etiologisch kader, toch op te nemen in het handboek.

De diagnose wordt daarbij expliciet opgevat als een reeks symptomen, beschreven in Criteria B tot D, die zich ontwikkelen na de confrontatie met een zogenoemde "traumatische stressor", die gedefinieerd wordt in Criterium A. Er zijn 3 kernsymptomen.

Traumatische herbelevingen, bijvoorbeeld in de vorm van nachtmerries of levendige flashbacks. Waar de getraumatiseerde zich in de regel het voorval niet kan herinneren, in de zin dat hij of zij het niet verbaal kan reproduceren binnen een coherent narratief, kan hij of zij het tezelfdertijd ook niet vergeten: men blijft het voorval in vrijwel ongewijzigde vorm herhalen. Dit gaat gepaard met intense angst, en leidt mogelijks zelfs tot dissociatie tijdens de herbelevingen. Het is belangrijk op te merken dat de getraumatiseerde het voorval niet herbeleeft vanuit een reflexief derdepersoonsperspectief, vanwaar hij of zij als toeschouwer vanop enige afstand zou terugkijken op wat er is gebeurd. De gebeurtenissen worden veeleer herbeleefd vanuit een eerste persoonsperspectief, alsof ze zich in het hier en nu afspelen. Vaak kan de persoon in kwestie zich dit uitputtende herbelevings zelf niet herinneren eens de episode is afgelopen.

Hypervigilantie: gelieerd aan het voorgaande, met name dat de persoon in kwestie op elk moment opnieuw in de traumatische situatie gekatapulteerd kan worden en dus het gevoel heeft dat deze in feite nooit is afgelopen, verkeert hij of zij in een toestand van continue waakzaamheid. Men verkeert voortdurend in de angstige verwachting dat het noodlot opnieuw zal toeslaan. De getraumatiseerde is bijgevolg in hoge mate gericht op de buitenwereld, om tekenen van nakend onheil te detecteren. Externe prikkels komen rauw en intens binnen, en velen trachten deze dan ook tot een minimum te beperken door allerlei situaties te vermijden.

Emotionele afvlakking: tegengesteld aan de hypervigilantie, zien we de tendens om bij momenten volledig "afwezig" te zijn. De waakzaamheid keert om in een toestand van in zichzelf gekeerd en weinig responsief zijn. De getraumatiseerde heeft het moeilijk om betrokken te zijn bij gebeurtenissen in het hier en nu, om er emotioneel door geraakt te worden. Deze tendens wordt vaak versterkt door vormen van automedicatie: om aan de angst en de uitputtende waakzaamheid te ontsnappen, nemen velen hun toevlucht tot hoge dosissen slaap- of kalmeringspillen, alcohol en drugs.

Typerend voor PTSD is dat deze symptomen geruime tijd aanhouden. Waar de meeste mensen die een aangrijpend voorval meemaken in de eerste weken die erop volgen dergelijke symptomen ontwikkelen (doch mogelijk in lagere intensiteit), maar daar ook weer vrij snel van herstellen, kenmerkt traumatische *pathologie* zich door een extreme onverwoestbaarheid. Het is beschreven dat dergelijke symptomen gedurende tientallen jaren kunnen blijven persisteren zonder aan intensiteit in te boeten – en het leven van de betrokkenen tot een eeuwige hel kunnen maken. Het verstrijken van de chronologische tijd blijkt niet alle wonden te helen. Zelfmoord is bij deze groep patiënten niet uitzonderlijk.

Dat een persoon last heeft van al deze zaken is volgens DSM echter niet voldoende om recht te geven op de diagnose PTSD; daarvoor moet er ook een aantoonbare link zijn met een voorafgaande gebeurtenis die voldoet aan een aantal voorwaarden die beschreven worden in Criterium A. In zijn huidige variant stelt dit criterium dat men het slachtoffer of de getuige moet zijn geweest van een gebeurtenis die te maken heeft met

geweld of een situatie waarbij de fysieke integriteit van de betrokkene op het spel stond. Ook vernemen dat iemand anders een dergelijk voorval heeft meegemaakt kan volgens de DSM trauma- tiserend zijn, maar enkel wanneer het een familielid uit de eerste graad betreft. Mensen die alle voornoemde symptomen ontwikkelen in de nasleep van een voorval dat *niet* aan de voorwaarden van dit criterium voldoet, moeten volgens DSM gediagnosticeerd worden met het label Aanpassingsstoornis eerder dan Posttraumatische Stress Stoornis.

De achterliggende gedachte is dat er een ander causaal mechanisme werkzaam zou zijn bij beide groepen, hoewel dit moeilijk empirisch verifieerbaar blijkt. Meer specifiek: PTSD wordt geacht veroorzaakt te worden door de eigenschappen van het voorval op zich, terwijl bij de Aanpassingsstoornis een persoonspecifieke kwetsbaarheidsfactor zou meespelen. Dus: als je de beschreven symptomen ontwikkelt in de nasleep van een ernstig auto-ongeluk, dan heeft dit niets te maken met je eigen persoonlijke kwetsbaarheid en dan ben je getraumatiseerd door de externe gebeurtenis. Als je een identiek psychiatrisch ziektebeeld ontwikkelt na een pijnlijke relatiebreuk, dan heeft dit wel met je persoonlijkheid en je verleden te maken en dan vertoon je een particuliere "stoornis in je aanpassingsvermogen" met betrekking tot dat specifieke *life event*.

Het hoeft niet gezegd te worden dat een dergelijk criterium nogal arbitrair aandoet. Criterium A is dan ook van bij de eerste introductie van PTSD in 1980 het voorwerp geweest van niet-aflatende kritiek, en het werd bij elke nieuwe editie van de DSM gevoelig gewijzigd (Weathers & Keane, 2007). Initieel omschreef men de traumatische stressor als een "uitzonderlijke gebeurtenis" die "bij nagenoeg ieder- een een dergelijke reactie zou teweeg brengen" (American Psychiatric Association, 1980). Onderzoek rond het PTSD-model van trauma, dat er zoals gezegd pas kwam *na* de officiële erkenning van de diagnose, toonde echter twee verrassende zaken aan. Ten eerste blijken dergelijke confrontaties helemaal niet zo uitzonderlijk te zijn. Nagenoeg 90% van de totale bevolking *in een westerse maatschappij* wordt vroeg of laat in zijn leven geconfronteerd met een voorval dat aan de voorwaarden van Criterium A voldoet. Ten tweede, en nog verrassender, blijkt dat van deze groep slechts een kleine minderheid (10%) een langdurige stoornis ontwikkelt (Verhaeghe, 2002). Een bijkomende bevinding is dat het hele klinische tableau van PTSD zich ook voordoet na de confrontatie met een hele reeks gebeurtenissen waarvan men het niet meteen zou verwachten, die met andere woorden niet voldoen aan de voorwaarden van Criterium A. Om er enkele te noemen: werkgerelateerde stressoren en geldproblemen; huwelijksproblemen; affaires en scheidingen; het einde van een intense vriendschapsrelatie; rouw; bevalling; enzovoorts (Rosen & Lilienfeld, 2008).

Om te besluiten in psychologentaal: criterium A is geen voldoende en geen noodzakelijke voorwaarde om traumatische pathologie te ontwikkelen. Er bestaat met andere woorden geen voorspelbaar verband tussen de aard van de gebeurtenis en de daaropvolgende psychische reactie. Deze bevindingen zijn problematisch, aangezien ze lijnrecht ingaan tegen de assumpties van het PTSD-model. Als slechts een minderheid van de mensen na confrontatie met een zogenaamde "traumatische stressor" reageert met traumatische pathologie, dan is het niet langer vol te houden dat deze problemen op een rechte lijnige, quasi automatische of mechanische wijze voortvloeien uit de intrinsieke kenmerken van de externe situatie "op zich". In het licht van deze bevindingen suggereren onderzoekers dat de kern van het trauma iets is dat vermoedelijk te maken heeft met de specificiteit van de ontmoeting tussen een bepaald persoon en een bepaalde gebeurtenis.

Deze onverwachte, tegenintuïtieve bevindingen heropenen dan ook een klassiek debat dat tussen Sigmund Freud en Pierre Janet woedde, aangaande het aandeel van de persoon en de gebeurtenis in de etiologie van trauma. Janet ging ervan uit dat traumatische pathologie veroorzaakt werd door een bewustzijnsvernaauwing (veroorzaakt door angst) op het moment van het voorval zelf (een zogenaamde "peritraumatische" factor). Deze bewustzijnsvernaauwing zou ertoe leiden dat de herinnering aan dit voorval werd afgesplitst van het normale geheugensysteem. Het is deze accidentele kloof tussen beide vormen van geheugen die volgens Janet de oorzaak is van traumatische psychopathologie. Op zich heeft dit dus niets te maken met de psychologische specificiteit van de geaffecteerde persoon. Freud, langs zijn kant, hield vol dat een dergelijke gebeurtenis zijn destructieve kracht ontleende aan de manier waarop deze ingebed was in de rest van het psychische functioneren, aan de wijze waarop deze zich nestelde in de particulariteit van de psychische architectuur van de persoon in kwestie. Volgens Freud speelde de persoonlijke voorgeschiedenis dus een belangrijke rol in het verklaren van deze fenomenen, waar bij Janet het accent eerder lag op de impact van de externe gebeurtenis. Met het PTSD-model leek de strijd in het voordeel van Janet beslecht (van der Kolk, McFarlane, & Weisaeth, 2007). Zoals gesteld tonen de wetenschappelijke bevindingen van de laatste 30 jaar echter aan dat het laatste woord hieromtrent nog niet is gezegd. In wat volgt zullen we even stilstaan bij de geschiedenis van traumastudies, omdat dit een ander licht werpt op de verschillende kwesties die we tot nog toe hebben opgeworpen.

Een blik op het verleden

Het is bekend dat de studie van psychische trauma's een eigenaardige geschiedenis kent. Deze vormt met name geen continu traject, maar is veeleer getekend door een scandering: perioden van actief en intens onderzoek wisselen zich af met perioden waarin het onderwerp nauwelijks aandacht krijgt. Sommige auteurs, zoals de bekende feministe Judith Herman (1997), suggereren dat dit te maken heeft met het bestudeerde onderwerp *an sich*: dit zou aanleiding geven tot zulke hevige controverses dat het van tijd tot tijd een taboe wordt. De structurerende momenten in deze geschiedenis hebben telkens te maken met een confrontatie tussen de mens en de moderne machinerie en technologie. Klassiek worden dan genoemd: de frequente spoorwegongevallen in de negentiende eeuw, Wereldoorlog I, Wereldoorlog II, de Holocaust en de Vietnamoorlog. Omwille van de actualiteit zal ik uiteraard dieper ingaan op Wereldoorlog I, maar het loont zeker de moeite om ook het voorafgaande determinerende moment van de spoorwegongevallen nader te bekijken.

Spoorwegongevallen en Railway Spine

Vanaf 1830 werd het reizen per trein in Groot-Brittannië steeds populairder. In dit tijdvak werd voor het eerst stoomkracht toegepast op grote schaal in de nijverheid en in het transport. In het liberale Groot-Brittannië kon de spoorwegsector zich volgens het *laissez-faire* principe vrijwel ongehinderd door regelgeving ontwikkelen. Veiligheidsvoorschriften werden niet van bovenaf opgelegd en in een context van grote onderlinge concurrentie tussen de verschillende spoorwegmaatschappijen werd beknipt op kosten voor zowel onderhoud als personeel. Dit alles maakte dat het reizen per trein toentertijd een bijzonder

hachelijke onderneming was; nietsvermoedende reizigers konden door botsingen of ontsporingen van het ene op het andere moment in een inferno belanden. De schade voor de passagiers was daarbij enorm aangezien de wagons bestonden uit gammele houten structuren die nagenoeg geen bescherming boden aan de inzittenden. De eerste spoorwegrampen behoorden dan ook tot de grote gebeurtenissen van de negentiende eeuw en brachten in heel Europa ontzetting teweeg. Ongevallen van een dergelijke magnitude waren een ongezien, nieuw fenomeen. De dramatische kwaliteit van spoorwegongevallen werd breed uitgesmeerd door de opkomende populaire pers en vond een grote publieke weerklank (Siemerink- Hermans, 1998).

Vanaf 1846 konden spoorwegmaatschappijen wettelijk verplicht worden letselschade aan reizigers te vergoeden. Het is in deze context dat men voor het eerst in grote aantallen werd geconfronteerd met een groep mensen die claimden dat zij een ernstig letsel hadden opgelopen in de crash, maar waarvoor geen duidelijke lichamelijke oorzaak kon worden vastgesteld. De spoorwegmaatschappijen verwierpen deze schadeclaims bijgevolg als ongegrond. Daarop volgde echter meestal een rechtszaak, waarin gewoonlijk het volledige gevraagde bedrag werd toegekend door een onthutste en meevoelende jury (*Ibid.*). Deze omstandigheden zorgden ervoor dat de aard van dergelijke symptomen het onderwerp werden van een hevig debat in de late negentiende eeuw.

In deze context is John Erichsen, een Britse professor in de chirurgie, een belangrijk protagonist. Hij was verantwoordelijk voor de diagnosticering van verwondingen en symptomen die aan spoorwegaccidenten werden toegeschreven.

Hij verdeelde daarbij de patiënten onder in 3 categorieën:

1. gevallen waarbij het neurologisch weefsel (*post mortem*) zichtbaar beschadigd was door de fysieke impact van het ongeval;
2. gevallen waarvan verondersteld werden dat zij veroorzaakt werden door schokken en stoten, maar waar de neurologische schade onzichtbaar was; en
3. gevallen waarin mensen hun symptomen simuleerden met het oog op financiële compensatie.

Erichsen stelde vast dat de uiterlijke symptomen identiek waren in de drie onderscheiden groepen. De eerste groep had lichamelijk letsel opgelopen door de impact van het ongeval, en had uiteraard recht op financiële compensatie. De laatste groep was niet werkelijk ziek en kon dan ook geen aanspraak maken op een vergoeding. De tweede groep is mysterieus: er is genoeg twijfel bij de arts om deze symptomen, in contrast met de derde groep, te erkennen als "echt", of als "niet gesimuleerd". Er kan echter geen organische oorzaak worden vastgesteld. Hoe moeten we deze verschijnselen dan begrijpen? Ten eerste waren deze symptomen zeer uiteenlopend: verlammingen, spasmen, anesthesieën, melancholie, plotse blindheid of doofheid, enzovoorts. Precies deze verscheidenheid van het klinisch tableau noodzaakte om een verklaring ervoor te zoeken binnen het zenuwstelsel. Dus: neurologisch aandoende symptomen, zonder aanwijsbare neurologische oorzaak, ontwikkelen zich na een treinongeval. Maar wat was het mechanisme achter het lijden van deze mensen, in acht genomen dat dit bij velen pas losbrak vele weken na het feitelijke voorval? Het is niet voldoende om te zeggen dat hun symptomen "veroorzaakt worden door het ongeval"; zo'n uitspraak is betekenisloos als ze niet gekaderd is binnen een theoretisch netwerk dat stipuleert volgens welk mechanisme de buitenwereld zijn effecten op "de binnenwereld" van een individu kan sorteren. Dit theoretisch model moet bovendien kunnen verklaren waarom de geobserveerde symptomen slechts bij een *deel* van de overlevenden van een dergelijk ongeval plaatsvinden.

De meest voor de hand liggende verklaring werd geboden door Erichsen zelf. Hij stelde het bestaan van organische laesies voor die met de technologische middelen van die tijd nog niet te detecteren waren. Deze verklaring beantwoordde aan een intuïtieve logica en ze had het voordeel dat ze aansloot bij een reeds bestaand en gevalideerd paradigma dat een gedetailleerde (doch hypothetische) uitleg kon geven over het betrokken pathologische mechanisme. De symptomatische aanvallen werden door Erichsen toegeschreven aan microscopische letsels van het ruggenmerg die het rechtstreekse gevolg waren van de fysieke impact van het spoorwegaccident. Vandaar de benaming *railway spine* of *railway brain*, een soort van "spoorweg-hersenschudding", die in één betekenaar zowel de oorzaak als het substratum van het letsel aanduidt. Volgens Erichsen waren de stoornissen van de tweede groep net als bij de eerste groep organisch gedetermineerd, en hij was ervan overtuigd dat toekomstige technologische innovaties deze hypothese zouden bevestigen (Siemerink-Hermans, 1998).

Wat ons hier eveneens interesseert is echter het onderscheid dat gemaakt wordt met de derde groep: zij die hun symptomen fabriceerden met het oog op persoonlijk profijt, de bedriegers, de oplichters – wier zenuwstelsel bij nader onderzoek overigens niet kon onderscheiden worden van dit van de gevallen uit de tweede groep. Het eerste massale opduiken van de serie fenomenen die aanleiding gaven tot het idee van psychisch trauma vond dus plaats in een context waar het onderscheid tussen "echte" patiënten en oplichters centraal stond. Bijgevolg werd eenieder die zich bij een arts aanbood in de nasleep van een spoorwegongeval onvermijdelijk ontvangen met de nodige scepsis en verdachtmaking. De vraag naar waarheid en bedrog was van bij de start aanwezig in het veld van psychisch trauma. De noodzaak om bedriegers en authentieke slachtoffers van elkaar te onderscheiden werd bijzonder prangend omdat ze verweven was met vragen naar de verantwoordelijkheid voor het lijden en dus naar financiële compensatie. Wanneer heeft men recht op een letselvergoeding? Enkel wanneer men enerzijds *werkelijk* ziek is en wanneer men anderzijds kan aantonen dat dit lijden het *directe* resultaat is van het accident. We zien dus dat de wetenschappelijke theorievorming, die uiteenzet op welke manier deze fenomenen moeten worden begrepen, zal bepalen of er al dan niet een schadevergoeding moet uitbetaald worden. Een specificatie van het betrokken pathofysiologisch mechanisme zal immers een uitspraak moeten doen over de "finale oorzaak" van deze vorm van lijden.

Het biologische model van Erichsen kon geloofwaardigheid putten uit de zich recent sterk ontwikkelende theorieën van de anatomopathologie en de neurologie. De symptomen worden hier verondersteld zich op een eenduidige, mechanische wijze te ontwikkelen: via de impact op het lichaam, op de zenuwen, naar de ervaring van de psychische symptomen. Enkel degene wiens zenuwstelsel schade opgelopen heeft, ontwikkelt symptomen. Dit model heft met andere woorden het onderscheid tussen de voornoemde groepen 1 en 2 op: beide hebben volgens Erichsen neurologische schade opgelopen die aan de basis ligt van hun lijden. Daaruit volgt meteen ook dat de spoorwegmaatschappijen schadevergoedingen aan de patiënten van groep 2 moeten uitkeren (naar analogie met de "andere" fysiek gewonden). De elegante eenvoud van dit model maakte dat het snel aan populariteit won, maar kritieken staken steeds hardnekkiger de kop op.

Herbert Page, collega-chirurg van Erichsen, opperde dat *railway spine* psychologische oorzaken had. Hij benadrukte de rol die angst speelde op het moment van het ongeval en het verlangen naar compensatie als belangrijke factoren. Daarbij moet men in gedachten houden dat het theoretisch netwerk van de psychologie in die tijd verre van ontwikkeld was;

we spreken halverwege de negentiende eeuw (Fassin & Rechtman, 2009). De Duitse psychiater Oppenheim stelde dat de veranderingen in het zenuwstelsel "functioneel" waren, dus met de werking van de zenuwen te maken hadden, en niet met de structuur of vorm die beschadigd zou zijn. Dit idee opende perspectieven naar een mogelijke behandeling en genezing. Bovendien slaagde Oppenheim er bovendien in om de naam *railway spine* te laten vervangen door "traumatische neurose" (Luckhurst, 2008). De befaamde Franse arts Jean-Martin Charcot was bijzonder geïnteresseerd in de verslagen van Engelse dokters over de drastische effecten van spoorwegaccidenten op het zenuwstelsel. Echter, hij erkende deze nieuwe categorie "traumatische neurose" niet, omdat alle symptomen identiek waren aan deze die hij bij de hysterie reeds lang had vastgesteld en beschreven. In de slachtoffers van de spoorwegaccidenten zag hij de bevestiging van zijn gewaagde en controversiële hypothese dat hysterie ook bij mannen kon voorkomen. Dat al deze gevallen ontstonden naar aanleiding van een specifieke externe gebeurtenis vormde in zijn ogen geen reden om een nieuwe nosologische categorie te creëren naast de reeds bestaande. Charcot had veeleer het vermoeden opgevat dat *alle* vormen van hysterie zich ontwikkelden als antwoord op een traumatisch voorval, dat daarbij als "*agent provocateur*" dienst deed (Libbrecht & Quackelbeen, 1995).

We zien dus dat traumatische pathologie, binnen dit psychologische kader, van bij het begin geassocieerd werd met hysterie – zelf een uiterst verdachte stoornis die vaak geklasseerd werd als een vorm van ziekte-imitatie of "neuromimesis". Daarnaast werd traumatische pathologie verbonden met noties als slechte wil, simulatie met het oog op ziekte winst, enzovoorts. Sommige van die vroege "psychologische" theorieën rond trauma gingen zelfs zover dat ze stelden dat het enkel het vooruitzicht op financiële winst was die de ontwikkeling en de persistentie van de medische klachten veroorzaakte. Dit werd aangeduid met de naam *claim neurosis* of *sinistrosis* (een soort ziekte van de wil, meer bepaald van de goede wil) – en deze werd geacht nog meer voor te komen in de context van fabrieksongevallen, waar de ontmoeting tussen mens en machine maar al te vaak tot gruwelijke taferelen leidde. De associaties met hysterie en *claim neurosis* leidden er dus toe dat het onderscheid tussen de tweede en de derde groep van Erichsen ernstig in vraag werd gesteld, en aldus ook de authenticiteit van de klachten van deze groep mensen.

Bovendien moest ook binnen dit theoretisch kader de vraag nog geadresseerd worden wat er bepaalde of iemand op een beschamende, hysterische wijze reageerde op een dergelijk ongeval, of op een normale, gezonde wijze? Dit verschil werd geacht in de erfelijkheid te liggen: het denkbeeld van de "degeneratie" was toentertijd vrij algemeen aanvaard en werd als stoplap gebruikt voor allerlei onbegrepen verschijnselen. Met andere woorden: het spoorwegongeval was niet de feitelijke oorzaak, maar enkel de uitlokker van een individuele, erfelijke kwetsbaarheid die de *werkelijke* voedingsbodem van de pathologie uitmaakte (cf. Charcots notie van het traumatische voorval als de *agent provocateur*). Bijgevolg konden de spoorwegmaatschappijen volgens dit model niet finaal aansprakelijk gesteld worden voor deze problemen – en moesten ze dus geen schadevergoeding uitbetalen.

Wereldoorlog I en Shell shock

Het is belangrijk om te onthouden dat, in de jaren voor het uitbreken van Wereldoorlog I, de vermoedens van simulering, slechte wil en financiële drijfveren wijdverspreid waren in het veld van de traumatische neurose. We kunnen daarbij opmerken

dat de zogeheten *claim neurosis* specifieke groepen mensen lijkt te affecteren: eerst de fabrieksarbeiders en de immigranten (en niet de bourgeoisie), later de eenvoudige soldaat (veeleer dan de officier). Met andere woorden: de werkkrachten in een zich snel ontwikkelende industriële maatschappij en het kanonnenvlees voor haar grote internationale conflicten (Fassin & Rechtman, 2009). Het is de tegenzin van deze patiënten om de hun toegewezen rol in de maatschappij te vervullen die hun psychologische ziekte verdacht maakt.

De term *Shell shock* stamt uit het tweede funderende moment in de geschiedenis van psychisch trauma, in de context van Wereldoorlog I. Legerartsen werden geconfronteerd met soldaten wier verwondingen vermoedelijk te maken hadden met het feit dat hevige ontploffingen van artilleriegranaten in hun buurt hadden plaatsgevonden. Hoewel ze dezelfde symptomen vertoonden als soldaten die verwondingen aan het hoofd en de hersenen hadden opgelopen, was er bij hun geen spoor van een hoofdwonde te detecteren. Net zoals dat het geval was bij *railway spine*, koppelt de naam *Shell shock* de geobserveerde effecten aan een specifieke oorzaak. Dokters suggereerden dat de verschijnselen veroorzaakt werden door schokgolven die ondetecteerbare cerebrale letsels veroorzaakten, of door een vorm van vergiftiging omwille van het bij een explosie vrijkomende carbonmonoxidegas. De symptomen omvatten een wazig en beperkt gezichtsvermogen, onvrijwillig beven, huilbuien, een verlies van het reuk- en smaakvermogen, retrograde en anterograde amnesie, enzovoorts (Luckhurst, 2008). Het organische verklaringsmodel van *Shell shock* werd door de getroffen soldaten aangegrepen en verdedigd: het was voor velen de enige uitweg uit een situatie waarin de dood onvermijdelijk was zonder het stigma van mentale zwakkeling te moeten dragen.

Hoewel de stoornis van deze soldaten genoemd werd naar een gewelddadige, uitwendige en fysieke oorzaak, verraaft de manier waarop deze werd behandeld de associatie met hysterie (een inwendige en psychologische aandoening). De sterke toename van het aantal gevallen, soms zelfs bij soldaten in opleiding of voor hun aankomst aan het front, stelde een rechtlijnig biologisch verklaringsmodel ernstig in vraag. Psychogene theorieën werden al snel dominant. Ook hier dacht men dat psychopathologie enkel kon bloeien bij mensen die reeds een neuropathische voedingsbodem hadden. Bijgevolg kon het enkel hun erfelijke predispositie zijn die finaal verantwoordelijk was voor hun aandoening, eerder dan de oorlogsincidenten. Deze werden enkel gezien als het venster waardoor de zwakte van deze mannen tot uiting kwam. Een verdere ondersteuning voor een psychologisch mechanisme en de hypothese van mentale zwakte werd gevonden in de observatie dat de aandoening zich in geen tijd doorheen een heel bataljon kon verspreiden doorheen een soort "neuromimesis" of simulatie. De vraag was dus geenszins welke soort ervaringen langetermijneffecten op de psyche kon sorteren, maar eerder welk soort soldaat een dergelijke onmannelijke, beschamende reactie zou vertonen bij het vervullen van zijn vaderlandse plicht.

Het leger was erop bedacht dat deze soldaten, bij wie geen zichtbaar letsel kon worden vastgesteld, hun plicht trachtten te ontlopen door ziekte te simuleren. Wereldoorlog I was een verschrikkelijke, trage loopgravenoorlog waarbij de soldaten geïsoleerd leefden, en gevangen zaten tussen een onzichtbare vijand aan de ene kant en een angst inboezemende militaire politie aan de andere kant, dewelke geautoriseerd was om elke deserteur ter plekke te executeren (Fassin & Rechtman, 2009). De keuzemogelijkheden van elke individuele soldaat leken zich te beperken tot ofwel te sterven als held, ofwel te sterven als deserteur. Evacuatie op basis van medische gronden werd vaak gezien als de enige

ontsnappingsroute. De rol van medici in het leger bestond eruit de soldaten die werkelijk gewond waren te onderscheiden van zij die hun verantwoordelijkheden wilden ontvluchten door psychologische aandoeningen na te bootsen, of zelfs door zichzelf te mutileren. Net als in de context van *railway spine*, was de eerste zorg van de dokter het detecteren van bedriegers.

Ook hier zorgden organische verklaringen ervoor dat vele soldaten, naar analogie met de fysiek verwonden, van de frontlinie werden verwijderd. Deze praxis dreigde al snel de benodigde strijdkrachten uit te putten. De oorlogspsychiatrie, die zich adapteerde aan het patriottisch ideaal, zag zich genoodzaakt om deze vroege theorieën rond trauma te wijzigen om ze compatibel te maken met de verwachtingen van de militaire overheid (Luckhurst, 2008; Young, 1995). Psychologische theorieën rond *Shell shock* interpreteerden de symptomen in de regel als een aandoening van de wil of (later, onder invloed van Sigmund Freud) als een onbewust verlangen om de plicht te verzaken en te vluchten in de ziekte. Een dergelijke interpretatie schuift duidelijk op naar het zien van deze soldaten als oplichters die de strijd wilden ontlopen. Daarnaast kon een "ziekte van de wil" behandeld en genezen worden, in tegenstelling tot een organische geachte hersenverwonding. Dit vond plaats door de toepassing van wrede therapieën zoals het *faradisme*, waarbij pijnlijke elektrische stoten op het geaffecteerde lichaamsdeel van de soldaat werden losgelaten. Hielp dit niet, dan werd het voltage gradueel verhoogd. Dezelfde techniek werd overigens als disciplinaire maatregel aangewend wanneer de soldaat te weinig motivatie om te genezen vertoonde, of simpelweg te traag genas.

Deze "therapeutische" praktijken hadden het bijkomende voordeel dat ze ontradend werkten naar de andere soldaten toe. Als de oorzaak van de stoornis een zwakke wil was, dan moesten artsen de wil van de soldaat sterken. Deze persuasieve behandelvormen interesseerden zich niet voor het lijden van de soldaat, voor zijn nachtmerries, zijn verlammingen of zijn angsten. De behandeling focuste zich daarentegen op zijn persoonlijkheid en zijn gebreken, op alles wat zijn zwakte veroorzaakte. Men zocht naar de factoren die maakten dat hij anders was dan zijn betere, sterkere en meer respectabele wapenbroeders (Fassin & Rechtman, 2009). Het criterium voor herstel was dan ook dat de soldaat zijn zwakte bekende, en dat hij opnieuw bereidwillig was om te gaan vechten aan het front. Een effectieve behandeling is in deze context een behandeling die de wensen van de militaire overheid bevredigt, met name de soldaat weer aan het vechten krijgen. Daarbij moeten we nog opmerken dat het weigeren van dergelijke therapie gezien werd als een daad van desertie, en dus bestraft kon worden met de kogel.

Vervolg

Het vervolg van de geschiedenis van psychisch trauma zal ik slechts heel beknopt schetsen. Met de groeiende populariteit en bekendheid van de psychoanalyse werd het in het interbellum aanne- melijk dat de soldaten niet gedreven werden door bewuste motieven om zich aan hun lot te onttrekken – en dat het dus geen zoden aan de dijk bracht om ze met brutale methoden ervan te overtuigen om hun simulatie op te geven. De drijvende kracht achter hun aandoening lag niet besloten in hun bewuste motivatie of in het evenement op zich, maar in een kracht die buiten hun bewuste controle lag en veel sterker was dan hun wil. Volgens de psychoanalytische auteurs lagen de wortels van *Shell shock* in de kindertijd van het subject; de gewelddadige gebeurtenis maakte hun aandoening manifest maar

vormde er niet de finale oorzaak van (Leys, 2000). Men stelde dat er iets in het onbewuste van deze soldaten lag dat het hun onmogelijk maakte om hun functie in de oorlog te vervullen. Ook hier ligt het accent echter nog op wat de zieke soldaat onderscheidt van zijn meer capabele lotgenoot – en dit zou dan iets te maken hebben met zijn ontwikkeling, met zijn verdrongen verlangens, wensen en angsten. Trauma was hier nog steeds de individuele reactie van abnormale mensen die geconfronteerd werden met een ethische plicht waaraan ze niet konden beantwoorden. Het was erkend als ziekte, maar het was een aandoening die volgde op, en niet volgde uit, een bepaalde gebeurtenis. De genezing beloofde zich slechts in het lange, moeizame proces van de psychoanalytische kuur – wat ontegensprekelijk een verbetering inhield ten opzichte van de intimiderende technieken van weleer, maar desalniettemin een stigmatiserend effect had op degenen die eraan onderworpen werden.

Deze langdurige behandelvormen waren evenwel niet geschikt om toegepast te worden in de onmiddellijkheid van de omstandigheden tijdens Wereldoorlog II, waardoor men veelal terugviel op de oude, beproefde methoden in de omgang met psychisch gewonde soldaten. We zien in deze context ook het idee van *combat fatigue* plots opduiken binnen de oorlogspsychiatrie. Dit concept suggereert dat enkele dagen rust en een goeie warme maaltijd de getroffen soldaat in staat moet stellen om er opnieuw tegenaan te gaan.

Het was een andere historische ontmoeting die de maatschappelijke perceptie van traumapatiënten helemaal op haar hoofd zou zetten: de ontmoeting met de overlevenden van de concentratiekampen van de nazi's aan het einde van Wereldoorlog II (Luckhurst, 2008; Young, 1995). Ziektewinst, oplichterij, overontwikkeld narcisme, enzovoorts: alle stigma's verbonden met de traumatische neurose konden niet toegepast worden op deze gebroken mensen die rechtstreeks uit de hel leken te komen. Een alternatief paradigma om hun lijden te begrijpen werd noodzakelijk. Het kon niet langer genegeerd worden dat de extreme natuur van de gebeurtenis waaraan deze mensen onderworpen waren in zichzelf voldoende was om psychische problemen te veroorzaken. Dit zorgde voor een revolutie in het denken rond trauma, weg van de persoon en naar het evenement als primaire etiologische agent. De horreur van de gebeurtenis op zich kwam centraal te staan, en de traumatische symptomen werden daarbij meer en meer gezien als een soort gedenksteen van het onuitspreekbare (Fassin & Rechtman, 2009). De vraag was niet langer wie deze mensen waren die zich presenteerden met deze fenomenen, maar veeleer hoe men zulke wreedheden kon overleven – ook al blijft men er voor het leven door getekend. Deze maatschappelijke attitude van respect en ontzag, van geduldige luisterbereidheid tegenover de slachtoffers van de Holocaust, werd evenwel niet gegeneraliseerd naar slachtoffers van andere tragische of gewelddadige gebeurtenissen. De geestestoestand van holocaustoverlevenden werd gezien als een psychische aandoening die enkel en alleen veroorzaakt kon worden door de Holocaust: vandaar ook de toenmalige benaming *Concentration camp syndrome*.

Besluit

Voor de komst van PTSD, werd elk type "traumatische stressor" geacht aanleiding te geven tot een eigen "syndroom". We hebben er reeds enkele vermeld: *railway spine*, *Shell shock* en het *Concentration camp syndrome*. Andere voorbeelden zijn het *rape trauma syndrome* en het *battered wife syndrome* (Herman, 1997). Dat betekent dat de verschillende

omstandigheden die gepaard gingen met traumatische symptomatologie niet noodzakelijk als gelijkaardig werden aanzien, maar veeleer als distinctieve entiteiten.

De belangengroepen die ijverden voor de opname van een traumatische psychopathologie in de DSM, met name de feministische beweging en de beweging van Vietnamveteranen, konden in de tijd en met de middelen die ze ter beschikking hadden geen nieuwe data verzamelen omtrent de voorgestelde stoornis. Hun strategie om min of meer te voldoen aan de wetenschappelijke vereisten die gesteld werden door de DSM-III *Task Force* bestond eruit om evidentie te verzamelen die de *gelijkwaardigheid* tussen de ervaringen van veteranen en de overlevenden van concentratiekampen aan te tonen. Het idee begon zich te vormen dat de pathologie van de veteranen een manifestatie kon zijn van dezelfde psychische stoornis waaraan ook de slachtoffers van andere gewelddadige incidenten leden. Aldus kon men gebruik maken van de reeds ontwikkelde empirische evidentie omtrent andere stoornissen om de zaak voor PTSD te bepleiten en deze van een wetenschappelijk fundament te voorzien (Kutchins & Kirk, 1997).

Het kernidee van PTSD is dan ook het volgende: dat al deze verschillende externe invloeden volgens eenzelfde etiologische mechanisme hun effecten sorteren. De diversiteit in etiologische evenementen wordt conceptueel geannuleerd om de uniformiteit in zowel het ontstaansmechanisme als het type symptomatologie te benadrukken (Herman, 1997). PTSD werd aldus een soort vergaarbak waarin een zich steeds uitbreidende lijst van problemen hun plaats vonden, met als gemeenschappelijk kenmerk dat deze geacht werden voort te vloeien uit de aard van de gebeurtenis op zich – en dus niet aan pre-existerende intrapsychische problemen kunnen toegeschreven worden. Deze gedachtegang toont zich bijvoorbeeld ook in het laten vallen van de betekenaar "neurose" in de naam van de categorie. De term neurose verwijst immers steeds naar een subjectief element in het ontstaan van de psychopathologie.

De besproken fragmenten uit de geschiedenis van trauma illustreren dat het geen voor de hand liggende zet was om verschillende types van gebeurtenissen aan elkaar gelijk te schakelen en ze als uniform te behandelen in hun capaciteit om psychisch lijden te veroorzaken. Oorlogsgeweld, de horror van concentratiekampen en foltering, huiselijk geweld, verkrachting, seksueel misbruik, natuur- rampen, verkeersongevallen, overvallen worden op straat, een moei- lijke zwangerschapsarbeid, verbale seksuele intimidatie, en zelfs de schok van slecht nieuws te krijgen van een arts: al deze gebeurtenissen worden in het huidige traumamodel van hun specificiteit ontdaan om hun gelijkaardigheid te benadrukken. Een mogelijke keerzijde van deze strategie is dat de effecten van diverse gruwelijke ervaringen aldus vertaald worden in een biomedisch, technisch probleem, waardoor de sociale en politieke aspecten van dergelijke ervaringen aan het zicht onttrokken worden en niet meegenomen worden in het denken over herstel (Craps, 2013).

De DSM-III *Task Force*, onder leiding van Robert Spitzer, kwam tot de consensus dat de stressor de enige, of minstens de meest gewichtige, etiologische factor was voor PTSD. De voormalige "abnormale reactie" werd nu de normale, verwachte respons op een abnormale situatie – naar analogie met de attitude tegenover de slachtoffers van de Holocaust. Door de uitzonderlijkheid van de gebeurtenis in de verf te zetten, werd de normaliteit van het slachtoffer benadrukt, in perfecte tegenstelling met de achterdocht van weleer. Dit is de grote winst en verdienste van het PTSD-model van trauma: het zorgt ervoor dat slachtoffers gehoord en met respect behandeld worden, in plaats van verdacht en uitgespuwd te worden vanuit assumpties van pre-existerende afwijkingen. Zoals we gezien hebben wordt dit doel bereikt door de invoering van een Criterium A, dat restricties oplegt

aan het soort gebeurtenissen die erkend worden als inherent traumatiserend en deze aldus limiteert. Waar de omschrijving van de PTSD categorie nagenoeg naadloos de klassieke beschrijvingen van traumatische neurose volgt, vooral geïnspireerd door het werk van Abraham Kardiner, vormt Criterium A een radicale breuk met vroegere concepties van psychisch trauma (Fassin & Rechtman, 2009). Daarbij lijkt Pierre Janet, voorlopig althans, aan het langste eind getrokken te hebben in zijn discussie met Freud: de aard van de gebeurtenis veroorzaakt vanuit haar fysische kenmerken de vorming van een traumatische herinnering die niet geïntegreerd is in het normale, narratieve geheugen. We hebben echter gezien dat het onderzoek naar PTSD dit eenvoudige, intuïtieve, quasi mechanische model van trauma opnieuw in vraag stelt.

De weg die we in dit artikel hebben afgelegd staat ons toe om nu kort een aantal conclusies te formuleren.

Ten eerste hebben we gezien dat de ontwikkelde theorieën rond psychisch trauma steeds gekleurd worden door de heersende maatschappelijke opvattingen. De geschiedenis van trauma moet dan ook steeds "dubbel" bestudeerd worden: parallel aan de wetenschappelijke theorievorming rond trauma loopt de ontwikkeling van de maatschappelijke attitude jegens de mensen die zich met deze fenomenen presenteren. Voor de aanvaarding van bepaalde ideeën zal het van het grootste belang zijn of deze groep mensen gezien worden als plantrekkers en simulanten, of eerder als passieve slachtoffers, of zelfs als geprivilegieerde getuigen van een zijde van het leven die normaal aan het zicht onttrokken is. Omgekeerd zullen de theoretische denkkaders rond trauma een impact hebben op de manier waarop deze mensen worden gepercipieerd.

Ten tweede zien we dat politieke, sociale en economische gegevens steeds een rol spelen in het denken rond psychotrauma. De stelling is dat deze gegevens een context genereren waarin sommige ideeën beter zullen gedijen en aan populariteit zullen winnen – ten koste van alternatieve mogelijkheden. We hebben gezien dat ons huidig begrip van deze pathologie, geconsolideerd in het construct van PTSD, niet zomaar rechtstreeks "af te lezen" valt uit deze fenomenen. Verschillende conceptualisaties zijn mogelijk, en de keuze tussen alternatieve modellen kan niet steeds op basis van wetenschappelijke argumenten gebeuren. In de context van de spoorwegongevallen hebben we gezien dat economische motieven een rol kunnen spelen in de toenemende aanvaarding en populariteit van bepaalde modellen ten koste van andere. Ten tijde van Wereldoorlog I betrof het een politieke/militaire noodzaak die zich daarin liet gevoelen.

Ten derde hebben we gezien dat theorievorming nooit vrijblijvend is: ze zal in grote mate effecten hebben op de praktijk. Dit betreft enerzijds het microniveau van de interactie tussen de psychiater en zijn patiënt: de manier waarop de eerste de problemen van de tweede percipieert zal in grote mate bepalen op welke manier zij met elkaar interageren. Anderzijds zal de theorie ook op macroniveau effecten sorteren: daarvoor hoeven we maar te denken aan de immense impact die het PTSD construct, voornamelijk in de Verenigde Staten van Amerika, gehad heeft op de forensische psychiatrie en in juridische contexten (Pitman, Sparr, Saunders, & McFarlane, 2007).

Tot slot hebben we kunnen vaststellen dat psychisch trauma zich zeer moeilijk laat vastpinnen in een academisch weten. Als trauma dubbel bestudeerd moet worden, dan kunnen we niet anders dan vaststellen dat er op dit moment een vrij grote consensus bestaat tussen het dominante traumamodel aan de ene kant en de maatschappelijke perceptie van deze fenomenen aan de andere. Het PTSD-model voelt juist en vanzelfsprekend aan. Net daarom roept het verbazing op als wetenschappelijke studies de

grondslagen ervan ondergraven (zie Rosen & Lilienfeld, 2008) of als blijkt dat de export van dit universeel geachte construct in niet-westerse contexten paradoxale effecten blijkt te produceren (Summerfield, 1999; Watters, 2010). Discussies omtrent de validiteit van het PTSD-model zijn bijzonder delicaat geworden en roepen steevast heftige emoties op – vanuit de vrees dat dit eens temeer de oude stigma's van persoonlijke zwakte enzovoorts zou laten heropleven. De empirische evidentie rond trauma lijkt dan ook een puzzelstukje te veel op te leveren, in een situatie waar de puzzel reeds volledig was gelegd. Het probleem in het onderzoek rond trauma is niet zozeer het zoeken naar dat wat nog ontbreekt, maar betreft veeleer een herhaalde confrontatie met iets dat zich als een lastig surplus aanbiedt. Het is dit niet te plaatsen teveel dat ons stuwt om de puzzel steeds opnieuw te leggen en verder uit te werken.

Between Railway Spine and PTSD

Summary: A hundred years ago the world witnessed the start of an armed conflict unlike anything that preceded it. A series of initiatives to commemorate the human suffering involved typically used the framework of psychic trauma to understand what had transpired. Although such a move seems obvious to the contemporary eye, the author argues that it was by no means straightforward at the time of the conflict itself. In this article, the current, hegemonic model of psychic trauma is briefly described, in which special attention is paid to the problematic core assumptions that underpin it. Next, the author turns to the history of trauma studies, mainly focusing on two crucial moments: (1) the railroad accidents in the 19th century, which gave rise to the idea of *railway spine*, and (2) the controversy regarding *Shell Shock* in World War I. This historical review allows the author to formulate four conclusions that call into question the tendency to reify our current understanding of traumatic phenomena.

Key words: World War I, Psychological Trauma, Railway Spine, Shell Shock, PTSD.

Bibliografie

- American Psychiatric Association (1980), *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Third Edition*, Washington, D.C., American Psychiatric Association.
- S. Craps (2013), *Postcolonial witnessing: Trauma out of bounds*, Houndmills, Palgrave Macmillan.
- D. Fassin, & R. Rechtman (2009), *The Empire of Trauma: An inquiry into the condition of victimhood*, Princeton, Princeton University Press.
- J.L. Herman (1997), *Trauma and recovery: The aftermath of violence from domestic abuse to political terror*, New York, Basic Books.
- S.A. Kirk, & H. Kutchins (1992), *The selling of DSM. The rhetoric of science in psychiatry*, Hawthorne, NY, Aldine De Gruyter.
- H. Kutchins, & S.A. Kirk (1997), *Making Us Crazy: DSM-The psychiatric bible and the creation of mental disorders*, New York, Free Press.
- R. Leys (2000), *Trauma: a Genealogy*, Chicago, The University of Chicago Press.
- K. Libbrecht, & J. Quackelbeen (1995), "On the early history of male hysteria and psychic trauma", *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, vol. 31, no. 4, pp. 370-384.
- R. Luckhurst (2008), *The Trauma Question*, London, Routledge.
- R.K. Pitman, L.F. Sparr, L.S. Saunders, & A.C. McFarlane (2007), "Legal issues in Posttraumatic Stress Disorder", in B. van der Kolk, A. McFarlane, & L. Weisaeth, *Traumatic Stress: The effects of overwhelming experience on mind, body, and society*, New York, The Guilford Press, pp. 378-397.
- G.M. Rosen, & S.O. Lilienfeld (2008), "Posttraumatic stress disorder: An empirical evaluation of core assumptions", *Clinical Psychology Review*, vol. 28, no. 5, pp. 837- 868.
- H. Siemerink-Hermans (1998), "De 'railway spine': vermeend ruggenmergletsel door spoorwegschokken als basis voor schadeclaims in het negentiende-eeuwse Groot- Brittannië", *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, vol. 142, no. 15, pp. 864-868.
- D. Summerfield (1999), "A critique of seven assumptions behind psychological trauma programmes in war-affected areas", *Social Science & Medicine*, vol. 48, no. 10, pp. 1449-1462.
- B.A. van der Kolk, A.C. McFarlane, & L. Weisaeth (2007), *Traumatic Stress: The Effects of Overwhelming Experience on Mind, Body and Society*, New York, The Guilford Press.
- P. Verhaeghe (2002), *Over normaliteit en andere afwijkingen*, Leuven, Acco.
- E. Watters (2010), *Crazy Like Us: The Globalization of the American Psyche*, London, Robinson.
- F. Weathers, & T. Keane (2007), "The Criterion A Problem Revisited: Controversies and Challenges in Defining and Measuring Psychological Trauma", *Journal of Traumatic Stress*, vol. 20, no. 2, pp. 107-121.
- A. Young (1995), *The harmony of Illusions: Inventing Posttraumatic Stress Disorder*, Princeton, NJ, Princeton University Press.

CONDITIONED EMOTIONAL REACTIONS

By John B. Watson and Rosalie Rayner(1920)

Opmerking [167]: COLLEGE 9

First published in *Journal of Experimental Psychology*, 3(1), 1-14.

In recent literature various speculations have been entered into concerning the possibility of conditioning various types of emotional response, but direct experimental evidence in support of such a view has been lacking. If the theory advanced by Watson and Morgan [1] to the effect that in infancy the original emotional reaction patterns are few, consisting so far as observed of fear, rage and love, then there must be some simple method by means of which the range of stimuli which can call out these emotions and their compounds is greatly increased. Otherwise, complexity in adult response could not be accounted for. These authors without adequate experimental evidence advanced the view that this range was increased by means of conditioned reflex factors. It was suggested there that the early home life of the child furnishes a laboratory situation for establishing conditioned emotional responses. The present authors have recently put the whole matter to an experimental test.

Experimental work had been done so far on only one child, Albert B. This infant was reared almost from birth in a hospital environment; his mother was a wet nurse in the Harriet Lane Home for Invalid Children. Albert's life was normal: he was healthy from birth and one of the best developed youngsters ever brought to the hospital, weighing twenty-one pounds at nine months of age. He was on the whole stolid and unemotional. His stability was one of the principal reasons for using him as a subject in this test. We [p.2] felt that we could do him relatively little harm by carrying out such experiments as those outlined below.

At approximately nine months of age we ran him through the emotional tests that have become a part of our regular routine in determining whether fear reactions can be called out by other stimuli than sharp noises and the sudden removal of support. Tests of this type have been described by the senior author in another place.[2] In brief, the infant was confronted suddenly and for the first time successively with a white rat, a rabbit, a dog, a monkey, with masks with and without hair, cotton wool, burning newspapers, etc. A permanent record of Albert's reactions to these objects and situations has been preserved in a motion picture study. Manipulation was the most usual reaction called out. *At no time did this infant ever show fear in any situation.* These experimental records were confirmed by the casual observations of the mother and hospital attendants. No one had ever seen him in a state of fear and rage. The infant practically never cried.

Up to approximately nine months of age we had not tested him with loud sounds. The test to determine whether a fear reaction could be called out by a loud sound was made when he was eight months, twenty-six days of age. The sound was that made by striking a hammer upon a suspended steel bar four feet in length and three-fourths of an inch in diameter. The laboratory notes are as follows:

One of the two experimenters caused the child to turn its head and fixate her moving hand ; the other stationed back of the child, struck the steel bar a sharp blow. The child started violently, his breathing was checked and the arms were raised in a characteristic manner. On

the second stimulation the same thing occurred, and in addition the lips began to pucker and tremble. On the third stimulation the child broke into a sudden crying fit. This is the first time an emotional situation in the laboratory has produced any fear or even crying in Albert.

[p.3] We had expected just these results on account of our work with other infants brought up under similar conditions. It is worth while to call attention to the fact that removal of support (dropping and jerking the blanket upon which the infant was lying) was tried exhaustively upon this infant on the same occasion. It was not effective in producing the fear response. This stimulus is effective in younger children. At what age such stimuli lose their potency in producing fear is not known. Nor is it known whether less placid children ever lose their fear of them. This probably depends upon the training the child gets. It is well known that children eagerly run to be tossed into the air and caught. On the other hand it is equally well known that in the adult fear responses are called out quite clearly by the sudden removal of support, if the individual is walking across a bridge, walking out upon a beam, etc. There is a wide field of study here which is aside from our present point.

The sound stimulus, thus, at nine months of age, gives us the means of testing several important factors. I. Can we condition fear of an animal, *e.g.*, a white rat, by visually presenting it and simultaneously striking a steel bar? II. If such a conditioned emotional response can be established, will there be a transfer to other animals or other objects? III. What is the effect of time upon such conditioned emotional responses? IV. If after a reasonable period such emotional responses have not died out, what laboratory methods can be devised for their removal?

I. The establishment of conditioned emotional responses.

At first there was considerable hesitation upon our part in making the attempt to set up fear reactions experimentally. A certain responsibility attaches to such a procedure. We decided finally to make the attempt, comforting ourselves by the reflection that such attachments would arise anyway as soon as the child left the sheltered environment of the nursery for the rough and tumble of the home. We did not begin this work until Albert was eleven months, three days of age. Before attempting to set up a conditioned response we, as before, put him through all of the regular emotional [p.4] tests. *Not the slightest sign of a fear response was obtained in any situation.*

The steps taken to condition emotional responses are shown in our laboratory notes.

11 Months 3 Days

1. White rat suddenly taken from the basket and presented to Albert. He began to reach for rat with left hand. Just as his hand touched the animal the bar was struck immediately behind his head. The infant jumped violently and fell forward, burying his face in the mattress. He did not cry, however.
2. Just as the right hand touched the rat the bar was again struck. Again the infant jumped violently, fell forward and began to whimper.

In order not to disturb the child too seriously no further tests were given for one week.

11 Months 10 Days

1. Rat presented suddenly without sound. There was steady fixation but no tendency at first to reach for it. The rat was then placed nearer, whereupon tentative reaching movements began with the right hand. When the rat nosed the infant's left hand, the hand was immediately withdrawn. He started to reach for the head of the animal with the forefinger of the left hand, but withdrew it suddenly before contact. It is thus seen that the two joint stimulations given the previous week were not without effect. He was tested with his blocks immediately afterwards to see if they shared in the process of conditioning. He began immediately to pick them up, dropping them, pounding them, etc. In the remainder of the tests the blocks were given frequently to quiet him and to test his general emotional state. They were always removed from sight when the process of conditioning was under way.
2. Joint stimulation with rat and sound. Started, then fell over immediately to right side No crying. [p.5]
3. Joint stimulation. Fell to right side and rested upon hands, with head turned away from rat. No crying.
4. Joint stimulation. Same reaction.
5. Rat suddenly presented alone. Puckered face, whimpered and withdrew body sharply to the left.
6. Joint stimulation. Fell over immediately to right side and began to whimper.
7. Joint stimulation. Started violently and cried, but did not fall over.
8. Rat alone. *The instant the rat was shown the baby began to cry. Almost instantly he turned sharply to the left, fell over on left side, raised himself on all fours and began to crawl away so rapidly that he was caught with difficulty before reaching the edge of the table.*

This was as convincing a case of a completely conditioned fear response as could have been theoretically pictured. In all seven joint stimulations were given to bring about the complete reaction. It is not unlikely had the sound been of greater intensity or of a more complex clang character that the number of joint stimulations might have been materially reduced. Experiments designed to define the nature of the sounds that will serve best as emotional stimuli are under way.

II. When a conditioned emotional response has been established for one object, is there a transfer? Five days later Albert was again brought back into the laboratory and tested as follows:

11 Months 15 Days

1. Tested first with blocks. He reached readily for them, playing with them as usual. This shows that there has been no general transfer to the room, table, blocks, etc.
2. Rat alone. Whimpered immediately, withdrew right hand and turned head and trunk away.
3. Blocks again offered. Played readily with them, smiling and gurgling. [p.6]
4. Rat alone. Leaned over to the left side as far away from the rat as possible, then fell over, getting up on all fours and scurrying away as rapidly as possible.
5. Blocks again offered. Reached immediately for them, smiling and laughing as before.

The above preliminary test shows that the conditioned response to the rat had carried over completely for the five days in which no tests were given. The question as to whether or not there is a transfer was next taken up.

6. Rabbit alone. The rabbit was suddenly placed on the mattress in front of him. The reaction was pronounced. Negative responses began at once. He leaned as far away from the animal as possible, whimpered, then burst into tears. When the rabbit was placed in contact with him he buried his face in the mattress, then got up on all fours and crawled away, crying as he went. This was a most convincing test.

7. The blocks were next given him, after an interval. He played with them as before. It was observed by four people that he played far more energetically with them than ever before. The blocks were raised high over his head and slammed down with a great deal of force.

8. Dog alone. The dog did not produce as violent a reaction as the rabbit. The moment fixation occurred the child shrank back and as the animal came nearer he attempted to get on all fours but did not cry at first. As soon as the dog passed out of his range of vision he became quiet. The dog was then made to approach the infant's head (he was lying down at the moment). Albert straightened up immediately, fell over to the opposite side and turned his head away. He then began to cry.

9. The blocks were again presented. He began immediately to play with them.

10. Fur coat (seal). Withdrew immediately to the left side and began to fret. Coat put close to him on the [p.7] left side, he turned immediately, began to cry and tried to crawl away on all fours.

11. Cotton wool. The wool was presented in a paper package. At the end the cotton was not covered by the paper. It was placed first on his feet. He kicked it away but did not touch it with his hands. When his hand was laid on the wool he immediately withdrew it but did not show the shock that the animals or fur coat produced in him. He then began to play with the paper, avoiding contact with the wool itself. He finally, under the impulse of the manipulative instinct, lost some of his negativism to the wool.

12. Just in play W. put his head down to see if Albert would play with his hair. Albert was completely negative. Two other observers did the same thing. He began immediately to play with their hair. W. then brought the Santa Claus mask and presented it to Albert. He was again pronouncedly negative.

11 Months 20 Days

1. Blocks alone. Played with them as usual.

2. Rat alone. Withdrawal of the whole body, bending over to left side, no crying. Fixation and following with eyes. The response was much less marked than on first presentation the previous week. It was thought best to freshen up the reaction by another joint stimulation.

3. Just as the rat was placed on his hand the rod was struck. Reaction violent.

4. Rat alone. Fell over at once to left side. Reaction practically as strong as on former occasion but no crying.

5. Rat alone. Fell over to left side, got up on all fours and started to crawl away. On this occasion there was no crying, but strange to say, as he started away he began to gurgle and coo, even while leaning far over to the left side to avoid the rat.

6. Rabbit alone. Leaned over to left side as far as possible. Did not fall over. Began to whimper but reaction not so violent as on former occasions. [p.8]

7. Blocks again offered. He reached for them immediately and began to play.

All of these tests so far discussed were carried out upon a table supplied with a mattress, located in a small, well-lighted dark-room. We wished to test next whether conditioned fear responses so set up would appear if the situation were markedly altered. We thought it best before making this test to freshen the reaction both to the rabbit and to the dog by showing them at the moment the steel bar was struck. It will be recalled that this was the first time any effort had been made to directly condition response to the dog and rabbit. The experimental notes are as follows:

8. The rabbit at first was given alone. The reaction was exactly as given in test (6) above. When the rabbit was left on Albert's knees for a long time he began tentatively to reach out and manipulate its fur with forefingers. While doing this the steel rod was struck. A violent fear reaction resulted.

9. Rabbit alone. Reaction wholly similar to that on trial (6) above.

10. Rabbit alone. Started immediately to whimper, holding hands far up, but did not cry. Conflicting tendency to manipulate very evident.

11. Dog alone. Began to whimper, shaking head from side to side, holding hands as far away from the animal as possible.

12. Dog and sound. The rod was struck just as the animal touched him. A violent negative reaction appeared. He began to whimper, turned to one side, fell over and started to get up on all fours.

13. Blocks. Played with them immediately and readily.

On this same day and immediately after the above experiment Albert was taken into the large well-lighted lecture room belonging to the laboratory. He was placed on a table in the center of the room immediately under the skylight. Four people were present. The situation [p.9] was thus very different from that which obtained in the small dark room.

1. Rat alone. No sudden fear reaction appeared at first. The hands, however, were held up and away from the animal. No positive manipulatory reactions appeared.

2. Rabbit alone. Fear reaction slight. Turned to left and kept face away from the animal but the reaction was never pronounced.

3. Dog alone. Turned away but did not fall over. Cried. Hands moved as far away from the animal as possible. Whimpered as long as the dog was present.

4. Rat alone. Slight negative reaction.

5. Rat and sound. It was thought best to freshen the reaction to the rat. The sound was given just as the rat was presented. Albert jumped violently but did not cry.

6. Rat alone. At first he did not show any negative reaction. When rat was placed nearer he began to show negative reaction by drawing back his body, raising his hands, whimpering, etc.

7. Blocks. Played with them immediately.

8. Rat alone. Pronounced withdrawal of body and whimpering.

9. Blocks. Played with them as before.

10. Rabbit alone. Pronounced reaction. Whimpered with arms held high, fell over backward and had to be caught.

11. Dog alone. At first the dog did not produce the pronounced reaction. The hands were held high over the head, breathing was checked, but there was no crying. Just at this moment the dog, which had not barked before, barked three times loudly when only about six inches from the baby's face. Albert immediately fell over and broke into a wail that continued until the dog was removed. The sudden barking of the hitherto quiet dog produced a marked fear response in the adult observers!

[p.10] From the above results it would seem that emotional transfers do take place. Furthermore it would seem that the number of transfers resulting from an experimentally produced conditioned emotional reaction may be very large. In our observations we had no means of testing the complete number of transfers which may have resulted.

III. The effect of time upon conditioned emotional responses. We have already shown that the conditioned emotional response will continue for a period of one week. It was desired to make the time test longer. In view of the imminence of Albert's departure from the hospital we could not make the interval longer than one month. Accordingly no further emotional experimentation was entered into for thirty-one days after the above test. During the month, however, Albert was brought weekly to the laboratory for tests upon right and left-handedness, imitation, general development, etc. No emotional tests whatever were given and during the whole month his regular nursery routine was maintained in the Harriet Lane Home. The notes on the test given at the end of this period are as follows:

1 Year 21 Days

1. Santa Claus mask. Withdrawal, gurgling, then slapped at it without touching. When his hand was forced to touch it, he whimpered and cried. His hand was forced to touch it two more times. He whimpered and cried on both tests. He finally cried at the mere visual stimulus of the mask.
2. Fur coat. Wrinkled his nose and withdrew both hands, drew back his whole body and began to whimper as the coat was put nearer. Again there was the strife between withdrawal and the tendency to manipulate. Reached tentatively with left hand but drew back before contact had been made. In moving his body to one side his hand accidentally touched the coat. He began to cry at once, nodding his head in a very peculiar manner (this reaction was an entirely new one). Both hands were withdrawn as far as possible from the coat. The coat [p.11] was then laid on his lap and he continued nodding his head and whimpering, withdrawing his body as far as possible, pushing the while at the coat with his feet but never touching it with his hands.
3. Fur coat. The coat was taken out of his sight and presented again at the end of a minute. He began immediately to fret, withdrawing his body and nodding his head as before.
4. Blocks. He began to play with them as usual.
5. The rat. He allowed the rat to crawl towards him without withdrawing. He sat very still and fixated it intently. Rat then touched his hand. Albert withdrew it immediately, then leaned back as far as possible but did not cry. When the rat was placed on his arm he withdrew his body and began to fret, nodding his head. The rat was then allowed to crawl against his chest. He first began to fret and then covered his eyes with both hands.
6. Blocks. Reaction normal.

7. The rabbit. The animal was placed directly in front of him. It was very quiet. Albert showed no avoiding reactions at first. After a few seconds he puckered up his face, began to nod his head and to look intently at the experimenter. He next began to push the rabbit away with his feet, withdrawing his body at the same time. Then as the rabbit came nearer he began pulling his feet away, nodding his head, and wailing "da da". After about a minute he reached out tentatively and slowly and touched the rabbit's ear with his right hand, finally manipulating it. The rabbit was again placed in his lap. Again he began to fret and withdrew his hands. He reached out tentatively with his left hand and touched the animal, shuddered and withdrew the whole body. The experimenter then took hold of his left hand and laid it on the rabbit's back. Albert immediately withdrew his hand and began to suck his thumb. Again the rabbit was laid in his lap. He began to cry, covering his face with both hands. [p.12]

8. Dog. The dog was very active. Albert fixated it intensely for a few seconds, sitting very still. He began to cry but did not fall over backwards as on his last contact with the dog. When the dog was pushed closer to him he at first sat motionless, then began to cry, putting both hands over his face.

These experiments would seem to show conclusively that directly conditioned emotional responses as well as those conditioned by transfer persist, although with a certain loss in the intensity of the reaction, for a longer period than one month. Our view is that they persist and modify personality throughout life. It should be recalled again that Albert was of an extremely phlegmatic type. Had he been emotionally unstable probably both the directly conditioned response and those transferred would have persisted throughout the month unchanged in form.

IV. "Detachment" or removal of conditioned emotional responses. Unfortunately Albert was taken from the hospital the day the above tests were made. Hence the opportunity of building up an experimental technique by means of which we could remove the conditioned emotional responses was denied us. Our own view, expressed above, which is possibly not very well grounded, is that these responses in the home environment are likely to persist indefinitely, unless an accidental method for removing them is hit upon. The importance of establishing some method must be apparent to all. Had the opportunity been at hand we should have tried out several methods, some of which we may mention. (1) Constantly confronting the child with those stimuli which called out the responses in the hopes that habituation would come in corresponding to "fatigue" of reflex when differential reactions are to be set up. (2) By trying to "recondition" by showing objects calling out fear responses (visual) and simultaneously stimulating the erogenous zones (tactual). We should try first the lips, then the nipples and as a final resort the sex organs. (3) By trying to "recondition" by feeding the subject candy or other food just as the animal is shown. This method calls for the food control of the subject. (4) By building up "constructive" activities around the object by imitation and [p.13] by putting the hand through the motions of manipulation. At this age imitation of overt motor activity is strong, as our present but unpublished experimentation has shown.

INCIDENTAL OBSERVATIONS

(a) Thumb sucking as a compensatory device for blocking fear and noxious stimuli. During the course of these experiments, especially in the final test, it was noticed that whenever Albert was on the verge of tears or emotionally upset generally he would continually thrust his thumb into his mouth. The moment the hand reached the mouth he became impervious to the stimuli producing fear. Again and again while the motion pictures were being made at the end of the thirty-day period, we had to remove the thumb from his mouth before the conditioned response could be obtained. This method of blocking noxious and emotional stimuli (fear and rage) through erogenous stimulation seems to persist from birth onward. Very often in our experiments upon the work adders with infants under ten days of age the same reaction appeared. When at work upon the adders both of the infants arms are under slight restraint. Often rage appears. They begin to cry, thrashing their arms and legs about. If the finger gets into the mouth crying ceases at once. The organism thus apparently from birth, when under the influence of love stimuli is blocked to all others.[3] This resort to sex stimulation when under the influence of noxious and emotional situations, or when the individual is restless and idle, persists throughout adolescent and adult life. Albert, at any rate, did not resort to thumb sucking except in the presence of such stimuli. Thumb sucking could immediately be checked by offering him his blocks. These invariably called out active manipulation instincts. It is worth while here to call attention to the fact that Freud's conception of the stimulation of erogenous zones as being the expression of an original "pleasure" seeking principle may be turned about [p.14] and possibly better described as a compensatory (and often conditioned) device for the blockage of noxious and fear and rage producing stimuli.

(b) Equal primacy of fear, love and possibly rage. While in general the results of our experiment offer no particular points of conflict with Freudian concepts, one fact out of harmony with them should be emphasized. According to proper Freudians sex (or in our terminology, love) is the principal emotion in which conditioned responses arise which later limit and distort personality. We wish to take sharp issue with this view on the basis of the experimental evidence we have gathered. Fear is as primal a factor as love in influencing personality. Fear does not gather its potency in any derived manner from love. It belongs to the original and inherited nature of man. Probably the same may be true of rage although at present we are not so sure of this.

The Freudians twenty years from now, unless their hypotheses change, when they come to analyze Albert's fear of a seal skin coat - assuming that he comes to analysis at that age - will probably tease from him the recital of a dream which upon their analysis will show that Albert at three years of age attempted to play with the pubic hair of the mother and was scolded violently for it. (We are by no means denying that this might in some other case condition it). If the analyst has sufficiently prepared Albert to accept such a dream when found as an explanation of his avoiding tendencies, and if the analyst has the authority and personality to put it over, Albert may be fully convinced that the dream was a true revealer of the factors which brought about the fear.

It is probable that many of the phobias in psychopathology are true conditioned emotional reactions either of the direct or the transferred type. One may possibly have to believe that such persistence of early conditioned responses will be found only in persons who are constitutionally inferior. Our argument is meant to be constructive. Emotional disturbances in adults cannot be traced back to sex alone. They must be retraced along at least three collateral lines - to conditioned and transferred responses set up in infancy and early youth in all three of the fundamental human emotions.

Footnotes

[1] 'Emotional Reactions and Psychological Experimentation,' *American Journal of Psychology*, April, 1917, Vol. 28, pp. 163-174.

[2] 'Psychology from the Standpoint of a Behaviorist,' p.202.

[3] The stimulus to love in infants according to our view is stroking of the skin, lips, nipples and sex organs, patting and rocking, picking up, etc. Patting and rocking (when not conditioned) are probably equivalent to actual stimulation of the sex organs. In adults of course, as every lover knows, vision, audition and olfaction soon become conditioned by joint stimulation with contact and kinaesthetic stimuli.

LITTLE ALBERT: A Neurologically Impaired Child

Alan J. Fridlund
University of California, Santa Barbara

William D. Goldie
University of California, Los Angeles and University of Southern California

Hall P. Beck
Appalachian State University

Gary Irons
Finksburg, Maryland

Evidence collected by Beck, Levinson, and Irons (2009) indicates that Albert B., the “lost” infant subject of John B. Watson and Rosalie Rayner’s (1920) famous conditioning study, was Douglas Merritte (1919–1925). Following the finding that Merritte died early with hydrocephalus, questions arose as to whether Douglas’s condition was congenital, rather than acquired in 1922, as cited on his death certificate. This etiology would imply that “Little Albert” was not the “healthy” and “normal” infant described by Watson and numerous secondary sources. Detailed analyses of Watson’s (1923) film footage of Albert suggested substantial behavioral and neurological deficits. The anomalies we observed on film of Albert B. are insufficiently explained by his hospital upbringing but are consistent with findings from newly discovered medical records of Douglas Merritte. These documents revealed that the infant suffered from congenital obstructive hydrocephalus, iatrogenic streptococcal meningitis/ventriculitis, and retinal and optic nerve atrophy. The medical history also indicates that Albert’s sessions with Watson occurred during periods when Douglas’s clinical course was relatively stable. Further inquiries found ample sources of information available to Watson that would have made him aware of Douglas/Albert’s medical condition at the times he tested the baby. Experimental ethics, Watson’s legacy, and the Albert study are discussed in light of these new findings.

Keywords: Watson, Little Albert, ethics, history of psychology, behavior therapy

This article is an unplanned sequel to a report by Beck, Levinson, and Irons (2009), which detailed a 7-year quest to find the historical “Little Albert.” As almost every psychology student learns, Watson and Rayner (1920) attempted to condition an 11-month-old baby they called “Albert B.” to fear a white laboratory rat. They contended that the child’s fears later transferred to other furry objects, such as a rabbit, a dog, and a Santa Claus mask.

This article was published Online First January 23, 2012.

Alan J. Fridlund is a clinical and social psychologist and member of the Developmental and Evolutionary Psychology Faculty, Department of Psychological and Brain Sciences, University of California, Santa Barbara. Hall P. Beck is a social psychologist in the Department

of Psychology, Appalachian State University. William D. Goldie is Clinical Associate Professor in the Departments of Neurology at the University of California, Los Angeles (UCLA), and the University of Southern California; Gary Irons is the nephew of Douglas Merritte, and the Irons family historian, Finksburg, Maryland.

The authors thank Deanne Adams, Janet Beck, Alexandra Chambers, Carol Fridlund, Avery Gilbert, and Amy Jaffey for their formative comments on earlier drafts. We owe special thanks to several colleagues whose suggestions greatly improved the final manuscript. Janet Golden offered valuable insights regarding the status of wet nurses during the early twentieth century. Susan Reverby opened our eyes to the widespread use of children in early medical experimentation. Ruth Leys provided detailed readings of the manuscript and an invaluable perspective on the Watson era at Johns Hopkins University. Jill Waterman shared keen clinical observations of Albert on film.

Correspondence concerning this article should be addressed to Alan J. Fridlund, Department of Psychological and Brain Sciences, University of California, Santa Barbara, Santa Barbara, CA 93106. E-mail: fridlund@psych.ucsb.edu

The continued interest in Little Albert is due, in part, to questions that Watson and Rayner (1920) left unanswered about him. Albert departed from his home at The Johns Hopkins University campus (hereafter referred to as Johns Hopkins) without deconditioning or long-term follow-up. His departure created one of the greatest mysteries in our discipline, generating lingering questions that have intrigued generations of psychologists. Did he retain his fear of furry objects? Did he develop other phobias as an adult? What type of person did he become? In the absence of reliable information, Albert became the source of speculations, myths, and misconceptions (see Harris, 1979).

The first paper (Beck et al., 2009) presented some new facts about Albert, which were supplemented with material from Watson's scientific productions (books, journal articles, film) and personal correspondence. The most important information reported by Beck et al. (2009) was that (a) Albert's mother was one of no more than four wet nurses employed at the Johns Hopkins Harriet Lane Home for Invalid Children (HLH), (b) he lived almost his entire first year at the HLH, and (c) he was born at Johns Hopkins between March 2 and March 16, 1919.

Examinations of census, birth, death and other public records led to a single child, Douglas Merritte, who fit these and a number of other attributes. Contact with Douglas's family generated additional findings; the most significant was a photographic portrait of Douglas as a baby. Biometric analyses comparing stills of Albert and Douglas's portraits revealed substantial facial similarities (Beck et al., 2009). These and other findings led Beck et al. (2009) to conclude the following:

It is possible, but improbable, that these commonalities are happenstance. Although some of these attributes apply to more than one person, the likelihood that the entire set applies to anyone other than Albert is very small. The available evidence strongly supports the hypothesis that Douglas Merritte is Little Albert. (Beck et al., 2009, p. 612)

When Beck et al. (2009) submitted their manuscript, they assumed that the major sources of information about Albert had been exhausted and that their narrative reasonably accounted for the available data. This conclusion proved premature. Following the publication of Beck et al. (2009), two new colleagues, Alan J. Fridlund and William D. Goldie, reexamined filmed sequences of Albert (Watson, 1923). Their analyses yielded insights into the child's psychological and neurological condition. Then, Gary Irons, Douglas's closest living relative, learned new details about his uncle's medical history. These discoveries led us to a troubling but more complete view of the Little Albert study and the infant at its center.

Finding Little Albert: Reopening Our Inquiry (Beck)

The hunt for psychology's lost boy brought me (Beck, 2011), Gary Irons, and Gary's wife Helen to a modest tombstone in a rural Maryland graveyard. It read, "Douglas Merritte, Son of Arvilla Merritte, March 9, 1919 to May 10, 1925." The boy's death did not attract much attention, not even a mention in the local newspaper. Douglas left behind few clues by which we might know him—only a portrait, a bootie, a glove, and a card printed for his funeral.

Dr. Alan Crunk, the local physician who last attended Douglas, cited "hydrocephalus" and "convulsions" as the causes of death (Department of Health, Bureau of Vital Statistics, 1925). Crunk reported that Douglas contacted hydrocephalus in 1922, two years after the Little Albert study was conducted. Watson and Rayner (1920) attested to Albert's excellent physical development and emotional stability during his stay at the HLH. The data points seemed to align. It seemed reasonable to assume that Douglas became ill after leaving Johns Hopkins.

Crunk's contention that the onset of Douglas's disease was in 1922 was buttressed by an additional discovery. After leaving Johns Hopkins, Arvilla and Douglas moved in with the Brashears family near Mt. Airy, Maryland. Flora, the lady of the house, suffered from meningitis, a contagious disease that can cause hydrocephalus (Sarco, Vanderbilt, & Riviello, 2008).

Although we found no document contradicting Crunk's notations, I was not fully convinced that Douglas was healthy when he was tested by Watson and Rayner. The source of my uncertainty was Watson's (1923) motion picture, *The Experimental Investigation of Babies*. In the film, Albert's unresponsive nature reminded me of many severely mentally challenged children I worked with earlier in my career.

My doubts were shared by members of the Irons family. Gary Irons learned from his mother that Douglas "always had problems." Several months after publication of the Beck et al. (2009) article, Gary's sister, a registered nurse, asked if I was sure that Douglas's hydrocephalus was acquired (G. Merek, personal communication, December 16, 2009). I replied that we depended on the best available information when we wrote the manuscript. I did not believe we could give our unconfirmed suspicions precedence over the notes of a physician who saw Douglas the day before he died.

Still, somewhat defensively, I acknowledged that she and Gary might be right. Douglas's hydrocephalus might have been congenital (H. P. Beck, personal communication, December 28, 2009). If Douglas had congenital hydrocephalus, a rare disorder with an incidence of one or two cases per 1,000 births (Avellino, 2005; Sarco et al., 2008), it would

have implied that he had suffered for most of his short life. It also led to the uncomfortable possibility that Watson either knowingly or unknowingly induced fear in a neurologically damaged child. Six months later I received an e-mail from Alan Fridlund sharing his identical concern (A. J. Fridlund, personal communication, June 16, 2010). Fridlund's e-mail initiated the collaboration that resolved the mystery of Douglas's hydrocephalus and compelled a reevaluation of both the Little Albert study and Watson's legacy to psychology.

This article details the results of that collaboration. The first part of this report describes how three sources of information—the appearance of Albert on Watson's (1923) film, the Irons family history, and Douglas Merritte's medical records—were brought to bear on Watson and Rayner's (1920) claim that "Albert's life was normal: he was healthy from birth and one of the best developed youngsters ever brought to the hospital" (p. 1).

Little Albert: A "Normal, Healthy" Infant? (Fridlund)

I learned of the Beck et al. (2009) article in May 2010, and I was moved by the immense array of evidence the authors brought forth in their search for Little Albert. I kept ruminating about one section, however. This was the report that Douglas Merritte died in May 1925, after contracting hydrocephalus in 1922. Beck et al.'s (2009) speculation that Douglas developed hydrocephalus after being exposed to meningitis at the Brashears's home was conceivable but implausible. It required Douglas to have been infected with a strain of meningitis sufficiently virulent to cause hydrocephalus, yet mild enough for him to survive for 3 years in a time before antibiotics or antivirals.

A chain of questions arose: What explained Douglas's hydrocephalus if not the meningitis? Can we assume that Douglas acquired the condition in 1922 because that date was cited on his death certificate? If not, could he have been hydrocephalic when Watson and Rayner (1920) tested him? At first, the notion seemed preposterous. After all, those investigators had made a point of testifying to Albert's excellent health and disposition.

The "normal, healthy" theme is recurrent among secondary sources: For example, an introductory text read, "'Little Albert' was a normal, healthy, well-developed infant" (Kassin, 2003, p. 177); a developmental text stated, "The subject of the experiment was Albert, a healthy, normal infant of nine months" (Vander Zanden, 1981, p. 66); a learning and behavior text claimed, "Little Albert was a normal, healthy infant" (Pierce & Cheney, 2004, p. 14); and a history of psychology text restated, "Albert was a normal, healthy child" (Feist & Feist, 2005, p. 441). Most recently, Harris (2011) referred to Albert as "the healthy baby that Watson filmed and showed to the world" (p. 3).

But what if Albert was not the healthy and well-developed boy described by Watson and Rayner (1920)? Then how should we interpret his emotional stability and his response to the experimental stimuli? According to Watson and Rayner (1920), Albert was "on the whole stolid and unemotional" (p. 1). Watson (1930), ever the descrier of disorderly sentimentality, praised Albert's temperament (and, slyly, his own experimental prowess), declaring that Albert was a "wonderfully good baby. In all the months we worked with him we never saw him cry until after our experiments were made!" (p. 159).

“Emotional stability,” especially in an infant, can mean many things. Temperaments vary from infant to infant (e.g., Kagan, 2001), but given that Albert B. was most likely Douglas Merritte, what are we to make of a baby who was stolid and unemotional, rarely cried, never displayed rage or fear, and died with hydrocephalus at age 6? Neurological normalcy is only one possibility. The issue of Albert’s health and normalcy is crucial, because it bears on whether the child was a suitable participant for Watson and Rayner’s (1920) procedures as well as the strength of their study’s conclusions.

Film Analysis of Albert B. (Fridlund)

Having graduated from a behavioral clinical training program approximately 30 years ago, I had seen stills of Little Albert. Now, hoping to learn more, I downloaded JPEGs from the Internet. I then went to Google Video and found segments from *The Experimental Investigation of Babies* (Watson, 1923). Watching Albert in motion for the first time and, with benefit of age, clinical experience, and my own intervening fatherhood, I was struck by his general unresponsiveness, a passivity so apparent that I could not believe this was the same “normal, healthy” Albert routinely touted in textbooks.

In mid-June 2010, I e-mailed Beck (A. J. Fridlund, personal communication, June 16, 2010) and asked how confident he was that Douglas was not hydrocephalic before 1922. To my surprise, Beck told me that he and Douglas’s family had doubts about the late onset of the disorder. Beck further confided the suspicions he harbored about the filmed Albert’s neurological intactness. He welcomed my involvement in pursuing the Albert story to the next step, and we began our collaboration.

I suggested that the behavioral clues provided by Albert on Watson’s (1923) film might be sufficiently pathognomonic to suggest a psychopathological or neurological diagnosis. Additionally, because some, but not all, cases of congenital or early developing hydrocephalus are marked by bulging fontanelles (soft spots between immature, unfused cranial bones) or age-discordant head circumference (Amiel-Tison & Gosselin, 2001), I also proposed that these might be observable photographically. Finally, I recommended combining my behavioral and photogrammetric analyses with an independent assessment of the film by a pediatric neurologist. Beck agreed and sent me his own, clearer direct-to-DVD transfer of Watson’s (1923) film, made from Ben Harris’s 16-mm print.

The video runs 24,000 frames (at 30 frames/s, or fps, for a total of 13 min, 20 s). Albert appears in four segments, for a total of 4 min. By comparing the film to Watson and Rayner’s (1920) procedural descriptions, Beck determined that the first two segments were recorded when Albert was 8 months, 26 days old, and the final two segments were filmed when Albert was 11 months of age.

Behavioral Analysis (Fridlund)

In the film segments, Albert is confronted with, and reacts to, various stimuli (blocks, animals, etc.). Watson is at the infant's right, presenting the stimuli; Rayner is behind Albert or at his left, often with her hands at the baby's back, holding him upright and/or orienting him to face the camera. The investigators do not tell us if the camera is attended or unattended. Nor were the times provided during which the sessions were run (e.g., before or after Albert's feedings or naptimes). Watson and Rayner (1920) do report that, at one point, four unidentified people were in the room watching Albert play with blocks. The film titles declare that Albert had no experience with blocks, crayons, fire, or animals, but there is no mention of what experiences he did have. These omissions made it more difficult to interpret Albert's reactions to the various events on the film.

Some potentially informative tests cannot be conducted because Albert is not available "in the flesh." His hearing, eye-tracking, cranial nerves, Babinski reflexes, deep tendon reflexes, and muscle tone cannot be assessed directly (Amiel-Tison & Gosselin, 2001; Cohen & Duffler, 2003). There is no way to tickle him or blow on his belly to see if he smiles and giggles. It is difficult to ascertain whether he makes eye contact with people, babbles, chirps, gurgles, or yells "ma-ma." Neither can controls be run that are matched for age and psychosocial histories.

The evaluation of Albert was confined to his filmed behaviors, comparing them with age norms, noting obvious abnormalities, and then asking whether his overall presentation concerns or reassures. When making these determinations, it was necessary to consider that Albert was reared institutionally, not in a typical home environment. With these caveats in mind, I viewed the Albert footage repeatedly, first at regular speed, then in slow motion, and, at times, frame-by-frame. While doing so, I tabulated the areas in which Albert's presentation was anomalous. The issues that emerged are described in the next several sections.

General Unresponsiveness; Lack of Aversive Recoil

The infant described by Watson and Rayner (1920) as "stolid and unemotional" (p. 1) looks alarmingly unresponsive. He appears dazed and slowed; his reaction times are "off." Stimuli moving rapidly around his face (e.g., the dog's head, the monkey cavorting at the end of a leash) produce weak, delayed tracking. Other stimuli thrust rapidly within inches of Albert's face (e.g., newspaper on fire, Watson wearing a Santa Claus mask) elicit little startle responding such as head retraction or wincing. During nearly all of the aversive stimulus presentations—even the later ones, conducted when he was 11 months old—Albert's arms flail at his sides, being used neither for protection nor escape. He employs his arms only when he lurches forward onto them in attempt to crawl away. By 11 months of age, most infants are able to use their arms, legs, feet, tears, and words to manage aversive stimulation (e.g., Thompson, Easterbrooks, & Padilla-Walker, 2003). This hyporeactivity may indicate low arousal generally and/or compromised visual perception.

Amimia, Particularly the Lack of Social Smiling

With the exception of a “cry face,” which we discuss as part of his language development, Albert is facially and gesturally impassive throughout the film. His eyebrows do not knit when he focuses on objects, nor do they “flash” when an object looms. His orofacial muscles are mask-like for most of the film. Not once does Albert smile during the 4 min of footage, despite the presence of at least two adults who are animated and smiling at times during much of the filming. (Curiously, Watson and Rayner, 1920, reported that Albert smiled twice while playing with blocks at 11 months, 15 days old, but they captured neither smile on film.)

Normally, by 9 months of age, babies show a wide range of facial expressions; these expressions declare behavioral intentions and recruit the attentions of peers and adults (Fridlund, 1994). Social smiling, in particular, is expected to appear by 2 months of age (e.g., Sroufe & Waters, 1976), and its absence or delay past 6 months of age is suggestive of mental retardation,³ an autism spectrum disorder, or other developmental disorder (see Zwaigenbaum et al., 2005).

Delayed Language Development

From the behavior sample in the film, Albert’s overall language development indicates clear delays compared to an average child his age. Most infants whimper and cry from moments after birth, and Albert does demonstrate both on the film. Watson and Rayner (1920) noted nine instances in which Albert whimpered and/or cried during their study. At several points during the (silent) film, Albert makes a “cry face,” which may indicate concurrent crying.

Other than his ability to whimper and cry, however, Albert falls far behind the timeline for the average infant. Normally, gurgling and cooing is observed between 1 and 3 months of age, random babbling at about 4 months of age, repetitions like “ba ba ba” or “da da da” by 6 months, and run-on multiconsonant streams (e.g., “ba ba, ga ga, da da, ba ba”) at 9 months (O’Grady, Archibald, Aronoff, & Rees-Miller, 2005). By 9 months of age, babbling begins to be associated with correlated, rhythmic arm movements, as part of the emergence of an integrated speech-gesture system (Iverson & Fagan, 2004).

What does Albert exhibit? Because the film is silent, I could not conclusively assess Albert’s verbalizations, but there is no frame in which he appears to move his lips to speak or babble. Neither does Albert gesture with his arms and hands at any point in the film. We only have two notations from Watson and Rayner (1920) of any near-verbalization by Albert. The first instance occurs following the eighth aversive trial with the rat, when Albert is 11 months and 20 days old:

[He] fell over to the left side, got up on all fours and started to crawl away. On this occasion there was no crying, but strange to say, as he started away he began to gurgle and coo, even while leaning far over to the left side to avoid the rat. (Watson & Rayner, 1920, p. 7)

This sequence begins at frame 20100 (11 min, 10 s into the film); Albert's face is out of view for much of the scene. When his face is visible, no articulatory movements are apparent. Albert, nearly a year old and under aversive stimulation, is gurgling-cooing. Gurgling-cooing would be age-normal for a 1- to 3-month-old child, and found almost exclusively in a social, affectional context (O'Grady et al., 2005).

The second instance of vocalization reported by Watson and Rayner (1920) occurred when Albert was 12 months and 21 days of age. Albert has the rabbit placed in front of him, and "then as the rabbit came nearer he began pulling his feet away, nodding his head, and wailing 'da da'" (Watson & Rayner, 1920, p. 11). Under conditions of aversive stimulation and escape responding, gurgling and cooing at 11 months and 20 days, and a single wailed "da da" utterance at 1 year, 21 days of age (when he should be chattering and already possess a several- word vocabulary beyond "mama"), suggest developmental delay and/or neurological immaturity (Feldman & Messick, 2008).

Lack of Social Referencing

In many respects, the Watson and Rayner (1920) study is a prototype of the triadic arrangement used in later studies of infant social referencing (e.g., Campos & Stenberg, 1981). In these investigations, infants with caretakers positioned off to the side are confronted with strangers, visual cliffs, strange toys, or animals. By 9 months, the vast majority of infants visually "consult" their caretakers when shown strange objects (Feinman, Roberts, Hsieh, Sawyer, & Swanson, 1992). Never, during any of the filmed stimulus presentations, does Albert display social referencing.

Typically, 8-month-olds exhibit a key building block of social referencing: "gaze monitoring," that is, following the caretaker's gaze as a guide to what is important to notice (Klinnert, Campos, Sorce, Emde, & Svejda, 1983). Gaze monitoring is thought to be an important "joint attention milestone" in the development of social awareness (Johnson & Myers, 2008). Not once does Albert exhibit any indication of gaze monitoring. Instead, Albert's gaze appears almost entirely "stimulus bound," focused strictly upon the object before him. Significant absence or delay in markers of joint attention, such as gaze monitoring, suggests neuropsychological compromise in frontal executive functions (see Posner & Rothbart, 2007), forcing a number of differential diagnoses, including an autism spectrum disorder (Johnson & Myers, 2008).

Rarely does Albert look away from the stimulus directly in front of him. Two or three times, he does briefly gaze blankly in the general direction of the camera. It is unclear if he is responding to a visual stimulus, orienting toward an auditory cue, or simply moving his head. In none of these cases does he show a brow flash to indicate recognition; Albert does not smile, nor does he appear to be gaze tracking.

Only twice during the film does Albert appear to make eye contact with either Watson or Rayner. The first instance (frame 18133; 10 min, 5 s into the film) is after Watson has presented the monkey to Albert and is about to show the dog. The baby twists around to his left with his left arm flailing and appears to look at Rayner's face. Because of Albert's head position, eye contact cannot be verified.

Why would Albert orient toward Rayner when Watson is presenting him with novel animals? During this film segment, Albert exhibits no obvious withdrawal responses. Rayner, however, appears to be touching Albert's back and may be providing a tactile distracter. A

splice, which occurs at this point in the film, further complicates the interpretation of this possible interaction. Two white pads under Albert suddenly disappear following the splice. We do not know what occurred in the interim.

The second time that Albert may have made eye contact is following the presentation of the rabbit: "After a few seconds he puckered up his face, began to nod his head and to look intently at the experimenter" (Watson & Rayner, 1920, p. 11). This moment is captured on film at frame 19421 (10 min, 47 s into the film), and lasts 0.5 s. Watson is not visible during the scene, so it cannot be determined if Albert is seeking Watson's gaze or orienting to his voice. No evidence is provided of mutual gaze, or that Albert sees Watson or is responding to any of Watson's specific actions.

Albert's Environment and the Context of Filming

Could Albert's temperamental, social, and communicative deficits have been due to psychosocial deprivation? Severe abuse or neglect can cause infant speech delays and abnormalities (Leung & Kao, 1999), as can early non-exposure to language (Jones, 1995). Similarly, findings from Ceausescu-regime Romanian orphans suggest that severe infant social deprivation can produce a "quasi-autistic" syndrome with language and communication deficits (Hoksbergen, ter Laak, Rijk, van Dijkum, & Stoutjesdijk, 2005; Rutter et al., 1999).

These cases, however, represent extremes of neglect and do not resemble the social conditions at the HLH. Attending physicians, residents, and interns rounded frequently, observing and interacting with patients. Albert's mother was a wet nurse; she most likely had intimate contact with her son. Albert's level of care almost certainly surpassed the minimal conditions necessary for the development of normal patterns of responding and social interaction.

It is also unlikely that some aspect of the filming context, such as frigid temperatures or bright lights, is responsible for Albert's deficits. Albert's attire when he was filmed at 8 months and 26 days of age suggests that the laboratory was not cold. He is shirtless and his vest is unbuttoned, allowing his ample belly to protrude. Some infants may have been exposed to the winter weather as they were transported to Watson's laboratory, but that would not be a concern for Albert. He lived in the HLH (Watson & Rayner, 1920), Watson's laboratory was in the Phipps Clinic, and the two adjacent buildings were connected by a corridor.

Was Albert "blinded" by bright lights used in filming? Certainly babies will avert their gaze to avoid bright lights. But bright lights, even if they were present, could not account for many of Albert's age-delayed behaviors (e.g., his amimia, deficient social referencing, and language deficits). We cannot measure the intensity of lighting that may have been employed, but there is some evidence that Watson recognized that, in some segments of the film, low rather than bright illumination was a problem. In one of the first scenes of *The Experimental Investigation of Babies*, a young woman to Watson's left points a flashlight at another baby being tested for the palmar grasp reflex. This flashlight is probably an amateurish and ineffective attempt to augment the level of illumination. Two months later, when Albert is 11 months old, he is filmed in a different room with better lighting. We cannot establish with certainty why Watson chose to conduct the latter phases of the study in a different environment, but the quality of illumination may have been a factor.

Summary and Implications of Behavioral Analysis

Albert's temperament and behavior are not within the normal range for his age, and the abnormalities observed on film cannot solely be attributed to the hospital environment or the physical context of filming. Numerous diagnoses suggest themselves, including mental retardation, an autism spectrum disorder, or another pervasive developmental disorder. Differential diagnosis from Albert's on-film behavior is impossible posthumously, since it would require specialized behavioral, genetic, and/or neuropsychological testing (Semrud Clikeman & Ellison, 2007; Wolraich et al., 2008).

There is also the possibility that Albert's deficits were not due to attentional failures per se. Because all stimuli were presented directly before Albert, defects in visual perception or eye tracking may have caused him to be inattentive to any but the most salient visual stimuli. Indeed, Albert's two strongest reactions were to the clang of the bar and the bark of the dog (Watson & Rayner, 1920). Neither the sight of the dog, burning newspaper inches from his face, nor any other visual stimulus evoked reactions of comparable intensity. A careful reading of Watson and Rayner's (1920) description of Albert's final confrontation with the white rat also suggests that the baby was visually impaired:

He allowed the rat to crawl toward him without withdrawing. He sat very still and fixated it intently. Rat then touched his hand. Albert withdrew it immediately, then leaned back as far as possible but did not cry. When the rat was placed on his arm he withdrew his body and began to fret, nodding his head. The rat was then allowed to crawl against his chest. He first began to fret and then covered his eyes with both hands. (p. 11)

Sitting still and fixating intently while being approached by a fear-arousing stimulus, and then reeling at its first touch, is inconsistent with phobic avoidance. It is, however, consistent with defective visual perception. It may be telling that Watson and Rayner (1920) repeatedly noted Albert's preference for wooden blocks as playthings throughout the study, and the blocks were used to quiet him throughout the trials. For a child with defective vision, blocks may have been favored in part because they were static with sharply defined edges, and thus were more easily seen and handled. Albert's affinity for the blocks would also be consistent with the preference for "hard" objects over soft ones (e.g., blankets or stuffed animals), which is commonly observed in infants with autism spectrum disorders (Johnson & Myers, 2008).

If a child such as Albert came to my professional attention, I would refer him to a pediatric neurologist to rule out any acute systemic illness or neuropathology that might account for his unresponsiveness. A host of congenital, chronic neurodegenerative diseases can masquerade as developmental syndromes and would need ongoing medical management. More critically, acute conditions like infectious, metabolic, or toxic encephalopathies could produce behavior like Albert's, are sometimes reversible, and would require immediate medical attention.

Regrettably, I could not refer Albert to a pediatric neurologist; I could only refer his video. I was fortunate to have as a colleague William Goldie, a pediatric neurologist with a 30-year clinical, teaching, and research career, and specialties in infant arousal, hypotonia, and facial diplegias such as Moebius syndrome. Coincidentally, Goldie did his pediatrics residency at the Johns Hopkins HLH. After 90 years, Albert would once more be examined by a Johns Hopkins physician.

Neurological Analysis (Fridlund, Goldie)

In mid-August 2010, I contacted Goldie and explained that I had historical film footage of a 9-month-old “whose cognitive and neurological status was uncertain.” When he first viewed the film, Goldie was unaware that he was assessing Little Albert. At several points, he asked me to play and replay portions of the video. I took notes while Goldie provided commentary:

He’s obese . . . a chubby little kid who doesn’t move around very much . . . Too passive . . . He grabbed past the pencil . . . He scooped at the block . . . he’s raking-scooping instead of pincer grasping . . . He’s not at a 9-month level . . . He’s not looking at the person in the fire scene . . . He’s not showing fear to the monkey . . . [He does not] show the “anxiety-curiosity complex” . . . no approach-avoidance ambivalence . . . He’s so unaware of the people around him.

Three things bother me: a lack of social awareness . . . very primitive scooping, normally there’s pincer mid- line play by 8 months, by 9 months they’re usually very dexterous, developmentally he’s less than 8 months. . .What bothers me the most, a lack of anxiety mixed with curiosity; there is no startle to animals.

I asked Goldie if these signs might be due to psychosocial deprivation. He replied that the infant in the film resembled babies with plagiocephaly (flat spots on the head), who were often described as “too good.” These babies were neurologically compromised to begin with, but their apparent complacency often resulted in a lack of caretaker attention. As we viewed more footage, Goldie continued to comment, “Lack of scanning in his eyes ... Blank face ... masked facies [facial appearance].”

At this point, I opened the “blind,” revealing that the boy in the film was Little Albert. I also told Goldie there was reason to believe that the child died with hydrocephalus. I asked whether such a child, if referred to him, would lead him to a specific neurological diagnosis. Goldie was convinced that Albert had some kind of abnormality, but stated, “[His condition could be] anything . . . there are two things about Albert. I’d be worried about autism, and I’d be worried about retardation . . . [there’s] some underlying defect . . . possibly leukodystrophy [a deterioration of myelin in the brain].” After watching the video, Goldie concluded, “There’s something already gone wrong.”

Goldie’s assessment supported my analysis. The behavioral and neurological evidence strongly suggests that Albert’s brain functioning was compromised at the time Watson filmed him.

Evaluations of Albert on Film: A Summary (Fridlund, Goldie)

Our video analyses led to overall clinical impressions of Albert that, from psychological and neurological vantage points, overlapped considerably.

From a Psychological Perspective

The “stolid and unemotional” temperament described by Watson and Rayner (1920) under- states the filmed presentation of Little Albert (Watson, 1923), which is one of passivity, unresponsiveness, amimia, lack of social aware- ness and social referencing, and stimulus-boundedness. Together, these features suggest mental retardation and/or a number of other developmental disorders. Many of Albert’s re- actions are also consistent with defects in visual perception.

From a Neurological Perspective

Goldie’s evaluation, conducted blindly and independently of Fridlund’s prior behavioral assessment, revealed an immaturity that is unexplained by the psychosocial environment. In- stead, Albert’s movements and responses suggest neurological abnormality. These include passivity, hand-scooping in lieu of pincer-grasp movements, masked facies, lack of eye scanning and social awareness, and the absent or deficient approach–avoidance response complex when confronted by strange objects. Together, these features suggest diagnostic alter- natives that include mental retardation, an autism spectrum disorder, and several other congenital neurological disorders.

If Albert B. is Douglas Merritte, then he probably suffered from a congenital or early onset neurological condition (such as congenital hydrocephalus), or perhaps a neurodegenerative disease, that accounts for the entire set of impairments seen on film and his eventual death at the age of 6 years.

Douglas Merritte’s Family History (Fridlund, Irons)

I sent my notes to Beck, who forwarded them to Gary Irons. I was eager to speak with Mr. Irons to hear firsthand about his uncle Douglas and grandmother Arvilla. We spoke for nearly an hour on September 15, 2010. Our wide- ranging discussion initially covered much of the information reported by Beck et al. (2009). Al- though I have been primed by clinical experience and knowledge of “false memory” re- search to discount the value of recollection (Bjorklund, 2000), I was struck by the detail in Irons’s recollections and the care with which he distinguished what was uncertain from what he knew “for sure.”

I asked Irons what specific things, if any, he might have heard about Douglas, especially re- garding his physical condition. He responded without hesitation: “I do know that he was never able to walk.” I was stunned and asked him to elaborate:

She [Arvilla] had to carry him from room to room. I think he could crawl. I heard it from my mother who was the same age as Douglas. The two families were friends, and I assume that my mother might have played with him when they were young. Apparently, he would . . . I don’t know if he could talk . . . he would indicate he wanted to go from one room to another, then Arvilla would have to pick him up.

I told Irons that I regarded this information as extremely significant. Failure to walk likely excluded autism and a range of communicative disorders as diagnoses. We discussed what kinds of disorders might have affected Douglas, and I pledged to Irons that I would keep him informed.

That same day, I e-mailed Goldie and relayed Irons's recollections. Goldie noted that numerous neurodegenerative diseases could account for such a presentation, including inborn metabolic errors or leukodystrophies such as Krabbe Disease. He concluded, "We may never be able to find the definite and definitive diagnosis."

By late September 2010, the video analyses were mostly concluded, and I (Fridlund) sent a working draft to Beck for comments. The infant's deficits were glaring, and Goldie and I had come to similar conclusions. Nonetheless, we recognized that making posthumous, phenotypic psychological and neurological assessments from experimenter notes and old film clips was an imprecise endeavor. In addition, the discrepancy between the death certificate and Irons family history regarding the onset of Douglas's hydrocephalus had not been resolved. We needed additional medical documentation to validate our psychological and neurological evaluations, and to determine if Douglas had been hydrocephalic prior to 1922.

The Missing Key: Douglas Merritte's Medical Records (Beck, Fridlund, Irons)

While gathering material for the Beck et al. (2009) article, Beck asked several times to see the HLH patient and/or employee records for the years 1919–1920. He was told that these files no longer existed (A. Harrison, personal communication, August 6, 2008). Surprisingly, we later learned that some HLH medical records survived (P. E. Letocha, personal communication, May 6, 2010).

As Douglas Merritte's next of kin, Gary Irons applied to Johns Hopkins to gain access to his uncle's medical files. In early October 2010 (G. Irons, personal communication, October 1, 2010), a parcel of loose pages—copies of physician's and nursing notes—arrived at Irons's door. On a personal basis, Douglas's medical history furnished members of the Irons family with much-needed information about their genetic background.

Irons allowed Fridlund, Beck, and Goldie to review the notes, and worked with his coauthors to integrate Douglas's medical data with Irons family lore. From a historical perspective, Douglas's medical records provided the validity criterion we were seeking. A close parallel between the analyses of Albert on film and Douglas's medical files would not be found unless (a) Fridlund's and Goldie's evaluations were basically accurate, (b) the onset of Douglas's hydrocephalus was prior to 1922, and (c) Douglas was Little Albert.

In addition to furnishing a means to validate our previous findings, Douglas's medical documents presented an intriguing opportunity. By concurrently examining multiple information sources, we could derive new findings that would be unobtainable from any single source. For example, if we assume that Douglas is Albert, we could now discover the calendar dates upon which Watson and Rayner (1920) performed their assessments. This would only require adding Albert's age at each session (from Watson & Rayner, 1920) to Douglas's date of birth (Department of Health and Mental Hygiene, 1919).

Of course, combining information from both Douglas and Albert is only warranted if they are the same person. Fortunately, the interactions of the various data types themselves provide a test of the appropriateness of this procedure. If they are the same person, the key dates for Albert should dovetail temporally with those for Douglas. For example, Albert's test dates should not occur when Douglas is in surgery. We proceeded to examine this chronology.

Converging Data Sources: A Chronology Emerges (Fridlund, Beck, Irons)

Douglas and Arvilla: March to November 1919

Douglas was born on March 9, 1919; the birth was “normal.” Mother and child were discharged from the obstetrical department at Johns Hopkins on March 20 (Merritte Medical Files [MMF], March 20, 1919).⁷ Douglas’s condition was noted as “excellent.” A brief family history taken at the time referred to Douglas as an “illegitimate child” and listed Arvilla’s residence as the “Exeter Street Home,” another name for the Baltimore Home for Fallen and Friendless Women (MMF, March 20, 1919).

It soon became apparent that Douglas was not the healthy child that he appeared to be at birth. He was readmitted to the HLH on Saturday April 19, at the age of 6 weeks. Findings included a “staring expression” and an anterior fontanelle that was “widely open.” Douglas’s eyes protruded “slightly” and tended “to be rotated downward.” His reflexes were “markedly hyperactive everywhere”; his arms were “flexed and trembling continuously and legs flexed at its thighs and knees.” Projectile vomiting occurred shortly after admission and Douglas was “restless” and cried “constantly” (all from MMF, April 19, 1919).

On April 20, a puncture was made into the lateral ventricles of Douglas’s brain (done with a needle through the soft spot of the skull). The fluid was cultured and was clear of infection. Phenolphthalein dye was injected into the ventricle, which produced “considerable reaction” (probably an anaphylactic reaction due to phenolphthalein hypersensitivity; see International Agency for Research on Cancer, 2000; Kendall, 1954), but “no stimulants” such as adrenalin (i.e., epinephrine) were deemed necessary to resuscitate him. A second puncture into the lumbar (lower back) region of the spine followed, and the cerebrospinal fluid (CSF) was assayed to determine the presence or absence of the dye (MMF, April 20, 1920).

No dye was found in Douglas’s lumbar fluids, which confirmed a diagnosis of obstructive (noncommunicating) hydrocephalus, a blockage of normal flow of CSF that can result from congenital anomalies, tumors, cysts, and so forth. By 1915, the use of paired punctures with ventricular dye infusion and lumbar dye assay was a standard procedure for the differential diagnosis of obstructive hydrocephalus (Frazier, 1915). On Monday April 21, the day following Douglas’s diagnosis, Arvilla Merritte was “engaged as a wet nurse” at the HLH (MMF, April 21, 1919).

Also in accordance with the standard of practice at the time (Zingher, 1919), over the next several months, Douglas received a series of additional ventricular and lumbar punctures to relieve the excessive, continually accumulating CSF. Ventriculo-peritoneal shunts for infants were not available in 1919, nor were neurosurgeries available for resolving infant ventricular defects. On May 1, Douglas received the second of such paired punctures with dye administration and was found to have a “temp elevated slightly” (MMF, May 1, 1919).

On May 4, 1919, Douglas received his third set of punctures. He was found to have contracted streptococcal meningitis and ventriculitis, as confirmed by cultures of his CSF. The infection was treated with injections of antimeningococcal serum. Also on May 4, an injection of phenolphthalein appears to have induced another toxic reaction, with “feeble rapid pulse, irregular shallow breathing, stupor, and moderate cyanosis.” Adrenalin was administered and “recovery was quite prompt” (MMF, May 4, 1919).

During his stay at the HLH, Douglas received a total of 9 paired ventricular and lumbar punctures, performed on April 20, May 1, May 4, May 5, May 8, May 10, May 16, June 9, and June 28, with phenolphthalein given on April 20, May 1, May 4, May 5, May 16, and June 9. No dye was injected on the dates of May 8 or May 10, and its use on June 28 is uncertain (MMF, respective dates).

Much of May and June of 1919 was concerned with managing Douglas's high fevers, which often exceeded 100 and peaked at 103 degrees (MMF, May 4, 1919). For several days during this febrile episode, his head was severely retracted (MMF, May 8, 1919). Both the high fever and head retraction resolved by mid-June, as Douglas recovered from the meningitis/ventriculitis (MMF, June 9, 1919; June 12, 1919). Although the infections responded to treatment, projectile vomiting continued and an unexplained low-grade fever persisted during much of this period (MMF, June 24, 1919).

The June 24 entry also reported that Douglas "cries loudly frequently" (MMF, June 24, 1919). This was consistent with previous entries; frequent crying was noted on April 19, April 20, and April 27. The medical records make no mention of Douglas crying after June 24, presenting the possibility that his disposition may have changed as a result of further neurological deterioration. Thus, Watson's (1930) report that "we never saw him cry until after our experiments were made!" (p. 159) may accurately reflect Douglas Merritte's temperament when he was tested.

Following the June 28 puncture procedure, Douglas became critically ill. Although parts of the record are almost illegible, those notes that can be deciphered depict a severe anaphylactic reaction: "The child acted strangely and seemed to have become suddenly limp," "Patient is spastic, with priapism almost constantly" (priapism is a prolonged penile erection that sometimes accompanies spasticity), "apparently unconscious, several times up to 2 1/2 minutes without breathing . . . then the heart would become inaudible . . . interrupted by intense rapid panting respirations, during which the cyanosis that had become intense would quickly disappear." The episode appears to have prompted the administration of adrenalin, atropine, and morphine (all from MMF, June 28, 1919). Convulsions and priapism required at least another day to resolve (MMF, June 29, 1919). Punctures were suspended for the remainder of his initial admission to the HLH.

Throughout most of July, August, and September, Douglas gained weight and his condition was "steadily improving." A setback occurred in October when he "contacted dysentery." By mid-November, Douglas had recovered; his "temperature returned to normal on 11/10/19 and has remained normal since" (MMF, November 15, 1919). An examination on November 24 (MMF, November 24, 1919) found that Douglas's head circumference was 46.5 cm, referred to an 8-month norm of 44.0 cm. Enlargement of the head and bulging of the anterior fontanelle, controlled initially by the repeated punctures, were recorded throughout the remainder of his stay at the HLH.

Watson and Rayner: March to November 1919

From March until June 1919, Watson was teaching at Johns Hopkins and chairing the Psychology Department. Rosalie Rayner was completing her final year at Vassar and graduated on June 10 (D. M. Rogers, personal communication, September 30, 2008). We do not know Rayner's location during the summer of 1919, but a letter from Watson (1919a) to Bertrand Russell reveals that he left Baltimore on June 6 to vacation with his family in Ontario.

The preface for *Psychology from the Standpoint of a Behaviorist* (Watson, 1919f) is dated September 1919. Unlike later editions, which extensively covered the Albert case (e.g., Watson, 1924), the first edition contained no mention of the infant. Watson returned to Baltimore shortly before classes resumed on September 30 (University Register, 1919 – 1920). At that time, Rosalie Rayner began her first semester as a graduate student in Watson's laboratory.

Throughout October and November, Watson (1919c, 1919e) sought funds to purchase film. On November 19, 1919, President Goodnow (Watson, 1919d) of Johns Hopkins obtained approval for Watson to acquire 1,000 ft (304.8 m) of film stock.

Four Lives Converge: Douglas, Arvilla, Watson, and Rayner—November 1919 to October 1920

Douglas's health appears to have temporarily stabilized at the time Watson and Rayner were preparing for their conditioning study. A brief entry in early December stated that Douglas had gained one pound during the previous week and that his "feedings were well taken" (MMF, December 1, 1920). If Douglas is Albert and Watson and Rayner (1920) accurately reported the infant's age on the various test dates, Albert's baseline data were collected and filmed on December 5.8

On December 6, an X-ray of Douglas showed "very marked hydrocephalus" (MMF, December 6, 1919). The X-ray film was not included in the records sent to Mr. Irons. We do not know if it survives in the John Hopkins medical archives.

No acute illnesses were reported in December, although projectile vomiting and one "elevation of temperature" were observed (MMF, December 14 and 22, 1920, respectively). Following repeated concern about the child's vision, examination by the eminent ophthalmologist Leo J. Goldbach in late December (at age 9 1/2 months) revealed optic nerve atrophy with thinning of the retinal choroid (MMF, December 20, 1919).

The University closed for Christmas vacation from December 24 through January 4 ("University Register, 1919 –1920," 1919). According to a census taken on January 2, 1920 (U.S. Bureau of the Census, 1920), Arvilla was living on the Johns Hopkins campus; she listed her profession as "foster mother." There is no evidence that Douglas or Arvilla left Johns Hopkins during the holiday season. The vacation may, however, have delayed filming the conditioning sequences.

Douglas was diagnosed with the measles on January 24, 1920; the eruption was "about at height" on January 27, and by January 29, his temperature had returned to normal (MMF, respective dates). Nothing in the medical documents suggests that measles, a disease that causes great distress in many children, produced crying or other signs of great

discomfort in Douglas. Instead, Douglas, who cried loudly and frequently earlier in his infancy, exhibited a reaction that was only "somewhat fretful" (MMF, January 24, 1920).

Watson and Rayner's (1920) second test session was conducted when the child was 11 months, 3 days old. For Douglas, this would have meant a date of February 12, 1920, 2 weeks after his recovery from the measles. A mid-February entry from Douglas's records states that "from a nutritional point of view, the child is doing very nicely. He vomits occasionally, as he had been doing" (MMF, February 14, 1919).

Albert's ages on the third through the sixth test dates were 11 months, 10 days; 11 months, 15 days; 11 months, 20 days; and 12 months, 21 days. Adding the ages to Douglas's date of birth shows that these sessions were held on February 19, February 24, February 29, and March 30, 1920. No emotional evaluations were performed between the penultimate and final assessments, but "Albert was brought weekly to the laboratory for tests upon right and left-handedness, imitation, general development, and so forth," (Watson & Rayner, 1920, p. 10).

Although Douglas's head continued to enlarge, he contracted no acute illnesses and was generally stable on each of the session dates. Neither was he in surgery, recovering from a recent procedure, nor undergoing diagnostic tests that would have precluded him from participating in the Watson and Rayner (1920) investigation. Douglas was scheduled to be discharged from the HLH on March 31, possibly to coincide with the end of his mother's employment (MMF, March 24, 1920). For unknown reasons, Arvilla went against medical advice and removed Douglas from the ward on March 24.

We were unable to ascertain Douglas's and Arvilla's exact whereabouts during the spring and summer of 1920, but, almost certainly, they were in the Baltimore area.⁹ On August 27, 1920, Douglas was "brought back for an operation" and presented with extremities that were "somewhat spastic." At 17 months, his head circumference of 53 cm placed him above the 98th percentile for his age. There seemed to be a progressive decline in visual perception; it was observed that "the pupils are large but react well to light" but "he takes no notice of objects" (all from MMF, August 27, 1920).

Additional ventricular and lumbar punctures were performed, again with the injection of phenolphthalein. This reconfirmed the diagnosis of obstructive (noncommunicating) hydrocephalus (MMF, August 27, 1920). By the next morning, Douglas was running a temperature of 99 degrees, which progressed to 100 degrees by the evening. Repeat punctures were performed the next day (MMF, August 28, 1920). Following another introduction of the dye on August 28, Douglas began running sustained high fevers that peaked at 105 degrees on August 29. His temperature began to fall by September 2. During this period, he remained "very spastic" (MMF, September 2, 1920). Arvilla removed Douglas from the HLH on September 5; his condition was listed as "unchanged" (MMF, September 5, 1920).

The summer of 1920 was a difficult one for Watson (for a detailed description of Watson's intellectual environment and trajectory at Johns Hopkins, see Leys, 1984). An extramarital affair with Rayner became public, leading to the collapse of his marriage. Rayner left Baltimore in May (Watson, 1920a), but her absence did not prevent a scandal. Watson's position became increasingly untenable as the summer progressed, and he was forced to resign from the Johns Hopkins faculty in the first week of October (Watson, 1920b).

What Does Douglas Merritte's Medical History Imply About Little Albert on Film? (Goldie, Fridlund)

Douglas's medical records establish definitively that his hydrocephalus was congenital; its onset was not in 1922, as Dr. Crunk reported on the death certificate. The medical documents confirm Gary Irons's understanding that Douglas "always had problems," but they ended any hope that Douglas may have had a few healthy years before his early death. Although Douglas recovered from the acute ailments that so plagued his infancy, he would always be impaired.

Infants so ill from a combination of congenital hydrocephalus, meningitis, and ventriculitis are likely to suffer many forms of brain damage. Hydrocephalus alone can produce brain damage, due to compression lesions from high CSF pressures. Infections of the brain can cause severe damage to brain structures and scarring both in and around the brain. In addition, streptococcal infection can produce toxic reactions that result in permanent brain damage. Common findings in children who have suffered from these conditions include diminished reactivity and hypofrontality. Albert's diminished reactivity was marked throughout the video; bilateral frontal lobe dysfunction is evident in Albert's amimia, as well as a notable facial hypotonia (lowered muscle tone), manifest in his droopy eyes, puffy cheeks, and draping of the mouth.

Douglas was confirmed to have optic nerve damage, also a likely result of the combination of pressure, inflammation, and toxicity. The record contains several references to defects in visual perception and insensitivity to surroundings, but importantly, at 17 months, he still had pupillary responses to light (MMF, August 27, 1920). This indicates that Douglas was not completely blind but retained at least partial retinal function, and that the connections to his pretectal brain stem nuclei were intact. It is likely that Douglas incurred damage that produced visual defects commonly associated with hydrocephalus, such as oculomotor nerve deficits (e.g., double or blurred vision), or perceptual defects related to damage higher in the nervous system (e.g., difficulty in attending to and apprehending objects, i.e., apperceptive agnosia; see, e.g., Milner, 1995), which would produce behavior much like Albert exhibited on film.

Congenital noncommunicating hydrocephalus has many possible causes, including arteriovenous malformations, cysts, and malignant tumors such as astrocytomas. These primary lesions may progress and have independent effects of their own (Avellino, 2005). Intrauterine infections, hemorrhages, and toxins can cause scarring of the cerebral aqueduct that usually drains CSF from the ventricles; rare X-linked genetic disorders are also associated with malformations that can produce inadequate drainage (Sarco et al., 2008). Such kinds of aqueductal stenosis (stricture), if complete, can result in subsequent noncommunicating hydrocephalus.

We cannot know what primary obstructive defect caused Douglas's hydrocephalus, but eventual failure to walk, as Irons recalled, and convulsions as a cause of death, as Crunk recorded, are consistent with brain damage that was a result of the medical complications he suffered during his first year of life. He was clearly never medically normal and was severely ill from the age of 6 weeks to 1 year of age, during which time he remained within the HLH.

The signs and symptoms of any neurological disorder differ on a case-by-case basis, and this is especially true in complex cases such as Douglas Merritte's, in which a primary lesion produced hydrocephalus, which was then complicated by meningitis and ventriculitis,

along with several acute allergic reactions to injected dye. The combination of a chronic, progressive neurological condition and multiple life-threatening febrile illnesses can have diffuse, widespread, deteriorative effects upon the developing brain.

Additionally, drowsiness and lethargy often accompany the progression of congenital hydrocephalus (Avellino, 2005). It is instructive that Douglas, a baby who had been observed to cry frequently, was last noted to cry on June 24, just after the resolution of his prolonged febrile episode (MMF, June 24, 1919). This diminished postfebrile responsiveness probably contributed to Albert's being, in Watson and Rayner's (1920) terms, "stolid and unemotional" (1920, p. 1).

Two other aspects of Douglas's case must be mentioned. The first concerns the repeated administration of phenolphthalein dye with his punctures. Douglas had a total of four acute episodes— three of which were arguably life-threatening— that may have been hypersensitivity reactions to phenolphthalein (MMF, April 20, May 4, and August 28, 1920; the notes for the June 28, 1919, episode are illegible, in part, and we are uncertain whether phenolphthalein was injected). The medical rationale for such repetitions after the initial diagnosis of obstructive hydrocephalus, especially given Douglas's first toxic reaction, is unclear and worrisome.

The second aspect is the fact that Douglas developed both streptococcal meningitis and ventriculitis while he was at the HLH (bacterial cultures obtained at his first set of punctures just after admission were negative; MMF, April 20, 1919). The former is routinely contagious, but the latter would require introduction of the infection into Douglas's ventricular space. According to the medical records, the "patient was admitted to the hospital on April 19, 1919, with a diagnosis of hydrocephalus. Tests showed that it was of the internal obstructive type. In making the tests a streptococcus nonhemolytic meningitis was caused" (MMF, August 28, 1920). This is frank admission that the near-lethal infection that so devastated Douglas's early development and, we believe, diminished his responsiveness, was iatrogenic. We have not been able to determine the exact nature of this iatrogenic causation; presumably, the infection "was caused" accidentally (e.g., via improper needle sterilization), but we cannot exclude the possibility that the causation was experimental (i.e., Douglas may have been used for research by investigators other than Watson).

In addition to providing a chronology of Douglas's life at the HLH, his medical documents furnished a criterion upon which to validate our evaluations of Albert on film. Suffice it to say, all the anomalies that we observed in our analyses of Albert are consistent, and commensurate, with the degree of neurological impairment we discovered later in the medical records of Douglas Merritte (see Figure 1).

Douglas Merritte and Albert B.: Interlocked Chronology and Pathology (Beck)

The preceding chronology, assembled by combining information pertaining to Douglas with information pertaining to Albert, is justified only if they are the same infant. This logic extends to the day-to-day changes in Douglas's medical status and the dates that Watson tested Albert. If Douglas is Albert, then the session dates, as calculated from Douglas's birth and Albert's age at each testing, should fall on those days in which it was possible to perform the study.

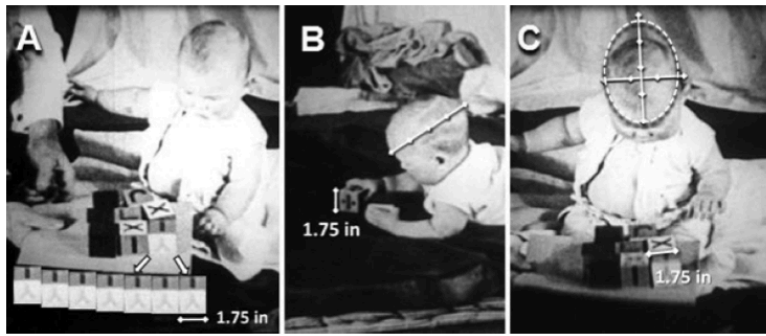

Figure 1. Photogrammetric estimation of Albert's head circumference. Apart from the facial similarities between Albert B. and Douglas Merritte reported by Beck et al. (2009), the two had strikingly similar skull circumferences. Fridlund estimated Albert's head circumference from the Watson (1923) film by using the wood blocks Watson gave to Albert as a standard metric, and modeling his head as an ellipse with short and long axes measured from film frames containing frontal and profile views of Albert. (A) Frame 12100 (6 min, 44 s from the film's beginning) shows Watson presenting Albert a set of wooden blocks atop a stiff piece of paper; the block near and parallel to paper's edge was digitally cloned and inserted *seriatim* underneath the paper to reveal a block edge width of 1.75 in (a standard for blocks at the time) that matches (≈ 6.3 widths ≈ 1.75 in per width ≈ 11.025 in) the long edge of standard 8.5 \times 11-in paper. (B) Profile view provided by frame 13591 (7 min, 33 s from the beginning), which allowed using the 1.75-in block at Albert's midline as a metric to derive a frontal-to-occipital distance for Albert of 3.8 block widths, or 6.65 in. (C) Middle block positioned below crest of Albert's head was used as 1.75-in metric to estimate Albert's head width, suggesting an approximate head width of 2.8 block widths, or 4.9 in. Dashed ellipse is drawn with skull length obtained in B; using the average of the long and short diameters provided by views in B and C, the resulting ellipse (the product of π and the average of the diameters converted to cm) yields a minimal circumference for Albert of approximately 46.1 cm at 8 months and 26 days of age. Records from The Johns Hopkins University medical archives indicate that Douglas Merritte's head circumference was 46.5 cm at 8 months, 14 days of age (MMF, November 24, 1919). Thus, the predicted head circumference of Albert estimated by the elliptical model differed from the measured head circumference of Douglas Merritte by less than 1% at ages 15 days apart. This provides further corroboration of the identity of Little Albert as Douglas Merritte. Further details of the analysis and its assumptions and limitations can be provided upon request.

The time frame for our analysis is bounded by Douglas's birth date, March 9, 1919, and the approximate date of Watson's dismissal from Hopkins, October 4, 1920, a total of 576 days. These 576 days can be viewed as a product of days on which it was possible to collect data and days on which data collection was impossible. In determining whether data could be gathered, it is necessary to take into consideration that (a) the baseline was filmed, and (b) Watson, Rayner, and Albert appeared in the baseline and conditioning segments of the movie. Therefore, data could not be collected if any of the following held true: (a) money had not yet been appropriated for the film (256 days), (b) Watson was outside the Baltimore area (approximately 110 days), (c) Rayner was known to be outside the Baltimore area (approximately 236 days), or (d) Douglas was in surgery, was undergoing extensive tests, or was acutely ill (approximately 69 days).

If we apply this algorithm, we find approximately 407 days (71%) in which data could not have been collected. Only 169 of the original 576 days remain as possible test days (29%). Albert was assessed by Watson and Rayner (1920) approximately nine times (it is unclear how many “weekly” evaluations were conducted between the penultimate and final session). Each of the nine investigative sessions falls on a possible test date. The events mesh without conflict, providing support for combining documents referring to Douglas with those referring to Albert.¹⁰

Likewise, the psychological and neurological analyses of Albert B. on film are entirely consistent with an infant with the medical history of Douglas Merritte. Taken together, the medical records, Watson’s (1923) film, Watson and Rayner’s (1920) report, Watson’s correspondence, and Irons family history yield a detailed account of the infant’s stay at the HLH. As we shall see, a concurrent assessment of multiple information sources also brings to light information that Watson may have considered in deciding when to test Albert.

A Summary of the Evidence: Was Albert a Neurologically Damaged Child? (Beck, Fridlund)

The initial objective of this inquiry was to examine Watson and Rayner’s (1920) claim that “Albert’s life was normal: he was healthy from birth and one of the best developed youngsters ever brought to the hospital” (p. 1). That contention cannot be reconciled with the facts that we have uncovered about Douglas Merritte. The data strongly support the proposition that Douglas/Albert was a neurologically damaged child at the time he was tested by Watson and Rayner (1920).

The counterargument to our conclusion is that Albert B. was healthy and he cannot have been Douglas Merritte. In taking this position, one must dispose of (a) consistencies in the evaluations of Albert on film and Douglas’s medical documents, (b) commonalities in the histories of Albert B. and Douglas Merritte (residence, birth, maternal occupation, physical appearance, etc.) reported by Beck et al. (2009), (c) the overlap between Douglas’s availability for testing and Albert B.’s session dates, (d) the head circumference correspondence between Albert B. and Douglas Merritte (see Figure 1), and (e) the absence of an alternative candidate meeting even a subset of the criteria.

Implications of the Findings for Watson’s Legacy (All Authors)

Several issues are compelled by these findings. The first question to consider is why Watson and Rayner’s (1920) claim that Albert was a “healthy” and “normal” infant was accepted for so long, despite clear evidence to the contrary. Other issues are methodological—they further limit our confidence that any conditioning of Albert occurred. The final two issues are more troublesome. They concern the misrepresentation of Albert/Douglas’s medical condition and the propriety of inducing fear in a neurologically impaired baby.

Why Were Albert's Abnormalities Ignored?

Thousands of educators and parents at public speaking engagements by Watson in the 1920s and 1930s, students in psychology classes throughout the twentieth and into the twenty-first centuries, and now viewers on YouTube and Google Video have watched film segments of Watson's purportedly "healthy" and "normal" infant, Albert B. No doubt, many health professionals have seen Watson's (1923) movie. Some must have noticed that Albert was unresponsive and "slow," even if no one publicly made the leap to neurological impairment.

One reason that Little Albert's deficits may have been overlooked is the powerful lock that expectations have on perceptions, a finding that goes back to Leeper (1935). Until faced with information to the contrary, most scientists assume that fellow investigators have made a good faith effort to portray their data accurately. Watson repeatedly restated the "normal" and "healthy" character of Albert in his writings and lectures, and as we have seen, his description readily metastasized to secondary sources. Like so many paired-associate learning trials, the "Albert/healthy" theme took hold and became axiomatic. Watson and Rayner's (1920) most effective conditioning may not have been of Albert but of their readership. Watching Little Albert with the stipulation that he was "healthy" and "normal" made it easy to overlook the infant's deficits.

Implications of Albert's Health for His "Conditioning"

Many observers have noted that the Watson and Rayner (1920) study is a flawed demonstration of Pavlovian fear conditioning (for relevant issues, see Bouton & Moody, 2004; Colwill & Rescorla, 1986; Rescorla, 1988). As summarized by Harris (1979), these shortcomings include (a) little evidence for any kind of lasting conditioning, much less a phobia; (b) Watson's frequent striking of the metal bar when Albert reached out to touch the stimulus, a procedure more like operant punishment than classical conditioning; (c) the use of only one participant; (d) employing measurements of Albert's fear that were wholly subjective; and (e) multiple failures to replicate the results.

To these methodological flaws, we must now add the overly long time interval between Albert's "baseline" and the first conditioning session. Because more than two months passed between baseline and the first conditioning session, any changes in Albert's responses might have been due to age rather than acquired fears. Watson and Rayner's (1920) procedure confounded fear acquisition with maturation.¹¹

Why would Watson, a competent experimentalist, employ an obviously defective design? Watson and Rayner (1920) provided no rationale and we cannot account for the entire 2-month delay. Christmas holidays and Douglas's health, however, may have been contributing factors.

Johns Hopkins was on vacation from December 24, 1919, through January 4, 1920 ("University Register, 1919–1920," 1919), and there were a number of days on which it would have been difficult or impossible to test Douglas. He was X-rayed (MMF, December 6, 1919), given otoscopic (MMF, December 22, 1919) and ophthalmoscopic (MMF, January 20, 1920) examinations, and had fevers for 2 days and measles for 5 days (MMF, December 14, 1919; December 22, 1919; MMF, entries for January 24 through January 28, 1920). On January 29, there was "a case of diphtheria on the ward" (MMF, January 29, 1929).

Douglas did not contract the disease, but the outbreak may have made Watson reluctant to bring the infant to his laboratory. We cannot overlook the possibility that personal matters may have absorbed Watson's time and served to extend the interval between baseline and conditioning.

Another puzzling design issue is why Watson selected a neurologically compromised infant, specifically Douglas, to condition. At first glance, a "normal" baby would be the logical choice. Presumably, a more cognitively developed child would be easier to condition and the results would have greater generality. According to Watson and Rayner (1920), Albert was chosen because he was "stolid and unemotional" (p. 1) and would experience "relatively little harm" (p. 2) from the fear induction procedure. If we accept the investigators' rationale,

a concern for children prompted them to select such an impassive baby.

The selection of Douglas/Albert also allowed Watson and Rayner (1920) to meet a number of experimental exigencies. Watson's first requirement was that the participant must behave differently during the pre- and postconditioning sessions. This necessitated finding an infant who would yield a very low level of responding during baseline. Many babies would not have reacted passively when large animals and fire were thrust before them. Douglas's stolidity and/or inability to perceive stimuli insured that Watson obtained the low baseline he desired.

Watson and Rayner (1920) also needed a baby who would be available for an extended period, to assess the "effect of time upon conditioned emotional responses" (p. 10). Arvilla's occupation and/or her son's health would have made it clear to Watson that Douglas was likely to remain at the HLH for a prolonged stay. Finally, Watson needed to locate a mother who would not or could not deny his request to induce fear in her child. We have no objective data, but it seems improbable that most parents in the 1920s would have permitted curious investigators to scare their children. Douglas's mother was not just another parent. She was a wet nurse employed by the HLH.

Wet nurses were generally held in disrepute as "fallen women," and while their life-giving mother's milk was prized (infant mortality was far lower among breast-fed than bottle-fed babies; Golden, 2001), they were devalued. At the turn of the century, a professor of pediatrics demeaned them as "one part cow and nine parts devil" (cited in Golden, 2001, p. 155). Watson knew that Arvilla was a wet nurse and may have taken her social status into account when selecting Douglas. Had Douglas been the son of more socially prominent parents (e.g., a banker's child), it seems unlikely that he would have been subjected to the fear induction procedure.

Arvilla's position was further compromised because she worked and lived at Johns Hopkins. Most importantly, Douglas was receiving expensive medical care that she could not afford. Although we have no specific knowledge of Douglas's case, illegitimate infants with such an illness history were frequently offered up as "experimental material," with minimal scrutiny and few protections (see Lederer, 1984, 2003). Such a combination of factors would have left Arvilla ill disposed to refuse a request from Watson or a Johns Hopkins physician to experiment on her child. Voluntary consent, as we understand the term today, was not possible to give or to withhold.

Did Watson Know He was Conditioning a Neurologically Damaged Child?

The graver issues raised by this study concern Watson and Rayner's (1920) contention that "Albert's life was normal: he was healthy from birth and one of the best developed youngsters ever brought to the hospital" (p. 1). What did Watson know when he wrote those lines? Did he realize that Douglas/Albert was neurologically impaired?

In Watson's defense, it should be noted that he is not mentioned in Douglas's medical files. Neither were we able to locate a document in which Watson or Rayner referred to Albert's poor physical condition. If such a record existed, it was probably destroyed. Late in life, Watson burned his papers, declaring, "When you're dead, you're all dead" (Buckley, 1989, p. 182).

We cannot establish with absolute certainty that Watson knowingly misrepresented Albert's condition. We can, however, show that he had access to many information sources, any one of which would have led him to realize that he was inducing fear in a very impaired child. First, there are Watson's own observations. The investigators assessed Albert at least nine times over an interval of almost 4 months. Watson presented himself in 1920, as he would years later, as an authority on infant behavior. With his supposed expertise, he should have easily noted Albert's masked facies, lack of gaze tracking, absent vocalization and gesturing, immature hand-scooping, and visual deficits. In- deed, much of *The Experimental Investigation of Babies* (Watson, 1923) shows Watson and Rayner performing tests of infant reflexes that are used to verify neurological intactness.

Even if Watson failed to recognize that Douglas/Albert was not a normal infant, it is difficult to believe that everyone at Johns Hopkins was equally oblivious to the child's condition. Albert lived in the HLH, a mecca for pediatric neurology. By 1908, Harvey Cushing, at Johns Hopkins, had attempted a venous shunt for infant hydrocephalus (Pendleton, Zaidi, Jallo, Cohen-Gadol, & Quiñ ones-Hinojosa, 2010), and by 1913, his student Walter Dandy had begun the research that defines modern hydrocephalus typology and treatment (Dandy & Blackfan, 1913). Almost certainly, an infant exhibiting the abnormalities that Albert displayed on film would have been noticed and treated.

Once Albert was diagnosed, the small size of the campus would have almost insured that Watson knew the infant's condition. The Phipps Clinic, which housed Watson's laboratory, was adjacent to the HLH. It strains credulity to suggest that no one would have mentioned Albert's health problems, especially since Watson and Rayner (1920) report that their initial impressions of Albert's responses "were confirmed by the casual observations of the mother and hospital attendants" (p. 2).

If Albert received medical care, then his treatment would have been recorded. Watson presumably had access to these records. Are we to believe that Watson was so negligent an investigator that he never consulted the medical files of the child featured in his film?

If, as our findings suggest, Douglas is Little Albert, then it is almost inconceivable that Watson was unaware of the baby's medical status. Douglas lived in a ward for very sick children, a fact that Watson or Rayner must have realized when they or a staff member transported the child to the Phipps Clinic laboratory. Finally, it is possible, but extremely unlikely, that the nine session dates, calculated by adding Albert's age to Douglas's birthday, fell by chance on days when Douglas's condition was relatively stable and Watson and Rayner were available to assess the infant. A more reasonable explanation is that the

dates mesh because Watson took the infant's health into consideration when deciding when to test him.

To make the argument that Watson did not know he was inducing fear in a neurologically impaired baby, it is necessary to contend that (a) the correlation between Douglas's health and the test sessions is happenstance, (b) Watson did not bother to check the medical files, (c) no one told Watson that Albert was chronically ill and had several serious acute episodes, and (d) Watson failed to notice abnormalities in the infant he tested repeatedly. The evidence is circumstantial, but the data strongly support the premise that Watson knowingly misrepresented Albert's medical condition.

Watson's Conduct in the Little Albert Study (All Authors)

Today, intentionally misreporting scientific information and producing fear in a neurologically damaged child might result in academic dismissal, professional censure, and civil and criminal charges.¹² Of course, applying twenty-first-century standards to a study conducted in 1920 would be inappropriate and unfair—a classic instance of presentism. A more useful frame of reference is to consider how the misreporting of data, and the instilling of fear in a neurologically impaired infant, would have been viewed by Watson's contemporaries.

The Misrepresentation of Medical Information

In addressing this question, it is important to distinguish between the investigators' descriptions of Albert's reactions to the test stimuli and their account of the infant's health. We have no evidence that the researchers inaccurately described the delivery of the stimuli or Albert's responses to them. With some minor exceptions, the filmed segments of Albert correspond to the written report (Watson & Rayner, 1920).

It is possible that Watson believed that the details of the conditioning procedure were important but that the health and the identity of the child were inconsequential. If so, he was entirely mistaken. Knowing Albert's medical condition alters our interpretation of his behavior and his reactions to the experimental stimuli. As a violation of the norm of faithful and complete reportage in science, such an omission would compromise "certification" of the knowledge (Zuckerman, 1977) and render replication impossible. It would be impermissible in the science of his, or any, time. Incomplete or unfaithful reportage was one of the more common offenses that Charles Babbage cited in his renowned rant against the malpractices of the Royal Society (Babbage, 1830).

Although we cannot know Watson's exact motivations, we can identify several benefits he gained in presenting Albert as a healthy child. Certifying Albert's excellent development and phlegmatic disposition shielded Watson from charges of maltreatment of children (see Hacking, 1991, for the evolution of current conceptions of child abuse). Although the American

Psychological Association (1953) did not pass a formal code of ethics until 1953, Watson recognized that inducing fear in infants was controversial (e.g., Watson, 1928). Proffering Albert's emotional stability assured readers that he would suffer "relatively little harm" (Watson & Rayner, 1920, p. 2) and deflected possible criticism from the investigators and Johns Hopkins University. Albert also needed to be "healthy" and "normal" for Watson to advance his aim of establishing general laws of learning.

Inducing Fear in a Neurologically Damaged Child

There is now general agreement that, because of their greater vulnerability, mentally retarded and developmentally disabled individuals require special protections from experimental abuse (see discussions of issues by Melton & Stanley, 1996; Ross, 2004; and Weisstub & Arboleda-Flórez, 1997). That was not the case in Watson's time. Mentally retarded and developmentally disabled children were among the "available and contained" populations (after Reverby, 2011) most used for medical research.

Institutionalized children, whether orphaned or disabled, were especially prized because they could be used to study human disease under controlled conditions (Ross, 2004). As Lederer (2003) ably documented, institutionalized children were used to test a host of early vaccines, including those for syphilis, tuberculosis, and diphtheria. These tests often required the direct injection of the suspect pathogens to prove causation.

Research using institutionalized children extended to invasive surgical procedures. For example, in 1896, Arthur Wentworth performed lumbar punctures on over 45 sick infants at Boston Children's Hospital for procedural reasons only (Lederer, 1984). Hines Roberts studied the CSF of newborns by performing spinal punctures on 423 African American babies in an Atlanta hospital (Roberts, 1925, cited in Lederer, 2003). These studies provoked outcries from human antivivisectionists (who were allied with the animal antivivisectionists of the day) and consternation among some medical researchers, but no censure or any official ethical stand on human experimentation was taken (Lederer, 1984). By comparison, Watson's conditioning procedures with Albert were mild and noninvasive.

The proponents of medical experimentation on children used the promise of future treatments and cures to deflect scrutiny and allay criticism of their procedures. As the acclaimed virologist Thomas Rivers, who trained at Johns Hopkins, was on its medical staff from 1919–1922, and later headed the Rockefeller Institute for nearly 20 years, admitted, "Well, all I can say is, it's against the law to do many things, but the law winks when a reputable man wants to do a scientific experiment . . . Unless the law winks occasionally, you have no progress in medicine" (cited in Reverby, 2011).

Watson was no less promissory about his psychological procedures or certain of their justification. In the Albert study, he aimed to show that a "normal" infant could be made to have arbitrary, strong, and possibly permanent emotional reactions to random objects, using just a few simple Pavlovian trials. In 1930, he posed his famous challenge, after a Jesuit maxim, to "give me a dozen healthy infants well-formed, and my own specified world to bring them up in and I'll guarantee to take any one at random and train him to become any type of specialist I might select— doctor, lawyer, artist, merchant- chief and, yes, even beggar-man and thief, regardless of his talents, penchants, tendencies, abilities, vocations, and race of his ancestors" (Watson, 1930, p. 82). If psychology could do that, the possibilities

would be limitless—the wholesale positive transformation of society through scientific child rearing, including the control of the emotions.

Watson (1928) rejected charges that he was mistreating his participants, arguing, like the medical experimentalists surrounding him, that the ends justify the means:

You may think that such experiments [referring to the Albert study] are cruel, but they are not cruel if they help us to understand the fear life [sic] of the millions of people around us and give us practical help in bringing up our children more nearly free from fears than we ourselves have been brought up. They will be worth all they cost if through them we can find a method which will help us remove fear. (p. 54)

Decades would pass before medicine and psychology adopted ethical standards for re- search on children and other vulnerable populations, and this kind of consequentialist, costbenefit calculus was repudiated ethically and legally (see Beecher, 1966; Grodin & Glantz, 1999; and Ross, 2004, for reviews).

Douglas Merritte died 5 years after the Watson and Rayner (1920) study, one of thousands of anonymous “experimental children” whom science and the law failed to protect. Irons family lore has it that Douglas never walked and may never have learned to speak. His hydrocephalus progressed until his death by convulsions.

John B. Watson, however, gifted Douglas with immortality. He made Douglas psychology’s legendary “lost boy.” Advertising himself as an expert on child development, Watson developed the cover story that Douglas/Albert was “healthy” and “normal,” and used the “Little Albert” study as one of the bases for the best- selling *Psychological Care of the Infant and Child* (1928), which preached regimentation and stoicism over spontaneity and nurturance, and profoundly influenced the ways of child rearing for generations to come.

Endnotes

1. The photogrammetric analysis of Albert’s head from the cinematic footage bears on Albert’s diagnosis and identity, and, due to length restrictions, is depicted and summarized in Figure 1.
2. Filming was conducted in the winter of 1919– 1920, most likely using 35-mm stock, the most popular format of that era. The earliest existing version of Watson’s (1923) film is in 16 mm, a format that was introduced that year by Eastman Kodak (Burum, 2004). Technicians, probably associated with the Stoelting Company, converted the original film to the newer format. The most common versions of both formats used a 24- frames-per-second (fps) frame rate. This frame rate was sufficient to capture the adults, babies, and animals in Watson’s film at normal speed, with none of the jerkiness often found in earlier movies, or, as they were then called, “flicks.” The DVD capture up-sampled the film to a 30-fps frame rate, preserving all the information on the 16-mm film.
3. We use the term “mental retardation” throughout this paper without prejudice, in accordance with current diagnostic terminology for individuals with cognitive deficits. For the upcoming *DSM-5*, the Neurodevelopmental Disorders Work Group intends to substitute “Intellectual Disabilities” for the current term, which many consider pejorative (American Psychiatric Association, 2009).
4. Watson and Rayner (1920) recorded Albert as demonstrating such ambivalence much later than age-normal, at the final testing session when he was 1 year and 21 days of age. When presented the fur coat, “again there was the strife between withdrawal and the tendency to manipulate” (p. 10). This final session was not filmed.
5. For concurrent validity, we sought a third assessment by a clinical expert who, like Goldie, was blind to the hypothesis. Accordingly, Fridlund obtained a consultation with Professor Jill Waterman, Department of Psychology, University of California, Los Angeles (J. Waterman, personal communication, September 1, 2011). Waterman, a specialist in childhood psychopathology, is Coordinator of the UCLA Psychology Clinic, and Director of the Infant Mental Health program at UCLA TIES for Families. (None of the authors had prior acquaintance with her.) We first asked her just to offer informal clinical impressions as she examined the

video of Albert (she did not recognize “Albert” during the interview). While viewing Albert at 8 months, 26 days, her observations included, “His reaching isn’t as focused as you’d expect for a 9-month-old . . . He doesn’t have as good a grasp as you’d expect . . . The crawling looks a little delayed . . . He is less reactive to both the flame and the dog than you’d expect . . . Sometimes he holds his hands a little unusually, like you’d see in a less mature child . . . He doesn’t have smiling or affective responding, he doesn’t really cry and he doesn’t really smile . . . There’s something about his face that’s different . . . His expression doesn’t ever really change.” When she viewed the video of Albert at 11 months, Waterman noted, “He doesn’t seek comfort . . . normally you’d think the child would turn to the caregivers . . . I don’t think he’s as reactive to all these negative stimuli as other babies, he’s definitely not able to use these people to turn to for support . . . You’d think he might turn to that woman for solace for help to regulate his emotions, even if he didn’t know her . . . I would expect more turning for help.” After viewing both video segments, I asked if, mindful that 4 min of video could never be diagnostic, she had any tentative hypotheses or diagnostic impressions, and she offered, “There’s mainly a question about responsiveness. He isn’t really moving all that much. The most striking thing is that when he’s distressed, he doesn’t know what to do. If I had to think of two hypotheses regarding this child’s behavior, they would be (1) severe deprivation, neglect, or abuse (this could account for the “frozen” responsiveness), or (2) some kind of neurological or developmental-delay syndrome (I’m thinking of the unusual face, and the fine motor delay).” Thus, Waterman’s observations substantially corroborate our (Fridlund’s and Goldie’s) notations of Albert’s amimia, lack of social referencing, poor grasp, and overall diminished responsivity, and she detected the neurological involvement in Albert’s condition.

6. We are sensitive to the privacy issues involved in releasing protected health information (PHI). Mr. Gary Irons, Douglas Merritte’s next of kin, is the holder of the privilege for the PHI contained in his uncle’s medical records. As coauthor, he has read and approved for publication every sentence in this article. Many of the documents referenced in this article are housed at the Johns Hopkins University or the Archives of the History of American Psychology. Qualified scholars may make application to review these and many other papers related to Watson.
7. Hereafter, we merely use the MMF acronym and the date of entry to refer to the chart entries contained within the Merritte Medical File, which denotes the collection of loose copies of papers released as PHI (see note 6) to Irons, and, in turn, provided to his coauthors on this paper (G. Irons, personal communication, October 1, 2010).
8. Powell (2011) recently voiced concern about the timeline and Albert’s age at the baseline and first filming, and suggested that it vitiates the identification of Albert as Douglas Merritte. Relying on a letter written by Watson (1919b), Powell proposed that the first assessment of Albert might have occurred after December 5, 1919. Powell’s contention is neither consistent with the information presented in this report, nor does it accord with information supplied by Watson and Rayner (1920). Acceptance of his proposition requires that we assume that Watson and Rayner (1920) either misreported the age of Albert at testing or the number of days separating the penultimate and final sessions. In his many descriptions of the study, Watson (e.g., Watson & Rayner, 1920; Watson & Watson, 1921) tells us that (a) Albert was first assessed at 8 months and 26 days of age, (b) he aged 1 month and 1 day between the next-to-last (11 months, 20 days of age) and last (12 months, 21 days of age) session, and (c) 30 days separated the penultimate and final sessions. Some complex Gregorian arithmetic proves necessary and decisive. Albert could only have aged 1 month and 1 day in a 30-day period if the penultimate assessment occurred during a month with 29 days. To illustrate, one can locate February 20 during a leap year and count forward 30 days. The thirtieth day is March 21. Now, one can add 30 days, assuming that penultimate session was in a month with 28 days, 30 days, and 31 days. The calculations demonstrate that in 30 days, the infant aged 1 month and 2 days, 1 month and 0 days, and less than 1 month, respectively. Thus, if Watson and Rayner’s (1920) reporting is accurate, the next-to-last session must have been during February 1920, a leap year. The last day in which Albert could have aged 1 month and 1 day in 30 days is February 29, 1920. Subtracting 11 months and 20 days (Albert’s age at the penultimate session) from that date reveals that he was not born after March 9, 1920. Adding 8 months and 26 days (the age at first testing) to March 9 reveals that the initial assessment was no later than December 5, 1919. Powell’s proposal that the first filming was performed after December 5 would have the next-to-last session no earlier than March 1, 1920, a month with 31 days. If the penultimate assessment was in March, Albert would have aged less than one month in 30 days. My students and I (Beck) recognized that the first session almost certainly was on or before December 5, long before we knew of Douglas Merritte. Nonetheless, we (Beck et al., 2009) did not wish to completely eliminate the possibility of a later filming because, as Powell (2011) notes quite correctly, there are discrepancies in Watson’s many reports of the Albert study. Our practice is to accept any uncorroborated

statement by Watson only with reservation. It is not difficult to identify examples of Watson's careless reporting. Although he usually indicates that the final two sessions were 30 days apart (e.g., Watson & Rayner, 1920, p. 13; Watson & Watson, 1921, p. 514), in at least one instance he states that the separation was 31 days (Watson & Rayner, 1920, p. 10). If the child aged 1 month and 1 day in 31 days, then the penultimate session must have been in April, the final session in May, and the initial filming in January. These dates are much later than Powell (2011) or any other scholar has proposed for the Albert study. Douglas Merritte's birth date dovetails with Albert's ages at testing and the days between the last two test sessions. Douglas was 8 months and 26 days of age on December 5, 1919, the outside date of what we had previously considered the likely range for the first session. We are not aware that anyone has disputed Beck et al.'s (2009) contentions that no more than four wet nurses were concurrently in residence at the HLH, that Douglas was the son of a HLH wet nurse, and that he lived at Johns Hopkins at the time of the Watson and Rayner (1920) study. Neither has anyone doubted that Douglas had a great deal in common with what is known of Albert. If, as Powell suggests, the infant tested by Watson and Rayner (1920) was born after March 9, 1919, then Douglas could not be Albert. Powell is proposing a second baby in the nursery. That child would necessarily be very similar to Douglas. Like Douglas, Powell's hypothesized infant must be the son of a wet nurse, be Caucasian, have spent almost his entire first year at the HLH, and have left Johns Hopkins in the early 1920s. He must have also looked like Douglas (see biometric analysis reported by Beck et al., 2009) and have the same birth month. There are so many similarities that this hypothesized child could be Douglas's twin, except that they do not share the same date of birth. We thank Powell for his interest and his thoughtful efforts to ascertain the exact date of the first filming. However, the proposition that the initial test session was after December 5, 1919, can only be maintained by arguing that (a) Watson and Rayner (1920) incorrectly reported Albert's age at testing or the total days between the penultimate and final sessions, (b) two remarkably similar infants were simultaneously in the same small nursery, and (c) the conclusions of this article are erroneous. Given the available evidence, it is highly improbable that the first test session was after December 5.

9. We have identified a number of locations where Arvilla and Douglas may have spent the spring and summer. After his initial discharge from the HLH, Douglas may have stayed for a short time with Arvilla in her room at Johns Hopkins. The pair might have returned to the Home for Fallen and Friendless Women or resided with two close friends in Baltimore. An attempted reconciliation with Douglas's father cannot be excluded. Gary Irons related a story of a possible family reunion, which occurred about the time Arvilla and Douglas left Johns Hopkins. When Arvilla moved to Baltimore, she left her older son, Maurice Irons, to be raised by his grandparents. Years later, Maurice told Gary that when he was a very young boy, he and his grandfather visited Arvilla in Maryland. What is known with certainty is that Arvilla and Douglas lived, for several years, with the Brashears family outside of Baltimore. As of yet, we have not been able to determine the exact date when they joined the Brashears household.
10. The dates used to make these calculations can be provided upon request.
11. A second technical issue arises with Watson's procedures. Fifteen years later, another breed of behaviorist, the contiguity theorist Edwin Guthrie, would demonstrate the need to consider not just whether an aversive stimulus worked, but what it impelled the organism to do. Watson wished to make Albert learn to recoil from a white rat, but did so by clanging a metal bar at Albert's back. When Watson clangs the bar, Albert falls forward instead, in the direction of the rat. Had Watson hidden the bar and struck it in front of Albert, the desired conditional response would have aligned with the unconditional escape response (see Guthrie, 1934, 1935).
12. We sidestep the issue of Rayner's culpability. Rayner was a graduate student under Watson's supervision, and so Watson bears major responsibility for the conduct and reporting of the study.

References

- American Psychiatric Association. (2009). *Report of the DSM-V Neurodevelopmental Disorders Work Group*. Retrieved from <http://www.psych.org/MainMenu/Research/DSMIV/DSMV/DSMRevisionActivities/DSM-V-Work-Group-Reports/Neurodevelopmental-Disorders-Work-Group-Report.aspx>
- American Psychological Association. (1953). *Ethical standards of psychologists*. Washington, DC: Author.
- Amiel-Tison, C., & Gosselin, J. (2001). *Neurological development from birth to six years* (C. Bastable, Trans.). Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press.
- Avellino, A. M. (2005). Hydrocephalus. In H. S. Singer, E. H. Kossoff, A. L. Hartman, & T. O. Crawford (Eds.), *Treatment of pediatric neurologic disorders* (pp. 25–36). Boca Raton, FL: Taylor & Francis.
- Babbage, C. (1830). *Reflections on the decline of science in England, and on some of its causes*. London, England: Fellowes.
- Beck, H. P. (2011). Finding Little Albert: A seven-year search for psychology's lost boy. *The Psychologist*, 24, 392–395.
- Beck, H. P., Levinson, S., & Irons, G. (2009). Finding Little Albert: A journey to John B. Watson's infant laboratory. *American Psychologist*, 64, 605–614. doi:10.1037/a0017234
- Beecher, H. K. (1966). Ethics and clinical research. *New England Journal of Medicine*, 274, 1354–1360. doi:10.1056/NEJM196606162742405
- Bjorklund, D. F. (2000). *False-memory creation in children and adults*. New York, NY: Erlbaum.
- Bouton, M. E., & Moody, E. W. (2004). Memory processes in classical conditioning. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 28, 663–674. doi: 10.1016/j.neubiorev.2004.09.001
- Buckley, K. W. (1989). *Mechanical man: John Broadus Watson and the beginnings of behaviorism*. New York, NY: Guilford Press.
- Burum, S. H. (Ed.). (2004). *American Cinematographer Manual* (9th ed.). Hollywood, CA: ASC Press.
- Campos, J. L., & Stenberg, C. (1981). Perception, appraisal, and emotion: The onset of social referencing. In M. E. Lamb & L. R. Sherrod (Eds.), *Infant Social Cognition* (pp. 273–314). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Cohen, M. E., & Duffler, P. K. (2003). *Weiner & Levitt's Pediatric Neurology* (4th ed.). Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins.
- Colwill, R. M., & Rescorla, R. A. (1986). Associative structures in instrumental learning. In G. H. Bower (Ed.), *The psychology of learning and motivation* (Vol. 20, pp. 55–104). New York, NY: Academic Press.
- Dandy, W. E., & Blackfan, K. D. (1913). An experimental and clinical study of internal hydrocephalus. *Journal of the American Medical Association*, 61, 2216–2217.
- Department of Health, Bureau of Vital Statistics (Death Record Counties). (1925). Douglas Merritte, Carroll County, 10 May 1925 (MSA S1179, MdHR 50, 259–375, 2/56/62)[1]. Maryland State Archives, Annapolis, MD.
- Department of Health and Mental Hygiene, Division of Vital Records (Birth Record, BC). (1919). Baby Merritte, 70288, 02/25/04/006 (MSA T310–230). Maryland State Archives, Annapolis, MD.
- Feinman, S., Roberts, D., Hsieh, K.-F., Sawyer, D., & Swanson, D. (1992). A critical review of social referencing in infancy. In S. Feinman (Ed.), *Social referencing and the social construction of reality in infancy* (pp. 15–54). New York, NY: Plenum Press.
- Feist, J., & Feist, G. J. (2005). *Theories of personality*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Feldman, H. M., & Messick, C. (2008). Assessment of language and speech. In M. L. Wolraich, P. H. Dworkin, D. D. Drotar, & E. C. Perrin (Eds.), *Developmental-behavioral pediatrics: Evidence and practice* (pp. 177–190). Philadelphia, PA: Elsevier Mosby.
- Frazier, C. H. (1915). Types of hydrocephalus: Their differentiation and treatment. *American Journal of Diseases of Children*, 11, 96–102.
- Fridlund, A. J. (1994). *Human facial expression: An evolutionary view*. San Diego, CA: Academic Press.
- LITTLE ALBERT: A NEUROLOGICALLY IMPAIRED CHILD 325
- Golden, J. (2001). *A social history of wet nursing in America*. Columbus, OH: Ohio State University Press.
- Grodin, M. A., & Glantz, L. H. (Eds.). (1999). *Children as research subjects: Science, ethics, and law*. New York, NY: Oxford.
- Guthrie, E. (1934). Pavlov's theory of conditioning. *Psychological Review*, 39, 199–206.
- Guthrie, E. (1935). *The psychology of learning*. New York: Harper & Row.
- Hacking, I. (1991). The making and molding of child abuse. *Critical Inquiry*, 17, 253–288. doi:10.1086/448583
- Harris, B. (1979). Whatever happened to Little Albert? *American Psychologist*, 34, 151–160. doi: 10.1037/0003-066X.34.2.151
- Harris, B. (2011). Letting go of Little Albert: Disciplinary memory, history, and the uses of myth. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 47, 1–17. doi:10.1002/jhbs.20470

- Hoksbergen, R., ter Laak, J., Rijk, K., van Dijkum, C., & Stoutjesdijk, F. (2005). Post-institutional autistic syndrome in Romanian adoptees. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, *35*, 615–623. doi:10.1007/s10803-005-0005-x
- International Agency for Research on Cancer. (2000). *IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans. Volume 71. Some antiviral and antineoplastic drugs, and other pharmaceutical agents* (pp. 387–415). Lyon, France: World Health Organization.
- Iverson, J. M., & Fagan, M. K. (2004). Infant vocal- motor coordination: Precursor to the gesture- speech system? *Child Development*, *75*, 1053–1066. doi:10.1111/j.1467-8624.2004.00725.x
- Johnson, C. P., & Myers, S. M. (2008). Autism spectrum disorders. In M. L. Wolraich, P. H. Dworkin, D. D. Drotar, & E. C. Perrin (Eds.). *Developmental-behavioral pediatrics: Evidence and practice* (pp. 519–577). Philadelphia, PA: Elsevier Mosby.
- Jones, P. E. (1995). Contradictions and unanswered questions in the Genie case: A fresh look at the linguistic evidence. *Language and Communication*, *15*, 261–280. doi:10.1016/0271-5309(95)00007-D
- Kagan, J. (2001). Temperamental contributions to affective and behavioral profiles in childhood. In S. G. Hofmann & P. M. DiBartolo (Eds.), *From social anxiety to social phobia: Multiple perspectives* (pp. 216–234). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Kassin, S. (2003). *Essentials of psychology*. New York, NY: Prentice Hall.
- Kendall, A. C. (1954). Fatal case of encephalitis after phenolphthalein ingestion. *British Medical Journal*, *1*, 1461–1462. doi:10.1136/bmj.2.4902.1461
- Klinnert, M. D., Campos, J. J., Sorce, J. F., Emde, R. N., & Svejda, M. (1983). Emotions as behavior regulators: Social referencing in infancy. In R. Plutchik & H. Kellerman (Eds.), *Emotions in early development: Vol. 2. The emotions* (pp. 57–86). New York, NY: Academic Press.
- Lederer, S. E. (1984). "The right and wrong of making experiments on human beings": Udo J. Wile and syphilis. *Bulletin of the History of Medicine*, *58*, 380–397.
- Lederer, S. E. (2003). Children as Guinea pigs: Historical perspectives. *Accountability in Research*, *10*, 1–16. doi:10.1080/08989620300505
- Leeper, R. (1935). A study of a neglected portion of the field of learning—The development of sensory organization. *Journal of Genetic Psychology*, *46*, 41–75.
- Leung, A. K. C., & Kao, C. P. (1999). Evaluation and management of the child with speech delay. *American Family Physician*, *59*, 3121–3128.
- Leys, R. (1984). Meyer, Watson, and the dangers of behaviorism. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, *20*, 1984. doi:10.1002/1520-6696(198404)20:2<128::AID-JHBS2300200203>3.0.CO;2-J
- Melton, G. B., & Stanley, B. H. (1996). Research involving special populations. In B. Stanley, J. E. Sieber, & G. B. Nelton (Eds.), *Research ethics: A psychological approach* (pp. 177–202). Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Milner, A. D. (1995). Cerebral correlates of visual awareness. *Neuropsychologia*, *33*, 1117–1130. doi:10.1016/0028-3932(95)00052-5
- O'Grady, W., Archibald, J., Aronoff, M., & Rees-Miller, J. (2005). *Contemporary Linguistics* (5th ed.). New York, NY: Bedford St. Martin's Press.
- Pendleton, C., Zaidi, H. A., Jallo, G., Cohen-Gadol, A. A., & Quiñones-Hinojosa, A. (2010). Harvey Cushing's use of a transplanted human vein to treat hydrocephalus in an infant in the early 1900s. *Journal of Neurosurgery: Pediatrics*, *5*, 423–427. doi:10.3171/2009.12.PEDS09388
- Pierce, W. D., & Cheney, C. D. (2004). *Behavior analysis and learning*. Mahwah, NJ: Psychology Press.
- Posner, M. I., & Rothbart, M. K. (2007). *Educating the human brain*. Washington, DC: American Psychological Association. doi:10.1037/11519-000
- Powell, R. A. (2011). Little Albert, lost or found: Further difficulties with the Douglas Merritte hypothesis. *History of Psychology*, *14*, 106–107. doi:10.1037/a0022471b
- Rescorla, R. A. (1988). Pavlovian conditioning: It's not what you think it is. *American Psychologist*, *43*, 151–160. doi:10.1037/0003-066X.43.3.151
- Reverby, S. M. (2011). "Normal exposure" and inoculation syphilis: A PHS "Tuskegee" doctor in 326 FRIDLUND, BECK, GOLDIE, AND IRONS Guatemala, 1946–1948. *Journal of Policy History*, *23*, 6–28. doi:10.1017/S0898030610000291
- Roberts, M. H. (1925). The spinal fluid in the newborn with especial reference to intracranial hemorrhage. *Journal of the American Medical Association*, *85*, 500–503.
- Ross, L. F. (2004). Children in medical research. *Perspectives in Biology and Medicine*, *47*, 519–

536. doi:10.1353/pbm.2004.0069

- Rutter, M., Andersen-Wood, L., Beckett, C., Bredenkamp, D., Castle, J., Groothues, C., . . . O'Connor, T. G. (1999). Quasi-autistic patterns following severe early global privation. English and Romanian Adoptees (ERA) Study Team. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, *40*, 537–549. doi: 10.1111/1469-7610.00472
- Sarco, D. P., Vanderbilt, D. L., & Riviello, J. J. (2008). Central nervous system disorders. In M. L. Wolraich, P. H. Dworkin, D. D. Drotar, & E. C. Perrin (Eds.), *Developmental-behavioral pediatrics: Evidence and practice* (pp. 359–383). Philadelphia, PA: Elsevier Mosby.
- Semrud-Clikeman, M., & Ellison, P. A. T. (2007). *Child Neuropsychology* (2nd ed.). New York, NY: Springer.
- Sroufe, L. A., & Waters, E. (1976). The ontogenesis of smiling and laughter: A perspective on the organization of development in infancy. *Psychological Review*, *83*, 173–189. doi:10.1037/0033-295X.83.3.173
- Thompson, R. A., Easterbrooks, M. A., & Padilla-Walker, L. M. (2003). Social and emotional development in infancy. In R. M. Lerner, M. A. Easterbrooks, & J. Mistry (Eds.), *Handbook of Psychology. Vol. 6. Developmental Psychology*. Hoboken, NJ: Wiley.
- University Register, 1919–20. (1919, November). *Johns Hopkins University Circular*, *38* (9, Whole No. 319, New Series).
- U.S. Bureau of the Census. (1920). Johns Hopkins Hospital, Baltimore City, MD. In Fourteenth Census of the United States, 1920 (Enumeration District 82, Sheet 4A; Roll: T625_661). Retrieved June 29, 2009 from Ancestry Library database.
- Vander Zanden, J. W. (1981). *Human Development* (2nd ed.). New York, NY: Knopf.
- Watson, J. B. (1919a). Letter to Bertrand Russell, October 4, 1919. In the Cedric Larson Papers, Archives of the History of American Psychology, University of Akron, Akron, OH.
- Watson, J. B. (1919b). Letter to Frank J. Goodnow, December 5, 1919 (Record Group 02.001/Office of the President/Series 1/File 115, Department of Psychology, 1913–1919). Ferdinand Hamburger, Jr., Archives, The Johns Hopkins University, Baltimore, MD.
- Watson, J. B. (1919c). Letter to Frank J. Goodnow, November 13, 1919 (Record Group 02.001/Office of the President/Series 1/File 115, Department of Psychology, 1913–1919). Ferdinand Hamburger, Jr., Archives, The Johns Hopkins University, Baltimore, MD.
- Watson, J. B. (1919d). Letter to Frank J. Goodnow, November 17, 1919 (Record Group 02.001/Office of the President/Series 1/File 115, Department of Psychology, 1913–1919). Ferdinand Hamburger, Jr., Archives, The Johns Hopkins University, Baltimore, MD.
- Watson, J. B. (1919e). Letter to Frank J. Goodnow, October 27, 1919 (Record Group 02.001/Office of the President/Series 1/File 115, Department of Psychology, 1913–1919). Ferdinand Hamburger, Jr., Archives, The Johns Hopkins University, Baltimore, MD.
- Watson, J. B. (1919f). *Psychology from the standpoint of a behaviorist* (1st ed.). Philadelphia, PA: J. B. Lippincott. doi:10.1037/10016-000
- Watson, J. B. (1920a). Letter to Adolf Meyer, August 13, 1920 (Adolf Meyer Papers, Unit I/3974/19), Alan Mason Chesney Medical Archives, The Johns Hopkins Medical Institutions, Baltimore, MD.
- Watson, J. B. (1920b). Letter to Frank J. Goodnow, October ?, 1920 (Office of the President/Series 1/File 115, Department of Psychology, 1920–1921). Ferdinand Hamburger, Jr., Archives, The Johns Hopkins University, Baltimore, MD.
- Watson, J. B. (Writer/Director). (1923). *Experimental investigation of babies* [Motion picture]. United States: C. H. Stoelting Co.
- Watson, J. B. (1924). *Psychology from the standpoint of a behaviorist* (2nd ed.). Philadelphia, PA: J. B. Lippincott.
- Watson, J. B. (1928). *Psychological care of the infant and child*. New York, NY: Norton.
- Watson, J. B. (1930). *Behaviorism* (rev. ed.). New York, NY: Norton.
- Watson, J. B., & Rayner, R. (1920). Conditioned emotional reactions. *Journal of Experimental Psychology*, *3*, 1–14. doi:10.1037/h0069608
- Watson, J. B., & Watson, R. R. (1921). Studies in infant psychology. *Scientific Monthly*, *13*, 493–515.
- Weisstub, D. N., & Arboleda-Flores, J. (1997). Ethical research with the developmentally disabled. *Canadian Journal of Psychiatry*, *42*, 492–496.
- Wolraich, M. L., Dworkin, P. H., Drotar, D. D., & Perrin, E. C. (Eds.). (2008). *Developmental-behavioral pediatrics: Evidence and practice*. Philadelphia, PA: Elsevier Mosby.
- Zingher, A. (1919). The value of ventricular puncture for the early diagnosis and serum treatment of posterior basilar meningitis. *American Journal of the Medical Sciences*, *157*, 58–67. doi:10.1097/00000441-191901000-00008

LITTLE ALBERT: A NEUROLOGICALLY IMPAIRED CHILD 327

Zuckerman, H. (1977). Deviant behavior and social control in science. In E. Sagarin (Ed.), *Deviance and social change* (pp. 87–138). Beverly Hills, CA: Sage.

Zwaigenbaum, L., Bryson, S., Rogers, T., Roberts, W., Brian, J., & Szatmari, P. (2005). Behavioral manifestations of autism in the first year of life.

International Journal of Developmental Neuroscience, 23, 143–152. doi:10.1016/j.ijdevneu.2004.05.001

Received March 20, 2011

Revision received September 19, 2011

Accepted November 11, 2011

**Members of Underrepresented Groups:
Reviewers for Journal Manuscripts Wanted**

If you are interested in reviewing manuscripts for APA journals, the APA Publications and Communications Board would like to invite your participation. Manuscript reviewers are vital to the publications process. As a reviewer, you would gain valuable experience in publishing. The P&C Board is particularly interested in encouraging members of underrepresented groups to participate more in this process.

If you are interested in reviewing manuscripts, please write APA Journals at Reviewers@apa.org. Please note the following important points:

- To be selected as a reviewer, you must have published articles in peer-reviewed journals. The experience of publishing provides a reviewer with the basis for preparing a thorough, objective review.
- To be selected, it is critical to be a regular reader of the five to six empirical journals that are most central to the area or journal for which you would like to review. Current knowledge of recently published research provides a reviewer with the knowledge base to evaluate a new submission within the context of existing research.
- To select the appropriate reviewers for each manuscript, the editor needs detailed information. Please include with your letter your vita. In the letter, please identify which APA journal(s) you are interested in, and describe your area of expertise. Be as specific as possible. For example, “social psychology” is not sufficient—you would need to specify “social cognition” or “attitude change” as well.
- Reviewing a manuscript takes time (1–4 hours per manuscript reviewed). If you are selected to review a manuscript, be prepared to invest the necessary time to evaluate the manuscript thoroughly.

CASUS

FREUDS PSYCHOLOGIE VAN HET OORDEEL

1. Bespreek het onderscheid tussen de neuro-anatomische en de anatomo-klinische methoden

Neuro-anatomische methode	Anatomo-klinische methode
FREUD	CHARCOT
= Uitgaande van de <u>klinisch waarneembare symptomen</u> , van het <u>ziektebeeld</u> , werden een aantal <u>hypothesen</u> vooropgesteld mbt de <u>organische oorzaak</u> van de aandoening	= Ook nog vertrekken vanuit het <u>klinisch beeld</u> , maar niet langer de fysiologie staat centraal, maar de <u>pathologie</u> Eerst het medisch probleem stellen en dan pas voorzien in de fysiologische verklaring
→ ontwikkeld vanuit een doorgedreven kennis omtrent de anatomie van het zenuwstelsel	→ neuroanatomie & fysiologie zijn hulpdisciplines ter ondersteuning van de <u>nosografie</u> (= nauwkeurige beschrijving van afzonderlijke ziektebeelden)
→ Fysiologie staat centraal	→ Pathologie staat centraal

2. Argumenteer de uitspraak als zou CHARCOT 'un visuel' geweest zijn.

"CHARCOT was geen peinzers, geen denker, maar 'un visuel', een ziener."

→ Hij maakt gebruik van nosografie (= nauwkeurige beschrijving van afzonderlijke ziektebeelden), hiervoor moest hij zijn patiënten observeren.

→ Hij bouwde de Salpêtrière uit tot een 'levend pathologisch museum'. Hij gebruikte elke mogelijkheid om de Salpêtrière te voorzien van de nieuwste technische middelen om de histerie in beeld te brengen. Er was een anatomo-pathologisch museum met 2 ateliers, een voor het maken van afgietsels en een ander voor het maken van foto's. Daarbuiten ook nog een oftalmologisch kabinet en een amfitheater, voorzien van alle moderne demonstratieapparatuur.

3. Geef CHARCOTS visie weer op de hysterische aanval en bespreek deze visie kritisch.

Een hysterische aanval bestaat volgens CHARCOT uit 4 opeenvolgende periodes:

1. Epileptoïde
2. Grote bewegingen (tegenstrijdig, onlogisch)
3. Passionele houdingen (logisch)
4. Terminale waan

De aanval kan echter ook onvolledig zijn:

- Elk van de periodes kan zich afzonderlijk voordoen
 - Het kan zijn dat één of twee ervan ontbreken
- deze combinaties kunnen een groot aantal variëteiten vormen, maar wie beschikt over de grondformule zal altijd in staat zijn deze variëteiten terug te voren tot het fundamentele type.

De histerie is volgens CHARCOT zo oud als de mensheid zelf, alles in een hysterische aanval verloopt volgens een universele wetmatigheid (geldend voor alle landen, alle tijden en alle rassen)

Volgens CHARCOT is de hysterische aanval affectief: het gaat om een persoonlijk drama dat zich afspeelt, dat zich uitdrukt dat zich exterioriseert en te kijk stelt.

Kritiek:

- We kunnen ons vragen stellen bij de hysterische aanval: er zijn 4 opeenvolgende periodes, maar het kan zo zijn dat bepaalde periodes wegvallen, of dat ze zich elk afzonderlijk voordoen → we kunnen niet meer echt spreken van een wetmatigheid, aangezien er vele mogelijkheden van hysterische aanvallen zijn. Er is eigenlijk sprake van bepaalde kenmerken van een hysterische aanval, die zich in willekeurige volgorde kunnen voordoen, dan van een echte opeenvolging van 4 periodes.
- Nog een punt van kritiek, is het punt dat de histerie affectief is. Charcot verklaarde dit wel zo, maar hij kon niet zeggen wanneer deze emotionele inhoud plaatsvond. In de eerste periode was dit niet, en slechts af en toe werd het teruggevonden in de laatste periode.

4. Welke plaats had de seksualiteit binnen CHARCOTS verklaring van de hysterie?

CHARCOT staat bekend als degene die het verband tussen de hysterie en de seksualiteit uit zijn theorie heeft verbannen.

Toch legde hij wel een vaag verband tussen bepaalde vormen van hysterie & de ovaria, hij werd namelijk geïntrigeerd door het voorkomen van ovariale overgevoeligheid bij de hysterica.

Charcot zegt zelf dat 'Hij geen exclusief aanhanger is van de oude doctrine die de oorsprong van de hysterie geheel in de genitaliën situeert', maar toch 'acht hij het voldoende bewezen dat het ovarium in een bijzondere vorm van de hysterie – de ovariale – een belangrijke rol speelt.'

→ De ovaria zullen – naast andere plaatsen in het lichaam – in zijn nosografie het statuut krijgen van *hysterogene zone* (= een plaats in het lichaam die er bij uitstek toe geëigend is bij beroering een hysterische aanval teweeg te brengen)

Ook bij de man zal druk op de testikels in sommige gevallen een hysterische aanval provoceren.

De oorzaak van de geringere aandacht van CHARCOT voor de seksualiteit zou voornamelijk de theoretische onmacht zijn.

5. Hoe verklaarde CHARCOT de hysterie?

CHARCOT heeft het in zijn theorie over een onbewuste of onderbewuste psychische toestand. Deze kan worden veroorzaakt door zowel een fysisch als een psychisch trauma en wordt gekenmerkt door een beneveling van het bewustzijn en een verminderde controle van het Ik. Hierdoor wordt het mogelijk in de 'psychische organen' een idee of een groep onderling geassocieerde ideeën op te wekken (deze suggestie kan van buitenaf komen, maar kan ook door de patiënt zelf worden aangebracht) . Deze kunnen zich zonder de controle van het Ik autonoom handhaven en zo een onbepaalde kracht krijgen om zich te realiseren.

→ Het hysterisch symptoom is bijgevolg op te vatten als een realisatie van een onbewust of onderbewust idee.

6. Bespreek de 'psychische behandeling' bij CHARCOT.

De 'psychische behandeling' van hysterische verlammingen is er als het ware op gericht de idee of voorstelling van de door de verlamde ledematen uit te voeren beweging te versterken. Daartoe worden de patiënten oefeningen voorgeschreven. Hij benadrukt de invloed van de idee op de beweging.

Ze moeten voornamelijk psychisch werken. Er is sprake van een remmende werking op de motorische corticale centra door de idee-fixe van motorische onmacht. Door de herhaling van dynamometrische oefeningen zal de motorische voorstelling in de hersencentra doen herleven. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor het in werking treden van elke willekeurige beweging.

De behandeling van de histerie valt bij CHARCOT uiteen in 2 zaken:

1. De psychische of morele behandeling: het isoleren van de patiënt uit het milieu waarin de histerie zich heeft ontwikkeld
2. De medische behandeling

7. Bespreek gestructureerd de invloed van CHARCOT op FREUD.

- Dankzij CHARCOT maakte FREUD kennis met de histerie – inclusief de mannelijke histerie – en de hypnose → deze elementen zijn vernieuwend voor FREUD
- FREUD beklemtoont dat CHARCOT ons als eerste heeft geleerd dat we ons aan de psychologie moeten adresseren voor de verklaring van de hysterische neurose → CHARCOT heeft, via de histerie, de *psyche* aangewezen als het in kaart te brengen continent
- Om tot een bruikbare verklaring te komen over de aard van de hysterische motorische verlammingen, gaat FREUD CHARCOTS notie van de functionele of dynamische laesie interpreteren. Hij zegt dat het onvermijdelijk is om over te gaan naar het terrein van de psychologie als het over de histerie gaat.

→ In zijn redenering hierover is er een grote overeenkomst met CHARCOT. Ook de omschrijving die Freud geeft van de psychische instantie van het Ik vinden we terug bij Charcot.

- CHARCOT voorzag in de beschrijving van de verschijnselen, tonde wet en regel aan en leerde ons de symptomen waardoor het stellen van een diagnose mogelijk werd.

- **BESLUIT:**

FREUDS verblijf in Prijs zorgde voor een 1^e directe confrontatie met een systematische psychische beïnvloeding.

Freud haalde uit het parcours van CHARCOT 2 zaken:

1. De overtuiging dat men de weg van de psychologie moet opgaan voor de verklaring van de neurosen en de hysterie
2. Het inzicht in de mogelijkheid van een psychische behandeling

FREUD heeft in de Salpêtrière vooral de noodzaak aan een bruikbare klinische psychologie ingezien.

8. Bespreek de stelling: 'Toute est dans la suggestion'

In de kliniek te Nancy, van Bernheim, kwam FREUD in contact met de hypnotische suggestie als therapeutisch middel.

Al de hypnotische verschijnselen waarvan er hierbij sprake was, (vb. de veranderingen van sensibiliteit, van de motiliteit, van de denkactiviteit en de fantasie, de zinsbegoochelingen en hallucinaties) moeten alle door tussenkomst van de suggestie tevoorschijn worden geroepen. → 'Toute est dans la suggestion'

Volgens BERNHEIM kunnen hysterische verschijnselen naar believen worden opgewekt, maar ze kunnen niet op de rekening van de hypnose worden geschoven. Ze zijn enkel functie van de suggestie door de arts of bij bijzonder gevoelige personen van de autosuggestie.

BERNHEIMS 'verklaring' van het suggestiemechanisme:

Elke psychische toestand wordt gekenmerkt door een bepaalde mate van suggestibiliteit. Tijdens de waak wordt dit 'door het verstand, de aandacht of door het oordeelsvermogen opgegeven of binnen bepaalde grenzen gehouden. In de natuurlijke, maar ook de geprovoceerde slaap zijn deze vermogens afgezwakt of verdoofd dus alle toekomstige zintuiglijke indrukken worden zonder toetsing opgenomen en door de hersenen in handelingen, gewaarwordingen, bewegingen & zinnebeelden omgezet. Dit maakt de hersenen meer geschikt tot suggestie. Zo stijgt het vermogen om via remming en baning de lichamelijke functies en organen te beïnvloeden.

Ook waar er geen sprake is van slaap, heeft de suggestie effect. BERNHEIM spreekt als volgt over 'het teweegbrengen van een psychische toestand waarin de suggestibiliteit vergroot is'.

9. Bespreek het statuut van de hypnose bij CHARCOT en BERNHEIM en licht toe met een voorbeeld.

BERNHEIM

Zijn standpunt over de hypnose is ondubbelzinnig psychologisch: de werkelijke grond van de hypnotische verschijnselen berust in het psychisch mechanisme van de suggestie.

Hij wil d.m.v. de hypnose de verzwakking en uitschakeling van de hogere geestesvermogens van de patiënt teweeg brengen.

→ Bij hem staat de demonstratie centraal: de demonstratie van de macht en de autoriteit van de arts & het therapeutische effect van de methode.

Vb.: bij een hypnose gaat BERNHEIM eerst de vooroordelen van de patiënt over de hypnose breken. Zo zal het vertrouwen van de patiënt groeien en zal hij zich uiteindelijk overgeven aan de hypnotiseur. Hierin zien we de autoriteit en de macht van de arts. BERNHEIM gaat de slaap zelf opwekken door de suggestie → hij suggereert de suggestie.

CHARCOT:

CHARCOT gebruikte de hypnose als experimenteel bewijsinstrument, want bij hem was de hoofdzak de nosografie.

CHARCOT: kennis ↔ BERNHEIM: autoriteit

10. Wat is het fenomeen van de 'valse verknoping'? Licht toe met een voorbeeld.

Volgens BERNHEIM treedt dit fenomeen op wanneer een patiënt achteraf redenen gaat zoeken voor de voorstellingen die zich in zijn hersenen bevinden. Hij gaat dus proberen om hetgene dat tijdens de hypnose gebeurd is te verklaren. Dit is een achteraf-aan-toe-redeneren.

Vb.: BERNHEIM suggereerde een keer bij een patiënt dat hij na het ontwaken de paraplu van een collega zou nemen, hem zou openen en dat hij er 2 keer mee op- en af zou lopen in de gang. Toen BERNHEIM hem vroeg wat hij aan het doen was, zei hij dat hij zomaar een luchtje wilde scheppen en dat hij de paraplu bij zich had omdat hij dacht dat het de zijne was. De patiënt zocht op die manier een verklaring voor wat hij aan het doen was.

Volgens FREUD komt dit fenomeen voor door een wantrouwen in de arts en een niet-willens-weten van de werkelijke oorzaak.

11. Bespreek het fenomeen van de weerstand zoals deze zich aandiende in de ervaring van BERNHEIM.

De neiging om een opdracht uit te voeren heeft een bepaalde sterkte 'die zich meet met de sterkte van de weerstand'.

- Deze weerstand kon reeds optreden bij de poging om een patiënt in de hypnotische slaap te brengen, waardoor niet elke persoon gehypnotiseerd kan worden.
- Deze weerstand kan er ook voor zorgen dat de therapie zonder effect blijft.
- Een persoon kan weigeren een suggestie aan te nemen, of zich naderhand vlug onttrekken aan de invloed ervan. Deze weerstand ondervindt BERNHEIM bij sommige nerveuze aandoeningen.

Hij schrijft de weerstand die hij ondervindt toe aan de boosaardige genoegdoening die vooral de hysterische patiënten erin vinden om zich te verzetten tegen de bemoeienissen van de arts. → de invloed van de omgeving van de patiënt kan soms worden aangeduid als bron van de opgeroepen weerstand

12. Bespreek de begrippen 'rapport' en 'autonomie' bij BERNHEIM.

Rapport = de invloed van de toegeschreven autoriteit van de arts.

Voor de rapport is het bewustzijn van het feit dat men onder invloed staat, een noodzakelijke vereiste. Wanneer een patiënt meerdere keren is gehypnotiseerd (→ wanneer de rapport werd geïnstalleerd), blijft deze zelfs werkzaam in waaktoestand.

Dit rapport heeft een statuut als instrument.

Automatie:

De psychische toestand waarin iemand zonder meer een suggestie van een ander aanvaardt = gelovigheid → = automatische reactie

Een groot aantal van de processen in het menselijk organisme gebeuren automatisch, zonder medewerking van de wil of het bewustzijn. De ingewikkelde vegetatieve fenomenen en de reflexieve werking van het ruggenmerg gebeuren automatisch en 'onbewust'.

13. Bespreek de posthypnotische amnesie.

De amnesie die optreedt na de hypnose is niet zo absoluut als men oorspronkelijk vermoedde.

BERNHEIM

Bij waak & slaap worden gekenmerkt door de activiteit van 'het denkende deel van de hersenen/ hogere instantie' en 'de lagere instantie'. In waaktoestand wordt de hersenactiviteit ergens anders gelokaliseerd dan tijdens de slaap. Bij de overgang tussen deze 2 toestanden verschuift enkel het zwaartepunt van de hersenactiviteit. Als we ontwaken uit de natuurlijke of de hypnotische slaap, is de aandacht weer gericht naar de buitenwereld. De overgang van de ene naar de andere toestand impliceert dus een 'vergeten' dat verbonden is met de aandacht van het individu.

BREUER

Volgens BREUER is er bij de histerie een moeilijkheid, of zelfs onmogelijkheid van een overgang tussen de 2 toestanden → een onmogelijkheid van het herinneren.

Dit kan enkel ongedaan gemaakt worden wanneer men de patiënt d.m.v. hypnose opnieuw in de pathogene bewustzijnstoestand brengt.

FREUD

Er is geen sprake van echt vergeten. Herinneren kan ook zonder de techniek van de hypnose worden teweeggebracht.

14. Bespreek kritisch de geneeskundige werking van de hypnose bij BERNHEIM. Licht toe met een voorbeeld.

- BERNHEIM onderstreept dat hij niet beweert organische ziekten geheel en/of definitief te kunnen behandelen via de psyche.
- BERNHEIM is uitsluitend gericht op het symptoom en het genezen, en niet op het verklaren of op het verder uitbouwen van zijn theoretisch inzicht in het psychische.
- BERNHEIM stelt zich op geen enkel moment de vraag naar de etiologie van het symptoom, noch naar de zin ervan.
- Het falen van de suggestie is volgens hem te wijten aan de aanwezigheid bij de patiënt van weerstand onder de vorm van auto- en/of tegensuggesties.

→ therapie = een soort gevecht tegen de autoriteit en het zuiver 'mechanistisch' ingrijpen van de arts

- BERNHEIM is niet geïnteresseerd in de levensgeschiedenis van zijn patiënten. In de psychische behandeling is er ook geen ruimte voor het spreken van de patiënt, we krijgen hooguit iets te horen over de manier waarop een bepaald symptoom bij de patiënt verscheen.

VOORBEELD

Een 17-jarig meisje werd in maart 1884 opgenomen met een reeks lichamelijke klachten. Haar linkerarm vertoont tot aan het schoudergewricht anesthesie → diagnose: neuropathie.

1^e interventie: een op de arm bevestigd geldstuk bewerkt binnen de 3 minuten de terugkeer van de sensibiliteit zonder optreden van transfer. Nadien krijgt het meisje pijn in de schouders. Omdat ze makkelijk in hypnotische slaap te brengen is suggereert BERNHEIM zo de pijn weg. Als dit symptoom terugkeert, wordt deze suggestie herhaald tot de pijn na ongeveer een week geheel weg zijn.

Hierna krijgt het meisje een eczematuze eruptie van syfilis. Na een behandeling met kwikzilver verdwijnt de uitslag. BERNHEIM besluit om het meisje 'fatsoenlijk' te maken met behulp van hypnose. Hij hoopt op het welslagen hiervan omdat ze een uitstekende somnambule is.

Op een gegeven moment is er weer een nieuw symptoom: een afkeer van het eten van vlees. Het direct wegsuggereren hiervan heeft geen effect dus hij gaat de persoonlijkheid van het meisje veranderen om haar vlees te doen eten. Deze moraliserende suggesties zijn minder succesvol: het meisje verlaat ineens het hospitaal en wordt dezelfde dag nog gezien met vagebonden.

BERNHEIM besluit de casus: "Ze is opnieuw een hoer geworden. Zij was nu eenmaal voor alles en door iedereen suggereerbaar."

→ Doordat BERNHEIM geen oog heeft voor de etiologie van een symptoom, ontgaat hem de dubbelzinnigheid van de 'afkeer van het vlees'.

15. Bespreek de invloed van BERNHEIM op FREUD.

De hypnotische therapie is de directe voorganger van het psychoanalytisch dispositief.

- Radicaal verschil tussen de benadering van FREUD en BERNHEIM:
 - Bij FREUD is de voornaamste richtlijn voor het leiden van een psychische behandeling de aandacht voor het voorstellingsleven of de herinneringen die ermee verknoot zijn.
 - Bij BERNHEIM was het afleiden van de aandacht van het eigen voorstellingsleven van de patiënt door deze geheel te concentreren op de persoon en de suggesties van de arts.
- De idee om de droom als 'Normalvorbild' van de psychopathologische processen te beschouwen, ligt voor het grijpen in het boek van BERNHEIM
- Die suggestion bevat veelvuldige referenties naar andere auteurs (vb. MAURY, MAUDSLEY en DELBOEUF) die we ook bij FREUD aantreffen.
- Bij zijn studie over Emmy Von N. (hysterische klachten) vertrekt FREUD van de doelstelling om een therapie te starten volgens de methode van BREUER. Het verslag van de eerste sessies doet echter eerder denken aan het boek van BERNHEIM.
- De houding van Emmy was echter niet de volgzame onderwerping zoals BERNHEIM die opwekte in zijn kliniek. Hiervoor zijn er 2 redenen:
 1. Er is bij Emmy een oude & diepgewortelde scepsis tav de interventies van artsen in het algemeen
 2. Suggestie is een zeer gebrekkig instrument tav de herinneringen. Een herinnering laat zich niet zomaar uitwissen.
- FREUD had deze weerstand van Emmy kunnen voorzien vanuit zijn lectuur van het boek van BERNHEIM: De weerstand tegen de genezing vergroot immers naarmate men de aandacht van de patiënt richt op de eigen voorstellingen.

- De omkering van de therapie van BERNHEIM
 1. De metonymische associatie van de herinneringen van de patiënt → niet louter het wegsuggereren en opdringen van voorstellingen aan de patiënt zoals BERNHEIM deed
 2. De concentratie op de persoon van de arts wordt vervangen door de innerlijke blik.

→ het rapport wordt vervangen door de invloed van het seksuele affect, hetgeen tot uiting komt in het fenomeen van de overdracht.

De omkering van de therapie van Bernheim heeft de aanleiding gegeven voor het psychoanalytisch dispositief als therapeutisch middel en tezelfdertijd als onderzoeksinstrument van de menselijke psyche. Deze omkering is de mogelijkheidsvoorwaarde voor de ontdekking van het onbewuste.

16. Bespreek de controverse tussen de scholen van Nancy & Parijs.

De controverse gaat over de grondslag van de hypnose:

- In Parijs gingen ze ervan uit dat aan de hypnotische verschijnselen fysiologische veranderingen ten grondslag liggen → verschuivingen van de prikkelbaarheid van het zenuwstelsel.
- In Nancy stelden ze dan weer dat alle hypnotische verschijnselen psychische verschijnselen zijn, effecten van suggesties.

Het voorwerp van de strijd vormde het grand hypnotisme van CHARCOT (Parijs). Hij vat de hypnotische toestand op als een echte neurose die voornamelijk bestaat in de opeenvolging van drie fasen of perioden, die elk door bepaalde kenmerken worden uitgetekend en van elkaar zijn afgezonderd en die door een fysieke handeling kunnen worden afgewisseld. Er is hierbij geen sprake van het psychische.

BERNHEIM (Nancy) had het verwijt dat hij nooit de 3 fasen heeft teruggevonden zoals CHARCOT deze heeft beschreven en dat deze enkel in de Salpêtrière zijn teruggevonden.

17. Welk standpunt nam FREUD in inzake de controverse tussen de scholen van Nancy & Parijs?

FREUD aanvaardt zowel het postuleren van psychische als van fysiologische fenomenen, en de hypnose zelf kan langs beide wegen worden opgeroepen. Toch is het CHARCOT geweest die heeft aangetoond dat de hysterische symptomatologie door de eeuwen heen dezelfde is gebleven. Met het aantonen van de objectieve, fysiologische fenomenen in de histerie is ook de mogelijkheid dat het hysterische grand hypnotisme verschijnselen kan vertonen die niet teruggaan op de suggestie van de onderzoeker gered.

Toch geeft hij BERNHEIM gelijk wanneer hij stelt dat een opdeling van hypnotische verschijnselen een onbevredigende indruk laat.

Er is een noodzaak aan een verbindingsschakel tussen beide reeksen verschijnselen:

- direct psychische suggestie = suggestie
- indirect fysiologische suggestie = autosuggestie

Volgens FREUD zijn deze autosuggesties tegelijkertijd psychische en fysiologische fenomenen omdat zij niet meer het volle licht van het bewustzijn ontvangen dat valt op directe suggesties. Als we er rekening mee houden dat de term suggestie ook een aantal verschijnselen bevat die hun grond hebben in de functionele eigenaardigheden van het gehypnotiseerdezenuwstelsel, verdwijnt de tegenstelling tussen beide soorten hypnotische fenomenen.

→ FREUD wringt zich hier in een bocht om toch te kunnen vasthouden aan de hysterie als klinische entiteit.

FREUD wil door het verdedigen van CHARCOT niet zozeer de fysiologische verklaring vrijwaren, maar door dit redden van de klinische entiteit van de hysterie houdt FREUD de weg open voor een eventueel specifiek psychisch mechanisme.

18. Bespreek de stelling “psychische behandeling is in eerste instantie een behandeling door middel van het woord”.

FREUD is erg gericht op het spreken van de patiënt, omwille van 2 motieven:

1. de hypothese dat een hysterisch symptoom gedetermineerd wordt door ‘vergeten’ voorstellingen of herinneringen.
2. De vaststelling dat het spreken van Emmy een verstoord en vals verknoopt spreken was.

→ Het spreken van de patiënt is zowel een toegangsweg van de gesprekskuur en een symptoom.

FREUD wil de in het psychisme werkzame mechanismen ontdekken. Het spreken onder overdracht is voor hem het instrument bij uitstek bij de constitutie van zijn weten over de psyche, van zijn psychologie. → onderzoeksinstrument

Bij FREUD staat het weten centraal, vandaar ‘onderzoeksinstrument’. De psyche is iets waartoe men zich enkel een talig bemiddelde toegang kan verschaffen.

Het woord vormt ook het behandelingsinstrument bij uitstek.

19. Bespreek FREUDS opvatting over de hypnose zoals beschreven in zijn artikel "Seelenbehandlung".

Psyche in het Duits = Seele

→ Seelenbehandlung = psychische behandeling

→ = behandeling vanuit de ziel, behandeling van psychische of lichamelijke stoornissen met middelen die in de eerste plaats en onmiddellijk op het psychische van de mens inwerken

→ = het teweegbrengen van de voor de genezing van de zieke funstige psychische toestanden

Systematische psychische beïnvloeding:

- De arts mag geen gebruik maken van de affecten, de meest werkzame middelen
 - Het inwerken op de zieke via het hanteren van angst en schrik mag ook niet
 - Elke betrekking tot de patiënt die verknoopt is met tedere gevoelens moet worden uitgesloten
- Er is een gerichtheid van de arts op de psychische functies van de patiënt

Aan de oorsprong van de psychische behandeling ligt de hypnotische suggestie

- De hypnose richt zich in de 1^e plaats op de psychische functie van de aandacht
 - De patiënt verhoudt zich tegenover de buitenwereld zoals een slapende, maar hij blijft wel wakker voor de persoon die de hypnose teweegbracht. De patiënt hoort en ziet enkel de hypnotiseur, verstaat wat hij zegt en geeft ook antwoord. = 'rapport'
 - De gehypnotiseerde onderwerpt zich aan de hypnotiseur
- gehoorzaamheid & gelovigheid

Hierdoor is er ook een verhoging van de invloed van het psychische op het lichamelijke: door de hypnotiseur uitgesproken woorden doen onmiddellijk de overeenstemmende lichaamshouding verschijnen

- Dit is ook zo bij de zintuiglijke waarneming: de patiënt ziet bepaalde dingen wanneer de hypnotiseur hem dit aankondigt

FREUD heeft echter ook nog een kritische bedenking over het gebruik van de hypnose:

- De gelovige gehoorzaamheid kan binnen het kader van de therapie leiden tot een afhankelijkheid van de patiënt van de hypnotiseur
- Soms is het niet mogelijk om de 'weerstand' van de patiënt te overwinnen

De suggestie oefent geen onbegrensde macht uit

- Neurotici zijn moeilijk hypnotiseerbaar

Met de hypnose is volgens FREUD enkel een eerste stap gezet.

20. Bespreek Breuers behandeling van Anna O.

December 1880: Anna O.:

Ernstig verstoorde psychische toestand:

- Lichamelijke symptomen
- De verhouding tot de buitenwereld was danig verstoord
- Ze verviel af en toe in een afwezigheid/absence: deze komt onder meer tot uiting in haar spreken

Anna is volledig onsuggestibel en verweert zich sterk tegen elk ingrijpen van Breuer

→ BREUER moet dan wel gewoon luisteren naar haar beschrijvingen van de schrikbeelden die in haar geest opdoemen

Vaststelling:

Anna werd door dit uitspreken rustiger en ze keerde terug naar een normale bewustzijnstoestand. Wanneer hij 's avonds naar haar toe ging, zette hij haar aan tot het uitspreken van alle hallucinaties en fantasma's die zij heeft gehad sinds zijn vorige bezoek.

In de volgende fase van de behandeling gebruikte Breuer dit schema om systematisch al haar symptomen te laten verdwijnen. Hij zei dat ze zich moest concentreren op een symptoom en zich elke situatie waarin dit ooit voor de geest te halen en uit te spreken.

Door deze 'talking cure' verdwenen één na één al haar symptomen, na een tijdelijke verhoging van de intensiteit ervan tijdens het 'Abspreken'. → = de psychocathatische methode. Het welslagen hiervan hangt af van de exhaustiviteit van het herinneren en het 'energiek' uitspreken.

De 2 oorzaken van de hysterie van Anna O. zijn volgens hem

1. Het monotone familieleven dat haar geen mogelijkheid gaf tot geestelijke arbeid en waardoor er onvoldoende uitwegen waren voor haar overschot aan 'psychische energie' → fantasielevens
2. Haar gewoonte om te dagdromen vormde de grond voor de 'dissociatie van de persoonlijkheid'.

21. Bespreek de verklaring van de hysterie zoals uiteengezet in de "Voorlopige mededeling".

Het accidentele moment is determinerend voor de pathologie van de hysterie. Het trauma veroorzaakt de hysterische aanval en hierin wordt het traumatisch voorval gehallucineerd. Het verband tussen de oorzaak en het pathologisch fenomeen is dikwijls symbolisch. We kunnen wel stellen dat er een wanverhouding is bij de hysterie: het trauma was éénmalig, terwijl het symptoom jarenlang voortbestaat.

Er is een uitbreiding van het begrip van de charcotiaanse traumatische hysterie nodig. Bij de traumatische neurose is niet het lichamelijke letsel hetgene dat de werkzame ziekteoorzaak is, maar het schrik-affect of het psychisch trauma.

Het psychisch trauma is ook geen 'agent provocateur', maar meer een 'Fremdkörper': lange tijd na het indringen in het organisme doet het zich nog gelden als een actueel werkzaam agens.

Voor de therapie zijn 2 factoren belangrijk: het *herinneren* en het *ver-woorden* van het affect.

Hoe komt het dat de herinnering aan het affect (basis voor de symptomen) wel bewaard bleven, maar niet toegankelijk zijn voor de patiënt?

→ 2 verklaringen door BREUER en FREUD:

OF *psychisch mechanisme* (=afweer of verdringing van voorstellingen)

Het gaat om trauma's die een juiste reactie uitsluiten (bv. bij verlies van dierbare persoon) de zieke *wil* ook bepaalde dingen vergeten en gaat met opzet dingen uit het geheugen verdringen. De inhoud van de herinnering bepaalt de voorwaarde voor het uitblijven van een juiste reactie.

OF *psychische toestand* (=zogenaamde hypnoïde toestand)

De verwerking werd onmogelijk gemaakt door de psychische toestand waar de persoon in verkeerde, op het ogenblik van het trauma. De voorstellingen werden opgedaan tijdens een abnormale bewustzijnstoestand en leiden vanaf daar een eigen leven los van andere voorstellingen.

22. Argumenteer de stelling: 'BREUER deinst ook in zijn theorie terug voor de psyche en een psychologie.'

BREUER meldt in zijn inleiding van het hoofdstuk dat hij de psychische processen in de taal van de psychologie zal behandelen en dus bijna uitsluitend gebruik zal maken van de psychologische terminologie.

Hij slaagt er echter niet in het standpunt van de fysioloog te verlaten. We krijgen e indruk dat hij bij elke stap vooruit, twee stappen achteruit zet. Dit noemen we de springprocessie van Echternach.

23. Bespreek de stelling volgens dewelke hysterie functie is van een abnormale prikkelbaarheid van het zenuwstelsel.

BREUERS uitgangspunt is volledig charcotiaans: de hysterie is een empirisch vastgesteld ziektebeeld. Het wordt door onze voortschrijdende kennis verdiept en verklaard, maar het mag er niet door verstoord worden.

BREUER verzet zich tegen de ongeoorloofde veralgemening als zou elk hysterisch symptoom of fenomeen ideogeen bepaald zijn, dus gedetermineerd door een idee of voorstelling. Deze opvatting werd verdedigd dor neuroloog Möbius.

Uiteindelijk is BREUER wel bereid toe te geven dat vele hysterische fenomenen ideogeen bepaald zijn, maar de fundamenteel ziekelijke verandering die gemeenschappelijk is aan alle gevallen van hysterie is gelegen in de abnormale prikkelbaarheid van het zenuwstelsel, in een fysiologische toestand.

24. Bespreek de stelling volgens dewelke hysterie functie is van een abnormale prikkelbaarheid van het zenuwstelsel.

Hierbij hebben we het over de Erregung, of de prikkeling die 'wegstroomt of moet afgereageerd worden'.

Breuer doet een poging de bruikbaarheid van het energiebegrip te beargumenteren aan de hand van de twee extreme fysiologische toestanden van het centrale zenuwstelsel: de droomloze slaap & de heldere waaktoestand.

- Droomloze slaap: hierbij ontbreekt elk bewustzijn → innerlijke waarneming en ervaring zijn uitgesloten. Er is hier volgens Breuer sprake van een opheffing van de samenhang tussen de verschillende psychische elementen.
- Droomslaap: hierbij is de psychische activiteit minder intens ten opzichte van tijdens de waaktoestand. Prikkel uit de buitenwereld worden wel waargenomen, maar de apperceptie ervan blijft uit.
- Waak: De hersenen vormen een in volledige samenhang werkende eenheid.

Tijdens de slaap zijn de verbindings- en geleidingsbanen van de hersenen niet toegankelijk voor de prikkeling van de psychische elementen, tijdens de waak is dit wel het geval.

→ Het bestaan van deze verschillende toestanden kunnen we verklaren door de hypothese dat zij zich tijdens de waak in een tonische prikkeling bevinden. Deze bepaalt de geschiktheid tot geleiding en het verminderen en zelfs het verdwijnen ervan veroorzaakt de slaaptoestand.

In de geleidingsbanen van de rustende en wakende maar tot arbeid bereid zijnde hersenen is er een bepaalde mate van prikkeling.

Wat is hier de oorsprong van?

Ontwaken uit de slaap kan gebeuren door een uitwendige prikkel waardoor alle geleidingswegen in een toestand van hogere baning worden gebracht.

We kunnen spontaan ontwaken: hierbij is er een ontwikkeling van energie in de levensprocessen zelf

Het vrijkomen van prikkeling gebeurt continu en doet de spanning in het 'net' stijgen

→ onlust: hiervan is er sprake wanneer een bepaalde nood van het organisme niet bevredigd wordt. Dit verdwijnt wanneer het vrijgekomen overschot aan prikkelingskwantum functioneel wordt gebruikt → het wegruimen van het prikkelingsoverschot is een nood van het organisme.

→ In het organisme is er een tendens tot het constant houden van de intracerebrale prikkeling

Dit overschot wegwerken kan op verschillende manieren: het direct motorisch uitleven of door de psychische verwerking of voorstellingsactiviteit

Het constantheidsprincipe:

Intracerebrale prikkeling heeft een optimale waarde die in functie staat van de werking van de hersenen. Elke verhoging van die prikkeling heeft een invloed op de hersenfuncties: het is niet enkel niet nuttig, maar kan zelfs schadelijk zijn.

= het streven om het optimum van de intracerebrale prikkeling vast te houden of dit opnieuw te bereiken nadat het werd overschreden.

- Anregung (opwekking, prikkeling) = die graad van prikkelingsstijging die nog nuttig is voor de geestelijke activiteit

Het roept de drift tot functioneel gebruik van de gestegen prikkeling op

- Aufregung (opwindig) = een prikkelingsstijging die deze activiteit inperkt

We gaan hierbij ontladen in min of meer heftige, aan het pathologische grenzende of werkelijk pathologische processen

Prikkelingsbronnen kunnen in de buitenwereld gelegen zijn maar ze kunnen ook endogeen zijn.

De endogene oorzaken van een prikkelingsstijging:

- Grote fysiologische noden & driften van het organisme

- De overgang van deze endogene prikkelingsstijgingen tot de psychische affecten vormt de seksuele prikkeling en het seksuele affect

Verdere ontwikkeling → verbinding tussen de endogene prikkelingsstijging met de waarneming of voorstelling van het andere geslacht → affectieve voorstelling

BREUER: de seksuele drift is de machtigste bron van lang aangehouden prikkelingsstoenames & ook neurosen

Deze prikkelingsstijging is ongelijkmatig verdeeld over het zenuwstelsel en oefent een directe invloed uit op het psychisme in die zin dat bij hoge intensiteit het normale voorstellingsverloop of de associatieve activiteit wordt verstoord

Het nivelleren van een prikkelingsstijging door de afvoer herstelt het tijdelijk verloren gegane psychisch evenwicht.

Wordt de afvoer verhinderd → pathologie

Pathologie: er is een sterk gestegen intracerebrale prikkeling, maar deze wordt noch in associatieve, noch in motorische activiteit verbruikt.

25. Bespreek de hysterische conversie volgens BREUER.

De prikkeling aanwezig in het zenuwstelsel kan niet zomaar overgaan van het gebied der voorstellingen naar het gebied van de autonome functies van het organisme. Dit kan wel wanneer:

- De weerstanden die de afzonderlijke functies van het zenuwstelsel van elkaar gescheiden houden door één of andere oorzaak worden doorbroken
→ 'abnormale uitdrukking van de gemoedsbeweging'
- Er een abnormale zwakte is van de weerstanden in de afzonderlijke geleidingsbanen
→ hysterische dispositie

Breuer vermeldt twee vormen van de abnormale uitdrukking:

1. Hysterische aanval: een soort motorische reactie of afvoer
2. Hysterisch conversiesymptoom

Hysterische conversie:

- Voorwaarde: de herhaling van het affect:
 - Doordat de patiënt terechtkomt in opeenvolgende situaties die het affect opwekken
 - Door de hernieuwing van het affect in de herinnering

Na de periode van psychische inwerking of incubatie zal dit uiteindelijk leiden tot de convertering in een somatisch fenomeen.

- De sterkte van het affect is functie van de afslijtende invloeden waaraan het werd blootgesteld & voornamelijk de mate waarin het oorspronkelijke affect werd afgereageerd
 - Waar de psychische reflex plaatsvond lokt de herinnering slechts een geringe hoeveelheid affect uit
 - Bij een abnormale reflex wordt deze opnieuw opgeroepen of hernieuwd door de herinnering: de prikkeling die uitgaat van de affectieve voorstelling wordt geconverteerd in een lichamenlijk fenomeen

Wanneer dit vele keren wordt herhaald, resulteert dit in een volledige baning met volledige conversie → het psychisch proces onttrekt zich geheel aan het bewustzijn

De voorstelling die eraan ten grondslag ligt wordt 'vergeten' en het affect wordt niet waargenomen → De veroorzakende voorstelling wordt door de conversie op de kortst mogelijke tijd van haar affect ontdaan

Abnormale reflexen:

- Ontlading volgt de weg van de minste weerstand
 1. Associatie door gelijktijdigheid: de baning van abnormale reflexen volgens de algemene associatiewetten
 2. De determinering van de gekozen reflex door een symbolische betrekking
- De gebeurtenissen die het affect hebben opgeroepen = psychische traumata
- De ziekelijke verschijnselen = hysterische symptomen met traumatische oorsprong
- De hysterische conversie wordt veroorzaakt door:
 - de remming van het associatieverloop
 - het associatieverloop dat geremd wordt door de onverenigbaarheid van de twee voorstellingsgroepen
- Het gaat meestal om een voorstelling uit het seksuele leven.

Normale reflexen:

- Associatieprocessen zorgen voor het afslijten van het affect
 - Wanneer de affectvoorstelling aan dit associatieverkeer wordt onttrokken, behoudt deze haar affectwaarde → ook de pathogene invloed
- Uitsluiten van de affectvoorstellingen uit de associatie:
 - Afweer/ willekeurige onderdrukking van pijnlijke voorstellingen
 - Men kan zich de voorstellingen niet herinneren: ze zijn oorspronkelijk opgedoken en met affect bezet in toestanden die bij helder bewustzijn niet herinnerd worden (hypnotische en hypnoseachtige toestanden)

26. Bespreek de 'hypnoïde toestand' volgens BREUER.

De hypnoïde toestand is de grondvoorwaarde voor de hysterie.

Möbius: 'De noodzakelijke voorwaarde van de pathogene werking van de voorstellingen gelegen is enerzijds in de aangeboren hysterische aanleg en anderzijds in een bijzondere gemoedstoestand.'

Deze gemoedstoestand moet gelijkaardig zijn aan de hypnotische en overeenstemmen met een zekere leegte van het bewustzijn waarin de opduikende voorstelling geen weerstand ondervindt van de zijde van andere voorstellingen. Het kan door hypnotisering, gemoedsaandoening en uitputting teweeggebracht worden.

Belang:

Het belang van hypnoïde toestanden ligt voor Breuer vooral in de amnesie en de erdoor gedetermineerde 'Spaltung' of splijting van de psyche
De hysterische conversie voltrekt zich in een hypnoïde toestand veel gemakkelijker dan tijdens de waak of een normale bewustzijnstoestand

Reden:

Een normaal talig afreageren is dan uitgesloten

Bestaat de hypnoïde toestand vooraf aan de eigenlijke pathologie?

→ Breuer kan enkel verwijzen naar Anna O. en kan dus geen uitsluitel geven.

Ontstaan:

- Er bestaan verschillende situaties waarin men min of meer afwezig is ten aanzien van gewaarwordingen & waarnemingen van buitenaf: er wordt telkens een intense psychische arbeid verricht waardoor de vrijkomende prikkeling van het zenuwstelsel wordt verbruikt
- Dit is niet zo bij verstrooidheid: de prikkeling daalt onder het niveau van de heldere waaktoestand

→ Als er in deze toestand van 'verzonken zijn' en bij een geremd voorstellingsverloop een groep van affectief betoonde voorstellingen opduikt

→ hoog niveau van prikkeling dat niet door de psychische arbeid verbruikt wordt en ter beschikking van staat van abnormale processen zoals conversie

Voltrekt dit mechanisme zich één keer: de hypnoïde toestand is geschapen

Herhaling: herhaling van de hypnoïde toestand

27. Bespreek de psychische 'Spaltung' volgens BREUER.

De Spaltung/splijting van de psyche = de onmogelijkheid tot een verbinding tussen de voorstellingscomplexen uit beide helften van de psyche.

- De vaststelling dat in geval van pathologie het gebied van de voorstellende psychische activiteit niet samenvalt met het potentieel bewustzijn.
 - Psychische activiteit: bewuste/onbewuste
 - Voorstellingen: tot bewustzijn geschikt/ niet tot bewustzijn geschikt

We mogen er ons volgens BREUER niet laten toe verleiden het bewustzijn en het onderbewustzijn een specifieke plaats toe te kennen in de hersenen.

Bij hysterici is een deel van de psychische activiteit ontoegankelijk voor de waarneming en het zelfbewustzijn van de persoon in kwestie → De hysterische aanval = gevolg van de splijting van de psyche.

- De patiënten kunnen er niet aan verhelpen aangezien hun Ik – het bewuste corrigerende denken – de aanval en de onbewuste psychische activiteit niet kan beïnvloeden.
- Er is geen andere uitweg mogelijk dan de splijting om zich rekenschap te geven van het klinisch beeld dat de hystericie vertoont.

JANET:

- 'Splijting van de persoonlijkheid' berust op een oorspronkelijke geestelijke zwakte of 'insuffisance psychologique'
- → de hystericie = 'maladie de faiblesse'

BREUER:

Gaat hier niet mee akkoord!!

- De splijting treedt niet op als gevolg van een oorspronkelijke zwakzinnigheid
- De patiënten lijken zwakzinnig omdat hun psychische activiteit gedeeld is & omdat slechts een gedeelte van de psychische functies ter beschikking staan van hun bewust denken.
- Gevalsbeschrijvingen in de *Studien* → hystericie hoeft niet samen te vallen met zwakzinnigheid

Oorsprong:

- In vele gevallen ligt een psychisch disfunctioneren ten grondslag aan de desaggregatie
 - Het naast elkaar bestaan van 2 heterogene voorstellingsreeksen = verdubbeling van de psychische activiteit
- Het is wezenlijk dat deze verdubbeling disponeert tot de pathologische splijting van de psyche
 - De ene toestand gaat over in de andere wanneer de beide terzelfder tijd bestaande voorstellingsreeksen geen gelijkaardige inhoud meer hebben of wanneer 1 van beide voorstellingen bevat die niet meer in het bewustzijn kunnen treden.

2 bemerkingen:

- Circulariteit: BREUER kan de splijting van de psyche enkel terugvoeren op een oorspronkelijker splijting
- Het afweermecanisme als etiologische factor blijkt secundair te zijn ten aanzien van een verdubbeling van de psyche
 - BREUER: 'De observaties en analyses van Freud bewijzen dat de splijting van de psyche ook door de 'afweer' kan worden bepaald.'

28. Bespreek de verschillen tussen de opvattingen van BREUER en FREUD.

1. Freud stelde dat niet alle patiënten die hysterische symptomen vertonen hypnotiseerbaar zijn. Dit vormt een probleem voor de hypnocarthische methode bij Breuer waarbij de hypnose wordt gebruikt om de hysterische symptomen ongedaan te maken.

→ Wat is dan de wezenlijke karakteristiek van de histerie?

- BREUER: de fysiologie: onder andere de hypnoïde toestand als behorend tot de hysterische dispositie.
- FREUD: vindt dit laatste niet terug in de praktijk

Psychisch mechanisme van de verdringing

Freud breidde de toepasbaarheid van de psychotherapie uit naar alle neurosen – in onderscheid met Breuer die het vooral begrepen had op het vrijwaren van de klinische eenheid van de histerie.

Bij de histerie worden we meestal geconfronteerd met 2 etiologische factoren: de seksuele factor en het psychische mechanisme van de verdringing. Volgens Freud vormt de histerie geen onafhankelijke klinische entiteit: een meer expliciete weerlegging van het theoretisch uitgangspunt van Breuer is niet mogelijk.

2. Het statuut van de Eros:

- FREUD: de seksualiteit speelt een belangrijke rol
- BREUER: de generalisering voor alle neurosen van het gegeven van de seksuele factor is ongeoorloofd

FREUD viseert niet uitsluitend de geslachtsklieren van de patiënt, maar het fenomeen van de overdracht

→ We kunnen FREUDS opvattingen over de seksuele factor niet reduceren tot de fysiologische bespiegelingen erover van Breuer.

3. Het psychisch mechanisme van de afweer:

- FREUD: er is sprake van een niet-willen-weten bij de patiënt
 - Vandaar dat ook niet iedereen hypnotiseerbaar is.
 - De patiënten weten volgens hem alles wat ook maar een pathogene betekenis had. De technische veranderingen van de psychotherapie waren louter knepen om een aandachtsvolle toestand teweeg te brengen waarbij hij zijn patiënten de blik naar binnen konden richten om de beelden die hen voor de geest kwamen te benoemen.
 - alle gevallen van histerie die Freud was tegengekomen waren volgens hem gevallen van 'afweershysterie'
- BREUER: de 'hypnoïde toestand' en de daarop geënte 'Spaltung' van de psyche impliceren een niet-kunnen eerder dan een niet-willen.

29. Bespreek de passie van het niet-willen-weten.

FREUD stelde vast dat in veel gevallen het mislukken van zijn pogingen zijn patiënten in hypnose te brengen nog verder terug lag: zij weigerden reeds de poging tot hypnose.

→ niet-willen-weten – Verneinung (ontkenning)

Niet hypnotiseerbaar is diegene die een psychisch bewaar heeft tegen de hypnose. FREUD zei dat hij door zijn psychische arbeid een psychische kracht bij de patiënt moest overwinnen die zich verzette tegen het bewust worden van de pathogene voorstellingen. Het kon volgens hem wel eens dezelfde psychische kracht zijn die bij het ontstaan van het hysterisch symptoom had meegewerkt en op dat moment het bewust worden van de pathogene voorstelling had verhinderd.

→ De psychotherapie of de kliniek van de over-intense voorstelling wordt de kliniek van de verdringing en de afweer.

INZICHTVRAAG

4. Wat betekent de uitspraak "Psychology has a long past, but only a short history" voor EBBINGHAUS/BORING/BRENNAN?

→ Dit waren de woorden waarmee EBBINGHAUS zijn populair algemeen leerboek van de psychologie begon en welke door BORING twee decennia later geciteerd werden.

De woorden fungeerde als een onafhankelijkheidsverklaring van de nieuwe wetenschappelijke psychologie welke het doel had te breken met het voorgaande tijdperk van pure speculatie .

De nieuwe autonomie van de experimentele psychologie had ingrijpende gevolgen voor de geschiedschrijving van de discipline.

Vóór de komst van de moderne psychologie was er geen "blijvende progressie", geen "geleidelijke ontwikkeling " in het onderwerp. De verwerving van wetenschappelijkheid in de psychologie betekende een verhaal van verandering en cumulatieve ontwikkeling.

→ De crussiale kwestie binnen dit gegeven blijft waar het lange verleden eindigd en de korte geschiedenis van de psychologie begint. In zijn boek stelt Brennan de oprichting van het eerste wetenschappelijk psychologisch laboratorium door Wundt (1879) voorop als aanloop naar de geschiedenis, met het jaar 1900 als effectieve scheiding tussen het verleden en de geschiedenis.

http://httpprints.yorku.ca/archive/00000295/01/Danziger.LONG-PAST.htm#_ftn1

INZICHTVRAAG

8. Wat zijn de Ilias en de Odyssee van HOMEROS? En waarover gaan beide werken?

→ De Ilias en de Odyssee zijn een vroeg-Grieks epos dat toegeschreven wordt aan de dichter HOMEROS hoewel geleerden het erover eens zijn dat deze vorm van poëzie waarschijnlijk eerst mondeling overgedragen werd en pas later op schrift gesteld.

→ De Ilias vertelt over de wrok van Achilles, en beschrijft slechts een korte episode van het einde van de Trojaanse Oorlog, die volgens de overlevering tien jaar geduurd heeft. De titel is ontleend aan Ilios of Ilion (Ἴλιον), de oude, Griekse naam voor Troje, een stad die was gesitueerd in Klein-Azië aan de noordwestkust van Anatolië. Toch is het een misvatting te denken dat de Ilias over de Trojaanse Oorlog handelt. Uiteindelijk wordt de stad Troje, met behulp van het beroemde Paard van Troje, door de Grieken ingenomen. Hierover wordt echter in de Ilias niets verteld, wel in de Odyssee.

De Ilias eindigt wanneer Achilles van zijn wrok verlost is omdat Hektor dood is.

Het tweede epos dat op de Ilias volgt en ook aan Homeros wordt toegeschreven is de Odyssee. Dit verhaalt de tienjarige zwerftocht van de Griekse held Odysseus, in zijn poging om naar huis terug te keren. Omdat de god van de zee Poseidon een wrok tegen hem heeft, wil dat maar niet lukken en vaart Odysseus tien jaar rond, waarin hij allerlei obstakels tegenkomt, vooraleer hij zijn thuseiland Ithaka kan bereiken.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Ilias>

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Odysee>

INZICHTVRAAG

10. Wat is *De Anima* van HOMEROS en diens *De memoria et reminiscentia*? En waarover gaan deze werken?

→ *De Parva Naturalia* (een conventionele Latijnse titel eerst gebruikt door Giles van Rome: "korte verhandelingen over de natuur") zijn een verzameling van zeven werken van Aristoteles, die de natuurlijke fenomenen waarbij het lichaam en de ziel te bespreken. *De anima* en *De memoria et reminiscentia* maken onder meer deel uit van deze verzameling.

http://en.wikipedia.org/wiki/Parva_Naturalia

De Anima is een belangrijke beschouwing van Aristoteles over de aard van levende wezens. Zijn bespreking richt zich op de verschillende soorten zielen die verschillende soorten van levende wezens bezitten. Zo planten hebben de capaciteit tot voeding en voortplanting, wat het minimum is dat moet bezeten worden om van enige vorm van levend organisme te kunnen spreken. Lagere dieren hebben naast het zich voeden en voortplanten ook de bevoegdheden van zintuiglijke waarneming en zelf-motie (actie). Mensen hebben al deze en intellect.

Het begrip ziel gebruikt door Aristoteles is slechts ver verwant aan de gebruikelijke moderne opvatting. Hij stelt dat de ziel is de vorm, of de essentie van een levend wezen; dat het niet een afzonderlijke stof uit het lichaam dat zich bevindt. Dat het bezit van de ziel (van een bepaald type) dat een organisme een organisme helemaal maakt, en dus dat de notie van een lichaam zonder ziel of van een ziel in de verkeerde soort lichaam, is gewoon onbegrijpelijk. Hij stelt dat sommige delen van de ziel - het intellect - kan bestaan zonder het lichaam, maar de meeste kunnen dat niet. Het is moeilijk om deze punten te verzoenen met het populaire beeld van een ziel als een soort geestelijke substantie "bewonen" een lichaam. Sommige commentatoren hebben gesuggereerd dat Aristoteles' term ziel beter wordt vertaald als levenskracht.

http://en.wikipedia.org/wiki/On_the_Soul

De memoria et reminiscentia is een van de korte verhandelingen die deel uitmaken van Aristoteles' *Parva Naturalia*. Het wordt vaak samen gepubliceerd en gelezen met Aristoteles' *De Anima*.

http://en.wikipedia.org/wiki/On_Memory

UITBREIDING

*. Wat is de *Summa Theologica* van THOMAS VAN AQUINO? En waarover gaat dit werk?

→ De **Summa Theologia** (Latijn voor Hoofdzaak van de theologie) is een van de klassieken van de theologie en filosofie en behoort tot de meest invloedrijke werken van de Westerse literatuur. De bedoeling was een handboek te schrijven voor beginners: een soort samenvatting van alle theologische leerstellingen van die tijd. Het werk geeft een rationele onderbouwing van de Christelijke theologische stellingen; beredeneerd volgens een methodiek die men later typisch Middeleeuwse scholastiek is gaan noemen. De *Summa* is onvoltooid gebleven. De onderwerpen van de *Summa* worden behandeld volgens een cyclus: het bestaan van God; Gods schepping, de mens; het doel van de mens; Christus; de sacramenten; en dan zijn we weer terug bij God. Het werk is beroemd door de vijf argumenten die het geeft voor het bestaan van God: de *Quinque viae* (Latijn voor vijf wegen). In het werk worden voortdurend Augustinus van Hippo, Aristoteles, en andere christelijke, Joodse, Islamitische en klassiek-heidense schrijvers geciteerd. De *Summa Theologiae* is een verder uitgewerkte versie van een eerder boek, ook geschreven door Van Aquino, *Summa contra Gentiles*. Dit was een apologetisch werk, waarvan ieder artikel een geloof of een ketterij weerlegde.

http://nl.wikipedia.org/wiki/Summa_theologiae

Pagina 13: [5] Opmerking [27]

Juno Koekelkoren

18/05/14 23:26

INZICHTVRAAG

1. Geef twee voorbeelden van wetenschappelijke revoluties, in de betekenis die Kuhn geeft aan dit begrip, in andere disciplines dan de psychologie (bv.: biologie/fysica/chemie/...)?

→ Psychologie: experimentele methode

Voor experimentele periode, was men van menig dat men vragen m.b.t. tot de psyche nooit kon onderzoeken. Met de komst van de experimentele methode, moest men deze opvatting bijschaven.

http://nl.wikipedia.org/wiki/Tijdlijn_psychologie

→ Biologie: evolutieleer ↔ creationisme

http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_de_biologie

→ Fysica:

Newtoniaanse fysica (klassieke mechanica)

Relativiteitstheorie

http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_de_natuurkunde

→ Chemie:

Scheikunde ↔ alchemie

Periodieksysteem der elementen

http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_de_scheikunde

Pagina 16: [6] Opmerking [51]

Juno Koekelkoren

18/05/14 23:26

BLAUW

Vierde periode

Einde 19de eeuw – eind 20^e eeuw

Actuele diversiteit

bij Brennan gereduceerd tot 5 “systems”

- **Amerikaans functionalisme - hoofdstuk 12**, met bijzondere aandacht voor inleiding, summary en de paragraaf over William JAMES (p. 117-142)
- **Gestaltpsychologie - hoofdstuk 13**, met bijzondere aandacht voor inleiding, summary, de paragrafen over WERTHEIMER, KÖHLER, KOFFKA, en de paragraaf “Basic principles of Gestalt Psychology” (p. 143-155)
- **Psychoanalyse**
↳ zelfstudie van *Freuds psychologie van het oordeel*
- **Behaviorisme - hoofdstuk 15**, met bijzondere aandacht voor inleiding, summary en de paragrafen over PAVLOV, WATSON, SKINNER (p. 157-195)
- **Humanistische psychologie - hoofdstuk 16**, met bijzondere aandacht voor inleiding en summary (p. 196-215)

Pagina 20: [7] Opmerking [69]

Juno Koekelkoren

18/05/14 23:33

INZICHTVRAAG

3. Waarom is Patrick GEARY een logische aanhanger van een dynamische opvatting van de historiografie?

→ Geary kiest voor een meer dynamische benadering van wat hij, in navolging van recent onderzoek, het “**sociale geheugen**” noemt, waarin individuele en collectieve herinneringen en tijdsgebonden percepties met elkaar interfereren en waarin orale en schriftelijke overlevering deel uitmaken van hetzelfde proces van selectie en vervorming van feiten uit het verleden. Aansluitend hierbij neemt hij ook afstand van de traditionele idee van een take-off van de geletterdheid omstreeks de 11de-12de eeuw. Geary gaat ervan uit dat er ook tijdens de vroege Middeleeuwen aanzienlijk meer geschreven bronnen voorhanden waren dan doorgaans wordt aangenomen. Als gevolg van een grote teloorgang en een soms intentionele verwaarlozing van ouder bronnenmateriaal, zou daarvan slechts een beperkte fractie de geschiedenis hebben overleefd.

→ De **selectie** van bronnenmateriaal is een oud zeer in de historiografie. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden tussen misleidende verzwijging of onoprechtheid, de oordeelkundige selectie en de weglating uit gebrek aan inzicht. In het kader van de oordeelkundige selectie werden herinneringen, in functie van de pedagogische – of zo men wil legitimerende – doelstelling, probleemloos gemanipuleerd, vervormd of aangepast aan de behoeften van het heden.

Pagina 20: [8] Opmerking [70]

Juno Koekelkoren

18/05/14 23:33

INZICHTVRAAG

4. Bespreek kort GEARY’s casestudies en geef aan wat hij daarmee aantoont.

→ In een mentaliteitshistorisch luik bestudeert hij bijvoorbeeld de rol van vrouwen en hervormingsgezinde monniken in het onderhouden van het **"familiale geheugen"** en de verschillende invulling die beide groepen daaraan gegeven hebben.

→ In zijn eerder technische onderzoek van 'Traditionsbücher' en 'Cartularia' – verzamelhandschriften waarin oudere originele oorkonden hetzij letterlijk, hetzij geparafraseerd werden "gekopieerd" – toont hij dan weer hoe het **"archivalische geheugen"** gemanipuleerd kon worden. Dergelijke verzamelhandschriften kunnen immers als het resultaat bij uitstek worden beschouwd van het proces van verwaarlozing, selectie, transformatie en vernietiging van het vroegmiddeleeuwse materiaal. Ze hadden niet alleen een legaal-administratieve functie, maar tevens een historiografische en sacrale betekenis.

→ Ook het **"politieke geheugen"** van de 11de eeuw heeft blijk gegeven van een uitgesproken pragmatiek en selectiviteit: volkomen irrelevant geworden herinneringen aan laat-Karolingische heersers bijvoorbeeld, werden tijdens de 11de eeuw uit het sociale geheugen geschrapt. De verwezenlijkingen van deze figuren die tussen de plooiën van de geschiedenis werden weggemoffeld, schreef men liever toe aan een beroemde figuur als Karel de Grote.

→ Geary's analyse van het **"institutionele geheugen"** via eigenlijke historiografische teksten is wellicht het meest illustratief voor de raakpunten van de psychoanalytische theorie met de theoretische geschiedenis. Centraal in die casestudy staan twee 11de-eeuwse kloosterkronieken, de ene geschreven door een anonieme monnik van de Piëmontese abdij van Novalesse, de andere door Gottschalk, monnik van de Beierse abdij van Benediktbeuern. Beide kronieken kennen een aantal opvallende overeenkomsten zoals hun vrij zeldzame materiële vorm (boekrollen), hun ontstaansgeschiedenis, hun "waarheidsgehalte" en hun vormgeving van het verleden. Ze vormen geen politieke geschiedenissen, maar hadden duidelijk de bedoeling de monastieke instelling die ze beschreven te voorzien van een voorgeschiedenis die overeenkwam met de mentale, de sociale en de politieke structuren van het heden waarin zij werden opgeteld. Het betoog van de kroniekschrijvers werd ingepast in een schematisering van het verleden die vooral het heden moest dienen.

INZICHTVRAAG

5. Waarvoor staan de~~ concepten *memorabilia* en *memoranda*?

→ Omstreeks 1188 stelde de Engelse monnik en kroniekschrijver Gervasius van Canterbury dat hij er geenszins naar streefde alle gekende **memorabilia** of **"herinnerbare feiten"** neer te schrijven. Hem interesseerden slechts de **memoranda** van zijn monastieke gemeenschap, of hetgeen ten behoeve van zijn medebroeders **"onthouden moest worden"**.

→ De betekenis van de *memorabilia* is niet eenduidig, maar geheel afhankelijk van een verworven statuut als *memoranda*.

(cfr. de Laciaanse taaltheorie: een betekenaar verkrijgt slechts betekenis binnen een ketting van betekenaars.)

Memorabilia	(Reële)	Memoranda
III	I	II

Freudiaans-lacaniaans driedelig schema

Pagina 21: [10] Opmerking [72]

Juno Koekelkoren

18/05/14 23:33

INZICHTVRAAG

6. Waarom geloven mensen dat in strafzaken ooggetuigenverslagen sterk bewijsmateriaal vormen?

→ *De reden waarom we er van overtuigd zijn dat ooggetuigenverslagen sterkbewijsmateriaal vormen, is dat we de neiging hebben om te geloven dat de manier waarop een persoon zich een gebeurtenis herinnert, dit de manier is zoals deze werkelijk heeft plaats gevonden. M.a.w. geheugen, en het zich iets herinneren, wordt meestal gezien als het herspelen van een gebeurtenis, precies zoals we die zagen, zoals het afspelen van een video of dvd.*

Pagina 21: [11] Opmerking [73]

Juno Koekelkoren

18/05/14 23:33

INZICHTVRAAG

7. Wat gebeurt er volgens Elisabeth LOFTUS wanneer we ons een gebeurtenis herinneren?

→ *Elizabeth Loftus heeft gevonden dat wanneer een evenement wordt opgeroepen, dit niet nauwkeurig opnieuw nagemaakt wordt. In plaats daarvan, is wat wordt opgeroepen een reconstructie van de feitelijke gebeurtenis. Ze stelt dat herinneringen niet zo stabiel zijn, zoals we over het algemeen geloven, maar dat zij kneedbaar en veranderlijk zijn in de tijd.*

Pagina 21: [12] Opmerking [77]

Juno Koekelkoren

18/05/14 23:33

INZICHTVRAAG

11. Waarom is Elisabeth LOFTUS een logische aanhanger van een dynamische opvatting van de historiografie?

→ *Elisabeth LOFTUS heeft ontdekt dat wanneer een gebeurtenis herinnert wordt, er geen perfect nauwkeurige nabootsing plaatsvindt van de oorspronkelijke gebeurtenis. In plaats daarvan herinnert men zich een reconstitutie van de oorspronkelijke gebeurtenis. LOFTUS's onderzoek heeft aangetoond dat 'reconstructive memory' het resultaat is van ons gebruik van nieuwe en bestaande informatie om leegtes in onze herinnering van een bepaalde gebeurtenis aan te vullen. Zij stelt dan ook dat het geheugen geen stabiel gegeven is, zoals wij meestal geloven. Volgens haar is ons geheugen vervormbaar en veranderbaar in de tijd. Aangezien de historiografie zich algemeen beschouwt op het collectief geheugen, is LOFTUS dan ook een logische aanhanger van een dynamische opvatting van de historiografie.*

Pagina 21: [13] Opmerking [76]

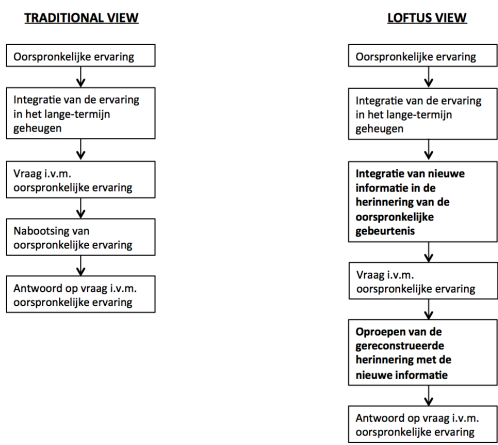
Juno Koekelkoren

18/05/14 23:33

INZICHTVRAAG

10. Vergelijk de traditionele visie op de werking van het geheugen en de herinnering met de visie van Elisabeth LOFTUS.

→ De traditionele visie op de werking van het geheugen gaat uit van een oorspronkelijke gebeurtenis die geïntegreerd wordt in het lange termijn geheugen, waarin zich -na het stellen van een vraag- een nabootsing van de oorspronkelijke gebeurtenis zal plaatsvinden om zo de vraag te beantwoorden. LOFTUS acht deze visie onvolledig en stelt op basis van haar onderzoek dat een accurate visie op de werking van het geheugen het proces van reconstructie moet bevatten waarbij nieuwe informatie in de oorspronkelijke herinnering wordt geïntegreerd. Wanneer er vervolgens een vraag wordt gesteld, zal niet de oorspronkelijke herinnering worden opgeroepen, maar een reconstructie van de oorspronkelijke feiten aangevuld met de nieuwe informatie.

INZICHTVRAAG

9. Geef de onderzoekshypothese, de onderzoeksmethode en de resultaten weer van elk van de vier experimenten die in de tekst worden besproken.

→ ALEGEMENE ONDERZOEKSHYPOTHESE

Als aan ooggetuigen vragen worden gesteld welke een valse vooronderstelling over de waargenomen gebeurtenis bevatten, kan die nieuwe valse informatie in de herinnering van de getuigen worden opgenomen en vervolgens ook verschijnen in de nieuwe verklaring van de getuigen.

→ EXPERIMENT 1

- Hypothese
 Participanten waarbij een object, in dit geval een stopteken, wordt aangreikt in een vraag als een vooronderstelling, zullen zich achteraf vaker dit object herinneren, dan participanten waaraan geen suggestieve vraag gesteld werd.
- Methode
 - 150 participanten kregen in kleine groepjes een filmpje van een kettingbotsing te zien waarbij 5 auto's betrokken waren en welke veroorzaakt werd door een wagen (wagen A) die een stopteken negeerde en inreed op het tegemoetkomende verkeer.

- Na de film kregen de participanten een vragenlijst bestaande uit 10 vragen.
 - ↳ Bij de ene helft van de deelnemers luidde de eerste vraag: "Hoe snel reed wagen A toen hij het stopteken negeerde?"
 - ↳ Bij de andere helft van de deelnemers luidde de eerste vraag: "Hoe snel reed wagen A toen hij rechts afsloeg?"
 - ↳ De laatste vraag luidde bij beide groepen: "Zag u een stopteken voor wagen A?"
- Resultaten
 - Uit de groep die eerst een suggestieve vraag beantwoordde, zeiden 40 participanten (53%) dat ze een stopteken gezien hebben voor wagen A.
 - Uit de groep die geen suggestieve vraag beantwoordde, verklaarden slechts 26 participanten (35%) dat zij een stopteken gezien hebben voor wagen A.

→ EXPERIMENT 2

- Hypothese

Participanten waarbij het aantal demonstranten, vernoemd in de vraag na de film, hoger is dan het werkelijk waargenome aantal, zullen zich een week na het fragment meer demonstranten herinneren dan er werkelijk aanwezig waren in het fragment.

Participanten waarbij het aantal demonstranten, vernoemd in de vraag na de film, lager is dan het werkelijk waargenome aantal, zullen zich een week na het fragment minder demonstranten herinneren dan er werkelijk aanwezig waren in het fragment.
- Methode
 - Uitgestelde geheugentest
 - 40 participanten kregen een fragment uit de film "Diary of a Student Revolution" te zien, waarin een les onderbroken wordt door acht anti-oorlogs demonstranten.
 - Na de film kregen de participanten een vragenlijst bestaande uit 20 vragen.
 - ↳ Bij de ene helft van de deelnemers luidde een vraag: "Was de leider van de vier demonstranten die de klas binnenkwamen een man?"
 - ↳ Bij de andere helft van de deelnemers luidde een vraag: "Was de leider van de twaalf demonstranten die de klas binnenkwamen een man?"
 - Een week na de initiële test kwamen de deelnemers uit beide groepen terug en beantwoordden 20 nieuwe vragen over de film (zonder het fragment opnieuw te bekijken).
 - ↳ De cruciale vraag bij deze tweede vragenlijst luidde: "Hoeveel demonstranten betraden het klaslokaal?"
- Resultaten
 - Uit de groep die de vraag beantwoordde waarin twaalf demonstranten voorondersteld werden, melde een gemiddelde van 8,85 demonstranten gezien te hebben in het fragment.
 - Uit de groep die de vraag beantwoordde waarin vier demonstranten voorondersteld werden, melde een gemiddelde van 6,40 demonstranten gezien te hebben in het fragment.
 - De formulering van de vraag verandert de manier waarop deelnemers zich de basiskenmerken van een waargenomen gebeurtenis herinneren.

→ EXPERIMENT 3

- Hypothese

Een valse vooronderstelling die inherent is aan een vraag kan leiden tot de reconstructie van de herinnering aan een gebeurtenis van een getuigen, zodat deze herinnering objecten gaat bevatten die er in werkelijkheid niet waren.

- Methodes

- Uitgestelde geheugentest
- 150 universiteitsstudenten bekeken een filmpje van een accident waarbij een witte sportwagen betrokken is.
- Na het filmpje kregen de participanten 10 vragen over de inhoud van het fragment.
 - ↳ Bij de ene helft van de deelnemers luidde een vraag: "Hoe snel reed de witte sportwagen toen hij de schuur passeerde op de landweg?"
(in het fragment was geen schuur aanwezig)
 - ↳ Bij de andere helft van de deelnemers luidde een vraag: "Hoe snel reed de witte sportwagen op de landweg?"
- Een week na de initiële test kwamen de deelnemers uit beide groepen terug en beantwoordden 10 nieuwe vragen over het fragment, zonder het opnieuw te bekijken.
 - ↳ De cruciale vraag bij deze tweede vragenlijst luidde: "Heb je een schuur gezien?"

- Resultaten

- Uit de groep die de vraag beantwoordde waarin een valse vooronderstelling inherent was (waarin de schuur vernoemd werd), verklaarde 13 van hen (17,3%) een schuur gezien te hebben in het fragment.
- Uit de groep die de vraag beantwoordde waarin geen valse vooronderstelling vernoemd werd, verklaarde slechts 2 van hen (2,7%) een schuur gezien te hebben in het fragment.

→ EXPERIMENT 4

- Hypothese

Een valse vooronderstelling, zelfs als deze niet inherent is aan een vraag, kan leiden tot de reconstructie van de herinnering van een getuigen aan een gebeurtenis, zodat deze herinnering objecten gaat bevatten die er in werkelijkheid niet waren.

- Methodes

- Uitgestelde geheugentest
- Drie groepen (D, F, C) van 50 deelnemers zagen een filmfragment, opgenomen vanuit de binnenkant van een auto, eindigt met een aanrijding van een kindervan welke voortgeduwd wordt door een man.
- **Groep D: Direct question group**
ontvingen een vragenlijst met 40 opvullende vragen en 5 sleutelvragen welke de deelnemer rechtstreeks bevragen over onbestaande (afwezige) objecten.
- **Groep F: False presupposition group**
ontvingen een vragenlijst met 40 opvullende vragen en 5 sleutelvragen welke inherente vooronderstellingen bevatten over onbestaande (afwezige) objecten.
- **Group C: Controle group**
ontvingen een vragenlijst met 40 opvullende vragen.
- Een week na de initiële test kwamen de deelnemers uit de drie groepen terug en beantwoordden 20 nieuwe vragen over het fragment. Van deze vragen waren 5 vragen exact dezelfde als de sleutelvragen die gesteld werden in groep D de week ervoor.

- Resultaten

- *De afhankelijke variabele (het resultaat) was het percentage deelnemers in elke groep die beweerde de niet-bestaande objecten te herinneren.*
- *Het algemene percentage van deelnemers die op de directe vragen (of ze een bepaald onbestaand object gezien hadden in het fragment) "ja" antwoordde 1 week na de initiële test was 29,2% voor groep F, 15,6% voor groep C en 8,4% voor groep C.*

Pagina 21: [15] Opmerking [74]

Juno Koekelkoren

18/05/14 23:33

INZICHTVRAAG

8. Waarvan vormt wat zij "reconstructive memory" noemt het resultaat?

→ Loftus' onderzoek heeft aangetoond dat "reconstructive memory" een gevolg is van ons gebruik van nieuwe en bestaande informatie om de gaten in onze herinnering van een ervaring op te vullen.

Pagina 21: [16] Opmerking [78]

Juno Koekelkoren

18/05/14 23:33

MEN HAVE MATTERED

Sherrill MULHERN

→ antropologe die bijzondere primitieve stam heeft bestudeerd: stam van de psychiaters/believers inclusief hun patiënten.
→ Patiënten kregen enorme hoeveelheden medicatie toegediend → financiële belangen
→ Bedreigingen: gevlucht van VS naar Frankrijk, nu onderzoek naar bijgeloof aan Franse universiteit

Pagina 42: [17] Opmerking [111]

Juno Koekelkoren

19/05/14 09:44

INZICHTVRAAG

3. Aan welk werk van welke auteur werd de term *emergentie* ontleend?

→ De term *emergent* werd voor het eerst gebruikt door George LEWES om het concept te beschrijven in volume twee van zijn boek "Problems of Life and Mind" (1875). *Emergentie* werd verder ontwikkeld door Samuel ALEXANDER in 1916-1918 tijdens zijn Gifford Lectures in Glasgow, welke vervolgens gepubliceerd als de verzameling "Sapce, Time and Diety" (1920). De verwante term *emergente evolutie* werd bedacht door C. Lloyd MORGAN in zijn eigen Gifford lezingen in 1921-1922 bij St. Andrews en werd gepubliceerd als "Emergent Evolution" (1923).

→ De term *emergentie*, zoals wij deze beschouwen, werd uiteindelijk ontleend aan het werk "Emergent evolution" van Lloyd MORGAN, gepubliceerd in 1923.

http://en.wikipedia.org/wiki/Emergent_evolution

<http://en.wikipedia.org/wiki/Emergentism>

Pagina 44: [18] Opmerking [123]

Juno Koekelkoren

19/05/14 09:44

INZICHTVRAAG

4. Wat zijn de oorzaken van de zelf verschuldigde onmondigheid?

→ *Luiheid en lafhartigheid, angst en besluiteloosheid zijn de oorzaken van de zelf verschuldigde onmondigheid.*

Enerzijds houden wij gemakzuchtig vast aan de Ander die, indien we hen van geld voorzien, ons zelfs van het denken wil bedienen. Anderzijds boezemt de ons bevoogdende Ander ons angst in om te beletten dat we zelf zouden denken. Daarnaast, mochten we onze angsten overwinnen en ons ontketenen van het denken van de Ander, zouden we ook de door ons gekende regels en formules van ons af dienen te werpen. Bijgevolg zouden we op onstabiele grondvesten terecht komen en overmeesterd kunnen worden door twijfel en besluiteloosheid.

“Luiheid en lafhartigheid zijn de redenen waarom zo’n groot deel van de mensen, lang nadat de natuur hen van vreemde leiding heeft vrijgesproken, toch graag levenslang onmondig blijft. (...) Ik moet niet meer denken, als ik maar betalen kan; anderen zullen die verdrietige zaak wel van me overnemen.” (p. 397)

“Dat het bij wijd en zijd grootste deel van de mensen (waaronder het gehele schone geslacht) de stap naar onmondigheid, nog afgezien van de inspanningen die het hen kost, voor zeer gevaarlijk houdt: daartoe dragen de voogden bij...” (p. 397)

“Reglementen en formules, deze mechanische werktuigen voor een vernuftig gebruik, of veeleer misbruik, van zijn natuurgaven, zijn de voetboeien van een immer blijvende onmondigheid. Ook wie deze van zich zou afwerpen, zou zelfs dan nog over de kleinste greppel slechts een onzekere sprong doen, omdat hij zulke vrije beweging niet gewend is.” (p. 398)

INZICHTVRAAG

5. Is het mogelijk om uit de onmondigheid te treden?

→ *Indien men de mensheid de vrijheid laat is het mogelijk (en haast niet te voorkomen) dat de men uit de onmondigheid treden. Wel is het onwaarschijnlijk dat dit slechts door enkelingen zal bewerkstelligd worden; dat echter een massa zich verlicht is eerder mogelijk, hoewel dit nog steeds niet vanzelfsprekend zal zijn. Het beschikken over vrijheid is essentieel voor een verlichting, maar geen allesomvattende voorwaarde.*

“Voor elk afzonderlijk mens is het dus moeilijk om zich uit zijn bijna tot natuur geworden onmondigheid los te werken.” (p. 398)

“Dat echter een massa zichzelf verlicht, is eerder mogelijk; ja, wanneer men haar de vrijheid laat is dit haast onafwendbaar.” (p. 398)

INZICHTVRAAG

6. Wat zijn de vijanden van de Verlichting?

→ *Haast is me dunkt de grootste vijand van verlichting. Wanneer men de massa van vrijheid voorziet in al zijn aspecten, bestaat de kans de massa halsoverkop tracht komaf te maken met de bestaande onmondigheid. Zulke revoluties veroorzaken misschien wel afvalligheid ten aanzien van een persoonlijke despoot of een op winst beluste en heerszuchtige onderdrukking, maar nooit komt een hervorming van een nieuwe manier van denken mee tot stand. Een massa kan slechts langzaam, door evolutie, tot verlichting komen.*

→ *Deze gedachtengang is eenvoudig weg te verklaren door het tijds kader waarin deze tekst door Immanuel KANT geschreven werd. GEUTE en KANT keken namelijk vanuit Duitsland toe op de Franse Revolutie waar bij een massa bevrijd werd door een aantal half Verlichte, maar uiteindelijk van de regen in de drup belanden.*

"Een massa kan slechts langzaam tot Verlichting komen. Een revolutie veroorzaakt misschien wel afvalligheid ten aanzien van een persoonlijk despoot of een op winst beluste en heerszuchtige onderdrukking, maar nooit komt er de hervorming van een manier van denken mee tot stand; veeleer zullen nieuwe vooroordelen, net zo goed als de oude tot leiband van de gedachteloze massa dienen." (p. 398)

Pagina 44: [21] Opmerking [126]

Juno Koekelkoren

19/05/14 09:44

INZICHTVRAAG

7. Voorwaarde van elke mogelijke Verlichting?

→ *De Verlichting vereist niets meer dan vrijheid; de vrijheid om zijn verstand op alle vlakken openbaar te maken. Enkel zo, door gedachten te openbaren in geschriften, kan men als geleerden communiceren.*

Deze voorwaarde is verenigbaar met de ziens wijze van Descartes in zijn "Discours de la méthode", waarbij hij assumeert dat het kennen van de stellingnames van 'les autres' essentieel is om uiteindelijk ware kennis te bekomen.

*"De verlichting vereist echter niets meer dan **vrijheid**; en zowaar zelfs de minst schadelijke vorm van alles wat enkel vrijheid mag heten, namelijk deze: van zijn verstand op alle vlakken **openbaar gebruik** te maken." (p. 398)*

Pagina 45: [22] Opmerking [127]

Juno Koekelkoren

19/05/14 09:44

INZICHTVRAAG

8. Wat in verband met de begrenzing van de Verlichting?

→ *Bij het **openbaar gebruik** van het verstand moet de vrijheid steeds gewaarborgd zijn. Enkel dit gebruik kan verlichting onder de mensen tot stand brengen. Onder het openbaar gebruik van het eigen verstand verstaat Kant het gebruik dat iemand ervan maakt ten aanzien van zijn lezerspubliek.*

Het **privaat gebruik** van het verstand mag vaak zeer sterk ingeperkt zijn, zonder daarom de Verlichting te hinderen. Dit private domein betreed je van zodra je een maatschappelijke functie opneemt die je door andere wordt toegeschreven.

*“Welke begrenzing is echter hinderlijk voor de Verlichting, en welke niet, maar is er juist bevorderlijk voor? – Ik antwoord: het **openbaar** gebruik van het verstand moet altijd vrij zijn, en alleen dit gebruik kan de Verlichting onder mensen tot stand brengen; het **privaat** gebruik van dat verstand mag dan vaak zeer sterk ingeperkt zijn, zonder daarom het voortschrijden van de Verlichting één pas te hinderen. Onder het openbaar gebruik van het eigen verstand begrijp ik het gebruik dat iemand ervan maakt als **geleerde** ten aanzien van het gehele lezerspubliek. Het gebruik dat men ervan maakt in bepaalde toevertrouwde **burgerlijke posities** of ambten, benoem ik als het **privaat gebruik**.” (p. 399)*

INZICHTVRAAG

9. “Leven we al in een verlicht tijdperk?” (ten tijden van I. KANT)

→ KANTS antwoord op deze vraag is klaar en duidelijk neen. Volgens hem leefde hij nog niet in een verlicht tijdperk, maar wel in een tijdperk van Verlichting. Zo stelt hij dat de mensen in die tijd er wel al toe in staat waren om, mits enige leiding van een ander, zich van het eigen verstand te bedienen. Algemeen beschouwt, namen de beletsels voor een algemene Verlichting of een uitweg uit hun zelf verschuldigde onmondigheid geleidelijk af. Dit was onder meer een gevolg van het beleid dat door Napoleon gevoerd werd en waarbij onderwijs voorzien werd voor de grote massa.

*“Wanneer nu gevraagd wordt: leven we al in een **verlicht** tijdperk?, dan luidt het antwoord: neen, maar wel in een tijdperk van **Verlichting**. Dat de mensen, zoals de zaken nu staan en over het geheel genomen, reeds in staat zouden zijn of ertoe gebracht zouden kunnen worden zich in religieuze zaken op een zekere en goede manier van het eigen verstand te bedienen, zonder de leiding van een ander, daaraan ontbreekt het nog. Maar er zijn toch duidelijke tekenen dat voor hen het veld werd geopend om in vrijheid in die richting te werken en dat de hindernissen voor een algehele Verlichting of voor de uitweg uit hun zelf verschuldigde onmondigheid geleidelijk afnemen. In die zin is dit tijdperk het tijdperk der Verlichting of ook de eeuw van Frederik.” (p. 402)*

*“Een vorst die het niet onwaardig acht te zeggen dat hij het als een **plicht** ziet de mensen in religieuze zaken niets voor te schrijven maar hen daarin de volle vrijheid te laten, een vorst dus die zelfs de hoogmoedige benaming **tolerantie** afwijst: die is zelf verlicht en verdient het om door de dankbare wereld en het dankbare nageslacht geprezen te worden, als diegene die als eerste, tenminste van de kant van de regering, het menselijke geslacht ontsloeg van zijn onmondigheid en ieder vrijliet om zich in alles wat het geweten aangaat van het eigen verstand te bedienen.” (p. 402)*

INZICHTVRAAG

10. Waarom zoveel sprake over religie?

→ *In de religie was (is) de onmondigheid het schadelijkst en het meest ontoerijkend. Daarnaast stond in die tijd de wetenschap, kunst, wetgeving... in functie van de heersende religie en hadden de toenmalige heersers er geen belang bij om andere domeinen de bevoogden.*

*"Ik heb de hoofdgedachte van de Verlichting, het uittreden van de mens uit zijn zelfverschuldigde onmondigheid, voornamelijk gelegd op het vlak van de **religie**: omdat op het vlak van de kunsten en wetenschappen onze heersers er geen belang bij hebben de voogd over hun onderdanen te spelen; ook omdat onmondigheid hier het schadelijkst en ook het meest ontierend is." (p. 402)*

Pagina 45: [25] Opmerking [130]

Juno Koekelkoren

19/05/14 09:44

INZICHTVRAAG

11. Wat ligt er voorbij het in vrijheid denken?

→ *Na het bereiken van het vrije denken bestaat de kunst er in zich mondig te maken en te communiceren als geleerden. Deze communicatie kan dan vervolgens uitgroeien tot een debat met vrijheid van spreken. Ook zal het vrije denken invloed hebben op de inborst van het volk met vrijheid van handelen tot gevolg. Uiteindelijk kan de vrijheid van het denken het mensbeeld, waarbij de mens louter als machine wordt beschouwd, vervagen en zullen ook de grond beginselen van de regering de mens naar zijn waarde behandelen.*

*"Wanneer de natuur vanonder haar harde bolster de kiem heeft ontwikkeld waarvoor ze het tederst zorgt, namelijk de hang en roeping tot het **vrije denken**; dan werkt deze geleidelijk in op de inborst van het volk (waardoor dit langzaam bekwaam wordt om **in vrijheid te handelen**) en uiteindelijk zelfs ook de grondbeginselen van de regering die het voorzichzelf bevorderlijk vindt om de mens, die nu **meer is dan een machine**, naar zijn waarde te behandelen." (p. 403)*

Pagina 45: [26] Opmerking [131]

Juno Koekelkoren

19/05/14 09:44

INZICHTVRAAG

12. Leven wij, in 2014, in een verlicht tijdperk?

→ *De verlichting aanwezig in het huidige tijdperk is behoorlijk relatief, me dunkt. Afhankelijk van naar wat je kijkt en hoe je (wil) kijken, kan je tot een uiteenlopend besluit komen. Vandaag de dag leiden we hier in België in een tamelijk verlicht bestaan in tegenstelling tot andere volkeren in deze wereld. Actueel denk ik hierbij aan de homofobe acties en conventies die zich voordeden in Rusland en Oeganda. Het is evenwel voor de hand liggend om te oordelen vanuit een banale wij-zij-redenering. Als we in eigen boezem kijken, moeten we bekennen dat ook wij ons nog steeds schuldig maken aan alles behalve verlichte praktijken als racisme en discriminatie. Zelfs een blik op onze recente geschiedenis doet ons met schaamrood op de wangen toegeven dat het zogenaamd 'meest Verlichte volk uit onze*

Westerse cultuur' een potentiaat als Adolf Hitler democratisch verkiest en zijn discours omtrent über-menschen schandelijk legitimeert met Nietzsche. Nazisme, fascisme... sprak (en spreekt nog steeds) een massa aan, maar is ver van Verlicht.

Jammerlijk genoeg zijn er, tot op de dag van vandaag, stevast politieke instanties die een gedachtengoed verdedigen dat honteus afbreuk doet aan de mate van Verlichting die we enigszins bereikt hebben. De massale opmars van aanhangers van deze instanties is bovenal uitermate zorgwekkend.

INZICHTVRAAG

14. Voor Kant kon de psychologie 1.nooit wiskundig onderbouwd worden en 2.nooit een experimentele wetenschap worden. Bijgevolg kon de psychologie ook nooit een natuurwetenschap worden (Cf. fysica). Geef Wundts tegenargumenten.

→ Psychische processen zijn wel degelijk kwantificeerbaar want ze hebben naast hun uitgebreidheid in de tijd ook een intensiteit. Gegeven deze twee dimensies kunnen psychische processen tot op zekere hoogte gekwantificeerd worden en kunnen hun wetmatigheden dus wiskundig onderbouwd worden.

→ Psychologie kan inderdaad geen experimentele wetenschap worden, tenzij men de innerlijke ervaring reduceert tot de meetbare effecten van meetbare uiterlijke inwerkingen.